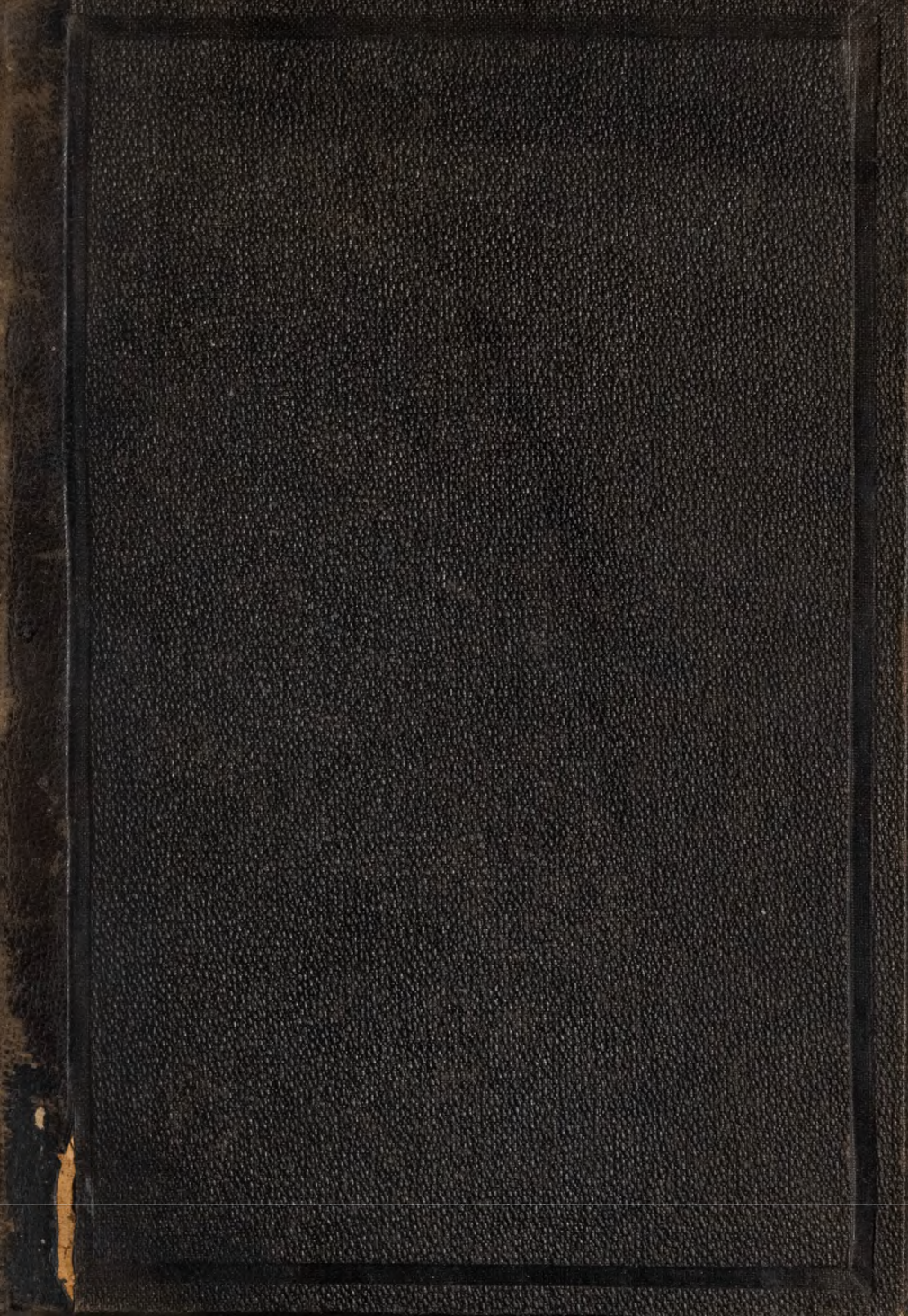
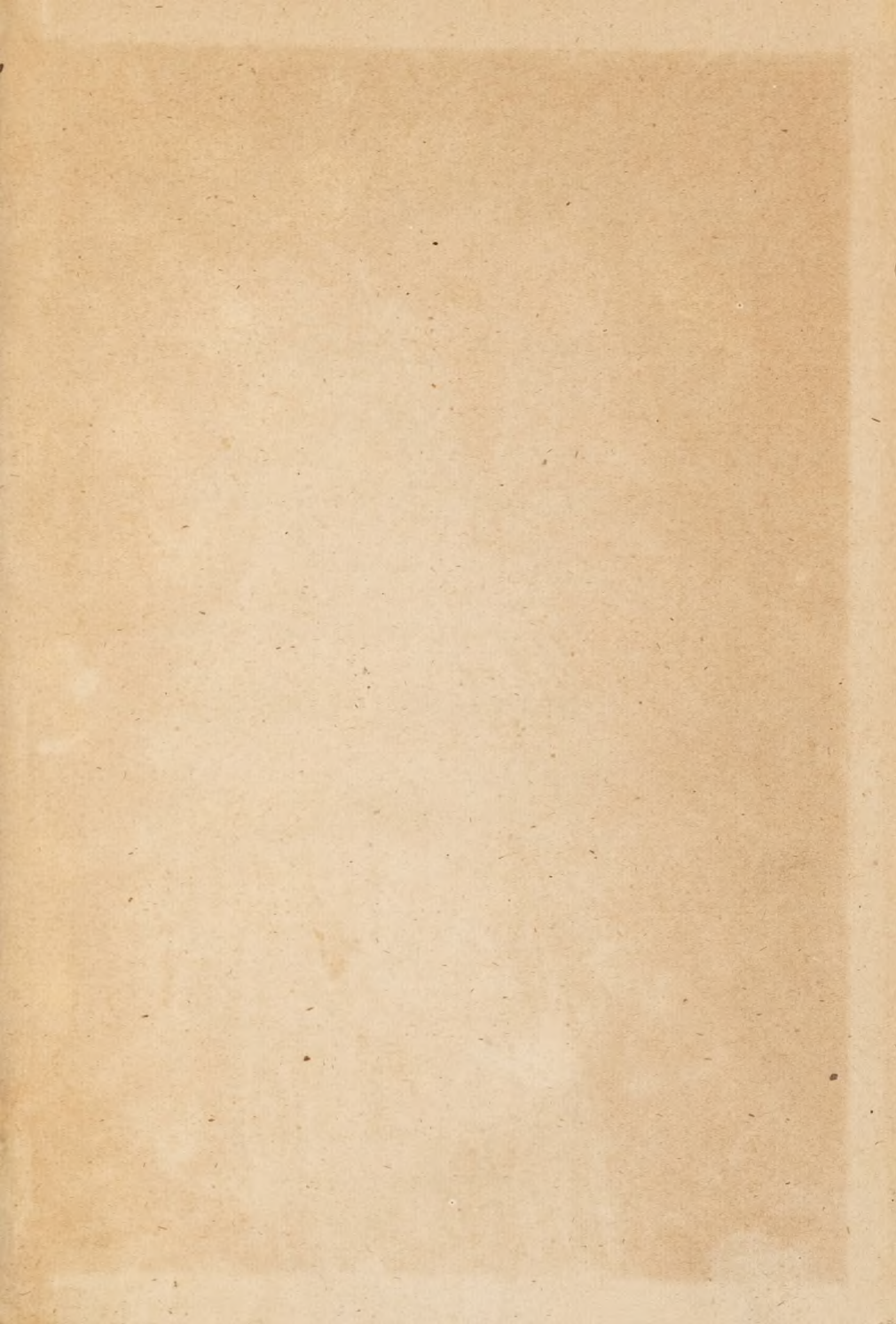
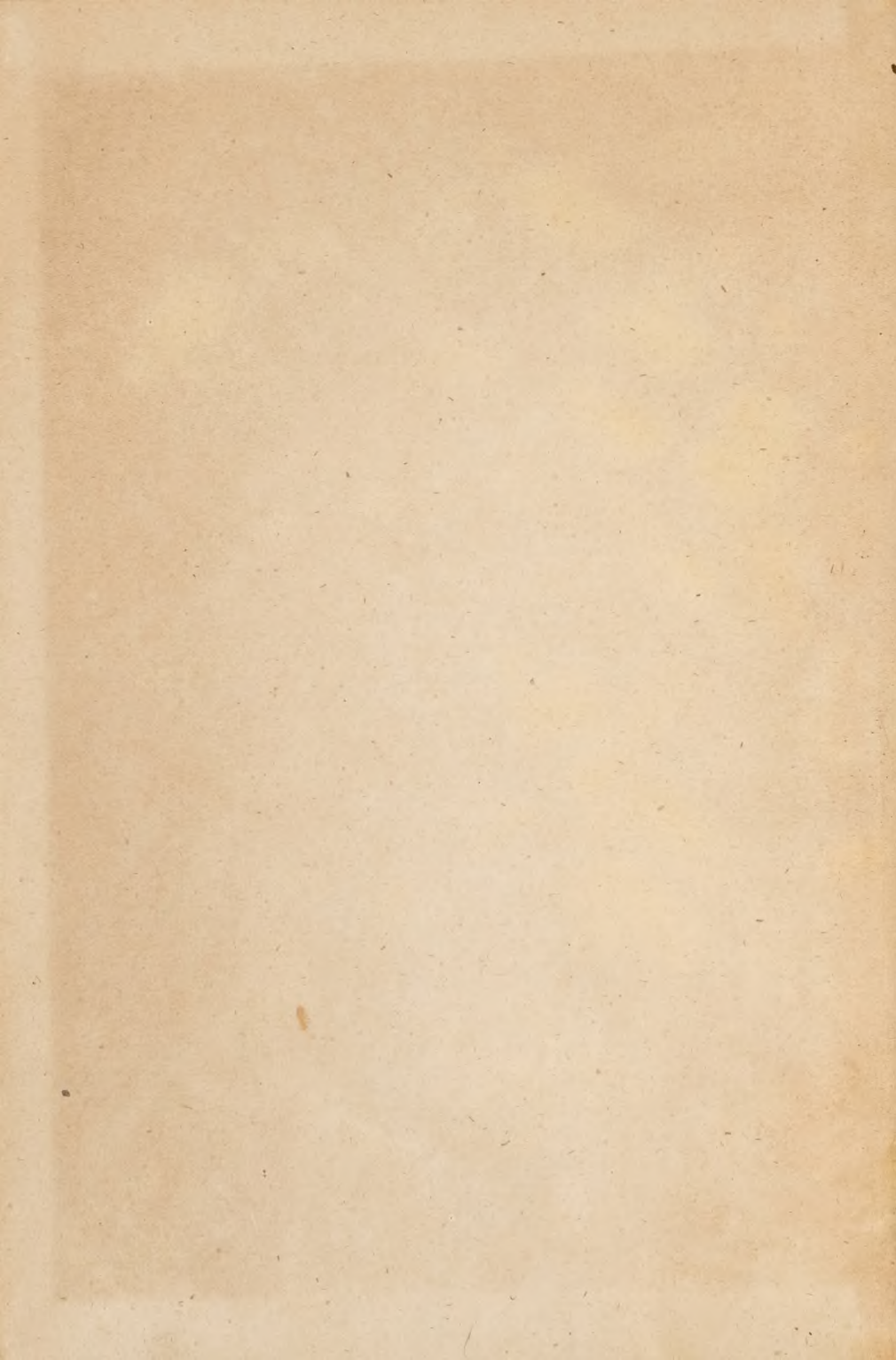

9
Ingenieur H. H. H.

ΕΒΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

τῶν

ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΑΝΤΟΣ

ἡ πρώτη

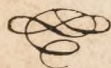
κατὰ χρονικὴν πρόοδον ἐν ἐπιτομῇ ἐκτεθείσα

ὑπὸ μὲν

τοῦ Σοφοπανιερωτάτου Ἀρχιεπισκόπου

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

παρὰ δὲ τοῦ ἐν Ἱερομονάχοις Νεκταρίου Ὁμόγλου δεύτερον τύποις
ἐκδοθείσα.

ΕΝ ΟΔΗΣΣΩ.

ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τοῦ Π. Φρανζοφ.

1857.

Отъ С.-Петербургскаго Комитета Духовной Ценсуры печатать
позволяется. Марта 16-го дня 1854 года.

Ценсоръ *Архимандритъ Іоаннъ.*

ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

τῶν ἀπὸ Χριστοῦ Σωτῆρος ἐνανθρωπήσαντος

Ἡ Πρότη

κατὰ χρονικὴν πρόοδον ἐν Ἐπιτομῇ ἐκτεθεῖσα.

§ 1.

Ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, τοῦ ἀπ' αἰῶνος προωρισμένου κατὰ τὰς ὑκατανοήτους Θείας βουλὰς· καὶ ἔμελλε λοιπὸν ἐπὶ γῆς δι' ἄφατον ἔλεος ἵνα φορέσῃ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου· τότε ¹⁾ οἰκονομήθη προηγουμένως καὶ ἡ Γέννησις τοῦ Προδρομοῦ, ὅστις ἔπρεπε γὰρ προκηρύξῃ τὸν ὀπίσω αὐτοῦ ἐρχόμενον ²⁾ καὶ προκατασκευάσῃ ἔμπροσθεν ἐκείνου τὴν σωτήριον ³⁾ ὁδόν.

§ 2.

Γερεὺς τις τοῦ Νόμου Ζαχαρίας τ' ὄνομα, ἐκ τῆς

¹⁾ Ἀπὸ Κτίσεως Κόσμου. καθ' ἡμᾶς μὲν τοὺς ἀνατολικοὺς, περὶ τὸ μέσον τῆς 5^{ης} χιλιάδος τῶν ἐνιαυτῶν· ἤτοι 5508. Κατὰ δὲ τοὺς πλείστον τῶν Ἀντικῶν, περὶ τὸ τέλος τῆς 4^{ης} χιλιάδος· ἤτοι, περὶ τὰ 4000. Παρατρέχοντες δὲ ἡμεῖς τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν διαφορὰν, διωρίζομεν συμφώνως τὴν τοῦ Βαπτιστοῦ σύλληψιν μῆνας πεντεκαίδεκα πρὸ τῆς κατὰ σάρκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Γεννήσεως, ἀφ' ἧς λαμβάνομεν τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν χρόνων καταριθμήσεως.

²⁾ Ἰωάννου Κεφ. Α'. 27 — 30.

³⁾ Ἡσαΐ. Κεφ. Μ'. Μαλαχ. Γ. Ι. Ματθ. Γ'. 5. Μάρκ. Α'. 2. 3. Λουκ. 17. Καὶ Γ'. 4. 5. 6. κξ. Ἰωάν. Α'. 23.

Ἐφημερίας Ἀβιᾶ (ὀργόης καταλεγομένης τῶν κδ'. ας
 πρῶτος ὁ Βασιλεὺς καὶ Προφήτης Δαβὶδ εἰς ὑπηρεσίαν
 τῆς Νομικῆς λατρείας διέταξεν) ⁴⁾ εὐρέθη ἱερατέων
 κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ, καὶ προσφέρων ἐντὸς τῶν ἀδύτων
 τοῦ Ναοῦ τὸ ἐξ ἔθους θυμίαμα. Βλέπει δὲ, ἐκ τοῦ δεξιοῦ
 μέρους τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος, τὸν Ἀγγέλων
 Γαβριήλ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἀκούει τὸ ὅσον ἐπιθυμητὸν αὐτῷ,
 τόσον παράδοξον μῆνυμα ὅτι εἰσηκούθη ἡ δέησις αὐτοῦ,
 καὶ ἡ Γυνὴ αὐτοῦ Ἐλισάβετ μέλλει γεννῆσαι υἱόν, ὅστις
 πρέπει νὰ ὀνομαθῇ Ἰωάννης. Εἰς τὸ τοιοῦτον ἀκουσμα
 ἔδειξέ τινα ἀπιστίαν ὁ Ζαχαρίας, συλλογιζόμενος καὶ τὸ
 ἴδιον γῆρας, καὶ τῆς ὁμοζύγου ὁμοίως καὶ τὴν ἡλικίαν,
 καὶ τὴν στερίωσιν. Ὅθεν καὶ διὰ τὴν ἀπιστίαν ταύτην
 κατεδικάσθη ἵνα μένῃ κωφός, ἕως οὗ λάβῃ τὸ πέρας τῶν
 ἀκουσθέντων ἡ ἔκβασις, ἣτις καὶ ταχέως ἐπληρώθη. Ἐπειδὴ
 μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἡσθάνθη ἡ γηραιὰ Ἐλισάβετ, ὅτι
 ἀληθῶς συνέλαβε καὶ ἐκνοφύρει ⁵⁾. Διὸ καὶ περιέκρυβεν
 ἑαυτὴν μῆνας πέντε, οἷον ὑπαισχυνομένη τὸ νὰ φανῇ
 παρ' ἡλικίαν κυοφοροῦσα, αὐτὴ ἣτις κατεπικραίνετο ἕως
 τότε στείρευουσα ⁶⁾.

§ 3.

Ζητεῖται πότερον μέγας ἦν ἀρχιερεὺς ὁ Ζαχαρίας,
 ὡς τινες τῶν Πατέρων ⁷⁾ ὑπέλαβον; ἢ τῶν ἀπλῶς
 Ἱερέων εἷς, πρῶτος μόνον τῇ τάξει, ὡς ἄλλοι ⁸⁾ ἐνόμισαν;

⁴⁾ Α'. παραλειπόμεν. Κεφ. ΚΑ'. 4. 5. κξ.

⁵⁾ Συνελήφθη ὁ Ἰωάννης τῇ κγ'. τοῦ Σεπτεμβρίου, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ
 ἡ Σύλληψις αὐτῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἑορτάζεται.

⁶⁾ Λουκ. Α'. 5 — 25.

⁷⁾ Χρυσόστομ. Ἀνγουσ. Ἀμβρόσιος. Θεοφύλακτ.

⁸⁾ Μάλιστα οἱ Νεώτεροι τῶν Διερμηνευτῶν τῆς Γραφῆς.

Ἡ Ἑυαγγελικὴ λέξις· Ἱερεὺς τις· καὶ ἡ Ἐφημερίᾳ Ἀβιᾶ, εἰς ἣν διωρισμένως ἀναφέρεται καὶ τὸ κοινὸν ἔθος, καθ' ὃ ἔλαχε τοῦ θυμαῖσαι ⁹⁾. Καὶ ὅτι τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων ἵδρυτο εἰς τὰ ἅγια ¹⁰⁾ ὅπου δὲς καθ' ἐκάστην οἱ διατεταγμένοι Ἱερεῖς εἰσὶ ἵρχοντο τὰς λατρείας τοῦ Νόμου ἐπιτελοῦντες· καὶ οὐχὶ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἀγίων, ἔνθα ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς ¹¹⁾ Καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἐπειδὴ ἐν τοῖς σωζομένοις Καταλόγοις τῶν Νομικῶν ἀρχιερέων, οὐδεὶς ἀναγινώσκεται Ζαχαρίας καλούμενος ¹²⁾ πείθουσι τὸ δεύτερον.

§ 4.

Ὅμοιως ἀμφιβάλλεται, ἂν ὁ τοῦ Προδρόμου Πατὴρ ἦν ὁ Ζαχαρίας ἐκεῖνος ¹³⁾ ὁ φονευθεὶς μετὰ τοῦ Ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου· ἀρέσκει καὶ τοῦτο εἰς τοὺς Παλαιοὺς Πατέρας. ¹⁴⁾ ὕποπτον ὅμως· ἐκρίθη παρὰ τοῖς ὕστερον ὑπομνηματισταῖς, ὡς παράδοσις οὕσα, θεμελιουμένη μόνον εἰς Βιβλίον Ἀπόκρυφον ¹⁵⁾.

5. §

Κινεῖ τινα ἀπορίαν καὶ τῆς Ἑλισάβετ τὸ γένος· αὐτὴ

⁹⁾ Ὅρα ταῦτα παρὰ τῷ Ἑυαγγελ., Λουκᾶ Κεφ. Α'.

¹⁰⁾ Ἐξόδ. Α. 7. Καὶ Παῦλ. πρὸς Ἑβρ. Θ'. 6.

¹¹⁾ Αὐτ' αὐτ. ἐδαφ' 7.

¹²⁾ Ὅρα Νικηφ. Κάλλιστ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφαλ. Α'. καταλέγοντα ἀπὸ Ἀαρὼν τοῦ Α'. ἕως Φινεὺς τοῦ ἐπὶ τῆς Ἀλώσεως ὑστάτου ἀρχιερεὺς πά, ὧν οὐδεὶς Ζαχαρίας ὀνόμασται. Ὅρα δὲ καὶ τὴν Νικηφόρου τοῦ Πατρὸς ἀρχον. Χρονογραφίαν, ἔνθα καταλέγει καὶ αὐτὸς, ὅσοι ἀρχιερεῖς ἐγένοντο ἐν τῷ Ἰσραήλ.

¹³⁾ Ματθ. ΚΓ. 35.

¹⁴⁾ Ὁριγέν. καὶ Χρυσός. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Καὶ Βασίλ. Ὁμιλ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γένν. Καὶ Θεοφίλ. καὶ Εὐθύμ. καὶ ἄλλ.

¹⁵⁾ Τὸ πρωτευαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου. Καὶ τὸ Ψευδευαγγέλιον τὸ περὶ τῆς Γεννήσε. τῆς Παρθένου.

ὡς θυγάτηρ Ἀαρὼν ¹⁶⁾, ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντως ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ ὅμως καὶ ὡς συγγενὴς τῆς Θεοτόκου ¹⁷⁾, ἔπρεπε πάλιν νὰ εἶναι ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα. Πολλοὶ τῶν Νεωτέρων ¹⁸⁾ ἀναγκαῖον ἔκριναν νὰ γνωμοδοτήσωσιν ὅτι ἡ μήτηρ τῆς Ἐλισάβετ ἦν ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, διὰ νὰ φυλάξωσιν οὕτω τὴν αὐτῆς πρὸς τὴν Θεοτόκον συγγένειαν. Κάλλιον ἴσως, ἂν ἔλεγονμετὰ τῶν παλαιότερων, ὅτι συγγενίδες ἦσαν αὗται ἐκ μέρους τῶν μητέρων αὐτῶν. Ἰδοὺ ἡ Γενεαλογία ¹⁹⁾. Ἀπὸ Ματθαῖον τοῦ Ἱερῆως, καὶ Μαρίας τῆς ἐκείνου γυναικὸς, γεννῶνται Μαρία, καὶ Σωμαῖ ²⁰⁾, καὶ Ἄννα. Τούτων τῆς μὲν πρώτης θυγάτηρ γίνεται Σαλώμη ἡ Μαῖα, τῆς δὲ δευτέρας ἡ Ἐλισάβετ, τῆς δὲ τρίτης ἡ Θεοτόκος Μαρία. Ὡστε ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Θεοτόκος, ἦσαν δύο ἀδελφῶν θυγατέρες· τουτέστι πρωτεξάδελφαι. Ὁ δὲ Βαπτιστὴς Ἰωάννης καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν, ἐκ τοῦ ἀκολούθου, ἦσαν δισεξάδελφοι. Τῆς δὲ Θεομήτορος τὸ ἐκ Δαβὶδ γένος κατὰγεται ἐκ μέρους τοῦ πατρικοῦ. Ἐπειδὴ ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Νάθαν υἱοῦ Δαβὶδ, κατὰγεται ὁ Ἡλεὶ ἢ, ὡς ἄλλος ὠνομάζετο ὁ Ἰωακεὶμ, ὁ τῆς μακαρίας Ἄννης ἀνὴρ, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἡ Αἰμιπάρθενος ²¹⁾.

¹⁶⁾ Λουκ. α. 5.

¹⁷⁾ Αὐτ. Ἐδαφ. 36.

¹⁸⁾ Ὅρα Αὐγουστ. Καλμέτ ἐν τῷ εἰς τὸν Λουκᾶν ὑπομνήματι. Κεφ. Α. 5.

²⁰⁾ Ἐκ τοῦ χρονικοῦ Συντάγματος Ἱππολύτου τοῦ Θηβαίου.

¹⁹⁾ Νικηφ. Κάλλιος. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Γ'. Τὴν ὀνομάζει Σοβῆ. Καὶ ἐξ αὐτοῦ Μελέτι. ὁ Ἀθην. ἐν τῇ ἔτι Ἀνεκδ. Ἐκκλ. Ἱστ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'. Ἀλλ' ὁ Κάλλιος ἀντέγραψε τὴν Γενεαλογίαν ἀπὸ τοῦ Ἱππολύτου· ὁ δὲ Ἱππόλυτος ἔχει Σωμαῖ, ἐν τῷ Ἀποσπάσματι τοῦ Βαβαρικοῦ Κώδικος, τῷ ὑπὸ Ἐξάρχου Κανισίου ἐκδοθέντι ἐν τῷ Γ'. Τόμ. τῶν ἀρχ. ἀναγνωσμάτων τυπωθέντι μετὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ παλαιοῦ Ἱππολύτου τοῦ ἱερομάρτυρος, δι' ἐπιμελείας Ἰωάν. Ἀλβέρτ. Φαβριίου ἐν Ἀμβούργῳ ἔτ. 1716.

²¹⁾ Ὅρα τὸν Θεῖον Λαμασκηνὸν περὶ Ὁρθοδ. πίστ. Βιβλ. Α'. Κεφ. πζ'.

§ 6.

Περιφέρονται διάφορα Διηγήματα ²²⁾ περὶ τῆς Παρθένου. Ἰστοροῦσιν, ὅτι καὶ αὕτη ἐξ ἐπαγγελίας συνελήφθη, καὶ ἐγεννήθη ὑπὸ τῶν δικαίων Ἰωακεὺμ καὶ Ἀννης, τῶν καὶ στερεινόντων, καὶ ἤδη παρηκμακότων. Ὅτι τριετί-
ζουσα ἐν τῷ Ναῶ προσηνέχθη, καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερώθη. ὅτι ἔνδεκα γενομένη ἐτῶν ἀπωρφανίσθη, ζήσαντος τοῦ
μὲν Πατρὸς αὐτῆς Ἰωακεὺμ, ἐτη π'. τῆς δὲ μητρὸς
Ἀννης παρ' ἐν, ἰσάριθμα. Ὅτι ἔνδεκα δλοκλήρους χρό-
νους διέτριψεν ἐν τῷ Ναῶ εἰς τὰ ἅγια, ὑπηρετουμένη
καὶ διατρεφομένη ὑπὸ χειρὸς Ἀγγέλου. Ὅτι ἀκολούθως
φθάσασα τὸ ἰδ'. ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκ κοινῆς τῶν ἱερέων
βουλῆς, ὡς κόρη τελεία, καὶ ἤδη ἐπίγαμος, διωρίσθη νὰ
δοθῇ ἀνδρὶ ὅθεν διὰ τοῦ θαύματος τῆς παραδόξως
ἐξανθησάσης ῥάβδου ἀπεκληρώθη αὐτῇ μνήστωρ, γηρα-
λέος ὢν ἤδη ὁ Ἰωσήφ, διὰ νὰ προσέχη εἰς τὴν φύλαξιν
αὐτῆς, καὶ ἐπιστάσιαν, καὶ ἐπιμέλειαν. Ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν
τοῦ Ἰωσήφ, μετὰ τῶν δύο αὐτοῦ θυγατέρων ἢ παρθέ-

²²⁾ Τοιαῦτα ἀναφέρει Εὐδόκιος τῶν Ἱερῶν Ἀποστόλων διάδοχος, ἐν τῇ ἐπι-
στολῇ, ἣν φῶς ἐπέγραψεν. ἥς τεμάχιον ἀναγινώσκεται παρὰ Νικηφόρου
Καλλιότῃ Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Γ'. Πλὴν ἀμφιβάλλεται ἡ Ἐπι-
στολὴ ἐκείνη ὅτι οὐδεὶς περὶ αὐτῆς λόγος παρ' Εὐσεβίῳ, καὶ παρὰ
Ἱερωνύμῳ, καὶ παρ' ἄλλοις τῶν παλαιωτέρων, ὧν ἡ πρόθεσις ἦν τὰ
Ἀρχαῖα ἀναμνημονεῦσαι Συγγράμματα. Παραπλήσια τοῖς εἰρημένους
ἱστοροῦνται καὶ ἐν τῷ Πρωτεναγγελίῳ τοῦ Ἰακώβου· καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς
Χριστοῦ Γεννήσεως λόγῳ, τῷ ἀναγραφομένῳ τῷ Νύσοις· καὶ ἐν τῇ ἀποδε-
δομένῃ τῷ Εὐδοκίῳ Ἐξαμέρῳ. Τὰ δὲ περὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ εἶδους,
καὶ τοῦ ἡθους τῆς Παρθένου καθιστορεῖ καὶ ὁ Θεὸς Ἐπιφάνιος παρὰ
τῷ αὐτῷ Καλλιότῃ Ἀντ. Κεφ. ΚΓ'. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἔχει τινὰ
καὶ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῷ περὶ Ὁρθοδ. Πιστ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ΠΖ'. Καὶ
πολλοὶ δὲ ἄλλοι τῶν ἔπειτα, οἷον Γεώργ. ὁ Κεδρηνὸς ἐν τῇ Συνόψει
τῶν Ἰστορ. ἐξ οὗ καὶ ὁ Ἀθην. Μελέτ. ἐν τῷ ἀνωτ. ῥηθέντι Συγγράμ-
ματι Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'.

νος συνεβιώτευε μῆνας τέσσαρας, ὅταν ἐνηγγελίσθῃ ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου τὴν ἀπόρρητον κήσιν. Ζωγραφίζουσι πρὸς τοῦτοις καὶ τὴν ἰδέαν αὐτῆς καὶ μορφὴν διὰ λόγου ὡς ἐν εἰκόνι χαρακτηρίζοντες· ὑπῆρχε (λέγουσι) τῇ ἡλικίᾳ μέση, σιτόχρους, ξανθόθριξ, ξανθόμματος, εὐόφθαλμος, μεγαλόφρυς, μεσόρριν, μακρόχειρ, μακροδάκτυλος, ἱμάτια αὐτόχροα ἀγαπῶσα. Ταῦτα, καὶ τὰ παρόμοια, ἐξ ἀποκρύφων τινῶν Βιβλίων, καὶ ἐκ παλαιῶν μὲν, ἀκανονίστων δὲ ὅμως παραδόσεων μαρτυρούμενα, δὲν ἔλειψαν καὶ τῶν πατέρων τινὲς νὰ τὰ ἀναφέρωσι. Καὶ τινὰ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀπηξίωσε νὰ τὰ ἀσματογραφῇ, καὶ νὰ τὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὰ Ἱερὰ αὐτῆς μελωδήματα, ὡς εὐλαβείας ὑπόθεσιν. Ἡμεῖς δὲ διακρίνοντες καλῶς, ἀπὸ τῶν ἀμφιβαλλομένων, ἐκεῖνα τῶν ὁποίων καθὼς ἡ μαρτυρία εἶναι ἀπαράγραπτος, οὕτω καὶ ἡ πίστις εἶναι ἀδίστακτος, ὥς ἀκολουθήσωμεν τὴν Ἱστορίαν.

§. 7.

Μετὰ παρέλευσιν Μηνῶν ἕξ ἀπὸ τῆς τοῦ Προδρόμου συλλήψεως, ὁ αὐτὸς Ἄγγελος Γαβριὴλ ἀποστέλλεται εἰς Ναζαρετ πόλιν τῆς Γαλιλαίας πρὸς Μαριὰμ τὴν Παρθένον, μεμνηστευμένην ἤδη πρὸ μηνῶν τεσσάρων, καθὼς τινες λέγουσι ²³⁾ μετὰ τοῦ Γέροντος Ἰωσήφ, ὅστις ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ ²⁴⁾, καὶ διὰ τοῦτο

²³⁾ Ἰππόλυτος ὁ ἐν τῷ χρονικῷ συντάγματι· περὶ οὗ Ἰππολύτου ἠπατήθη Νικηφόρος ὁ Κάλλιοςτος. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Γ'. νομίσας ὅτι οὗτος ἦν ὁ Παλαιὸς Ἰππόλυτος· καὶ εἰς τὴν αὐτὴν οὐναρπάσας, καὶ τινὰς τῶν ὑστερον· σὺν οἷς καὶ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον, ἐν τῇ ῥηθείᾳ αὐτοῦ Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'. Ἀλλ' ὁ νέος οὗτος Ἰππόλυτος ἔζη μετὰ τὸν παλαιὸν ἐκείνον, ἔτη ὑπὲρ τὰ ἑπτακόσια.

²⁴⁾ Ματθ. Α' 20.

ικανός, κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Νόμου ²⁵⁾ νὰ μνηστευθῇ τὴν ὁμόφυλον. Ἐξησεν ὁ Ἰωσήφ κατὰ τινας ²⁶⁾ διὰ βίου παρθένος. Ἄλλοι ²⁷⁾ διῶχυνρίζονται λέγοντες, ὅτι ἐκ Σαλώμης θυγατρὸς Ἀγγαίου, τέσσαρας μὲν υἱοὺς: Ἰάκωβον, Σίμωνα, Ἰούδαν, καὶ Ἰωσήν· δύο δὲ θυγατέρας: Μαρίαν τε καὶ Σαλώμην· ἢ κατ' ἄλλους ²⁸⁾ Ἐσθήρ καὶ Μάρθαν τεκνοποιήσας, καὶ τέως χηρέυσας, ὡς ἐπέκεινα τῶν π'. ἐτῶν παρῆλθ' ἐγένετο ²⁹⁾, τότε προωρίθη κατὰ Θείαν οἰκονομίαν, νὰ ᾔηται ὑπὸ τὸ τοῦ Μνήστορος σχῆμα ἐπιστάτης, καὶ κηδεμῶν καὶ συμβοηθὸς καὶ σύντροφος, καὶ σύνοικος, καὶ συνοδοιπὸρος, τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος.

β §. 8.

Εἰς Ναζαρέτ συνῶκει λοιπὸν μετὰ τοῦ οἰκονομικοῦ Μνηστήρος αὐτῆς ἡ Παρθένος, ὅταν παραστὰς αὐτῇ εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἀρχάγγελος μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐυηγγελίσθη τῇ Κεχαριτωμένῃ, τὴν δι' αὐτῆς ἀνερμήνευτον τοῦ Θεοῦ

²⁵⁾ Ἀριθμ. Αζ'. 6.

²⁶⁾ Γερώννμος, κατὰ Ἐλβεδίου Κεφ. Θ'. Καὶ εἰς τὸν Ματθ. ΙΒ'. κρατεῖ δὲ τὴν σήμερον ἡ γνώμη αὕτη παρὰ τοῖς Ἀντικαῖς.

²⁷⁾ Ὁριγένης εἰς τὸ κατὰ Ματθ. ὀνομάζει ταύτην. γνώμην κοινὴν, ληφθεῖσαν ἐκ τοῦ Ἀποκρύφου Εὐγγ. τοῦ ἀκατὰ Πέτρον. Ἀπονέμεται δὲ ἡ αὕτη γνώμη καὶ Ἀμφιλοχίῳ, ὁμιλ. Α'. καὶ τῷ Νύσσης ὁμιλ. Β'. εἰς τὴν Ἀνάστασιν· καὶ τῷ Χρυσόστ. ὁμιλ. Ε'. εἰς τὸν Ματθ. πλὴν, ὑποδιστάζοντι. Καὶ Ἀμβροσίῳ περὶ ἀγωγῆς παρθ. καὶ εἰς τὸ ἐν τῷ 5'. τῶν Ἀριθμ. Κεφαλαίῳ Ἀριθμ. 43. κξ. ὅρα καὶ τὸν Ἐφάνιον ἀπείρεσει ΚΗ. καὶ ΟΗ'. Καὶ Ἰππόλυτον τὸν Θηβαῖον ἐν τῷ Χρονικῷ Συντάγματι.

²⁸⁾ Ὅμην Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΟΗ' Μαρίαν καὶ Σαλώμην, φησίν. Ἰππόλυτος δὲ ὁ Θηβαῖος, ἐνθ' ἀνωτ. Ἐσθήρ. καὶ Μάρθαν. ἀλλ' ὁ Κάλλιετος Ἐκκλησ. Ιστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Γ'. ἀντιγράφων τὸν Ἰππόλυτον, ἀντὶ τοῦ Μάρθα, γράφει, Θάμαρ. καὶ ὁ ἀναγραμματισμὸς πρόχειρος, Τελευταῖον ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλ. Ιστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'. τὴν Ἐσθήρ, τὴν Μάρθαν, καὶ τὴν Σαλώμην. πόθεν;

²⁹⁾ Ἐπιφάνιος ἐνθ. ἀνωτ.

συγκατάβασιν ³⁰⁾. Ἡ παρθένος μετά τινα ταραχὴν τῆς ψυχῆς, καὶ μετά τινα διαλογισμὸν καὶ φόβον ³¹⁾, πληροφορηθεῖσα τέως πιστεύει τὴν ἐν αὐτῇ καὶ δι' αὐτῆς ἀπόρρητον οἰκονομίαν. Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατέρχεται ἐπ' αὐτὴν ἐλποῦσαν, γένοιτο. Ἡ τοῦ ὑψίστου δύναμις ἐπισκιάζει τὴν ἄχραντον αὐτῆς καὶ πανάμωμον νηδύν· καὶ (ὡς τοῦ ὑπερκατανοήτου καὶ φορικτοῦ Μυστηρίου!) ὁ προαιώνιος υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸς συλλαμβάνεται ἐν ἀκαρεῖ τοῦ χρόνου, καὶ γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ³²⁾.

§. 9.

Ἐχουσα ἤδη, ὑπὲρ νοῦν τε καὶ λόγον ἐν γαστρὶ τὸν ἀχώρητον ἢ μακαρία Παρθένος, ἔδραμεν ἐκ Ναζαρέτ μετὰ σπουδῆς εἰς τὰ ὄρεινά τῆς Ἰουδαίας, εἰς μίαν τῶν ἐκεῖ πόλεων ³³⁾, ἔνθα εἶχε τὴν οἰκίαν ὁ Ζαχαρίας, διὰ τὰ εὖρη τὴν συγγενῇ Ἐλισάβετ, καὶ τὰ διηγηθῆ αὐτῇ τὰ μεγαλεῖα, ὅσα δι' αὐτῆς ποιῆσαι ἠυδόκησεν ὁ δυνατός. Ἐκεῖ δὲ, ἐπάνω εἰς τὸν ἀσπασμὸν τῆς Θεόπαιδος,

³⁰⁾ Τῇ κέ. τοῦ Μαρτίου νύκτωρ, ἐπιφωσκούσης τῆς Β'. τῆς ἐβδομάδος, ὡς ἐκ παραδόσεως ἐπὶ αξιοπίστον μαρτύρων διαδεδομένης Ἐπιφανίου Χρυσόστομου, Ἀναστασίου, Κεδρηνοῦ, Γρηγοῤ, Νικηφόρου, καὶ ἄλλων, σημειοὶ ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἐνθ. ἀνωτ. διὰ τὰ συμπέση (ὡς οὗτος λέγει) εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἐβδομάδος ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἢ σύλληψις τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ ἔγενεν ἐπιφωσκούσης τῆς ἡμέρας σαββάτων. τουτέστι τῆς Α'. Ματθαίου ΔΗ'. Ἴσως τὸ λάθος εἶναι τοῦ ἀντιγράφαντος.

³¹⁾ Ὅρα Ὁριγένην Ὁμιλ. 5. Χρυσόστ. Ὁμιλ. εἰς τὴν Γένν. Ἰωαν. Ἱερών. πρὸς Εὐστόχιον. Ἀμβρόσιον. Βιβλ. Β'. Ἀριθμ. Θ'. εἰς Λουκᾶν. καὶ ἄλλους ἐνταῦθα.

³²⁾ Λουκ. Α'. 26 — 35.

³³⁾ Ζητοῦσι, τίς ἦν ἡ πόλις; καὶ οἱ μὲν εἶπον ὅτι αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα. ἄλλοι, ὅτι ἡ Μαχαβερός. ἄλλοι, ὅτι ἡ Ἐμμαούς· ὁ Κεδρηνὸς ἐν τῇ συνόφ. τῶν Ἰστορ., ὅτι ἡ Βηθλεέμ. Οἱ περισσότεροι τῶν ὑστερον, ὅτι ἡ Χεβρων.

αλσθάνεται ἡ Ἑλισάβετ, ὅτι τὸ ἐν αὐτῇ ἐξάμνηνον ἤδη ἔμβρυον σκιρτᾷ ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς ἐν ἀγαλλιάσει· καὶ διὰ τοῦ τοιούτου σκιρτήματος, καὶ πρὶν ἔτι ἶδῃ τὸ φῶς τῆς ζωῆς, προφητεύει τὴν τοῦ νοητοῦ *Ἡλίου* ἀνατολήν. Ὡς ἐγγαστριμυθος ἱερὰ καὶ Θεοκίνητος γνωρίζει λοιπὸν ἡ γηραλέα Ἑλισάβετ τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου αὐτῆς, καὶ εὐλογεῖ μεγαλοφώνως καὶ τὴν κοιλίαν τῆς Θεομήτορος, καὶ τὸν καρπὸν τὸν ὅποιον βαστάζει. Ἡ δὲ παρθένος κινήθεισα τότε καὶ αὐτὴ εἰς μίαν ὑπερφυῖ ἀγαλλιάσιν, πνεύματος, ψάλλει τὴν Θεοπρεπῆ ὁδὴν, τὴν ἐν τῇ *Καινῇ Διαθήκῃ* πρώτην, τὸν ἑαυτῆς Θεὸν καὶ σωτῆρα δοξολογοῦσα καὶ μεγαλύνουσα. Εἵτα διατρίψασα ἐκεῖ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς, ἕως τοῦ καιροῦ δηλαδὴ καθ' ὃν ἡ Ἑλισάβετ ἔμελλε νὰ γεννήσῃ, ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὸν ἴδιον οἶκον τὸν ἐν *Ναζαρέτ*, περιμένουσα τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀσπόρου αὐτῆς κυήσεως ³⁴).

§. 10

Ἐν τούτοις, ἡ κύησις τῆς Ἑλισάβετ ἐνέπλησεν ἅπαντας τοὺς συγγενεῖς καὶ περιόικους εὐφροσύνης καὶ θαύματος. Ἀλλὰ θαυμαστὰ ἐφάνησαν ἐφεξῆς κατὰ τὴν ὀργόνην ἡμέραν τῆς παριτομῆς καὶ τοῦ παιδὸς τὰ ὀνομαστήρια. Οἱ παρόντες ἐπατρωνύμουν τὸ παιδίον *Ζαχαρίαν*. Ἡ Γεννήτειρα, κατὰ Θεῖαν πάντως ἐπίπτουσαν, τὸ ἤθελεν *Ἰωάννην*. Ὁ πατὴρ ἀποφασίζει γράφων: *Ἰωάννης* ἔσται τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἅμα, παροδόξως αὐτῷ τῆς γλώσσης λυθείσης τοῦ ἐννεαμήνου δεσμοῦ, ἄδει τὴν ὁδὴν τῆς *Καινῆς Διαθήκης* τὴν *Δευτέραν*, εὐλογῶν τὸν Θεὸν

³⁴) *Λουκ. Α. 39* — 56.

τοῦ Ἰσραὴλ, τὸν πληρώσαντα τὰς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ γενομένας Ἐπαγγελίας τὸν ἐπισκεψάμενον τοὺς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένους, καὶ ἐξαποστείλαντα αὐτοῖς τὸ φῶς τὸ σωτήριον ³⁵⁾).

§ 11.

Ἐφεξῆς ἡ τῆς παρθένου κυφορία μετὰ τὸ τρίμηνον κατὰ βραχὺ φανερομένη, ἐκίνησεν εἰς λογισμοὺς ἀμβι-
βόλους τὸν Μνήστορα Ἰωσήφ. Ὅστις ἢ καταπλαγεὶς τὴν ξένην καὶ ὑπερφυῇ κύησιν, δι' ἣν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν τοιαύτης ἐνθέου Νύμφης μνηστευτὴν καὶ σύνοικον ἀνάξιον, ὥς τινες ὑπέλαβον ³⁶⁾ ἢ ταραχθεὶς διὰ τὴν ὑπόνοιαν μιᾶς παρονόμου κλεψιγαμίας, ὥς ἄλλοι ὀρθότερον ἴσως ³⁷⁾ κρίνουσι· ἐβουλήθη χωρὶς νὰ δημοσιεύσῃ τὸ πρᾶγμα, νὰ ἀπολύσῃ τὴν ἔγκυον. Ἀλλ' ἐπιφανεὶς ὁ Ἄγγελος διέλυσε τὴν σφαλερὰν ὑποψίαν καὶ τὸν φόβον, πληροφορήσας τε καὶ πείσας τὸν Γέροντα νὰ παραλάβῃ, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἰδίαν γυναικα, ἣτις ἐξ ἁγίου πνεύματος ὑπερφυῶς συλλαβοῦσα μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ γεννήσῃ τὸν Ἑμμα-
νουήλ ³⁸⁾, Θεὸν ὁμοῦ τὸν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον.

³⁵⁾ Λουκ. Α'. 57 — 79.

³⁶⁾ Ἠριγέν. Ὁμιλ. Α'. τῶν εἰς Διάφορα Εὐαγγέλια. Βασιλείου Τόμ. Α'. Ὁμιλ. ΙΕ'.

³⁷⁾ Χρυσόστομ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Α'. 19. Καὶ Ἱερών. εἰς τὸν Ματθ. Καὶ Ἀύγουστίν. Ἐπιστ. ΝΔ'. Ἄλλ. ὅ' ἔγγ. Καὶ ἐν ὁμιλ. Ις'. Περὶ τῶν Ῥημάτων τῶν Κυριακῶν ἢ κατ. ἄλλ. Ἐκδοσ. Ὁμιλ. πβ'.

³⁸⁾ Ματθ. Α'. 19 — 25.

ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ

Ἔτος Α'.

§ 12.

Ἐφθασεν ὁ καιρὸς ¹⁾ τῆς ὑπὲρ πάντα νοῦν, καὶ πάντα λόγον Γεννήσεως, ὅταν ἡ ὀφειλομένη πρὸς τοὺς τοῦ Κόσμου Βασιλεῖς καὶ Δυνάστας ὑπακοὴ ἰνάγκασε, καθὼς ἅπαντα τῶν ὑπὸ τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος ὑπάρχον τὰ πλήθη, καὶ αὐτὸν τὸν Ἰωσήφ, νὰ ἀναβῇ ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, εἰς Βηθλεὲμ πόλιν τῆς Ἰουδαίας, ὅθεν κατήγετο, διὰ νὰ ἀπογραφῇ καὶ αὐτὸς μετὰ Μαρίας τῆς αὐτοῦ μνηστῆς, κατὰ τὸ τοῦ μοναρχοῦντος τότε Αὐγούστου πρόσταγμα ²⁾ Ἐπειδὴ δὲ, διὰ τὴν

¹⁾ Ἐν ἔτει 42. τῆς Αὐγούστου Μοναρχίας καὶ 33. τῆς Ἡρώδου Βασιλείας Δεκεμβρίου 25. (Χρυσόστ. τομ. Ε'. ὁμιλ.. ΔΓ'. Καὶ Αὐγουστίν. περὶ Τριάδ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Ε'.) ἤτοι τῇ ζ'. τοῦ παρ' Ἑβραίοις Μηνὸς Θεβάθ. τῇ ι. ὥρα τῆς νυκτός· ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος πρώτη, (ὡς ἐσημείωσεν Ἰππόλυτος ὁ Θηβαῖος ἐν τῷ χρονικῷ συντάγματι.) ἢ ἄλλως περὶ τὰ μέσα τῆς νυκτός ἐπιφωσκούσης Τετράδος, καθ' ἣν δηλ. ἡμέραν ἐκτίσθη καὶ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος· (ὡς γράφει ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος ἐν τῇ Ἐκκλ. Ἱστορίᾳ Βιβλ. Α'. Κεφαλ. Γ'.) ἢ, ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος Ε'. καθὼς θέλει ὁ Καλμέτης, ἐν τῇ ἀρμονίᾳ τῶν Ἐυαγγελίων. Περὶ μὲν οὖν ταύτης τῆς τῶν ἡμερῶν καὶ ὥρῶν ἀκριβολογίας κρινέτω ἕκαστος, ὡς βούλεται· ἡ δὲ τοῦ μακαρίου Ἐπιφανίου γνώμη (ἣτις ἀποδίδεται καὶ τοῖς Σύροις, καὶ τοῖς Ἀρμενίοις) λέγοντος Αἰρέο. ΝΑ'. Ἀριθμ. 24. καὶ 27. ὅτι Ἰαννουαρίου ζ'. ὁ χριστὸς ἐγεννήθη. δὲν φαίνεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δεκτῇ ὡς οὐδ' ἡ ἐκείνων γνώμη, οὔτενες παρὰ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρεῖ (Στρωματ. Α'.) εἰς διαφόρους χρονολογικὰς ὑπολήψεις περὶ τούτου διηρέθησαν.

²⁾ Ἀπὸ ἀπογραφῆς τῶν ὑπάρχον δόγματι τοῦ Καίσαρος ἔγιναν Ἡ μὲν πρώτη, περὶ ἧς ὁ λόγος ἐνταῦθα (Λουκ. Β'. 2.) ἡ δὲ δευτέρα μετὰ δέκα σχεδὸν ἑνιαυτοὺς ὕστερον, περὶ ἧς ὁ αὐτὸς Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσιν (Κεφαλ. Ε'. 37.) τῆς δευτέρας ποιεῖται μνείαν καὶ ὁ Ἰωσήπος (Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ'. Κεφ. Α'.) οὐγὰρ δὲ τὴν πρώτην οὗτος, ὡς μηδὲν ἀνέγκουσιν τῷ Ἡρώδῃ, μηδ' ἀναφερομένην ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι

συνδρομὴν τοῦ πολλοῦ πλήθους, οὐκ ἦν περισσὸς τόπος ἐντῷ Ἀημοσίῳ καταλύματι, ἡ περίστασις τῆς στενοχωρίας ἔφευγεν, ἐπιστάσης τῆς ὥρας τοῦ τό κετοῦ νὰ παρამερίσῃ ἡ παρθένος εἰς ἓν σπήλαιον, τὸ ὁποῖον πλησίον τῆς Βη-θλεέμ ἐυρισκόμενον ἐχρησίμευεν εἰς σταῦλον τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ νὰ ἀναθέσῃ τὸ βρέφος τὸ γεννηθὲν ἐπὶ φάτην³⁾. Ἐξ οὗ καὶ ἡ παράδοσις, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνεκλίθη γεννηθεὶς μεταξύ δύο ζώων βοός τε καὶ ὄνου· τὴν ὁποίαν παράδοσιν φαίνεται, ὅτι δικαιολογοῦσι καὶ τὰ προφητικά

Νικολάου τοῦ Ἀμασεινοῦ. Ἐν μὲν γὰρ τῇ πρώτῃ ψαλὴ τις τῶν ὑψηλῶν ἐξαριθμησὶς ἐγένετο, ἅνευ ἐπιβαλλομένης δαομοφορᾶς, βασιλεύοντος τοῦ Ἡρώδου. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ δαομοφορᾶς ἔνεκεν ἀπεγράφοντο οἱ Ἰουδαῖοι, ὑποδουλωθέντος τοῖς Ῥωμαίοις τοῦ γένους ἐπικρατέστερον. Ὅθεν καὶ ἡσυχασὶς ἐκινήθη ἐν ταύτῃ ὑπὸ Ἰούδα τοῦ Γαλιλαίου, περὶ ἧς ἐν ταῖς πράξεσιν. Ὁ τοίνυν Λουκᾶς ἐν τῷ Ἐυαγγελίῳ ἀναφέρει τὴν πρώτην, τὴν ἐπὶ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως.

Ἄλλ' ἐρεῖς ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης, οὐκ ἦν ἡγεμονεύων τῆς Συρίας ὁ Κυρηνεὺς, ὡς λέγει ὁ Ἐυαγγελιστὴς· ἀλλὰ Σέντιος Σατουρνῖνος ἢ Κυντίλιος Οὐάρως, ὁ ἐκείνον διαδεξάμενος. (Τερτυλλιανὸς κατὰ Μαρκίονος, Βιβλ. Δ', Κεφ. ΙΘ'). ὁ δὲ Κυρηνεὺς ἡγεμόνευσεν ἔπειτα μετὰ τὴν Ἀρχελαόν ἐξορίαν, ἐν καιρῷ τῆς δευτέρας ἀπογραφῆς. Ἀποκρίνονται, εἰς τοῦτο: (ὄρα Βεασσώβλην καὶ Λαμφάντην, ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς Καινῆς Διαθήκης Γαλλισι, ἐν τῷ Γενικῷ Προλόγῳ Σελ. ΙΘ'). Ὅτι ὥσως ὁ Κυρηνεὺς ἐπέμφθη διὰ νὰ ἐπιτατήσῃ εἰς τὴν πρώτην ἀπογραφὴν, ὡς παρὰ τοῦ Αὐγούστου Ἐπίτροπος. ἢ τὸ αὐτὴ ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο κτ., νοητὸν οὕτως: ὅτι, προτέρᾳ ἐγένετο ἢ κατὰ τον χρόνον, καθ' ὃν ἡγεμόνευσε τῆς Συρίας Κυρηνεὺς.

Ἄλλ' ἔτι ἀπορεῖται, πῶς οὐδεμία τῆς ἀπογραφῆς ταύτης μαρτυρία παρὰ τοῖς ἔξωθεν ἱστορικοῖς διασώζεται; ἀποκρίνονται, διότι ἠφανίσθησαν τὰ ὑπομνήματα τῆς τοῦ Αὐγούστου Δεκαετηρίδος, καθ' ἣν ἡ ἀπογραφὴ αὕτη ἐγένετο. Ἄλλ' ἦν, ὡς ἔοικε, τὸ πρᾶγμα πασιδῆλον. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς Ἰουδαίους ἐν τῇ Β'. τῶν ἀπολογιῶν καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς κατὰ Μαρκίονος Βιβλ. Δ'. Κεφ. ζ'. παραπέμπουν τοὺς ἐξ ἐθνῶν, καὶ ἐκ τῶν αἰρέσεων, εἰς τοὺς δημοσίους Πίνακας, οὕτως τότε ἔτι διεσώζοντο, διὰ νὰ πληροφορηθῶσι

³⁾ Λουκᾶς Β'. 1 — 7, Ὅρα Ἰουστίν. ἐν τῷ Διαιλόγῳ, καὶ Εὐσέβ. Εὐαγγε ἀποδείξ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. Δ'. Καὶ Ἰερώνυμ. Ἐπιστ. κδ' πρὸς Μάρκελλ. Καὶ Ἐπιφάν. αἰγίσ. Ν.Α. Καὶ τὸν Νύσο. Λόγ. εἰς τὴν Χριστοῦ Γένν. Καὶ Θεοδώρετ. Βιβλ. Η'. Θεραπ. Ἑλλήν. Παθμ. καὶ ἄλλ.

λόγια ⁴). Καὶ τοι τὰ ζῶα ταῦτα τροπικῶς παρ' ἄλλοις νοοῦνται, ἀντὶ τῶν ἐξ Ἰούδα ἐνίων, καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν πιστευσάντων εἰς τὸν ἐνανθρωπήσαντα Κύριον ἢ ἄλλως προσφνέστερον· περὶ οὗ μέτιθι τοὺς ἐξηγητάς·

§ 13.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τόσον πενιχρῶς ὑπεδέχετο τὸν γεννηθέντα σω-
τῆρα ἢ γῇ μεγαλεπρεπῶς ἄνωθεν ἐπανηγύριζεν ὁ Οὐρανὸς
τὴν Κοσμοσωτήριον αὐτοῦ ἐπιδημίαν. Ποιμένες τινὲς εἰς τὰ
πέριξ τῆς Βηθλεὲμ, τῶν ἰδίων προβάτων ἄγρυπνοι φύλακες
περιλαμφθέντες ἐξαίφνης ὑπὸ ἐξαισίου φωτός, εἶδον ἑμ-
προσθεν αὐτῶν Ἀγγελον, εὐαγγελιζόμενον αὐτοῖς τὴν τοῦ
Κυρίου χαρμόσυνον Γέννησιν· καὶ μετ' αὐτὸν εἶδον καὶ ἤκου-
σαν στρατιὰν ὁλόκληρον οὐρανίων Δυνάμεων, οἵτινες μὲ
Ἀγγελικὰς ὕμνωνδίας ἀπέδιδον τὴν δόξαν εἰς τὸν Θεόν, τὴν
εἰρήνην εἰς τὴν γῆν, καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἐκ Θείας
εὐδοκίας καὶ χάριτος ἔλεον· ἐξ ὧν πληροφορηθέντες οἱ
ἀπλοῖκοι ποιμένες, καὶ δραμόντες εὐθὺς καὶ εὐρόντες κα-
θὼς ἤκουσαν τὸ νεοτεχθὲν βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ
ἐπιστρέψαντες ἔπειτα μὲ μεγάλην χαρὰν ὕμνουν καὶ ἐδόξα-
ζον τὸν Θεόν, καὶ ἐκήρυττον εἰς ἅπαντας τὰ ξένα καὶ
θαυμαστὰ, ὅσα καὶ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν ἠξιώθησαν ⁵).

§ 14.

Πολλὰ τερατώδη, καὶ παράδοξα συμβάντα, οἱ συγ-

⁴) Ἀββακὺμ Γ'. 12. Καὶ Ἡσαΐ Α'. 5 Ὅρα καὶ Ἱερών ἐπιστ. κζ'. πρὸς
Εὐστόχ. Καὶ Ναζιανζ'. καὶ Νύσσ. Ὁμιλ. εἰς τὴν ρεΧοτοῦ Γέννησιν. Καὶ
Κύριλ. Ἱεροσολύμ. Κατηχ. Β'. καὶ ἄλλ.

⁵) Δονκ Β'. 8 — 20.

γραφείς ἐσημείωσαν ⁶⁾ ὡς προμηνύματα τῆς γενησομένης, ἢ καὶ ὡς μαρτύρια τῆς γενομένης ὑπερκαταλήπτου οἰκονο-

⁶⁾ Α'. Διάφορα (λέγουσιν) ἀγάλματα, τῶν ἐν τῷ Καπιτολίῳ τῆς Ῥώμης θεῶν καὶ Ἡρώων, διὰ κεραντοῦ κατασκήψαντος ἀνελύθησαν. Καὶ οἱ ἐπὶ τῶν Κύρβειον κηχαρσμένοι Ῥωμαῖοι Νόμοι ἀηλείφθησαν. (ἐκ τῶν Δίων. Τοτορ.) Β'. φήμη τις κατὰ Ῥώμην διέτρεχε δημοσίᾳ προαγγέλλουσα τὴν Γέννησιν ἐνὸς Βασιλέως Μεγάλου· ὅθεν ἡ σύγκλητος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισάσα, ἔυλογον ἔκρινε νὰ θεσπίσῃ, μηδὲν τῶν κατ' ἐκείνον τὸν ἑνιαυτὸν τεχθρομένων βρεφῶν νὰ τηρηθῇ εἰς ἀνατροφήν. (Σουετόν. εἰς βίον Αὐγούστου. Κεφ. 94.) Γ'. ὅτε ἐν ᾧ εἰς Ῥώμην ὁ Ἀυγουστος εἰσεπόμπευεν, αἰθρίας οὐοῆς, λαμπρά τις ἴρις τὸν ἡλιακὸν περιέσπετε δίσκον· καὶ ἀκτινοβολῶν ἔπειτα τὸν ἐφεξῆς χρόνον ὁ φωτιστὴρ, τρεῖς ἐξέλαμπε περιστοτράπτοντας κύκλους, ὧν ὁ εἰς φλογουίδης ἀνέδιδε στάχνας. (Παῦλος Ὁρόσιος καὶ Ἄλλοι.) Δ'. ὅτι κατὰ τὸν τρίτον ἑνιαυτὸν τῆς ἐν Ῥώμῃ Τριανδρικῆς Ἡγεμονίας, ἐκείθεν τοῦ ποταμοῦ Τιβέρεως, δι' ὀλοκλήρου ἡμέρας, ἔλαιον ἀπὸ τῆς γῆς ἀνεπήγασεν. (αὐτῇ) Καίτοι τοῦτο πρὸ ἑξκοσίων καὶ τριῶν πρὶν τῆς χριστοῦ Γεννήσεως συμβάν καθιστορεῖ ὁ Εὐσέβιος. Ε'. ὅτι ὁ Αὐγουστος ἀνταρχήσας ἀπέκλεισε τὸν Ἰανουάριον καὶ ἀπηγόρευσε τὸ νὰ ἀποκαλῶσιν αὐτὸν Κύριον. (Παῦλ. ὁρόσιος). ς'. ὅτι ὁ αὐτὸς Αὐγουστος μαντευόμενος περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτὸν διαδέχεσθαι, ἤκουσεν παρὰ τῆς ἐν Δελφοῖς Πυθίας, τὰ τεθρυλλημένα ἐκέλευε. Παῖς Ἑβραῖος κέλεταιαίμε καὶ τλ. τὰ ὁποῖα (Νικηφόρος ὁ Καλλιστός, Κεδρηνός, Σονίδας, καὶ ἄλλοι.) πολλοὶ ἀναφέρουσιν ὅθεν εἰς Ῥώμην ἐπανελθὼν ἔστησε (λέγουσιν ἐπὶ τοῦ Καπιτολίου βωμὸν μετὰ τῆς Ἐπιγραφῆς·

•Ara Prinogeniti Dei. •

•Βωμὸς τῷ Προτογόμφ.

Τὰ τοιαῦτα οἱ Κριτικώτεροι οὐδόλως ἐγκρίνουσι διὰ τὸ ἄλλους λόγους, καὶ ὅτι οἱ ἀρχαιότεροι τῶν Πατέρων, καὶ μάλιστα Ἰουστίνος ὁ Φιλόσοφος καὶ μάρτυς, καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ τὰς ἀπολογίας ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν συγγράψαντες, οὐδόλως αὐτὰ ἀπομνημονεύουσιν (ὅρα Σαμουήλον Βασνάγιον, Τόμ. Α'. τῶν χρονικῶν Σελ. 178) Ἐπὶ δὲ τούτοις, καὶ τὸ ὑπὸ Πέτρον τοῦ Λαμριανοῦ, (ὃς ἤκμαζε κατὰ τὸ μέσον, τοῦ ΙΑ', αἰῶνος). ἀναφερόμενον· ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν νύκτα τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως, κατεδαφίθῃ τὸ ἐν Ῥώμῃ τέμενος τῆς Ἐιρήνης κατασυσθέν· (περὶ οὗ δὴθεν προειρημένον ἦν, ὅτι τοῦτο ἐμελλε νὰ συμβῇ ὅταν παρθένος γεννήσῃ). Τὸ τοιοῦτον παρὰ πάντων ἐλέγχεται ὡς ἐπίπλαστον· ἐπειδὴ τὸ τέμενος ἐκεῖνο οἰκοδομήθη πολλῶν ὕστερον. δηλαδή ὑπὸ Τίτου, ἀφιερωθὲν τῷ Πατρὶ αὐτοῦ Οὐίσεπασίανῳ Ἐφανίθῃ δε μετὰ ταῦτα ὑπὸ πινκαϊᾶς ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Κορμόδου· Περὶ οὗ ὅρα Ἰώσηπον, καὶ Σουετόνιον, καὶ Πλίνιον, καὶ Ἡρωδιανόν, κθ.

μίας. Ἀλλ' ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἐν σαρκὶ ἐπι-
δημία, δὲν ἔχει χρεῖαν τῶν τοιούτων ἀνθρωπίνων μαρ-
τυριῶν, ἀδόξων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἀμφιβόλων,
ἔχουσα ἐξ αὐτῶν τῶν Ἱερῶν γραφῶν, καὶ ἐκ μυρίων ἄλλων
βεβαιωμάτων καὶ ἀναντιρρήτων Θεοσημειῶν, τὸ ἀσφαλὲς
τῆς πίστεως καὶ ἀναμφίβολον.

§ 15.

Τῇ ὀγδόῃ ἀπὸ τῆς Γεννήσεως ἡμέρα ⁷⁾ ἐκαταδέχθη
τὴν ὑπὸ τοῦ Νόμου διατεταγμένην περιτομὴν ὁ τοῦ
Νόμου ποιητὴς, λαβὼν κατὰ τὴν τοῦ Ἀγγέλου παραγ-
γελίαν ⁸⁾ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πάντων ὀνομαζόμενον Ἰησοῦς· τίς αὐτὸν
περιέτεμεν; ὁ Ἰωσήφ ὁ νομιζόμενος αὐτοῦ Πατὴρ ⁹⁾; ἢ ἄλ-
λος τις; καὶ ποῦ, ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ ¹⁰⁾, ἢ ἀλλαχοῦ;
οὔτε οἱ Εὐαγγελισταὶ ἔγραψαν, οὔτε χρεῖα τις ἠνάγκασε
περὶ τούτων νὰ γράψωσι· ἐπειδὴ οὐδὲν ὄφελος πρὸς
σωτηρίαν ἐστὶ, τὰ τοιαῦτα νὰ τὰ ἡξενρωμεν.

§ 16.

Ἀφ' οὗ ἐπληρώθησαν αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι ¹¹⁾
τοῦ καθαρισμοῦ τῆς καθαρωτάτης Μητρὸς, ἀνήνεγκεν
ἡ Πάναγνος εἰς Ἱερουσαλὴμ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότο-
κον, ἐν τῷ Ἱερῷ παραστήσασα κατὰ τὸν νόμον Μω-

⁷⁾ Ἰανουαρίου πρώτη ἦτοι τοῦ παρ' Ἑβραίοις Θεβὰθ α'. τῆς ἐβδομάδος
ἡμέρα πέμπτη κατὰ τοὺς ἐν ταύτῃ τῆς ἐβδομάδος τῇ ἡμέρᾳ ὑποπιθε-
μένους τὴν Γέννησιν.

⁸⁾ Ματθ. Α'. 21. Λουκ. Α'. 31. καὶ Β'. 21.

⁹⁾ Εφραίμ ὁ Σύρος παρὰ Μελετίῳ τῷ Ἀθηνῶν, Ἑκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Γ'.

¹⁰⁾ Ἐπιφάνιος παρὰ τῷ αὐτῷ αὐτῷ.

¹¹⁾ Τῇ Β'. τοῦ φεβρουαρίου.

¹²⁾ Ἐξόδου ΙΓ'. 1 — 3. Καὶ ΑΔ'. 19 — 20. Καὶ ἀριθμ. Γ'. 47. καὶ ΙΖ'. 16.

σέως¹²⁾, προσφέρονσα καὶ τὴν νεομισμένην θυσίαν¹³⁾ ζευγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσούς περιστερῶν¹⁴⁾. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τε καὶ ὥραν, ὁδηγηθεὶς πάντως ὑπὸ πνεύματος Ἁγίου εὐρέθη παρὼν ἐκεῖ καὶ ὁ εὐλαβὴς καὶ δίκαιος ὑπέργυρως Συμεὼν· ὅστις περιμένων πρὸ πολλοῦ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ πεπληροφορημένος ἐκ Θείας ἄνωθεν ἀποκαλύψεως, ὅτι δὲν θέλει ἰδεῖ θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν Κυρίου, ἰδὼν τότε, καὶ δεξάμενος ἐν ταῖς γηραιαῖς αὐτοῦ ἀγκάλαις, ἀπέδωκε δόξαν τῷ Θεῷ, τὴν τρίτην ἔσας ὥδὴν τῆς Νέας Διαθήκης Καὶ ὡμολόγησεν ὅτι μετὰ χαρᾶς λοιπὸν κλείει τὰ ὄμματα εἰς θάνατον, ἀφ' οὗ εἶδε τὸ φῶς τῆς ἀποκαλύψεως τῶν ἐθνῶν, καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἰσραὴλ· ἀκολούθως ἐυλόγησε καὶ τοὺς μακαρίους γονεῖς τοῦ παιδός· καὶ προειπὼν ὅτι αὐτὸς ὁ παῖς ἔσται εἰς πτωσὶν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, προεδήλωσε καὶ εἰς τὴν Μητέρα αὐτοῦ, τὴν ὅσπην δορυμύτιτα λύπης κατακάρδια ἔμελλε νὰ αἰσθανθῇ ἐπ' αὐτῷ ὕστερον¹⁵⁾.

§ 17.

Λέγουσιν, ὅτι ὁ Συμεὼν εἰς ἣν τῶν Ο'. Ἑρμηνευτῶν τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου· καὶ ὅτι ἐρμηνεύων τὸ τοῦ Προφῆτου Ἠσαΐου χρησμολόγημα: Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν Γαστρὶ ἐξεῖ κξ., καὶ διαπιστήσας εἰς τὸ παράδοξον τῆς προρρήσεως, ἠξιώθη τοῦ χρηματισμοῦ, ὅτι μέλλει νὰ ζήσῃ ἕως οὗ λάβῃ τὸν παρ-

¹²⁾ Λευϊτικ. ΙΒ'. 7.

¹⁴⁾ Λουκ. Β'. 22 — 24.

¹⁵⁾ Λουκ. αὐτ. 25 — 35.

θενικόν προφητευθέντα τόκον εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ¹⁶⁾. "Αν τοῦτο ἦτον ἀληθές, ὁ Συμεὼν ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπέκεινα τῶν 270. ἐτῶν ὅταν ἐτελεύτησεν. "Αλλοι γενεαλογοῦσι τὸν Συμεὼν, υἱὸν μὲν τοῦ πατριάρχου τῶν Ἑβραίων Χιλλὲλ, πατέρα δὲ τοῦ περιφήμου ἔπειτα Γαμαλιήλ, τοῦ ἀναφερομένου ἐν ταῖς Πράξεσι¹⁷⁾. Καὶ οἱ μὲν αὐτὸν καθιστῶσι τοῦ συνεδρίου πρόεδρον· οἱ δὲ, Ἰερέα μόνον χειροτονοῦσιν. οἱ δὲ ἀσφαλέστεροι, μηδὲν τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἱστορίας περὶ αὐτοῦ συνάγοντες, ὡς ἄνδρα ἀπλῶς πνευματοκίνητον τὸν Θεοδόχον γεραίρουσιν:

§ 18.

Ἐκεῖ τότε καὶ ἡ ὑπέργηρος Ἄννα, θυγάτηρ τοῦ Φανουήλ, ἐκ Φυλῆς Ἀσὴρ, ἥτις μετὰ τὴν χηρείαν αὐτῆς νηστεύουσα καὶ προσευχομένη νύκτα καὶ ἡμέραν προσήδρευεν εἰς τὸ Ἱερὸν, ἐκινήθη καὶ αὐτὴ ὁμοίως ὑπὸ τοῦ πνεύματος· καὶ ἀνοίξασα ἐνθώς τὸ στόμα, ἀνύμνει μεγαλοφώνως καὶ ἐδόξαζε τὸν Θεὸν, κηρύττουσα καὶ πληροφοροῦσα τοὺς πάντας, ὅσοι ἐν Ἱερουσαλὴμ περιέμενον τὴν ἐκ τοῦ προσδοκωμένου Μεσίου ἀπολύτρωσιν¹⁸⁾. Καὶ εἶναι λοιπὸν σημειώσεως ἄξιον, ὅτι τὸν καιρὸν τῆς ἐπιποθήτου ταύτης ἀπολυτρώσεως, πλησίον ἐγγίζοντα μὲν, τὸν ἡλπιζον σχεδὸν οἱ πάντες· ἐλθόντα δὲ τότε καὶ φθάσαντα τὸν ἐκήρυξαν καὶ τὸν ἐβεβαίωσαν μὲ διαφόρους παραδόξους ἐκβάσεις πολλοί. Ἔνας Ἱερεὺς

¹⁶⁾ Γεώργ. ὁ Κεδρητὸς ἐν τῇ συνόψει τῶν Ἱστορ. Καὶ ἐξ αὐτοῦ Μελέτ. ὁ Ἀθηνῶν. καὶ ἄλλοι. Ἐὰ δ' αὐτὰ λέγει καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλλιωτος Βιβλ. Α' Κεφ. ΙΒ'. Πλὴν ὅσον οὗτος οἶν τὸν μαρτυρεῖ ἓνα τῶν Ο'.

¹⁷⁾ Κεφάλ. ΚΒ'. 3.

¹⁸⁾ Λουκ. Β' 36 — 33.

παρ' ἡλικίαν τεκνογονῶν, καὶ ἐξαίφνης πρῶτον ἄφωνος, εἶτα τὴν φωνὴν ἀναλαμβάνων, καὶ ἐπισφραγίζων καὶ φωνῇ καὶ πράγματι τῆς ὀπτασίας τὸ Θαῦμα, ὁ Ζαχαρίας. Ἐνα ἔμβρυον, εἰς τὴν κοιλίαν ἔτι τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀνασχιρτῶν, καὶ προσκυνῶν τὸν μετ' αὐτόν γεννηθῆναι μέλλοντα Δεσπότην αὐτοῦ καὶ Κύριον, ὁ Ἰωάννης. Μία στεῖρα, παρ' ἐλπίδα κυοφοροῦσα, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν ἀπουσίαν τῆς παρηλικιώσεως τίκτουσα, ἡ Ἑλισάβετ. Μία Παρθένος, ἀπειράνδρως μήτηρ ἀναδεικνυμένη, ἡ Μαριάμ. Ἐνας γέρον πνευματοφόρητος, ζῶν ἕως οὗ ἴδῃ τὴν δόξαν τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ, καὶ θνήσκων ἀφ' οὗ τὴν εἶδε, κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ χρησμολόγημα, ὁ Συμεών. Καὶ μία γηραιά Προφῆτις, ἐκ θείας ἐπιπνοίας, μαρτυροῦσα τὸν γεννηθέντα σωτῆρα, ἡ Ἄννα ¹⁹⁾ Αὐτοὶ πάντες ἐπιστοποίησαν ὅτι ἐγεννήθη ἐκεῖνος, ὃν οἱ Ἄγγελοι ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς ποιμένας, καὶ οἱ ποιμένες εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῆς Βηθλεέμ. Ἀλλὰ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐπιφάνειαν προέδειξε καὶ ἓνας παράδοξος καὶ ἀλλόκοτος ἀστήρ, ὁ φανὲς ἐν τῇ ἀνατολῇ εἰς τοὺς Μάγους· καὶ οἱ Μάγοι φθάσαντες ἐμήνυσαν εἰς τὸν βασιλεύοντα τότε τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδην. Καὶ ὁ Ἡρώδης ἐκοινολόγησεν εἰς ἅπαντας τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς τοῦ Λαοῦ, ἀνερωτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται; καὶ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς εἰς τὸν Βασιλέα πάλιν, καὶ εἰς ὅλον τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ἐρευνήσαντες καὶ ἐυρόντες παρὰ τῇ Προφῆτῃ ²⁰⁾ ὅτι ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας.

¹⁹⁾ Ἀμβρόσιος ἐν ὑπομνήμ. εἰς τὸν Λουκᾶν.

²⁰⁾ Μιχαίας Ε'. 12.

§ 19.

Οἱ ῥηθέντες Μάγοι, κατὰ τινὰ παράδοσιν ²¹⁾ ἥτις θεμελιωμένη φαίνεται εἰς τὸ ψαλμικὸν λόγιον ²²⁾, ὀνομάζονται Βασιλεῖς. Διακρίνονται δὲ, οὐ μόνον ὡς Ἀρχοντες καὶ Δυνάσται ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἄνδρες σοφοί, καὶ εἰς τὴν ἀστεροσκοπίαν μάλιστα ἐκδοτοὶ ²³⁾. Κρατεῖ περὶ αὐτῶν γνώμη κοινὴ, ὅτι ἦσαν τὸν ἀριθμὸν τρεῖς, διὰ τὰ τρία ἴσως εἶδη τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα προσήνεγκαν, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν ²⁴⁾. Τινὲς δὲ τῶν ὕστερον ἐτόλμησαν εἰπεῖν καὶ τὰ ἐκείνων ὀνόματα ²⁵⁾. Ἰστορήθη, ὅτι καὶ κατηχήθησαν οὗτοι μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Θωμᾶ, καὶ ἐβαπτίσθησαν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ τέως ὑπέστησαν μαρτυρικὸν θάνατον, ἐν πόλει τινὶ τῆς Ἀραβίας· ἢ ὡς οἱ Ἀρμένιοι διατείνονται, ἐν Μαγέβ πόλει τῆς Ἀρμενίας· Δείκνυνται δὲ ἄχρι τῆς σήμερον καὶ τὰ ἐκείνων λείψανα ἐν Κολωνίᾳ τῆς Γερμανίας τιμώμενα ²⁶⁾. Ὁ μὲν οὖν τόπος, ἥτοι ἡ χώρα, καθ' ἣν οἱ Μάγοι τὸν παράδοξον καὶ ἀσυνήθη νέον κατεῖδον Ἀστέρα καὶ ὅθεν ἐκινήθησαν εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοσημάντου Βασιλέως, πλατυτέρω

²¹⁾ Τερτουλλ. κατὰ Ἰουδαίων. καὶ Βιβλ. Γ'. κατὰ Μαρκίων Χρυσόστ. εἰς τὴν Γένν. τοῦ Προδρ. Θεοφύλ. εἰς Ματθ. Κεφ. Β'.

²²⁾ Ψαλμ. Ο.Α. 10.

²³⁾ Νικηφόρ. Καλλιστ. Ἑκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Α' Κεφ. ΙΓ'.

²⁴⁾ Ματθ. Β'. 11.

²⁵⁾ Κάσπαρ, Μελχιώρ, Βαλτάσαρ· ἢ κατ' ἄλλους: Μαγαλάτ, Γαλγαλάτ, Σαρακίμ. ἢ κατ' ἄλλους: Ἄτωρ, Στάτωρ, Παράτωρ· Ὅρα Δροῦσιον ἐν τοῖς παρασημειογράφοις, οὔτινες Ἴεροὶ Κριτικοὶ ἐπιγράφονται εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Κεφ. Β'. Καὶ Καζαουβόνον εἰς τὰ τοῦ Βαρονίου Καὶ Λύγουστ. Καλμετ. ἐν τῇ Διαλέξει, τῇ περὶ τῆς τῶν Ἀγίων Μάγων προσκυνήσεως.

²⁶⁾ Ὅρα Καλμὲτ ἐν τῇ φηθείᾳ Διαλέξει.

ὀνόματι λέγεται ἡ Ἀνατολή· ²⁷⁾ Πλὴν, ἄλλοι μὲν τοὺς φέρουσιν ἐκ τῶν νοτιωτάτων ὀρίων τῆς Αἰθιοπίας. ²⁸⁾ ἄλλοι ἀπὸ τοῦ Σαβά τῆς Ἀραβίας ²⁹⁾, ἄλλοι ἐκ τῆς γῆς Εὐϊλάτι ³⁰⁾; ἄλλοι ἐκ τῆς Δαμασκοῦ ³¹⁾, ἄλλοι ἐκ τῆς Ἀρμενίας ³²⁾. Οἱ περισσότεροι ὁμῶς τοὺς λέγουσιν ἐκ Περσίδος ³³⁾, Ἀλλ' ἀπίθανον δὲν εἶναι ἕαν τις εἴπῃ, ὅτι ἴσως οἱ Μάγοι ἐξηλθον ἀπὸ τῆς ἐρήμου Ἀραβίας, ἥ καὶ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἥ καὶ ἐκ γῆς Χαλδαίων· ἐπειδὴ αἰχῶραι αὗται παραδηγλούμεναι εὐρίσκονται ἐν ταῖς Γραφαῖς διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀνατολῆς ³⁴⁾.

§ 20.

Ἡ ἀξιολογωτέρα ὁμῶς ἔρευνα γίνεται περὶ τοῦ χρόνου τῆς τῶν Μάγων ἀφίξεως. Πότε δηλαδὴ αὐτοὶ ἐλθόντες εἶδον καὶ προσεκύνησαν ἐκεῖνον τὸν Βασιλέα, τοῦ ὁποίου τὴν Γέννησιν, ἐκ παλαιοτάτων χρησμῶν ³⁵⁾ περιμένοντες, ἔγνωσαν διὰ τῆς Ἀνατολῆς τοῦ παραδόξου νεοφανοῦς Ἀστέρος. Ἄν οἱ Μάγοι ἔφθασαν εἰς Βηθλεὲμ πρὸ τῶν

²⁷⁾ Ματθ. Β'. 2 — 9.

²⁸⁾ Αὐγουστ. Λογ. Θ'. ἄλλ. ῥ' κη.

²⁹⁾ Χρυσόστ. εἰς τὴν Γέννησ. τοῦ Προδρόμου.

³⁰⁾ Ἐρωτήμ Α'. τῶν ἐν τοῖς Αὐγουστίνου Συγγράμμασιν.

³¹⁾ Τερτυλ. ἐν τοῖς κατὰ Ἰουδ.

³²⁾ Οἱ Ἀρμένιοι αὐτοὶ παρὰ Χαρδίνῳ· ἐν τῇ κατὰ Περσίαν· περιηγήσει, Τόμ. Γ'.

³³⁾ Χρυσόστ. ὁμιλ. Ζ. τῶν εἰς Ματθ. Κύριελ. Ἀλεξάνδρ. Βιβλ. Α'. εἰς τὸν Ἡσαΐαν. Κλήμης Ἀλεξ. Βιβλ. α. τῶν στρωμ. Βασίλ. ὁ Μέγ. εἰς τὴν του Χριστοῦ Γέννησ. Θεοφύλακτ. εἰς τὸ κατὰ Ματθ., σὺν οἷς καὶ πολλοὶ τῶν ὕστερον.

³⁴⁾ Ὅρα τὸν Καλμέτην ἐν τῇ Διαλέξει περὶ τῆς τῶν Μάγων προσκυνῆς. ἐπιστηρίζοντα τὴν γνώμην, καὶ διὰ τῆς μαρτυρίας τῶν Παλαιῶν (Τερτυλ κατὰ Ἰουδαίων· Καὶ Βιβλ. Γ' κατὰ Μαρκίων. Καὶ Ἰουστίν. ἐν τῷ Δ. α. λόγῳ. τῷ πρὸς Τρύφ. Καὶ Ἐπιφάν. ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῆς Καθολικ. Πίστ.) καὶ δὴ, καὶ διὰ τῆς τῶν Νεωτέρων.

³⁵⁾ Ἀριθμ. ΚΔ'. 17.

μ'. ἡμερῶν τοῦ καθαρισμοῦ τῆς ὑπεράγνου Μητρὸς, πῶς προσήχθη τὸ παιδίον μετὰ τὴν ἐκείνων παρουσίαν εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναὸν, ὅπου ὁ Ἡρώδης καὶ μετ' αὐτοῦ πάντα τὰ Ἱεροσόλυμα ἐταράττοντο, καὶ ἐπιμελῶς ἀνεζήτουν ἵνα εὕρωσι καὶ ἀναιρέσωσι τὸ βρέφος νεο-τεχθέν, ³⁶⁾). Καὶ πάλιν, ἂν οἱ Μάγοι ἔφθασαν μετὰ τὰς ἡμέρας τοῦ καθαρισμοῦ, καὶ τῆς ἐν τῷ Ναῷ παραστάσεως, πῶς εὗρον τὸ παιδίον ἐν Βηθλεὲμ; ὅταν ἠξέυρομεν, ὅτι ἀφ' οὗ οἱ γονεῖς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας; ³⁷⁾). Τινὲς θέλουσιν ³⁸⁾), ὅτι ὁ Ἀστὴρ ἐφάνη πρὸ τῆς χριστοῦ Γεννήσεως εἰς τοὺς Μάγους, καὶ ὅτι εὗρον οὗτοι φθάσαντες τὸν χριστὸν ἀρτιγένητον ἐν σπαργάνοις. Ἀλλ' ἡ ἀπορία ἔτι μένει πῶς λοιπὸν ἀκινδύνως τὸ βρέφος ἐν τῷ Ναῷ προσενήνεκται; Διὰ τοῦτο ἄλλοι κρίνουσιν, ὅτι ὁ μὲν Ἀστὴρ ἐφάνη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ χριστὸς ἐγεννήθη, καὶ οὐχὶ πρότερον· οἱ δὲ Μάγοι ἔφθασαν δύο χρόνους σχεδὸν μετέπειτα· καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς Μητρὸς αὐτοῦ ³⁹⁾).

³⁶⁾ Ματθ. Β' 3 κξ.

³⁷⁾ Λουκ. Β'. 39.

³⁸⁾ Χρυσόστ. ὁμιλ. Ζ'. εἰς τὸ κατὰ Ματθ. καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Θεοφύλακτος. Συμφώνως δὲ τοῖς καὶ Ἰουστίνῳ, καὶ Ἀθανάσιῳ, καὶ τῷ Λαμασκηνῷ Ἰωάννῃ, καὶ ἄλλοις, ὁ Ἀθητῶν Μελέτ. ἀναφέρει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ Ἰστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Γ', ἐπισημειῶν καὶ τὴν ἡμέραν, δεκάτην τρίτην ἀπὸ χριστοῦ Γεννήσεως, ε'. Ἰαννουαρίου, καθ' ἣν ἔγινεν ἡ τῶν Μάγων προσκύνησις. Τῆς ὁμοίας δὲ (ὅσον κατὰ τὴν τῆς ὁδοιπορίας, πρόληψιν). φέρεται γνώμης ἐν τοῖς Νεωτέροις καὶ Γρότιος (ἐν τοῖς τῶν Νεωτέρων Ἰστοῖς Κριτικοῖς). Καὶ ὁ Καλμέτης ἐν τῇ εἰρημένῃ αὐτοῦ Διαλέξει, καὶ ἄλλοι.

³⁹⁾ Ματθ. Β'. 11.

ὑπολαμβάνουσι δὲ οἱ οὕτω κρίνοντες, ὅτι ἐκ Ναζαρέτ τότε, εἶχε πάλιν εἰς Βηθλεὲμ μεταβῆ ἡ Ἰερὰ Φαμίλλια ⁴⁰). Τὸ τοῦ Ἡρώδου πρόσταγμα, τὸ διορίζον τὴν σφαγὴν τῶν βρεφῶν, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω ⁴¹), φαίνεται ὅτι δίδει εἰς τὴν δευτέραν ταύτην γνώμην περισσοτέραν τὴν πιθανότητα. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἠκούσθησε τὸ πρᾶγμα, ὃ Ἀστὴρ ἐφάνη, οἱ Μάγοι ἤλθον, ὃ Ἡρώδης ἐταράχθη, οἱ παῖδες τῆς Βηθλεὲμ, τὰ πρῶτα ὑπὲρ χριστοῦ μαρτυρικὰ σφάγια ὁλοκαυτώθησαν, καὶ αἱ προφητεῖαι διὰ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως ἐπιστάθησαν ὅτι πεπλήρονται.

§ 21.

Θαυμαστόν, ὅτι τὴν βρεφοκτονίαν ὁ Ἰώσηπος τὴν ἀπεσίγησε. Τινὲς ⁴²) εἰκάζουσιν, ὅτι ἡ σφαγὴ ἐτέλεσθη κρυφίως ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον ἐμπηδόντων ἐξαίφνης τῶν στρατιωτῶν· ἢ, ὡς στασιασμός τις τοῦ στρατιωτικοῦ δὲν ἀπεδόθη τῷ Ἡρώδῃ, ὡς ἔργον αὐτοῦ γενόμενον ἐξ ἐπιτάγματος. Ἄλλοι ⁴³) λέγουσιν, ὅτι ἐνδέχεται τὸ δράμα ἐλάνθανε τὸν Ἱστορικὸν Ἰώσηπον. ἢ, ὅτι οὗτος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ αναγράψῃ, ὡς μὴ εὐρὼν αὐτὸ ἱστορούμενον ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι Νικολάου τοῦ Λαμασκηνοῦ. Αἴηλον δὲ, ὅτι ὁ Νικόλαος οὗτος, τὸν τρόπον κολακευ-

⁴⁰) Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΝΑ· καὶ ΝΒ. Ἰερώνυμος ἐν τοῖς κατ' Εὐσέβιον τὸν Παμφ. χρονικοῖς. Ἰππόλυτος ὁ Θηβαῖος ἐν τῷ χρονικῷ Συντάγματι. Νικηφόρος ὁ Κάλλιτος Βιβλ. Α'. Κεφ. ΙΓ'. Καὶ ἐκ τῶν Νεωτέρων ὁ Σαλίγγρος, ἐν ταῖς εἰς τὸ Εὐσεβίου χρονικὸν παρατηρήσεσι καὶ ἄλλοι.

⁴¹) Ματθ. Β'. 16.

⁴²) Ὁ Λάμψ ἐν τῇ Εὐαγγελ. ἀρμον. Σελ. 54.

⁴³) Βεανούβρ. καὶ Λαμφάντ ἐν τῷ Γενικῷ προλόγῳ, τῷ πρὸ τῆς ὑπ' αὐτῶν Ἐκδοφ. Ἐρμην. τῆς Καινῆς Διαθήκης Γαλλιστὶ. Σελ. 16.

τικώτατος τῶν Βασιλέων γενόμενος ⁴⁴⁾, καὶ τῶν τοῦ Ἡρώδου Πράξεων ἐν τῇ συγγραφῇ ἀπεσείγησεν, ἥ παρεχρωμάτισε τὰς ἀτιμοτάτας καὶ αἰσχροτάτας· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἰωσήπος ⁴⁵⁾ τὸν ὑποπτέυθη. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς Εὐαγγελικῆς Ἱστορίας, ἐξ ἧς τὸ πρῶγμα καθίσταται ἀναμφίβολον, ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς ἐξωτερικοῦ, ὅστις ἄφησε γεγραμμένον ⁴⁶⁾ ὅτι ἀκούσας ὁ Αὐγούστος, πῶς ὁ Ἡρώδης μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων ἐφόνευσεν καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτοῦ υἱὸν, εἶπεν ἐκεῖνο τὸ ἀστεῖον: Ὅτι, κρεῖσσον Ἡρώδου κυρίου εἶναι, ἢ υἱά,

§ 22.

Εἰς καιρὸν καθ' ὃν ἡ τοῦ Ἡρώδου μάχαιρα κατεφέρριζε τοὺς παῖδας ἐν Βηθλεέμ, τὸ παιδίον ὁ Ἰησοῦς, ἐκ παραγγελίας τοῦ Ἀγγέλου, ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον μετὰ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ Μνήστορος. Ἰωσήφ· ⁴⁷⁾ καὶ ἐκεῖ ἔμενεν, ἕως οὗ ὁ διώκτης τὸ ζῆν κατέστρεψεν, ὑδέρωθεν πεισθεὶς, καὶ σαπεὶς ὅλος, καὶ σκώληκας ἐκβράσας ἀπὸ τοῦ σώματος ⁴⁸⁾. Ἀλλ' ὁ καιρὸς

⁴⁴⁾ Ὁ Αἰμασιανὸς οὗτος Νικόλαος, καὶ τῆς Αὐγούστου φιλίας καταξιωθείς πλακοῦντας τινὰς φιλικῶς διέπεμπεν αὐτῷ οὓς Νικολάους ἐξ αὐτοῦ τοῦ Μαγειροσόφου ὁ Καίσαρ ὠνόμαζε. Φώτ Μυριόβιβλ. Κώδικ. ρρθ'.

⁴⁵⁾ Ἰουδαϊκ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ις' Κεφ. ιά.

⁴⁶⁾ Μακρόβιος Βιβλ. [Β'. Κεφ. Δ'. τῶν Κρονικῶν. Ἐξῆξ δὲ ὁ Μακρόβιος ἐπὶ Θεοδοσίῳ. Ὅστις ἂν συνέμιξε τὰς δύο Ἱστορίας, τὴν τοῦ Ἡρώδου, δηλ. Βρεφοκτονίαν, καὶ τὴν υἱοκτονίαν, τὰς μὴ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ συμβάσας, ὡς κρίνει ὁ Γρότιος (ἐν ταῖς αὐτοῦ σημειώσ. εἰς τὸν Ματθ. Κεφ. Β'. Ἐδαφ. 16.) δὲρ ἄφησεν ὁμοῦς νὰ ἀμφιβάλλομεν ὅτι ὁ Ἡρώδης κατέσφαξεν ἀπὸ διετούς καὶ κατωτέρω πάντας τοὺς ἐν Βηθλεέμ Ἀρῆνας.

⁴⁷⁾ Ματθ. Β'. 13 — 15.

⁴⁸⁾ Κατὰ μὲν τὸν Εὐσέβιον ἐν τῷ χρονικῷ ἐν Ἑτε Ε'. ἀπὸ τῆς χριστοῦ Γενήσεως· κατ' ἄλλους δὲ, καὶ ἔτι πρότερον, τοὺς μὲν μᾶλλον, τοὺς δὲ ἥτον.

καθ' ὃν ἐν Αἰγύπτῳ ἡ Ἱερὰ Φαμιλλία διέτριψε, παρ' ἄλλοις ἄλλως διορίζεται· ⁴⁹⁾ καὶ οὐδὲν οὐδὲ περὶ τούτου ἔχομεν ὠρισμένον καὶ βέβαιον, ἐπειδὴ οὐδὲν ἄλλο ἢ Εὐαγγελικὴ διήγησις εἰς ἡμᾶς ἐδήλωσεν, εἰ μὴ μόνον τὴν εἰς Αἴγυπτον ἵπαναχώρησιν, καὶ τὴν ἐκείθεν μετὰ ταῦτα τῶν ἵπαναχωρησάντων ἐπάνοδον.

§ 23.

Κατὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῦ Σωτῆρος Διατριβήν, ὅσα καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, διάφορά τινα ἢ παλαιὰ παραδόσεις διέδωκε γενόμενα παράδοξα ⁵⁰⁾. Τὰ εἰδῶλα κατέπιπτον συντριβόμενα. Τὰ ἐν αὐτοῖς τιμώμενα δαίμόνια ἐφυγαδέοντο. Οἱ χρησμοὶ καὶ τὰ Μαντεῖα εἰσίων. Τινὲς ⁵¹⁾ λέγουσιν, ὅτι μιᾶς Περσέας δένδρον ὑψίκομον.

⁴⁹⁾ Ἄλλοι μὲν λέγουσι μῆνας δύο, ἄλλοι δὲ τέσσαρας, ἄλλοι δὲ πέντε. Καὶ πάλιν, ἄλλοι χρόνον ἓνα, οἱ δύο, οἱ δὲ πέντε, οἱ δὲ ἕξ, οἱ δὲ ἑννέα, οἱ δὲ δέκα. (ὄρα τὸν Καλμέτην ἐν ὑπομνήματι εἰς τὸ κατὰ Ματθ. Κεφ. Β'. 19). Τὴν γνώμην τὴν διορίζουσαν πενταετὴ σχεδὸν τὸν τῆς ὑπερστροφίας ταύτης χρόνον, ὁ Ὁ Ἀθηνῶν Μελέτιος τὴν ὀνομάζον δόξαν ἀρχαίαν (ἐθφ. ἀνωτ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Γ.) δὲν ἀναφέρει ὅμως τίνες τῶν ἀρχαίων αὐτὴν ἐδόξασαν Ὁ παμφίλον Εὐσέβιος φαίνεται ὅτι, διορίσας τὴν Ἡρώδου τελευτὴν ἐν ἔτει Ε'. ἀπὸ χριστοῦ (ἐν τοῖς αὐτοῦ χρονικοῖς), ὑπετίθετο τὴν διατριβὴν τοῦ Κυρίου ἐν Αἰγύπτῳ σχεδὸν πενταετὴ, ἢ τετραετὴ, τουλάχιστον τριετὴ. Ὁ δὲ θεῖος Ἐπιφάνιος (Αἰρεσ. ΝΑ.) ἀποφασίζῃ ἔτη δύο. «Τῷ γὰρ λγ'. ἔτει (λέγει) γεννᾶται ὁ Κύριος· λέ. ἦλθον οἱ Μάγοι. λδ'. ἔτει τελευτᾷ ὁ Ἡρώδης.» Καὶ συμφωνεῖ ὁντως εἰ μὴδὲ ἄλλο, κατὰ γοῶν τὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Ἡρώδου ἔτος τῷ Εὐσέβιῳ ὁ Ἐπιφάνιος. Ὁ δὲ Θηβαῖος Ἰππόλυτος ἐν τῷ Συναγματοῖ οὕτως χρονολογεῖ. «Ἀπὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ χριστοῦ, μέχρι τῆς τῶν Μάρων παρουσίας, ἔτη δύο. Καὶ ἐκ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀναχωρήσεως μέχρι τῆς τελευτῆς Ἡρώδου υἱοῦ Ἀντιπάτρου, ἔτη γ'. ἡμέρ. ἐ. Παρώκησαν δὲ ἐν Αἴγυπτῳ, ἐν Ἡλιονπόλει τῇ κατὰ Μέμφιν, ὃ, τε Ἰωσήφ, καὶ ἡ Μαρία σὺν τῷ Ἰησοῦ ἔτη τρία, ἡμέρ. κ. κτ.»

⁵⁰⁾ Ὅρα Ἀθανασ. περὶ ἐνανθρωπήσεως, Εὐσέβ. περὶ Εὐαγγελι, Ἀποδείξ. Βιβλ. ε'. Κεφ. κ'. Κύριλ. Ἱεροσολυμ. Κατηχ. ι.

⁵¹⁾ Παρὰ τῷ Σωζομένῳ Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. κα.

πεφυτευμένον πρὸ τοῦ Πυλῶνος τῆς ἐν τῇ Θηβαΐδι
Θερμουπόλεως, ἔκλινε τοὺς ἀκροτάτους κλόνους ἕως τῆς
γῆς, καὶ προσεκύνησε τὸ νήπιον εἰσερχόμενον ὄθεν
ἔπειτα, ἢ φλοιοῦ μέρος, ἢ κάρφος ἀκραίμονος, ἢ φύλλον
ἐξ αὐτοῦ τοῦ δένδρου, ἐγένετο τοῖς ἀσθενούσι διαφόρων
νοσημάτων ἀλεξιτῆριον. Πρᾶγμα τὸ ὅποιον ἕως τοῦ Ε'.
αἰῶνος ἐμαρτύρουν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Παλαιστῆνοι. Ἄλ-
λοι προσθέτουσιν ⁵²⁾ ὅτι ἐν τῷ Τάνεως πεδίῳ διερχομένου
τοῦ σωτῆρος, ἐκλείσθη αὐτομάτῃ ῥ' πύλη ἐνὸς μεγάλου
εἰδωλικοῦ Ναοῦ, ἣτις ἐπὶ πολὺ ὕστερον δι' ἀνθρωπίνης
δυνάμεως δὲν ἐδύνατο νὰ ἀνοιχθῇ. Τοιαῦτα Ἱστοροῦσι,
καὶ ἄλλα παρόμοια τὰ ὅποια ὅμως οἱ περιττοὶ τὴν
σήμερον Κριτικοὶ, δὲν τὰ ἐγκρίνουσιν ⁵³⁾. Αἰτίας προ-
βάλλοντες, Α'. ὅτι ἀπίθανον εἶναι νὰ ἐκίνει τὴν περι-
έργειαν τῶν λαῶν διὰ τῶν τεραστίων, ἐκεῖνος ὁποῦ ἔσπευδε
διὰ τῆς φυγῆς νὰ κρυφθῇ· Β'. ὅτι καὶ διὰ πάντων τῶν
ἐξῆς χρόνων, ἕως τοῦ τριακοστοῦ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ὁ
Κύριος ἡμῶν ἐλάνθανε. Γ'. ὅτι καὶ πρέπον ἦν ἐν τῷ
Ἰσραὴλ νὰ ἀρχήσῃ νὰ ἐπιτελῇ ὁ Θεάνθρωπος τὰ παρά-
δοξα, καθὼς ἐκεῖ ἀρχησε νὰ κηρύττῃ καὶ τῆς Καινῆς
Διαθήκης τὰ δόγματα Δ'. Ὅτι καὶ Θαῦμα πρῶτιστον τὸ
ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας πιστεύεται. Κρίνω ὅμως ἐγώ,
ὅτι, ἂν τὸ τῆς περσέας τοῦ δένδρου, καὶ τὸ τῆς πύλης
τοῦ Εἰδωλείου, καὶ τὰ τοιαῦτα, δὲν φαίνονται παρα-
δοχῆς ἄξια· ἀλλ' οὐδὲν κωλύει νὰ πιστεύσωμεν τὴν
περὶ τῆς καθαρέσεως τινῶν ξοάνων, καὶ τινων Μαν-

⁵²⁾ Ἀντών. ὁ Μάρτυρ ἐν τη τῶν Ἱεροσολ. περιόδῳ, παρὰ Ἐξέλιω Οὐαλσιῶ
ἐν τοῖς σημειώμ. τοῖς εἰς τὴν Ἐκκλ. Ἱστορ. τοῦ Σωζομ. ἐνθ. ἀνωτ.

⁵³⁾ Ὅρα Χρίστιαν. Ἐβερέαρδον Βεῖσμάν, Ἐκκλ. Ἱστορ. Τμῆμ. Α', § 5' Ἀριθμ. 5.

τείων κατασιγήσεως, ἀρχαίαν, καὶ σχεδὸν κοινήν τῆς Ἑκκλησίας παράδοσιν. Ἦσαν αὐταὶ μᾶλλον Θεοσημείαι τινές, ἐξ ὧν, οὔτε τῆς ἐν Κανᾷ Θμυματοουργίας παρεβλάπτετο τὸ κατὰ χρόνον πρωτεῖον· οὐδὲ τ' ἄλλα ἐκείνα ἀνετρέποντο, τὰ ὅποια οἱ ἀκριβολόγοι οὗτοι προβάλλουσι. Καὶ ἐγὼ μὲν, οὔτω περὶ τούτων κρίνω· ἄλλοι δὲ κρίνέτωσαν περὶ αὐτῶν ὅπως βούλονται.

§ 24.

Ὁ Ἡρώδης ἀποθνήσκων διεμέρισε τὸ Κράτος μεταξὺ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καταστήσας ἐν ταῖς αὐτοῦ Διαθήκαις, τὸν μὲν Ἀντίπαν Ἡρώδην, τετράρχην τῆς Γαλιλαίας, καὶ τῆς περαίας. Τὸν δὲ Φίλιππον, τῆς Γαυλωνίτιδος, καὶ Τραχωνίτιδος, καὶ Βαταναίας, καὶ Πανεάδος. Ἀρχέλαον δὲ τὸν μείζονα τῶν ἀδελφῶν, Βασιλέα τῆς Ἰουδαίας· τὸν ὅποιον ὁμοῦς ὁ Αὔγουστος (ἐπικυρῶν κατὰ τὰ ἄλλα τοῦ ἀποθανόντος τὰς Διαθήκας) μετωνόμασεν ἐκ βασιλέως Ἐθνάρχην ⁵⁴) Ὅθεν Ἰωσήφ ὁ Μνήστωρ, μαθὼν ὑπὸ Ἀγγέλου τὸν τοῦ διώκτου θάνατον, παραλαβὼν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ὑπέστρεψεν ἐξ Αἰγύπτου εἰς γῆν Ἰσραήλ. ἀλλ' ἀκούσας ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει, τὸν ὅποιον ὁχι ὀλιγώτερον τοῦ Ἡρώδου ὑπωπτεύετο, καὶ πάλιν δι' ἀγγελικῆς ὁπτασίας ὁδηγηθεὶς, ἐξελέξατο εἰς κατοίκησιν ἀντὶ τῆς Ἰουδαίας τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἔμεινεν εἰς Ναζαρέτ ⁵⁵). Ἐνθα ὁ Ἰησοῦς διέτριψεν ἕως καιροῦ τῆς αὐτοῦ ἀναδείξεως.

⁵⁴) Ἰώσηπος περὶ Ἀλώσεως Βιβλ. Β'. Κεφ. Θ'.

⁵⁵) Ματθ. Β'. 19 — 23.

ΕΤΟΣ ΙΒ.

§ 25.

Ἐν ἡμέραις ταῖς ἐπισήμοις τῶν ἐορτῶν, δὲν ἔλειπεν ἡ παρθένος μετὰ τοῦ μονογεννοῦς αὐτῆς καὶ μετὰ τοῦ Μνήστορος νὰ ἐπιτελοῦσι πάντα τὰ νόμιμα. Ὅθεν δωδεκαέτης ἤδη τὴν ἡλικίαν ὧν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἀναβάς μετὰ τῶν Γονέων ἀπὸ Ναζαρέτ εἰς Ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐορτῆς, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς, αὐτὸς ὑπέμεινε, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶσιν ἐπιμελῶς δ' ὥς «ἐνόησαν ἀναζητήσαντες, εὔρον αὐτὸν τέως ἐν τῷ Ἱερῷ «καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν Διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς ⁵⁶⁾).

§ 26.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει, κατὰ τινος ⁵⁷⁾, κατὰ τὴν αὐτὴν δηλαδὴ ταύτην ἡμέραν τῆς ἐορτῆς, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς παιδίον ἐτι ὧν δωδεκαετὴς, ἐγένετο παράδειγμα εἰς τοὺς γέροντας διδασκάλους τοῦ Νόμου, διδάσκων αὐτοὺς ἐμπράκτως, ὅτι πρέπει νὰ ἐρευνῶσι τὰς Γραφὰς, καὶ νὰ περιαιρῶσι τὸ τοῦ Γράμματος κάλυμμα, εὐρέθισαν τὰ ὑπότινων Σαμαρειτῶν διεσπαρμένα διὰ νυκτὸς, κατὰ παντὸς τοῦ Ἱεροῦ, Ἀνθρώπινα ὁστέα ⁵⁸⁾ οἷονεὶ προδηλουμένης ἐντεῦθεν, τῆς τῶν νομικῶν τελετῶν ἐγγιζού-

⁵⁶⁾ Λουκ. Β'. 41 — 50.

⁵⁷⁾ Ὅρα Ἰωάνν. Αἰῖτον ἐν τῇ ἐπιτομῇ τῆς Καθόλου Ἰστορίας, Περιόδ. Λατινιστὶ Κεφ. Α'. Τμήμ. Β'.

⁵⁸⁾ Ὅρα Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ', Κεφ. Γ'.

σης ἀπονεκρώσεως. πλήν ἄλλοι ⁵⁹⁾: ἀορίστως λέγουσιν, ὅτι τοῦτο συνέβη χρόνους ὀλίγους μετὰ τὴν χριστοῦ Γέννησιν.

ΕΤΟΣ ΙΓ'. ΙΔ. καὶ ἐξ. ΚΘ.

§ 27.

Τὸ ἐφεξῆς, ἄχρι τοῦ ΚΘ'. ἐνιαυτοῦ, οὐδὲν ἄλλο περὶ τοῦ σωτῆρος ἐκ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων μαρθάνομεν· εἰμὶ ὅτι ἐν Ναζαρέτ μετὰ τῶν Γονέων διήγε, «καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς· καὶ ὅτι προέκοπτε σοφίᾳ, καὶ ἡλικίᾳ, καὶ χάριτι παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώποις ⁶⁰⁾. Εἶναι ὅμως πολλὰ πιθανόν, ὅτι καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ νομιζομένου αὐτοῦ πατρὸς Ἰωσήφ ⁶¹⁾, διὰ παντός τοῦ καιροῦ τούτου, μετῴχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν τέχνην τὴν ξυλουργικὴν, ὅθεν καὶ τέκτων ἐπωνομάσθη ⁶²⁾. Παρὰ ταῦτα, ὅσα ἄλλα περὶ τοῦ χριστοῦ ἀναφέρονται, ἄχρι τῆς εἰρημένης αὐτοῦ ἡλικιώσεως· εἴτε ἐν τῷ ὀνομαζομένῳ Βιβλίῳ τῆς τοῦ Χριστοῦ Νηπιότητος καὶ τοῖς τοιούτοις Ἀποκρύφους ἄλλοις Βιβλιαρίοις ⁶³⁾. Ἔτε καὶ ἐν τοῖς

⁵⁹⁾ Βεανσώβρ. καὶ Λαμφάντ, ἐντῷ Γενικῷ προλόγῳ τῆς αὐτῶν Γαλλιστὶ ἐρμηνεύσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης. Σελ. 32.

⁶⁰⁾ Λουκ. Β'. 51. 52.

⁶¹⁾ Δὲν ἐπέζησεν ἐπὶ πολὺ Ἰωσήφ ὁ νομιζόμενος τοῦ Ἰησοῦ πατὴρ μετὰ ταῦτα, κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἐπιφάνιον (Αἰφ. ΟΗ. Ἀριθμ. ι.) Καὶ Ἀμβρ. εἰς τὸν Λουκαῖν Κεφ. Γ' καὶ ἄλλους.

⁶²⁾ Μάρκ. ζ. 3. Ὅρα καὶ Ἰουστὶν τὸν φιλόσοφ. καὶ μάρτυρα ἐν τῷ Διαλόγῳ τῷ πρὸς Τρύφωνα.

⁶³⁾ Ἐξήδωκαν τῶν ἀποκρύφων τούτων Βιβλίων τὸ ἄθροισμα Φαβρίκιος, καὶ Γράβιος, καὶ Κοτελέριος, καὶ τινες ἄλλοι τῶν Νεωτέρων.

ῥαψωδήμασι τῆς νεωτέρας Ἰσπανίδος φοιβάδος, *Μαρίας* δ' ἀγρέδα ⁶⁴⁾, τὰ τοιαῦτα τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ εἶναι πιστὰ, ὅσον οὐδὲ ἄξια εἶναι τὰ περισσότερα ἀναγνώσεως.

§ 28.

Ἐν τούτοις καὶ ὁ παραδόξως συλληφθεῖσθε καὶ τεχ-
θεῖς Ἰωάννης, παραδόξως βέβαια καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ
βρεφοκτόνου Ἡρώδου διαφυγὼν, ἀνετρέφετο καὶ διήγεν
εἰς τὰς ἐρήμους, ἕως τῆς τελείας ἀνδρικῆς αὐτοῦ ἡλι-
κιώσως ἀγνοούμενος. Ὅταν ὁ Αἰμοβόρος ἐκεῖνος ἀπαν-
θρώπως ἔχυνε τῶν ἀκάκων νηπίων τὸ αἷμα, ἡ γηραιὰ
Ἑλισάβετ ἐπιμελῶς τὸν Ἰωάννην ἐκρυπτε νηπιάζοντα ⁶⁵⁾,
ἂν ὅχι εἰς τὴν *Μαχαιροῦντα* τὸ φρούριον, ἐν ᾧ μετὰ
ταῦτα ὑπὸ τοῦ Νεωτέρου Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ὁ πρό-
δρομος ἀπετμήθη ⁶⁶⁾, καθὼς ἐντισι μαρτυρολογίαις ἐμφέ-
ρεται γεγραμμένον ⁶⁷⁾, Ἄν ὅχι ἐντὸς ἐνὸς Σπηλαίου, ἐν ᾧ
ὑπὸ Ἀγγέλου καὶ ἡ Γεννήσασα καὶ τὸ γεννηθὲν βρέφος διε-
τρέφετο, καθὼς ἀναφέρεται ἱστοροούμενον ἐκ παραδό-
σεως ἄλλης ⁶⁸⁾. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐρήμον πάντως ἐνθα,

⁶⁴⁾ Αὕτη συνέγραψε βιβλόν, ὀνομάσασα αὐτὴν πόλιν Μυστικὴν ἐν ᾗ πολλὰ
παράδοξα τερατολογεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ τῆς Μαρίας αὐτοῦ
Μητρός, ὡς δῆθεν ἄνωθεν ἀποκαλυφθέντα αὐτῇ Ἡρξάτο δὲ τὸ γυναι-
κάριον τοῦτο τὰ τοιαῦτα συγγράφειν, Ἔτει 1637.

⁶⁵⁾ Ὅρα ὠριγένην ὁμιλ. ΙΑ'. εἰς τὸν Λουκ. Τερώνιμ. κατὰ Λουκιφεριανῶν
Κεφ. Γ'. Σχνοσοτ. ὁμιλ. λα. εἰς Ματθ. Πέτρον Ἀλεξανδρ. Κεφ. Γ'.

⁶⁶⁾ Ἰωσήφ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ. Κεφ. ζ'.

⁶⁷⁾ Ἐν τῷ Μαρτυρολ. τῷ Φλωρεντινῷ Σελ. 855. Παρὰ Καλμὲτ, ἐν ὑπόμν.
εἰς τὸν Λουκ. Κεφ. Α'. 30.

⁶⁸⁾ Ὀνομάζουσιν εἰς ἡμᾶς καὶ τὸ Σπήλαιον Σαμοᾶς, ἢ Σαπσᾶς. Ἦν δὲ
αὐτὸ (φασὶ) χίλια βήματα πέραν τοῦ Ἰορδάνου ἀπέχον, (Ἰωάν Μόσχοι
ἐν τῷ Πνευματικῷ Λειμοναρίῳ Κεφ. Α'). ὅπου καὶ τέμενοι κατὰ τὸν Σ.
Αἰῶνα Ἰδρυτο.

(καθὼς ὁ Εὐαγγελιστὴς ⁶⁹⁾ δὲν συγχωρεῖ νὰ ἀμφιβάλλωμεν) τὸ παιδίον ἤρξατο καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ «ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.» Ἐκεῖνο δὲ, ὃ προσθέτουσι τινὲς ⁷⁰⁾, ὅτι ὁ Ἰησοῦς συχνὰ ἐκεῖ ἐξήρχετο, καὶ ἐπεσκέπτετο Ἐρημίτην ὄντα, τὸν μέλλοντα αὐτοῦ εἶναι πρόδρομον, ὡς κενὸν καὶ κακόπλαστον Διήγημα τὸ ἐκυρίττομεν εἰδότες ἀσφαλῶς, ὅτι τὸν Ἰησοῦν ὕστερον προσελθόντα τοῦ βαπτισθῆναι ὁ Ἰωάννης οὐδόλως ἐγνώριζεν ⁷¹⁾.

§ 29.

Ἡ ἐρημικὴ μόνωσις τοῦ Προδρόμου; ἦτον ἐνωμένη μὲ ἐκείνην τὴν σκληραγωγίαν. οἷα ἤρμοζεν εἰς τὸ πολίτευμα τοῦ τῆς μετανοίας κήρυκος. Τὸ ἐνδύμα αὐτοῦ ἦτον τραχὺ, οὐχὶ ἴσως ἀπλοῦν δέρμα Καμήλου τετριχωμένον, ὡς τὸν ζωγραφοῦσιν, ἀλλ' ὕφασμα ἐκ τῶν σκληροτέρων τῆς Καμήλου τριχῶν ἐξυφασμένον καὶ ζώνη δερματίνη περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ ⁷²⁾. Ἡ τροφή αὐτοῦ ἦσαν αἱ Ἀκρίδες, καὶ τὸ μέλι τὸ ἄγριον. Οὐχὶ Ἀκρίδες τὰ ζωῖδια τὰ ὑμενόπτερα, τὰ ὅποια ἢ καπνιστὰ ἢ ἡλόκαυτα, ἢ ἀλίπαστα καὶ τεταριχευμένα, διάφοροι λαοὶ τὸ πάσαι ἐτρέφοντο, καὶ καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν Ἀφρικὴν τρέφονται ⁷³⁾ Οὐδὲ Καρίδες κατὰ Γραμ-

⁶⁹⁾ Λουκ. Α'. 80.

⁷⁰⁾ Παρὰ Ἰωάν, τῶν Μόσχφ ἐνθ. ἀνωτ.

⁷¹⁾ Ἰωάν. Α'. 31 — 33.

⁷²⁾ Ματθ. Γ'. 4.

⁷³⁾ Ὅρα Καλμέτην ἐν τοῖς εἰς τὸν Ματθ. ὑπομνήμ. Κεφ. Γ'. 4. Καὶ ἐν τῷ Βιβλιακῷ Λεξικῷ ἐν Λέξει Locustae.

ματικὴν τῶν στοιχείων μετὰ θεοῦ, τὰ Ἰχθύδια ⁷⁴⁾· ὥσάν
 ἂν ἔζων ἢ τὰ θαλάσσια εἰς τὴν ἔρημον, ἢ ὁ ἐρημίτης
 παρὰ τὴν θάλασσαν. Οὐδὲ ἐγκρίδες ἐν μέλιτι, κατὰ
 τὴν τῶν Ἐβιωνέων παρανενοθυμένην τοῦ Εἰαγγελίου
 ἀνάγνωσιν ⁷⁵⁾. Οὐδὲ τέως Ἀκράδες, ὅσον εἰπεῖν Ἀχρά-
 δες, ὡς ἄλλοστις ἀνέγνω τῶν ὕστερον ⁷⁶⁾ Ἀλλ' Ἀκρίδες,
 οἱ Ἀκρέμονες, τὰ τῶν δένδρων Ἀκρόδρυα ἢ ὁπῶραι.
 ἄγρια, ὡς πολὺ πιθανώτερον οἱ Παλαιοὶ κρίνουσι ⁷⁷⁾.
 Καὶ ἂν εἶναι θεμιτὸν νὰ ἀποτολήσωμεν καὶ ἡμεῖς μικρὰν
 τινα τοῦ Γράμματος παραποίησιν, Ἀγρίδες, τουτέστιν
 ἀγριόχορτα, ἢ ἀγριολάχανα, ἢ ἀγριοκαρποι. Καὶ πάλιν
 μέλι ἄγριον, οὐχὶ εἶδος τι οἷον τὸ μάννα ⁷⁸⁾· οὐδὲ μέλι
 πικρότατον. καὶ πάσῃ γεύσει πολέμιον ⁷⁹⁾. Ἀλλ'
 ὀλιγώτερον μὲν ἴσως γλυκὺ, καὶ ὑπόπικρον. γλυκὺ δὲ ὅμως
 καὶ εἰς γεῦσιν ὑποφερτὸν, οἷον εἰς τὴν Παλαιστίνην ⁸⁰⁾
 καθὼς καὶ ἀλλαχοῦ, αἱ μέλισσαι περιϋπτάμεναι Ἀρυμῶνας
 κατασκευάζουσι, καὶ εἰς τὰ κοῖλα τῶν δένδρων καὶ τῶν
 πετρῶν τὰ γλάφῃ πολλὰκις, συμβουλεύουσιν ἀποθέτουσιν.

Ε Τ Ο Σ Α'.

§ 30.

Οὕτως ἐν τῇ ἐρήμῳ πολιτευόμενος ὁ Πρόδρομος, ἕως
 τοῦ Τριακοστοῦ ἔτους, κατ' αὐτὸ τοῦτο τῆς ἡλικίας αὐτοῦ

⁷⁴⁾ Ὅρα Βόχαρτον ἐν τῷ περὶ Ζώων, Μέρι Α'. Βιβλ. Α'. Κεφ. Ε'.

⁷⁵⁾ Ὅρα Ἐπιφάν. Αἰρέσι. Α. Ἀριθμ. 13.

⁷⁶⁾ Ὁ Βέζας.

⁷⁷⁾ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσ. Βιβλ. Α'. Ἐπιστ. Ε'. Νείλφ. καὶ Ἐπιστ. ρλβ'.
 Τιμοθ. Ἀναγνώστη καὶ Θεοφύλακτος, καὶ Εὐθύμ, ἐν τοῖς ὑπονήμασι.

⁷⁸⁾ Ὡς ὁ Σαλμάσιος παρὰ Καλμέτ, ἐνθ. ἀνωτ.

⁷⁹⁾ Ὡς Ἰσίδωρ. εἰς Πηλουσ. Βιβλ. Α'. Ἐπιστ. ρλβ.

⁸⁰⁾ Ὅρα ἐν Α'. Βασιλ. Κεφ. ΙΔ'. 26.

τὸ λ'.⁸¹⁾ ἢ τὸ λά.⁸²⁾ ἢ τὸ λβ'.⁸³⁾, ὡς ἄλλοι ἄλλως: πάντως ἐν ἔτει πεντεκαίδεκάτῳ τῆς Ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος⁸⁴⁾, κινήθεις ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἐξῆλθε κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας, καὶ παρόδησιαζόμενος, ὡς τῆς τοῦ Μεσίου ἐπιδημίας πρόδρομος καὶ προάγγελος⁸⁵⁾. Τοὺς τριακονταετείς τὴν ἡλικίαν καὶ ὁ παλαιὸς Νόμος⁸⁶⁾. ἐπέτρεπε τὴν εἰς τὸν Ἱερατικὸν βαθμὸν ἀνάβασιν καὶ δὴ, καὶ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἔπειτα θεσμοὶ⁸⁷⁾ ὁμοίως.

§ 31.

Τοῦ κηρύγματος ἴσως ὁ Ἰωάννης ἤρξατο ἐν Χεβ-

⁸¹⁾ Ἰππόλυτ. ὁ Θηβ. ἐν τῷ Χρον. Συντάγμ. ὅστις ὅμως παραλογίζεται, 'παραινεῖν τὴν ὅλην τοῦ Βαπτιστοῦ ζωὴν, ἄχρις ἐτῶν λς'. ὅταν τὴν τοῦ σχεδὸν ὁμήλικος τῷ Ἰωάννῃ χριστοῦ, τὴν διορίζει ἕως τῶν τριῶν, καὶ τριάκοντα. Παραλογίζεται δ' οὖν, ἐὰν μὴ ἡ Γραφικὴν τὸ ἀμάρτημα.

⁸²⁾ Ὁ Ἀθην. Μελέτ. ἐν τῇ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Α'. λέγει, ὅτι Ἰωάν, ἦν ἐτῶν λά. ὅτε τῆς ἐρήμου ἐξῆλθε. Πλὴν, ἂν ὁ Ἰησοῦς ἦν τότε ὥσει ἐτῶν λ'. ἀρχόμενος (Λουκ. Γ'. 23.) φαίνεται ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦν, τὸ πολὺ, λ. λήγων.

⁸³⁾ Ὁ Καλμέτης ἐν τῇ ἀρμονίᾳ. Ἀλλ' ἐν τῷ εἰς τὸν Ματθ. αὐτοῦ ὑπομν. (Κεφ. Γ'. 23.) προάγει ἔτι, τὴν ἡλικίαν τοῦ Ἰωάννου, ὑποτιθέμενος. Κατὰ ψῆφον τῶα ἐν χρονολόγοις δοκιμωτάτων, ex optimorum (ὡς φησὶ) chronologorum sententia, ὅτι ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἐβαπτίσθη, ἦν ὥσει λγ. Ἐτῶν ἀρχόμενος· ὅθεν ἔπεται ὅτι ὁ Ἰωάννης τότε, τὸ λγ. ἔτος σχεδὸν ἐπλήρου.

⁸⁴⁾ Λουκ. Γ'. 1.

⁸⁵⁾ Ματθ. Γ'. 1—12. Μάρκ. Α'. 1—8. Λουκ. Γ'. 1—18.

⁸⁶⁾ Ἀριθμῶν Δ'. ἀπὸ ἐτῶν κθ. καὶ ἐπάνω εἰσῆγοντο οἱ Λευῖται εἰς τὰ περὶ τὴν σκηνὴν ὑποουργήματα. Ἀλλ' ἐκ τοῦ α. τῶν Παραλειπομ. φαίνεται ὅτι ἀπὸ τριακονταετίας ἤρχοντο τῆς τελείας Ἱερατικῆς λειτουργίας.

⁸⁷⁾ Οὐχὶ οἱ ἐν Νικαίᾳ τῶν τῇ Πατέρων Κανόνες (ὡς ἀγωνώσομεν ἐν τῷ χρονικ. τοῦ Ἰππολύτ. συντάγμα.) Ἀλλὰ τῶν ἐν Νεοκαισαρείᾳ Κανόνων ὁ ιά. Καὶ ὁ ιδ'. τῆς ἐν Τρούλλῃ παρακλεῖν οὐται πρεσβύτερον πρὸ τῶν λ'. ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι. Κατὰ τὰδε καὶ ὁ Ἰουστιανὸς ἐθέσπισε Νε-αρά ε' λζ. ὑπὲρ τὰ λ'. ἔτη εἶναι τὸν μέλλοντα προβιβάζεσθαι εἰς ἐπισκοπον.

ρῶν ὅπερ ἦν αὐτῷ τὸ Πάτριον ἔδαφος· ὅθεν ἔπειτα περιέτρεχεν εἰς διάφορα χωρία, ἐξ ὧν κατὰ διαστήματα, ἔνθεν καὶ κεῖθεν ὑπῆρχε πεπολιτευμένη ἡ ἔρημος· καὶ τευθεὶν τέως κατήντησε καὶ εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεςιν ἁμαρτιῶν, εὐαγγελιζόμενος τοῖς πᾶσι τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ, διδάσκων ἕνα ἕκαστον, κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπαγγελίαν καὶ τάξιν, τὰς ἐδοὺς τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύματος, καὶ προμηνύων ἤδη παρόντα τὸν ἐλευθερωτὴν καὶ Κριτὴν. Τότε καὶ ὁ Ἰησοῦς, τὴν αὐτὴν σχεδὸν τοῦ Ἰωάννου ἱλικίαν πληρῶν ⁸⁸⁾. καθὼ μνηαῖν ἐξ ἐκείνου νεώτερος ⁸⁹⁾. ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος ⁹⁰⁾. ἔλθων ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ⁹¹⁾. ἐζήτησε, καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ δούλου ὁ Δεσπότης τὸ βάπτισμα. Καὶ τὰ ἐκεῖ τότε συμβάντα ὡς ὑπερφυῖ καὶ παράδοξα! Ἀνεώχθησαν οἱ οὐρανοί. Τὸ πνεῦμα κατήλθεν ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον ἐν εἶδει περιστεράς· καὶ φωνὴ ἠκούσθη ἐκ τῶν οὐρανῶν μαρτυροῦσα, ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀγαπητὸς, ὁ ἐκεῖ τότε ὡς ἄνθρωπος βαπτιζόμενος. ⁹²⁾.

§ 32.

Τὰ μετὰ τοῦτο, ὅσα ἀπὸ τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ Βαπτισμοῦ διατρίβων ἐπὶ γῆς, καὶ τὴν οἰκονομίαν ἐκπληρῶν ὁ Σωτὴρ,

⁸⁸⁾ Ἐν τῷ *ἰά. Κανόνι*, ἡ ἐν *Νευκαϊσαρείᾳ* σύνοδος. Ὅρα δὲ καὶ *Ἰουστίνον ἐν τῷ Διαλόγῳ* τῷ πρὸς τρυφ. Καὶ *Ἐπιφαν. Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀρεθμ. 16. Καὶ Γρηγόρ. Ναζκ. Ὁμιλ. μ'. καὶ Θεοφύλ. καὶ Εὐθύμ. ἐν ὑπομνήμασ.*

⁸⁹⁾ *Λουκ. Α'. 26.*

⁹⁰⁾ *Λουκ. Γ'. 23.*

⁹¹⁾ *Ματθ. Γ'. 13. κξ. καὶ Μάρκ. Α'. 9. κξ.*

⁹²⁾ *Ματθ. Γ. 13—17. Μάρκ. Α'. 9—11. Λουκ. Γ. 21—22.*

ἕως τοῦ ἄλλου Βαπτίσματος τοῦ πάθους, ἢ εἶπε παραινῶν, διδάσκων, νομοθετῶν ἢ ἔπραξε θαυματουργῶν, ἀγαθοποιῶν, τὰ τῆς παλαιᾶς Διαθήκης ὄργια τελῶν, τὰ τῆς Νέας συνιστῶν ἢ ὑπέμεινε βλασφημούμενος, συκοφαντούμενος, ἐπιβουλευόμενος, διωκόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. αὐτὰ ἐπὶ λεπτοῦ τὰ ἐκδιηγεῖται ἡ Ἱερὰ τῶν Εὐαγγελίων τετραβιβλος, ἐξ ἧς καὶ οἱ παλαιοί, καὶ οἱ ὕστερον ἀρμονιογράφοι τὴν κατ' ἐξακολουθήσειν ἀναγραφὴν ποιοῦμενοι, εἰς τὰ τρία ἐφεξῆς, ἢ τὰ τέσσαρα πᾶσχα, τὴν ὅλην ἱστορίαν τῶν ὑπὸ χριστοῦ εἰρημένων τε καὶ πεπραγμένων διαμερίζουσιν. Εἶπα: ἢ τέσσαρα ἐπειδὴ οἱ πλείονες καθ' ἡμᾶς στηριζόμενοι εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου ⁹³⁾, κατατάττουσι τὸ σωτήριον πάθος, οὐχὶ εἰς τὸ πᾶσχα τὸ τρίτον, ἀλλ' εἰς τὸ ἐφεξῆς ἀπὸ τοῦ Βαπτίσματος, ἀριθμούμενον τέταρτον, ὅτε ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἐτελέσθη τὸ πᾶσχα (ὡς λέγεται) τὸ Θανάσιμον, ἢ νεκρώσιμον. Τὸ, κυριώτερον εἰπεῖν, ζωοποιόν, καὶ ζωηφόρον, πᾶσχα τὸ μέγα, ἐν ᾧ ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη χριστός. Καὶ οὕτω διορίζουσιν εἰς τὸν τριακοστὸν τρίτον χρόνον τὴν ἐπὶ γῆς ζωὴν καὶ ἀναστροφὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἣν τινὲς καὶ ἔτι περαιτέρω προάγουσιν εἰς τὸν τριακοστὸν τέταρτον. Ἀλλ' οὐδεὶς ὁμως ἐγκρίνει τὴν τοῦ πατρὸς Εἰρηναίου γνώμην τοῦ νομίσαντος ⁹⁴⁾, ὅτι ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, τὸ τεσσαρακοστὸν ἔκτον δηλαδὴ τῆς ἡλικίας ἄγων, ἢ καὶ πεντηκοντούτης σχεδὸν, τὸν διὰ σταυροῦ Θάνατον ὑπέστη ὁ Κύριος.

⁹³⁾ Κεφ. Β'. 13—23. Καὶ Ε'. 1. Καὶ ς'. 4. Καὶ ΙΒ. 1—12.

⁹⁴⁾ Βιβλ. Γ'. Κεφ. κβ'.

ἜΤΟΣ ΔΑ'.

§ 33.

Ἰδοὺ κατ' ἐπιτομὴν ἡ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἱστορία, ἐκ τῶν τεσσάρων Ἐυαγγελιστῶν συναρμολογούμενη ὡς οἶοντε ἐνκρινέστατα.

Ἐνθὺς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἀνάγεται ὁ Ἰησοῦς ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἔρημον. Τεσσαράκοντα ἡμερο-
νύκτια, ὡς ὁ Μωϋσῆς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, νηστεύει. Μετὰ τὴν νηστείαν, ὡς ἀληθῶς ἄνθρωπος πεινᾷ. Εἶτα πειρα-
ζεται ὑπὸ τοῦ Διαβόλου τρὶς, καὶ τρὶς νικᾷ, ἀποπέμπον κατησχυμμένον ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν πειράζοντα. Μετὰ τὴν νίκην, ὑπὸ Ἀγγέλων διακονεῖται ¹⁾. Ἐπειτα διατρίβει εἰς τὴν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας, ἡμέρας δεκαπέντε κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἐπιφάνιον. ²⁾.

§ 34.

Μετά ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἐν Βηθαβαρᾷ, ἢ, ὡς ἄλλοι, ἐν Βηθανίᾳ ³⁾ ὅπου μεταβὰς ἦν βαπτίζων, ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπότινων Ἱερέων καὶ Λευϊτῶν, ἐξ Ἱερουσαλήμ ἐπίτηδες εἰς τοῦτο ἀπεσταλμένων, ἂν εἶναι αὐτὸς ὁ Ἥλιος, ἢ ὁ Προφήτης; εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τοῦ χριστοῦ πρόδρομος· καὶ ὅτι ὁ χριστὸς μέσος αὐτῶν ἔστηκε, χωρὶς αὐτοὶ νὰ τὸν ἡξεύρωσι ⁴⁾.

¹⁾ Ματθ. Δ'. 1—11

²⁾ Αἰρέσι ΝΑ'. Ἀριθμ. 16.

³⁾ Οἱ πατέρος, καὶ οἱ Ἐξηγηταὶ εἰς τὸ τοῦ τόπου ὄνομα διαφέρουσιν, ἐπειδὴ τῶν Ἀντιγράφων, ἄλλα μὲν εἶχον ἐκεῖνο, ἄλλα δὲ τοῦτο. (δρα τὸν Ἐπιφ. Αἰρέσι ΝΑ'. Ἀριθμ. 13.

⁴⁾ Ἰωάν. Α'. 19—28.

§ 35.

Τῇ ἐπαύριον βλέπει πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον τὸν Ἰησοῦν ὁ Ἰωάννης, καὶ δίδει πάνδημον τὴν περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαν: Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Περὶ οὗ ἤδη καὶ πρότερον ἦν περὶ αὐτοῦ μαρτυρήσας, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ⁵⁾).

§ 36.

Τῇ ἐπαύριον πάλιν δακτυλοδεικτεῖ τὸν αὐτὸν πρὸς δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, οἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἐλθόντες ἔμειναν παρ' αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ⁶⁾. Εἷς ἐκ τούτων ἦν ὁ Ἀνδρέας, ὁ δὲ ἄλλος ἀγνοεῖται ⁷⁾. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐκείνην ἡμέραν ὁ Ἀνδρέας ὠδήγησε πρὸς τὸν ποθοῦμενον Μεσσίαν, καὶ τὸν Ἀδελφὸν τὸν Ἰδιον Σίμωνα, ὃν ὁ Ἰησοῦς προσελθόντα μετωνόμασε Κηφᾶν ⁸⁾, ὅπερ ἐρμηνεύεται Πέτρος.

§ 37.

Τῇ ἐπαύριον ἐξερχόμενος ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπαντᾷ τὸν Φίλιππον, καὶ τὸν προσκαλεῖ. Ὁ δὲ Φίλιππος ἀκολουθῶν ἔλκει μεθ' ἑαυτοῦ συνακόλουθον τὸν Ναθαναὴλ, καὶ τοι κατ' ἀρχάς, διὰ τὴν μὴ καλὴν

⁵⁾ Ἰωάν. Α'. 29—38.

⁶⁾ Ἰωάν. Α'. 35—43.

⁷⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΝΑ'. Ἀρεθμ. 14. λέγει, ἡ τὸν Ἰωάννην τοῦτον εἶναι. ἡ τὸν Ἰάκωβον· ἓνα δηλαδὴ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

⁸⁾ Τὸ δὲ Κήφ, ἡ Κηφᾶ φωνὴ χαλδαϊκῇ, δηλοῦσα πέτραν (Καλμέτ ἐν ὑπομν. εἰς τὸν Ἰωάν.) Ἡδὲ φωνὴ καὶ παρὰ τῷ Ἰωβ εὐρίσκεται Κεφ. Α'. 6. Καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ Α'. 29. Ἱερώνυμος δὲ ἐν τῷ περὶ Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, οὗ φησὶν, Ἑβραϊκὸν εἶναι τὸ Κηφᾶς, ἀλλὰ τῆς Συρων φωνῆς σημαίνουιν δὲ, τὸ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον.

ὑπόληψιν τῆς Ναζαρέτ, ἐξ ἧς ὁ Ἰησοῦς ἐλέγετο εἶναι, εἰς τὴν πρόσκλησιν ὑποδιστάσαντα. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐρχόμενον, ἐπαινεῖ ὡς ἄδολον Ἰσραηλίτην. Ὁ δὲ Ναθανὰὶλ μεταβαλὼν τὸν δισταγμὸν εἰς πίστιν, γνωρίζει καὶ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ Βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ ⁹⁾.

§ 38.

Μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ¹⁰⁾ ἀφ' ἧς ὁ Κύριος ἀπὸ Βηθαβαρᾶ ἀνεχώρησεν, ἔφθασεν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ μεταβαλὼν ἐκεῖ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον· ἐτέλεσε τὸ πρῶτον σημεῖον, εὗρεθεῖς μετὰ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον ¹¹⁾, ἐνταῦθα δὲν ἀνφέρεται ὡς παρὼν καὶ ὁ Ἰωσήφ, πιθανώτατον εἶναι ὅτι δὲν ἔζη, προαποθανὼν ἤδη, μηδὲ πολὺ ἐπιζήσας μετὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως ¹²⁾. Τίς δὲ ἦν ὁ ἐν τῷ γάμῳ ἐκείνῳ τῷ ἐν Κανᾷ νυμφευόμενος; τινὲς λέγουσιν ὅτι Σίμων ὁ Κανανίτης ¹³⁾. Ἄλλοι ὅτι ἄλλος.

⁹⁾ Ἰωάν. Α'. 44—52.

¹⁰⁾ Ὡς Ἐπιφάνιος γράφει Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀριθμ. 16. καὶ 21.

¹¹⁾ Ἰωάν. Β'. 1—11.

¹²⁾ Ἄν ἦτον ὁ Ἰωσήφ ἐτῶν π'. πλείω, ἢ ἐλάσσω, ὅτε ἐμνηστεύετο τὴν παρθένον κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἐπιφάνιον (Αἰρέσ. ΟΗ. Ἀριθμ. 5. Καὶ Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀριθμ. ι.) ἦτον λοιπὸν ὀλίγον πλέον ἢ ἐννενηκοντούτης, ὅταν δωδεκαέτην ἀνεζήτει τὸν Ἰησοῦν· ὅτε, καὶ μετ' ὀλίγον λέγεται ὅτι ἐτελειώθη· (Ἐπιφάν. Αὐτ. Ἀριθμ. 10.) Καὶ οὐκ ἄρα ἀποδεκτὴ τοῦ Ἀθηνῶν Μελετίου ἡ γνώμη, τοῦ (Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Δ'.) προάγοντος τὴν ζωὴν τοῦ Ἰωσήφ, ἕως, τῆς, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν, διατριβῆς τοῦ Σωτήρος εἰς Ναζαρέτ, καὶ οὕτως ἐπιμετροῦντος τῷ Μνήστορι, ἔτη βίου δέκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν.

¹³⁾ Νικηφόρος ὁ Κάλлистος Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Η'. Κεφ. λ'.

§ 35.

Τῇ ἐπαύριον βλέπει πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον τὸν Ἰησοῦν ὁ Ἰωάννης, καὶ δίδει πάνδημον τὴν περὶ αὐτοῦ μαρτυρίαν: Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Περὶ οὗ ἤδη καὶ πρότερον ἦν περὶ αὐτοῦ μαρτυρήσας, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ⁵⁾).

§ 36.

Τῇ ἐπαύριον πάλιν δακτυλοδεικτεῖ τὸν αὐτὸν πρὸς δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης, οἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ, καὶ ἐλθόντες ἔμειναν παρ' αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ⁶⁾. Εἰς ἐκ τούτων ἦν ὁ Ἀνδρέας, ὁ δὲ ἄλλος ἀγνοεῖται ⁷⁾. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐκείνην ἡμέραν ὁ Ἀνδρέας ὡδήγησε πρὸς τὸν ποθοῦμενον Μεσσίαν, καὶ τὸν Ἀδελφὸν τὸν Ἰδίον Σίμωνα, ὃν ὁ Ἰησοῦς προσελθόντα μετωνόμασε Κηφᾶν ⁸⁾, ὅπερ ἐρμηνεύεται Πέτρος.

§ 37.

Τῇ ἐπαύριον ἐξερχόμενος ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἀπαντᾷ τὸν Φίλιππον, καὶ τὸν προσκαλεῖ. Ὁ δὲ Φίλιππος ἀκολουθῶν ἔλκει μεθ' ἑαυτοῦ συνακόλουθον τὸν Ναθαναὴλ, καὶ τοι κατ' ἀρχὰς, διὰ τὴν μὴ καλὴν

⁵⁾ Ἰωάν. Α'. 29—38.

⁶⁾ Ἰωάν. Α'. 35—43.

⁷⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀριθμ. 14. λέγει, ἡ τὸν Ἰωάννην τοῦτον εἶναι. ἢ τὸν Ἰάκωβον ἕνα δηλαδὴ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

⁸⁾ Τὸ δὲ Κήφ, ἢ Κηφᾶ φωνὴ χαλδαϊκὴ, δηλοῦσα πέτραν (Καλμέτ ἐν ὑπομν. εἰς τὸν Ἰωάν.) Ἡδὲ φωνὴ καὶ παρὰ τῷ Ἰωβ εὐρίσκεται Κεφ. Α'. 6. Καὶ παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ Α'. 29. Ἱερώνυμος δὲ ἐν τῷ περὶ Ἑβραϊκῶν ὀνομάτων, οὗ φησὶν, Ἑβραϊκὸν εἶναι τὸ Κηφᾶς, ἀλλὰ τῆς Συρων φωνῆς σημαίνει δὲ, τὸ στερεὸν καὶ ἀντίτυπον.

ὑπόληψιν τῆς Ναζαρέτ, ἐξ ἧς ὁ Ἰησοῦς ἐλέγετο εἶναι, εἰς τὴν πρόσκλησιν ὑποδιστάσαντα. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐρχόμενον, ἐπαινεῖ ὡς ἄδολον Ἰσραηλίτην. Ὁ δὲ Ναθανὰ ἡλ μεταβαλὼν τὸν δισταγμὸν εἰς πίστιν, γνωρίζει καὶ ὁμολογεῖ τὸν Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ Βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ ⁹⁾.

§ 38.

Μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ¹⁰⁾ ἀφ' ἧς ὁ Κύριος ἀπὸ Βηθαβαρᾶ ἀνεχώρησεν, ἔφθασεν ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας· καὶ μεταβαλὼν ἐκεῖ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον· ἐτέλεσε τὸ πρῶτον σημεῖον, εὗρεθεῖς μετὰ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον ¹¹⁾, ἐνταῦθα δὲν ἀνφέρεται ὡς παρὼν καὶ ὁ Ἰωσήφ, πιθανώτατον εἶναι ὅτι δὲν ἔζη, προαποθανὼν ἤδη, μηδὲ πολὺ ἐπιζήσας μετὰ τὸ δωδέκατον ἔτος τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως ¹²⁾. Τίς δὲ ἦν ὁ ἐν τῷ γάμῳ ἐκείνῳ τῷ ἐν Κανᾷ νυμφευόμενος; τινὲς λέγουσιν ὅτι Σίμων ὁ Κανανίτης ¹³⁾. Ἄλλοι ὅτι ἄλλος.

⁹⁾ Ἰωάν. Α'. 44—52.

¹⁰⁾ Ὡς Ἐπιφάνιος γράφει Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀριθμ. 16. καὶ 21.

¹¹⁾ Ἰωάν. Β'. 1—11.

¹²⁾ Ἄν ἦτον ὁ Ἰωσήφ ἐτῶν π'. πλείω, ἢ ἐλάσσω, ὅτε ἐμνηστεύθη τὴν παρθένον κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἐπιφάνιον (Αἰρέσ. ΟΗ. Ἀριθμ. 5. Καὶ Αἰρέσ. ΝΑ. Ἀριθμ. ι.) ἦτον λοιπὸν ὀλίγον πλέον ἢ ἐννενηκοντούτης, ὅταν δωδεκαέτην ἀνεζήτει τὸν Ἰησοῦν· ὅτε, καὶ μετ' ὀλίγον λέγεται ὅτι ἐτελειώθη· (Ἐπιφάν. Αὐτ. Ἀριθμ. 10.) Καὶ οὐκ ἄρα ἀποδεκτὴ τοῦ Ἀθηνῶν Μελετίου ἡ γνώμη, τοῦ (Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Δ'.) προάγοντος τὴν ζωὴν τοῦ Ἰωσήφ, ἕως, τῆς, μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν, διατριβῆς τοῦ Σωτῆρος εἰς Ναζαρέτ, καὶ οὕτως ἐπιμετροῦντος τῷ Μνηστορί, ἔτη βίου δέκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν.

¹³⁾ Νικηφόρος ὁ Κάλлистος Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Η'. Κεφ. λ'.

§ 39.

Μετὰ τὸν γάμον καταβὰς εἰς Καπερναοὺμ, καὶ ὀλίγας ἐκεῖ διατρίψας ἡμέρας, ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν προσεγγίζουσαν ἑορτὴν τοῦ Πάσχα· ὅπου ποιήσας Φραγγέλιον, ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ Ναοῦ τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ τοὺς κερματιστάς· τουτέστι, τοὺς τὰ νομίσματα τὰ ξενικά, εἰς τὰ ἐπιχώρια (ἢ τάχα καὶ τῶν ἐπιχωρίων τὰ μεγάλα εἰς λεπτότερα) οὐκ ἀκερδῶς μεταλλάσσοντας. Ὅτε καὶ ἐρωτηθεὶς, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ; προσεῖπεν ὑπὸ τὴν ἀλληγορίαν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἀνεγέρσεως τοῦ Ναοῦ, τὸν θάνατον τὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν τριήμερον ἐξανάστασιν. Κατ' αὐτὸ τὸ Πάσχα (ὃ ^Α τὸ πρῶτον ἦν τοῦ Κηρύγματος·) διὰ τὰ πολλὰ σημεῖα ἃ ἐποίησε, καὶ ὧν οὐδεὶς τῶν Εὐαγγελιστῶν ἀπέδωκε τὴν διήγησιν, πολλοὶ ἔδειξαν ὅτι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Ἀλλὰ τούτων ἡ πίστις εἰς τὸν καρδιογνώστην δὲν ἦτον ἄδηλος· ¹⁴⁾ πόσον εἶχε τὸ ὀρίζωμα· ¹⁵⁾ Ἐπίσημος τῶν ἄλλων ἦν ὁ Νικόδημος, ἀρχων τὴν τάξιν, Φαρισαῖος τὴν ἐπαγγελίαν, νομομαθὴς καὶ πεπαιδευμένος τὰς Ἱερὰς Γραφάς ὅς τις ἔλθων πρὸς τὸν Ἰησοῦν διὰ νυκτός, πολλὰ διερωτήσας ἔκουσε, καὶ ἐδιδάχθη λόγια φωτός, δι' ὧν κατέστη υἱὸς ἡμέρας ¹⁶⁾.

§ 40.

Διέβη μετέπειτα ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ εἰς ἄλλο μέρος τῆς Ἰουδαίας, καὶ

¹⁴⁾ Ἰωάν. Β'. 12—25.

¹⁵⁾ Ὅρα Χρυσόστ. Θεοφύλ. Εὐθύμ. ἐν τοῖς ὑπομνημασι.

¹⁶⁾ Ἰωάν. Γ'. 1—21.

ἐκεῖ ἐβάπτιζεν. Ἐξ ἄλλου μέρους ἐβάπτιζε καὶ ὁ Ἰωάννης ἐν Αἰνῶν, ἐγγὺς Σαλείμ. Τούτου οἱ μαθηταὶ βλέποντες τὴν περὶ τὸν Ἰησοῦν συνδρομὴν, καὶ ὑπεξερεθιζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, ἀποκλαίονταί πως πολυπραγμονέστερον ἀναζητοῦντες παρὰ τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν περὶ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ὑπὸ ἐκείνου· ὁ Ἰωάννης ὅμως, ἐπιβεβαιοὶ πάλιν τὰς αὐτὰς αἰς καὶ πρότερον ἔδωκεν ὑπὲρ τοῦ χριστοῦ μαρτυρίας· ἐκείνον μὲν ἀληθινὸν Μεσσίαν κηρύττων, ἑαυτὸν δὲ μόνον ἐκείνου προόδρομον· ἐκείνον μὲν Νυμφίον, ἑαυτὸν δὲ τοῦ Νυμφίου φίλον· τουτέστι παρὰ νυμφον ¹⁷⁾. Καὶ ἐδῶ φαίνεται ὅτι τό τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου κήρυγμα ἔλαβε τέλος·

§ 41.

Οὗτος ὁ κήρυξ τῆς μετανοίας, καὶ τῶν ἀνομούντων εὐπαρόχησις καὶ αὐστηρὸς ἐπιπλήκτωρ, ἐλέγχων Ἡρώδην τὸν Ἀντίпан διὰ τὴν ἄθεσμον ἀρπαγὴν καὶ μίξιν Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, συνελήφθη ὑπ' ἐκείνου, καὶ δέσμιος ἐν Μαχαιροῦντι τῷ Φρουρίῳ ¹⁸⁾ ἐφυλακίσθη. Ὅτε καὶ ἐνθὺς ἴσως ἤθελε θανατωθῆ ἂν ἔλειπε ἡ συστολὴ τοῦ τυράννου, διὰ τὴν τοῦ ὄχλου πρὸς τὸν Ἰωάννην ἄκραν ἐνλάβειαν καὶ ὑπόληψιν, καὶ προσέτι καὶ διὰ τὸ ὅποιονδήποτε σέβας, τὸ ὅποιον ἐξ ἀρχῆς καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν δίκαιον καὶ ἅγιον

¹⁷⁾ Ἰωάννου Γ'. 22—36.

¹⁸⁾ Ἰωσήφ. Ἀρχαιολ. Β.βλ. ΙΗ'. Κεφ. ζ. τινὲς ὅμως ὑπολαμβάνουσιν ὅτι ἡ τοῦ Ἰωάννου κάθειρξις ἐγενεν ἀλλαχοῦ· ἐπειδὴ λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐν τῇ περαΐα Μαχαιροῦς τότε ὑπέκειτο Ἀρέθῃ τῷ Βασιλεῖ τῆς Ἀραβίας, πενθερῷ τοῦ Ἡρώδου ὄντι, οὗ τὴν θυγατέρα οὗτος γυναικὰ νόμιμον ἔχων ἀπέπεμψεν.

ἄνδρα ὑπέτρεφε ¹⁹⁾. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀκούσας ὅτι ὁ Ἰωάννης παρεδόθη. ²⁰⁾ καὶ προσέτι γινώσκων ὅτι ἐσκανδαλίζοντο κατ' αὐτοῦ οἱ Φαρισαῖοι, διάτε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸ ἐκείνων βάπτισμα ²¹⁾. Τὴν Ἰουδαίαν καταλιπὼν, ἐξῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Τινὲς οὖν θαυμάζουσι, πῶς ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν Ἰωάννου ἀποφυλάκωσιν ἐπορεύθη εἰς τὴν τοῦ διώκτου Ἡρώδου επικράτειαν. Δύναταιτις ὅμως νὰ συλλογισθῇ ὅχι παντελῶς ἀπιθάνως, ὅτι ἡ τῶν δύο μεγάλων Διδασκάλων ἀντιπαράθεσις, τοὺς ὁποίους οἱ πλείονες δὲν ἐπίστευον τόσον ὁμόφρονες, ἔπειθεν ἴσως καὶ τὸν Ἡρώδην μετὰ τὴν καταδρομὴν τοῦ ἐνός, νὰ ἀφήσῃ τὸν ἔτερον ἀνενόχλητον.

§ 42.

Καθ' ὁδὸν οὖν διὰ τῆς Σαμαρείας ὁ Ἰησοῦς διερχόμενος, εἰς τὴν πόλιν Σιχάρ, παρὰ τὸ φρέαρ, συνήντησε καὶ συνωμίλησε μετὰ γυναικὸς Σαμαρείτιδος· ἣτις ἐλθοῦσα διὰ νὰ ἀντλήσῃ ὕδωρ, εὗρεν ἐκεῖ τοῦ ζῶντος ὕδατος τὴν πηγὴν, καὶ ἐποτίσθη τῆς ἀληθοῦς Θεογνωσίας τὰ ζωηρὰ νάματα· ἅμα δὲ καὶ Ἀπόστολος ἡ αὐτὴ ἀνεφάνη εἰς τοὺς ὁμοπατέριους αὐτῇ Σαμαρείτας, ἀναγγεῖλάσα αὐτοῖς τὸν Προφήτην τὸν αὐτὴν κατηχήσαντα. Ἐξ ὧν πολλοὶ ἐπαρακινήθησαν νὰ ἐξέλθωσιν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ νὰ τὸν παρακαλέσωσι νὰ μείνῃ παρ' αὐτοῖς δύο ἡμέρας, καὶ τέως νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τὴν Οὐράνιον ²²⁾.

¹⁹⁾ Ματθ. ΙΑ'. 3—5. Μάρκ. ε'. 17—20. Λουκ. Γ'. 19—20.

²⁰⁾ Ματθ. Α'. 12.

²¹⁾ Ἰωάνν. Α'. 1. 2. 3.

²²⁾ Ἰωάν. Α'. 4—42.

§ 43.

Μετὰ τὴν τῆς Σαμαρείτιδος συνέντευξιν καὶ συνομιλίαν, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητάς αὐτοῦ: Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐστὶ τετράμηνον καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ²³⁾ συμπεραίνεται σαφῶς ὅτι ἐστὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐνιαυτοῦ τοῦ Σωτηρίου κηρύγματος· ὁ θερισμὸς ἔπιπτε μετὰ τὸ πάσχα· ἐτελεῖτο δὲ τὸ πάσχα τῇ ιδ'. τοῦ Νισάν, ὅστις μὴν συντρέχων τῷ καθ' ἡμᾶς Μάρτιος, καὶ μέχρις Ἀπριλλίου πολλάκις ἐκτείνεται. Ὁ θερισμὸς πρῶτον τῆς Κριθῆς, ἀκολούθως τοῦ Σίτου, ἐλάμβανε τέλος περὶ τὴν ἑορτὴν τῆς πεντηκοστῆς· ὅτε καὶ αἱ τῶν γεννημάτων ἀπαρχαὶ ἐν τῷ Ναῷ προσεφέροντο. Ἐὰν τοίνυν ἀριθμήσωμεν μῆνας δύο σχεδὸν ἀπὸ τοῦ πάσχα ἕως τῆς πεντηκοστῆς· συναριθμήσωμεν δὲ ἔτι μῆνας δύο καὶ πρὸς, πρὸ τοῦ πάσχα· εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ τετραμηνίου, εὐρίσκομεν ὅτι κατ' ἀρχὰς τοῦ Ἰαννουαρίου παρεδόθη ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης· ἦτοι ἐν ἀρχῇ τοῦ παρ' Ἑβραίους Μηνὸς Σεβάτ. Καὶ οὕτως εὐλόγως τὸ ἀπ' ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ λογαριάζωμεν τῆς Εὐαγγελικῆς κηρύξεως τὸ ἔτος τὸ Δεύτερον.

Ἐ Τ Ο Σ ΑΒ'.

§ 44.

Ἐκ τῆς Σαμαρείας ὁ Ἰησοῦς ἀπελθὼν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκήρυσσε τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ

²³⁾ Ἰωάν. Δ'. 35.

Θεοῦ. ¹⁾ καὶ πολλὰ σημεῖα εἰς Καπερναοὺμ ἐκτελέσας ²⁾, μετέβη καὶ εἰς Ναζαρέτ ἐν ᾗ ἀνέτράφη· ἔνθα εἰσελθὼν κατὰ τὸ σῦνηθες εἰς τὴν Συναγωγὴν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, προσεφώρμωσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου περικοπὴν ³⁾. Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, κτ. Ἀλλ' οἱ ἀκροαταὶ θαυμάζοντες τὴν χάριν τῆς Διδασκαλίας αὐτοῦ, ἐξευτέλιζον ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ κατεφρόνουν τὴν ταπεινότητα τοῦ γένους του· οὐχ οὗτος ἐστὶν ὁ τοῦ τέκτωνος υἱός; καὶ οὕτως ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸ στόμα τῆς ἀληθείας νὰ εἴπῃ, τὸ: οὐδεὶς Προφήτης δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι· καὶ νὰ τοὺς ἀποφασίσῃ ἀναξίους τῶν Θαυματουργιῶν καὶ τῶν ἐνεργημάτων, ὧν παρ' αὐτοῦ οἱ Καπερναῖται ἀπήλυσαν. Διὸ θυμωθέντες οἱ Ναζαρηνοὶ, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ τὸν ἀνέβασαν εἰς τὸ ὄφρυδιον τοῦ ὄρους, μελετῶντες ἐκεῖθεν νὰ τὸν κρημίσωσι· πλὴν, ὁ Ἰησοῦς διήλθεν διὰ μέσου τῶν τετυφλωμένων ἐκείνων· καὶ κατελθὼν εἰς Καπερναοὺμ ⁴⁾, πάλιν ἐκεῖ τό ἐφεξῆς ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶχε τὴν οἰκισιν· ⁵⁾ διαδιδούς ἐκεῖθεν εἰς τοὺς ἐγγνωμονεσιέrous Γαλιλαίους τὸ Σωτηριῶδες φῶς τῆς Εὐαγγελικῆς ἐπιλάμψεως ⁶⁾.

§ 45.

Εὐτεῦθεν Μεταβάς ἐν Κανᾷ προσκαλεῖται ὑπότινος

¹⁾ Μάρκ. Α'. 14. 15. Λουκ. Α'. 14. 15.

²⁾ Λουκ. Α'. 23.

³⁾ Ἡσαΐ. ΙΑ'. 2.

⁴⁾ Λουκ. Α. 16—31.

⁵⁾ Ματθ. Α'. 13. κξ.

⁶⁾ Ἰωάν. Α'. 43—45.

Βασιλικοῦ ὑπηρέτου νὰ ἐπιστρέψῃ ταχέως ἐκεῖθεν πάλιν εἰς Καπερναοὺμ διὰ νὰ ἰατρεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, πνέοντα ἤδη τὰ λοιόθια, ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιπλήξας αὐτὸν ὅτι χωρὶς σημεῖα καὶ τέρατα δὲν πιστεύουσι· τέως ὕπαγε (εἶπεν) ὁ υἱός σου ζῇ. Ὁ δὲ, πιστεύσας, καὶ ἐπανερχόμενος ἀπαντᾷ τοὺς δούλους καθ' ὁδὸν φέροντας αὐτῷ τὰ χαρμόσυνα Εὐαγγέλια, δι' ὧν μαρτάνει ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐβδόμην ὥραν, καθ' ἣν ὁ τῆς ζωῆς ἔχων τὴν ἐξουσίαν ὠμίλησεν εἰπὼν, ὅτι ζῇ, ὁ μονονουχὶ ἀποθνήσκων υἱὸς αὐτοῦ ἐπανέζησεν· ὅθεν ἐπίστευσεν καὶ αὐτοὶ, καὶ πᾶσα ἡ οἰκία αὐτοῦ· τοῦτο δεύτερον σημεῖον ἀριθμεῖται τῷ ἐν Κανᾷ ⁷⁾.

§ 46.

Ἐντεῦθεν ἀπὸ Καπερναοὺμ κύκλῳ εἰς πάντα τὰ περὶ τὴν λίμνην Γενησαρέτ μέρη ἄπλωνε τὸ κίρυγμα, οὐχ ὡς οἱ Γραμματεῖς ματαίως τινὰς παραδόσεις προφέρων, ἀλλ' ὡς ἐξουσίαν ἔχων τὰς διδασκαλίας ποιούμενος ⁸⁾. Μετὰ παρέλευσιν δὲ ἡμερῶν τινων, περιπατῶν εἰς τὸ παραθαλάσσιον τῆς Γαλιλαίας, προσκαλεῖ ὀπίσω αὐτοῖ τοὺς δύο ἀδελφοὺς, Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν· καὶ προβάς ὀλίγον ἐξελέξατο καὶ τοὺς ἄλλους δύο, καὶ αὐτοὺς αὐταδέλφους Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην. Ἐκείνους μὲν εἰς καιρὸν ὁποῦ ἔρρύπταν τὰ δίχτυα· τοὺς δὲ, ὅταν ἐπεμελοῦντο νὰ τὰ συμπίσσουν. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ καὶ οὗτοι, εὐθὺς ἄφησαν τὰ πάντα καὶ αὐτῷ ἠκολούθησαν· ⁹⁾ ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν παρὰ τὴν λίμνην περικυκλούμενος ὑπὸ τοῦ πλή-

⁷⁾ Ἰωάν. Α'. 45—54.

⁸⁾ Ματθ. Α'. 13—16. Μάρκ. Α'. 21. 22. Λουκ. Α'. 31—32.

⁹⁾ Ματθ. Α'. 18—22. Μάρκ. Α'. 16—20.

θους ὅπου ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσουν τὸν λόγον, ἐμβὰς εἰς τὸ πλοιάριον τοῦ Σίμωνος, ἐδίδασκε τοὺς ὄχλους· καὶ μετὰ τὴν διδασκαλίαν ἐπρόσταξε τὸν Πέτρον νὰ ῥίψη τὰ δίκτυα καὶ ἡ ἄγρα πολυπληθευομένη, ὥστε τὸ δίκτυον διερρήγνυτο, καὶ τὰ πλοῖα παραφορτιζόμενα σχεδὸν ἐβυθίζοντο, εἰς θαῦμα τῶν παρόντων καὶ ἐκπληξιν ¹⁰⁾.

§ 47.

Εἰς μίαν ἔπειτα τῶν τῆς Καπερναοῦμ Συναγωγῶν εἰσελθὼν, ἱατρεύει τὸν δαιμονῶντα ἕα (κράζοντα, ὡς ὑπὸ τοῦ κακοδαίμονος κινούμενον·) τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ναζαρηνέ ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ ¹¹⁾. Εὐθὺς δὲ ἐκ τῆς Συναγωγῆς ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σίμωνος, καὶ ἐκεῖ ἐθεράπευσε σφοδρῶς πυρέσσουσαν τὴν τούτου πενθεράν· ¹²⁾ καὶ ἡ κλινῆρης παρ' αὐτὰ τέλεον ἀναρρώσθησα ἄφησε τὴν ἐφ' ἧς κατέκειτο κλίνην, καὶ ὑπηρέτει. Πρὸς δὲ τὸ ἐσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἥπλωσε τὴν θαυματουργὸν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐκεῖ προσενεχθέντας αὐτῷ ἀσθενεῖς, καὶ δαιμονῶντας τῆς πόλεως ¹³⁾.

§ 48.

Ἐξελθόντι εἰς τόπον ἔρημον καὶ προσευχόμενος, οἱ Μαθηταὶ ἀναγγέλλουσιν αὐτῷ, ὅτι πλῆθος πολὺ τὸν ζητοῦσιν. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, ὅτι πρέπον εἶναι νὰ Εὐαγγελισθῇ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς ἄλλας πόλεις·

¹⁰⁾ Λουκ. Ε'. 1—10.

¹¹⁾ Μάρκ. Α'. 23—28. Λουκ. Α'. 33—37.

¹²⁾ Ματθ. Η'. 14. 15. Μάρκ. Α'. 29-31. Λουκ. Α'. 38. 39.

¹³⁾ Ματθ. Η'. 16. 17. Μάρκ. Α'. 32-34. Λουκ. Α'. 40. 41.

καὶ ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο ἀπεστάλη· ἀκολουθῶς περιῆγε πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν κηρύσσων καὶ θαυματουργῶν ¹⁴). Κατὰ ταύτην δὲ τὴν περιήγησιν, θέλουσι τινὲς ¹⁵), ὅτι καὶ ἡ Μαгдаληνὴ Μαρία ἠλευθερώθη ἀπὸ τὰ ἑπτὰ δαιμόνια ¹⁶). Καὶ Ἰωάννα ἡ γυνὴ τοῦ Χουζᾶ πρὸ αὐτοῦ ἐνεργετήθη, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ αἵτινες εἰς τὸ ἐξῆς ἀκολουθοῦσαι διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς ¹⁷). Ἡ δὲ φήμη τῶν ἐξαισίων θαυματοποιῶν καὶ ἰάσεων τούτων διεδόθη εἰς πᾶσαν τὴν Συρίαν, ὅθεν πανταχόθεν συνήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο ἀκολουθοῦντες τῷ Ἰησοῦ ὄχλος πολὺς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, καὶ Λεκαπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων, καὶ Ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου ¹⁸).

§ 49.

Ἐν τούτοις καὶ τὸν λεπρὸν ὁ Θεῖος Ἰατρός ἐκαθάρισε, παραγγείλας αὐτῷ, νὰ σιγήσῃ μὲν τὸν καθαρίσαντα, νὰ ἀπέλθῃ δὲ καὶ νὰ δείξῃ τοῖς Ἱερεῦσι τὸν καθαρισθέντα, προσφέρον ἅμα καὶ τὸ ὑπὸ Μωσέως ¹⁹) ὑπὲρ τοῦ καθαρισμοῦ διατεταγμένον. Ἀλλ' ὁ Θεραπευθεὶς ἔγινε τῆς παραδόξου ἰάσεως διαπρύσιος κήρυξ· διὸ καὶ πάντοθεν τοῦ πλήθους συρρέοντος, ὁ Ἰησοῦς πολλάκις ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ὑποχωρῶν καὶ προσευχόμενος ²⁰).

¹⁴) Ματθ. Α'. 23. Μάρκ. Α'. 35—39. Λουκ. Α. 42—44.

¹⁵) Αὐγουστίνος ὁ Καλμέτης ἐν τῇ Ἀρμονίᾳ.

¹⁶) Μάρκ. ις'. 19.

¹⁷) Ματθ. ΚΖ'. 55. 56. Μάρκ. ΙΕ'. 40. 41. Λουκ. Η'. 2. 3. Καὶ ΚΓ'. 49—55.

¹⁸) Ματθ. Α'. 24. 25.

¹⁹) Λευϊτ. ΙΑ. 2.

²⁰) Μάρκ. Α'. 40—45. Λουκ. Ε'. 12—16.

§ 50.

Ἐπιστρέψας δὲ δι' ἡμερῶν εἰς Καπερναοὺμ, ἐκεῖ Ἰά-
τρευσε τὸν παραλυτικόν, τὸν ὁποῖον, διὰ τὴν συνδρομὴν
τοῦ πολλοῦ πλήθους, ἐχρειάσθη νὰ ἀποστεγάζωσι τὴν
οἰκίαν, ἐν ᾗ ὁ Ἰησοῦς ἐδίδασκε, καὶ νὰ τὸν καταβιβά-
σωσι ἄνωθεν εἰς τοὺς πόδας του ἀπεκρεμασθέντα, ἐπ'
αὐτοῦ τοῦ κραββάτου ²¹⁾ ἐφ' οὗ κατέκειτο ὁ παράλυτος.

§ 51.

Μετὰ τοῦτο προσκαλεῖ ἀπὸ τοῦ Τελωνίου Λεβὶν τὸν
Ματθαῖον· ξενοδοχεῖται ὑπὸ τούτου ἐν τῇ αὐτοῦ οἰκίᾳ
καὶ μετὰ Τελωνῶν καὶ Ἀμαρτωλῶν ἐνωχεῖται. Σκανδα-
λίζονται ἐπὶ τούτῳ οἱ Φαρισαῖοι· καὶ ὁ Ἰησοῦς, εἰπὼν
ὅτι πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας πρέπει νὰ πλησιάζῃ ὁ Ἰατρός,
προσθέτει ὅτι προτιμᾷ τὸν ἔλεον ὑπὲρ τὴν Θουσίαν. Ερω-
τηθεὶς δ' ἔπειτα ὑπότινων Μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου,
διατὶ οἱ αὐτοῦ μαθηταὶ δὲν νηστεύουσιν, καθὼς καὶ αὐτοὶ
καὶ οἱ Φαρισαῖοι; ἀπεκρίθη ὅτι καὶ οἱ αὐτοῦ Μαθηταί,
ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ Νυμφίος, τότε νηστεύουσιν ²²⁾.
Ὅταν δηλαδὴ τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι δυναμωθέντες,
μέλλουν νὰ πολιτεύωνται πολίτευμα ἀσυγκρίτως ὑψη-
λότερον· προεσήμανε δὲ διὰ τῆς τοῦ Νυμφίου ἀπάρσεως
καὶ τὸν αὐτοῦ θάνατον.

§ 52.

Β'. Ἐδῶ πίπτει τὸ Πάσχα. τῶν ἐν τῷ κηρύγματι τὸ Λέν-
Πάσχα τερον Πρὸς οὗ τὴν τελετὴν ἀναβὰς ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερο-
σόλυμα, ἐθεράπευσε τὸν ἀπὸ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνων

²¹⁾ Ματθ. Θ'. 1-8. Μάρκ. Β'. 1-12. Λουκ. Ε'. 17-26.

²²⁾ Ματθ. Θ'. 9-17. Μάρκ. Β'. 14-22. Λουκ. Ε'. 27-39.

παραλυτικὸν, ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, εἰπὼν αὐτῷ: «Ἐγει-
ραι· ἄρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει.»
Οἱ Ἰουδαῖοι, ἀντὶ τὰ θαυμάσουν τὴν ὑπερφνῆ καὶ
παραδόξον Θεραπείαν, σκανδαλίζονται διὰ τὴν τοῦ Σαβ-
βάτου δῆθεν ἀθέτησιν. Ἀκούσαντες δὲ, ὅτι καὶ ὁμολογεῖ
ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ τὰ πληροφορηθῶσιν εἰς τὰς
ἀποδείξεις, τὰς ὁποίας πρὸς πίστῳσιν ἐπρόβαλε, σκαν-
δαλίζονται ἔτι καὶ περισσότερον, καὶ ζητοῦσιν αὐτὸν
ἀποκτεῖναι ²³).

§ 53.

Ἐπανερχομένου μετὰ τὴν ἑορτὴν εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
κατὰ τὸ ἐφεξῆς Σάββατον, ὃ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο Δευ-
τερόπρωτον²⁴). Εὗρον ἀφορμὴν οἱ Φαρισαῖοι τὰ ἐγκα-
λέσουν τοὺς Μαθητὰς αὐτοῦ, ὅτι καθ' ὁδὸν διαβαίνον-
τες διὰ τῶν Σπορίμων, καὶ πεινῶντες, ἔτριβον τοὺς στά-
χυν δια τὰ φάγῳσιν, ἀθετοῦντες τὸ Σάββατον. Ἄλλ' ὁ
Διδάσκαλος ὑπεραπολογεῖται ὑπὲρ τῶν ἰδίων Μαθητῶν,
τὸν Δαβὶδ προβαλλόμενος, ὅστις ἐξ ἀνάγκης ἔφαγε τοὺς
ἄρτους τῆς Τραπέζης, «οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν φαγεῖν....
«εἰμὴ τοῖς Ἱερεῦσι μόνοις.» Καὶ διή, καὶ τὸ παρά-
δειγμα προστιθεὶς τῶν Ἱερέων, οἵτινες ἐν τῷ Ἱερῷ κατ'
αὐτὴν τοῦ Σαββάτου τὴν ἡμέραν ἐργάζονται. Καὶ τελει-

²³) Ἰωάν. Ε'. διῶλον τοῦ Κεφαλαίου.

²⁴) Ὅρα Ἐπιγράμ. Αἰρέσ. ΝΑ'. Ἀριθμ. λΑ'. Ἦν δὲ αὕτη ἡ ἐσχάτη ἡμέρα τῶν
ἀζύμων τοῦτέστιν ἡ κά. τοῦ Μηνὸς Νισάν, ἡμέρα Ἐπίσημος κατὰ τὸν
Νόμον. (ὅρα Λευίτ. ΚΓ'. 7.) Ἄλλοι ὅμως (Ἰσίδωρ. ὁ Πηλοῦς. Βιβλ. Γ'.
Ἐπιστ. ς'.) Σάββατον Δευτερόπρωτον ἐννοοῦσι, τὴν δευτέραν τῶν
Ἀζύμων ἡμέραν. Τινὲς δὲ τῶν Νεωτέρων, Δευτερόπρωτον Σάββατον
λέγονσι τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ὡς πρῶτον τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα
καὶ Τρίτον, ἢ Τριτόπρωτον (ὅπερ οὐδαμῶς ἀνόμαται, ὅσαγ' ἐμὲ
εἰδέναι) τὴν ἑορτὴν τῆς Σκηροπηγίας.

ταῖον τοὺς διδάσκει, ὅτι αὐτὸς ἐστὶ καὶ τοῦ Ἱεροῦ ἀνώ-
τερος, καὶ Κύριος τοῦ Σαββάτου ²⁵.)

§ 54.

Τῷ Σαββάτῳ πάλιν τῷ ἀκολουθῶν, ἐν τῇ Συναγωγῇ
τῆς Καπερναοῦμ, Ἰατρῆναι τὸν κατεξηραμένην ἔχοντα
τὴν χεῖρα· καὶ διδάσκει τοὺς ἐπ' αὐτῇ σκανδαλισθέντας,
ὅτι « ἔξεστι καὶ τοῖς Σάββασι καλῶς ποιεῖν. »
Ὅθεν οἱ Φαρισαῖοι Συμβούλιον ἐποίησαν μετὰ τῶν Ἡρω-
διανῶν (ἦσαν οὕτως ὀνομαζόμενοι, οἱ τῷ Ἀντίπα Ἡρώδῃ
διαφερόντως προσκείμενοι·) ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.
Ἀλλὰ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς τὸ διαβούλιον αὐτῶν, ἀνεχώρησεν
εἰς τὴν Θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας· οἱ δὲ ὄχλοι πολλοὶ
πολλαχόθεν ἐπηκολούθουν θεραπευόμενοι ²⁶).

§ 55.

Ἀναχωρήσας ἀπὸ τοῦ πλήθους, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς
ἐπὶ τοῦ ὄρους προσεύχεται. Τὸ δὲ πρωῒ καταβάς ἐκλέ-
γει τοὺς δώδεκα Ἀποστόλους, Ἰσαρίθμους ταῖς δώδεκα
φυλαῖς τοῦ Ἰσραὴλ ²⁷), πρὸς ὃν προηγουμένως ἀπεστέλ-
λοντο. Εἶτα ἐκθέτει τοὺς ὀκτὼ μακαρισμοὺς· καὶ τέως
συνάπτει μίαν Διδασκαλίαν ὅλως ὑπερφυῇ καὶ οὐράνιον,
προκαταβάλλων τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ Θεμέλια ²⁸). Τότε
καὶ ἄλλον πάλιν λεπρὸν ἐκαθάρισε παραγγείλας καὶ τούτῳ
τὰ αὐτὰ, ὡς τῷ πρώτῳ ²⁹).

²⁵) Ματθ. ΙΒ'. 1—8. Μάρκ. Β'. 23—28. Λουκ. ζ'. 1—5.

²⁶) Ματθ. ΙΒ'. 91—5. Μάρκ. Γ'. 1—8. Λουκ. ζ'. 6—11.

²⁷) Ματθ. ΙΘ'. 28. Λουκ. ΚΒ'. 30.

²⁸) Ματθ. Ε'. ζ'. Ζ'. Μάρκ. Γ'. 9—19. Λουκ. ζ'. 12. ἄχρι τέλους.

²⁹) Περὶ μὲν ἐκείνου, ὡς ἀνωτέρω, Μάρκ. Α'. 40. Λουκ. Ε'. 12. Περὶ δὲ
τούτου, Ματθ. Η'. 1—4. ἐπειδὴ τινὲς τούτους διακρίνουσιν.

§ 56.

Ἐντεῦθεν εἰς Καπερναοὺμ ἔλθων, θαυμάζει ἐκεῖ τοῦ Ἑκατοντάρχου τὴν πίστιν, καὶ Θεραπεύει τὸν ἐκεῖνον δοῦλον, παραλελυμένον ὄντα, καὶ εἰς θάνατον ἤδη ἐγγίζοντα ³⁰).

§ 57.

Τῇ ἐφεξῆς ἡμέρᾳ πορευόμενος εἰς τὴν πόλιν Ναῦμ, ἀπαντήσας νεκροφορούμενον τὸν Μονογεννῇ τῆς χήρας Υἱὸν, ζῶντα αὐτὸν ἀποκαθιστᾷ· Νεανῖσκε, Σοὶ λέγω. ἐγέρθητι ³¹).

§ 58.

Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης δέσμιος ὢν, ἀκούσας τὰ περὶ Ἰησοῦ διαφημιζόμενα παρὰδοξα, ἀποστέλλει δύο τῶν Μαθητῶν αὐτοῦ ἵνα ἐρωτήσωσιν, ἂν αὐτὸς εἶναι ὁ ἐρχόμενος· ὃχι διὰ τὴν μάθῃ ὁ ἀποστείλας, ἀλλὰ διὰ τὴν πληροφορηθῶσιν οἱ ἀπεσταλμένοι. Ὁ δὲ χριστός· «ἀπαγ-
«γείλατε (φησὶ) τῷ Ἰωάννῃ, ὅσα ἀκούετε, καὶ βλέ-
«πετε.» Εἵτα μεγαλύνει (ὡς οἱ ἐρωτήσαντες ἀπῆλθον)
τὸν Πρόδρομον ἐνώπιον εἰς τὸν παρόντα λαόν καὶ
ταλανίσας ἀκολούθως τὴν τῶν Ἰουδαίων δυσπιστίαν καὶ
ἄνοιαν, ἀπεφάσισεν ἀθλιωτέρας Σοδόμων καὶ Γομόρρας,
τὰς πόλεις ἐκεῖνας, αἵτινες ἰδοῦσαι τὸ πλήθος τῶν το-
σοῦτων καὶ τηλικούτων δυνάμεων, ἔμειναν ἕως τέλους
ἀμετανόητοι ³²).

³⁰) Ματθ. Η'. 5 — 13. Λουκ. Ζ'. 1 — 10.

³¹) Λουκ. Ζ'. 11 — 17.

³²) Ματθ. ΙΔ'. 2 — 24. Λουκ. Ζ'. 18 — 35.

§ 59.

Ἐν Ναῦμ ἔτι διατρίβοντα³³⁾ Σίμων ὁ Φαρισαῖος τὸν ξενοδοχεῖ. Ἐνταῦθα δὲ ἁμαρτωλὸς γυνὴ σταῖσα ὀπισθεν, ἀλείφει τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὰ μῦρα· τοὺς καταβρέχει μὲ τὰ δάκρυα, τοὺς ἀποσμήχει μὲ τὰς τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τρίχας, καὶ τοὺς καταφιλεῖ. Ὁ Φαρισαῖος διαλογίζεται, ὅτι δὲν εἶναι λοιπὸν Προφήτης, οὔτε καρδιογνώστης, αὐτὸς ὁποῦ δὲν γνωρίζει τίς, καὶ ποταπὴ ἡ γυνή. Ὁ χριστὸς προφθάνει τοῦ Φαρισαίου τοὺς διαλογισμούς· προτιμᾷ διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δύο χρεοφειλετῶν, τὴν τῆς γυναικὸς ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ ἀγάπῃσιν· καὶ ἐν ἐξουσίᾳ χαρίζει εἰς τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα τῶν πεπλημμελημένων τὴν ἄφεσιν· Ἀφέοντά σοι αἱ Ἀμαρτίαι σου³⁴⁾.

§ 60.

Εἰς Καπερναοὺμ ἐπιστρέψας, Θεραπεύει τὸν αὐτῷ προσαχθέντα τυφλὸν, καὶ κωφὸν, καὶ δαιμονιζόμενον. Οἱ ὄχλοι ἐξίσταντο, καὶ ἔλεγον· «μήτι οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ;» Ἄλλοι ἐβουλεύοντο νὰ τὸν ἀρπάσουν ἐκ μέσον, κρίνοντες αὐτὸν ἐξεστηχότα φρενῶν. Οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον, «ὅτι ἐν Βεελ-

³³⁾ Τινὲς ὑπολαμβάνουσι, ὅτι ἡ ξενοδοκία αὕτη ἐγένεν εἰς Βηθανίαν· καὶ ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτωλὸς ἦν ἡ Μαρία, ἡ Ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἦν ὁ Σίμων ὁ λεπρός. Κρίνουσι δ' ὅτι ὁ Λουκᾶς, ἐνταῦθα ἐμπαρεισάγει τὸ διήγημα κατὰ πρόληψιν. Ἄλλοι ὅμως διαστέλλουσι, καὶ τῶν τόπων τῶν ξενοδοχημάτων, καὶ τὰ πρόσωπα, καθὼς καὶ τὰ πρόσωπα, καθὼς καὶ τὸν καιρὸν. Σὺν οἷς καὶ ἡμεῖς. Ὅρα, ἂν θέλῃς τοὺς Ἑρμηνευτάς καὶ κρίνε τὸ παριστάμενον.

³⁴⁾ Λουκ. Ζ'. 36. ἄχρι τέλους.

«ξεβούλ τῷ Ἀρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ
«δαιμόνια.» Διὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐλέγχει ὡς
ἀνοήτους, καὶ καταδικάζει αὐτοὺς, ὡς κατὰ τοῦ ἁγίου
πνεύματος βλασφημοῦντας, καὶ ἐπομένως ἀσυγγνώστους.
Ἀποκρινόμενος δὲ εἰς τὴν αὐτῶν αἴτησιν : «Θέλομεν
«ἀπὸ Σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.» Ἄλλο (εἶπε) σημεῖον
δὲν θέλει δοθῇ εἰς τὴν Γενεὰν ταύτην τὴν πονηράν, εἰμη
«τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου.» Εἶτα συνάπτει:
ὅτι οἱ Νινευῖται, καὶ ἡ τοῦ Νότου Βασίλισσα, θέλει κατα-
κρίνουσι τὴν πονηράν αὐτῶν γενεὰν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρί-
σεως. Ἐκεῖνοι, ὡς μετανόησαντες διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ
Ἰωνᾶ· αὕτη ὡς κινηθεῖσα ἐκ τῆς φήμης τῆς τοῦ Σο-
λομῶντος σοφίας. Καὶ ὅμως, οἱ Ἰσραηλῖται ἐδῶ, ἔχουσι
(λέγει) παρ' ἑαυτοῖς, περισσότερόν τι παρὰ τὸν Ἰωνᾶν
καὶ τὸν Σολομῶντα. Τελευταῖον γινώσκων, ὅτι οἱ Φαρι-
σαῖοι, ὑπελάμβανον ἑαυτοὺς καθαρὸς καὶ ἀνεπιλήπτους,
διάτινας μικρὰς δικαιοσύνας, καὶ λεπτὰς παρατηρήσεις,
τὰς ὁποίας ἐφύλαττον, τοὺς ἐπαπειλεῖ διὰ τῆς παραβολῆς
τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, ὅτι ἐπιστρέψαν αὐτὸ θέλει
ἐνοικίσει ἐν αὐτοῖς μετὰ τῆς Συνοδίας ἐπὶ τὰς ἐτέρων
πνευμάτων πονηροτέρων, καὶ «τότε ἔσονται αὐτοῖς
«τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων ³⁵.» Ἐν τούτοις
ἀνγγέλλει αὐτῷ, ὅτι ἡ Μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ
αὐτοῦ, τὸν ζητοῦσιν. Ὁ δὲ, ὡς μητέρα καὶ ἀδελφούς ἰδίους
ἐπιγινώσκει (εἶπεν) τοὺς ποιοῦντας τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ³⁶).
Καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἴσως, καὶ ἡ Γυνὴ ἐκείνη, ἥτις ἔκραξε :

³⁵) Ματθ. ΙΒ'. 22 — 45. Μάρκ. Γ'. 20 — 30.

³⁶) Ματθ. ΙΒ'. 46—50. Μάρκ. Γ'. 31—35. Λουκ. Η'. 19—21.

« μακαρία ἡ κοιλία ἣ βαστάσασά σε, καὶ μα-
στοὶ οὓς ἐθήλασας· ἤκουσεν, ὅτι μακάριοι οἱ
ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ φυλάσ-
σοντες αὐτὸν ³⁷.

§ 61.

Ἐμβὰς εἰς πλοῖον, διδάσκει τὸν κατὰ τὸ παραθα-
λάσσιον ἐστῶτα, καὶ ἀκροώμενον ὄχλον, τὰς παραβολὰς·
Τοῦ σπείροντος τὸν σπόρον· τοῦ ἐπὶ τὴν λυχνίαν λύχνου·
τοῦ σπείροντος τὰ ζιζάνια· τοῦ σπείροντος τὸν κόκκον
τοῦ Σινάπεως· τῆς ζύμης, τῆς εἰς τὰ τρία Σάτα τοῦ
ἀλεύρου ἐγκρυπτομένης· τοῦ Θησαυροῦ, τοῦ κεκρυμμένου
ἐν τῷ ἀγρῷ· τοῦ ἐμπορευομένου ἀνθρώπου τὸν πολύτιμον
μαργαρίτην· τῆς Σαγῆνης, τῆς ἐκ παντὸς γένους τοὺς ἰχθύας
συναγούσης. Καὶ τὰς παραβολὰς ταύτας, κατὰ μέρος ἔπει-
τα πρὸς τοὺς μαθητὰς διερμηνιέυε ¹).

§ 62.

Διαπερῶν ἐκεῖθεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης, ἀφ' οὗ
ἀπεκρίθη εἰς τοὺς δύο ἐκείνους τοὺς ζητήσαντας αὐτῷ
ἀκολουθεῖν, καὶ τῷ μὲν εἶπεν, ὅτι αἱ ἀλώπεκες « φω-
λεοὺς ἔχουσι κτ. τῷ δὲ, ἄφες τοὺς νεκροὺς
« Θάψαι τοὺς ἐαυτῶν νεκρούς· » καταπαύει τὴν
ἐγερθεῖσαν ἐν τῇ Θαλάσῃ σφοδρὰν τρικυμίαν, χαλινώ-
σας τοὺς ἀνέμους, καὶ τὰ κύματα ².

§ 63.

Διαπλεύσας εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ἦ Γα-

³⁷) Λουκ. ΙΑ'. 27 — 28.

¹) Ματθ. ΙΓ'. 1—53. Μάρκ. Δ'. 1—34. Λουκ. Θ'. 5—17.

²) Ματθ. Η'. 23—27. Μάρκ. Δ'. 35—41. Λουκ. Η'. 22—25.

δαρηνῶν, ἀπαλλάττει τοὺς δύο δαιμονιζομένους, ἐπιτρέψας τοῖς δαιμονίοις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. Οἱ χοῖροι πίπτουσι κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν Θάλασσαν. Οἱ χοιροβοσκοὶ ἔντρομοι φεύγουσιν. Οἱ Γεργεσηνοὶ κακοδαιμονῶντες διώκουσι τὸν διώκτην τῶν δαιμονίων, καὶ ἔκφρονες παρακαλοῦσι τὸν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην τῶν ἀνθρώπων, ἵνα ἔξέλθῃ ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν³⁾).

§ 64.

Ἐπαναπλεύσαντα πάλιν ἀπὸ Γαδάρων, καὶ εἰς Καπερναοὺμ ἐλθόντα, ὁ Ἀρχισυνάγωγος Ἰάειρος καθικετέναι τὸν Ἰησοῦν, ἵνα Θεραπεύσῃ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα πνέουσαν ἤδη τὰ λοιθία. Ἐκεῖ οὖν ἀπερχόμενος, Ἰατρεῦει καθ' ὁδὸν, τῇ ἀφῇ τοῦ κρασπέδου τὴν αἰμορροοῦσαν. Εἵτα εἰσελθὼν μετὰ Πέτρου καὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, κράξας «ταβιθὰ κοῦμι· (τοῦτο δὲ Συριστὶ σημαίνει· Κόρη ἀνάστηθι)» νεκρὸν ἤδη ἐξανέστησε τὸ δωδεκαετές κοράσιον⁴⁾).

§ 65.

Ἐκεῖθεν ἀναχωρήσας ἀπῆντησε τοὺς δύο τυφλοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ καὶ κράζοντας: «ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ Δαβὶδ· ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ἀνέωξεν αὐτούς· ἐπὶ τούτοις ἐθεράπευσε καὶ τὸν κωφὸν τὸν δαιμονιζόμενον· Ἐφ' οἷς ἅπασιν, οἱ μὲν ὄχλοι ἐθαύμαζον· οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον: «ἐν τῷ Ἀρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια⁵⁾».

³⁾ Ματθ. Η'. 28—34. Μάρκ. Ε'. 1—17. Λουκ. Η'. 26—39.

⁴⁾ Ματθ. Θ'. 13—26. Μάρκ. Ε'. 21—43. Λουκ. Η'. 40—56.

⁵⁾ Ματθ. Θ'. 27—34.

§ 66.

Ἐπιστρέψας εἰς Ναζαρέτ τὴν ἀγνώμονα Πατρίδα, διδάσκει πάλιν ἐν τῇ Συναγωγῇ· ἀλλ' ὡς ἤδη γνωστὸς διὰ τὴν ἐκεῖ Συγγένειαν, πάλιν καταφρονεῖται. Διὸ κο-
λάζει τὴν τῶν ἰδίων Συμπολιτῶν ἀπιστίαν, ὀλιγοστένων ἐν αὐτοῖς τὰ Θαύματα⁶⁾· καὶ τέως μεταβὰς περιέρχεται εἰς τὰς κύκλῳ Κώμας διδάσκων, Θεραπεύων, κηρύσσων τὸ Εὐαγγέλιον. Προσκαλέσας δὲ καὶ τοὺς δώδεκα Μα-
θητάς· (Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν Ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τοὺς υἱοὺς Ζεβεδαίου· καὶ Φί-
λιππον, καὶ Βαρθολομαῖον, καὶ Θωμᾶν, καὶ Ματθαῖον τὸν τελώνην, καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καὶ
Λεββαῖον τὸν ἐπικληθέντα Θαδδαῖον, καὶ Σίμωνα τὸν Κανανίτην, καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην·) ἐξαποστέλλει καὶ αὐτοὺς εἰς τὸ κήρυγμα, προενδυναμώσας τούτους διὰ τῆς τῶν Θαυματουργῶν δυνάμεως. Παραγγείλας αὐ-
τοῖς ποῦ νὰ ὑπάγουν καὶ ποῦ ὄχι· παρὰ τίσι νὰ ξενο-
δοχῶνται, παρὰ τίσιν ὄχι· πῶς νὰ προσφέρωνται πρὸς τοὺς ὑποδεχομένους, πῶς πρὸς τοὺς μὴ. Τί νὰ κηρύσ-
σουσι. Τίνι πρόπῃ νὰ γίνωνται τῶν δεομένων Θεραπευταί, ἀκτήμονες, ἡμέτεροι ὡς πρόβατα, φρόνιμοι ὡς ὄφεις, ἀκέραιοι ὡς περιστεραί· εὐσταθεῖς καὶ καρτερικοὶ εἰς τοὺς διωγμοὺς, εὐψυχοὶ καὶ γενναῖοι εἰς τοὺς κινδύνους·
κξ. κξ. 7).

⁶⁾ Ματθ. ΙΓ'. 54 — 58. Μάρκ. ζ'. 1 — 6.

⁷⁾ Ματθ. Ι'. 1—42. Μάρκ. ζ'. 7—11. Λουκ. Θ'. 1—6.

ΕΤΟΣ ΛΓ'.

§ 67.

Ἰωάννης ὁ τοῦ Κυρίου Πρόδρομος καὶ Βαπτιστής, ὁ διὰ τὸν ἐπὶ τῇ Ἡρωδιάδι ἔλεγχον πρώην εἰς τὸ δεσμοτίριον ἐμβληθεὶς, διὰ τῆς πανηγυρικῆς τέως ὀρχήσεως, Σαλώμης τῆς ἀσέμνου κόρης καὶ θυγατρὸς τῆς Μοιχαλίδος; (προφάσει δῆθεν τοῦ μὴ παρανομῆσαι καὶ περὶ τὸν ὄρκον) ὑπὸ τοῦ παρανόμου Ἡρώδου κεφαλοτομεῖται. Τούτου τὸ ἱερὸν σῶμα οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ θάψαντες, ἔρχονται καὶ ἀναγγέλλουσι τὸ δράμα τῷ Ἰησοῦ ¹⁾. Ἄλλ' ὁ Ἡρώδης αὐτὸς μετὰ ταῦτα, (εἰς ὃν, ἀποδημοῦντα ἴσως τῆς χώρας, ἄδηλα ἕως τότε καὶ ἀγνοούμενα ἦσαν τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ) μαθὼν ὅσα ὑπὸ τοῦ Κυρίου τέρατα καὶ σημεῖα ἐγίνοντο. ἔπεσεν εἰς ὑποψίαν, μήπως Ἰωάννης, ὃν αὐτὸς ἀπεκεφάλισεν, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ· ὥστε ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν ²⁾. «Ὅθεν ὁ Ἰησοῦς, ὅστις διὰ τὸν φόβον τοῦ ἐνὸς Ἡρώδου τοῦ γεραιτέρου φυγαδεύθη τὸ πρῶτον, βρέφος ὢν μετὰ τῶν γονέων εἰς Αἴγυπτον· διὰ τὸν φόβον τοῦ ἄλλου Ἡρώδου τοῦ νεωτέρου, τὸ δεύτερον ἔφυγεν, ἐμβὰς ἐν πλοίῳ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, τῶν ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς ἤδη ὑποστρεψάντων, καὶ ὑπανεχώρησεν εἰς τὴν ἔρημον τὴν ἐγγὺς Βηθσαϊδᾶ ³⁾. Οἱ ὄχλοι ὁμῶς πανταχόθεν πεζοὶ συρρέοντες, καὶ διὰ τῶν πέντε ἄρτων, καὶ τῶν δύο λίθων, χιλιάδες

¹⁾ Ματθ. ΙΔ'. 3 — 12. Μάρκ. ε'. 17 — 24.

²⁾ Ματθ. ΙΔ'. 1 — 2. Μάρκ. ε'. 14 — 16. Λουκ. Θ'. 7 — 9.

³⁾ Ματθ. ΙΔ'. 13. Μάρκ. ε'. 30 — 32. Λουκ. Θ'. 10.

πολλαὶ διατρέφονται παραδόξως ⁴⁾. Διὰ τὸ εὐεργέτημα μελετῶσι τὰ πλήθη νὰ χειροτονήσωσι τὸν τροφοδότην εἰς Βασιλέα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς αὐτῶν τὸ μελέτημα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος ⁵⁾.

§ 68.

Μεταπλεύσας ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν Μαθητῶν εἰς τὸ πέραν, τοὺς μὲν ἀφίνει ἐκεῖ, αὐτὸς δὲ μόνος ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος προσεύχεται. Οἱ Μαθηταὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ πλοίῳ κυμαίνονται· ἐν μέσῳ δὲ τῆς Θαλάσσης ἰδόντες νυκτὸς πρὸς αὐτοὺς ἐρχόμενον αὐτὸν, πρῶτον μὲν, ὡς φάντασμα βλέποντες, φοβοῦνται· ἔπειτα δὲ, ἀκούσαντες τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἐπιστηρίζονται. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Πέτρος, ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ περιπατήσῃ ἕως εἰς αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ἐπιτραπείς δὲ, ἐν ᾧ τὴν ὑγρὰν ἐπιβαίνει, δειλιά, καὶ ἄρχεται νὰ καταποντίζεται. Κράζει τότε, καὶ ἀναλαμβάνεται, καὶ ὡς ὀλιγόπιστος ἐλέγχεται. Ἐπιβάντος δὲ τοῦ Κυρίου εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος ⁶⁾.

§ 69.

Τῇ ἐπαύριον οἱ ὄχλοι τὸν ἀναζητοῦσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἐκεῖ ὅπου παραδόξως ἐτράφησαν· ἐκεῖθεν εἰς Τιβεριάδα· ἐκεῖθεν εἰς Καπερναοὺμ· ἐδῶ δὲ, αὐτὸν εὐρόντες, παραινοῦνται ὑπ' αὐτοῦ, νὰ μὴ ζητοῦν τὸν ἄρτον μόνον τὸν πρόσκαιρον· ἀλλὰ μάλιστα τὸν ἄρτον τὸν ζῶντα νὰ ζητοῦν, τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα, ὅστις εἶναι αὐτός. ἐπειδὴ εἶπεν· ὅτι, ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ Σάρξ-

⁴⁾ Ματθ. ΙΔ'. 13-21. Μάρκ. ε'. 33-44. Λουκ. Θ'. 11-17. Ἰωάν. ε'. 1-13

⁵⁾ Ἰωάν. ε'. 15.

⁶⁾ Ματθ. ΙΔ'. 22-32. Μάρκ. ε'. 45-51. Ἰωάν. ε'. 16-21.

μου ἐστί. Τὴν Διδασκαλίαν ταύτην μὴ χωροῦντες οἱ
 Ἰουδαῖοι, κοινῶς ἐγόγγυζον: πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν
 «δοῦναι τὴν σάρκα αὐτοῦ φαγεῖν; πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ
 «τῶν αὐτοῦ ἐτι μαθητῶν εἶπον ὅτι σκληρὸς ἐστὶν
 «οὗτος ὁ λόγος· καὶ οὕτως ἀπῆλθον ἀπ' αὐτοῦ.
 (Πολλοὶ δὲ εἰσέτι καὶ νῦν γογγύζουσιν.) Ἄλλ' οἱ δώδεκα
 παρέμειναν καὶ ἐρωτηθέντες ἐὰν θέλουν καὶ αὐτοὶ νὰ
 ἀπέλθουν, ἀπεκρίθησαν διὰ στόματος τοῦ Πέτρου: Κύριε,
 «πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου
 «ἔχεις· καὶ ὡμολόγησαν ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ
 υἱὸς τοῦ ζῶντος. Τότε διεσήμενον αὐτοῖς, ὅτι εὐρίσκεται
 συνηριθμημένος μετ' αὐτῶν Διάβολος εἰς. Ἰούδας δηλαδὴ
 ὁ Ἰσκαριώτης 7).

§ 70.

Κατὰ τὸν καιρὸν ἔφθασε καὶ τὸ Πάσχα, τὸ τρίτον τὸν ^{Γ.}Πάσχα
 ἀριθμὸν καὶ τὴν τάξιν, ἐντὸς τοῦ κηρύγματος, ὡς ἀναμ-
 φιβόλως παρίσταται ἐκ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, ὅστις
 πρὸ τῆς διὰ τῶν πέντε ἄρτων τροφῆς τῶν πεντακισχιλίων
 ἀνδρῶν, ἐσημείωσεν, ὅτι ἦν ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἐορτὴ
 τῶν Ἰουδαίων 8). Στοχαζόμεθα δὲ ἡμεῖς, ὅτι καὶ κατὰ
 ταύτην τὴν ἐορτὴν, ὡς ἐν ταῖς ἄλλαις, δὲν ἔλειπεν ὁ
 Κύριος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀκριβὴς γινόμενος
 τοῦ Νόμου φύλαξ, ὁ τοῦ Νόμου δοτήρ. Καὶ ἂν ἡ Εὐ-
 αγγελικὴ Ἱστορία ἐδῶ σιγᾷ, τεκμαιρόμεθα, ὅτι οὐδὲν
 κατὰ τοῦτο τὸ πάσχα ἐν Ἱεροσολύμοις ὁ Σωτὴρ ἐτέλεσε
 Ἱστορίας τε καὶ παραδόσεως ἄξιον.

7) Ἰωάν. 5. 22 — 71.

8) Ἰωάν. 5. 4.

§ 71.

Διαπερᾶ ὁ Ἰησοῦς εἰς γῆν Γενησαρέτ· οἱ δὲ ὄχλοι ἐκ τῆς περιχώρου συβρέουσιν καὶ οἱ κακῶς ἔχοντες, ἀπτόμενοι μόνον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἐνθὺς θεραπεύονται ⁹⁾.

§ 43.

Τότε δὲ, διατρίβων εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐρωτᾶται παρὰ τῶν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντων Γραμματέων καὶ Φαρισαίων : διατί οἱ Μαθηταὶ αὐτοῦ, παραβαίνουσι τὴν παλαιὰν παράδοσιν, ἐσθίωντες ἄνιπτοι; αὐτοὶ λοιπὸν οἱ δολεροὶ πευθῆνες, ὡς ὑποκριταί, καὶ κατὰ τὰ κυριώτερα καὶ οὐσιωδέστερα τοῦ νόμου ἀθετηταὶ καὶ παραβάται, ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐλέγχονται. «Οἱ δὲ ὄχλοι, καὶ οἱ Ἀπόστολοι «διδάσκονται, ὅτι οὐχὶ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα «κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· ἀλλὰ τὰ ἐξερχόμενα ἐκ τῆς καρ- «δίας, διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. Ταῦτα ἐστὶ τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον ¹⁰⁾.

§ 73.

Ἐντεῦθεν ἐξελθὼν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδόνης, Θεραπεύει τὴν θυγατέρα τῆς Χαναanaίας, Θαυμάσας τὴν πίστιν τῆς μητρός ¹¹⁾. Ἐπιστρέψας δ' ἐκεῖθεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, καὶ διαπεράσας εἰς τὸ πρὸς Ἀνατολὰς μέρος τῆς Θαλλάσσης ἀναμέσον τῶν ὀρίων Δεκαπόλεως, ἐκεῖ ἰατρεῦει τὸν μογιάλον κωφὸν, βαλὼν τοὺς Θεῖους

⁹⁾ *Ματθ. 1Α'. 34 — 36. Μάρκ. ζ'. 55 — 56.*

¹⁰⁾ *Ματθ. ΙΕ'. 1 — 20. Μάρκ. Ζ'. 1 — 23.*

¹¹⁾ *Ματθ. ΙΕ'. 22 — 28. Μάρκ. Ζ'. 24 — 30.*

δακτύλους εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, καὶ ἀψάμενος αὐτοῦ τῆς γλώσσης ¹²⁾. Εἶτα ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, τοὺς προσελθόντας πάντας χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς καὶ ἐτέρους πολλοὺς ἀπαλλάττει τῶν ἐπικειμένων ἀσθενειῶν καὶ κακώσεων ἐφ' οἷς οἱ ὄχλοι θαυμάζοντες δοξάζουσι τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ ¹³⁾. Ἐκεῖ δὲ, σπλαγχνισθεὶς τοὺς ὄχλους, οἱ ὅποιοι εἰς τρεῖς ἡμέρας ἐπέμενον ἄσιτοι, διατρέφει πάλιν δι' ἑπτὰ ἄρτων, καὶ ὀλίγων ἰχθυδίων, ἄνδρας τετρακισχιλίους, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων· καὶ τὸ περισσεῦον σπυρίδες πλήρεις ἀπομένουσιν. Ἰσάριθμοι μὲ τοὺς ἄρτους, σπυρίδες ἑπτὰ Εἶτα ἐντεῦθεν ἐμβὰς εἰς πλοῖον, μετέβη εἰς τὰ ὄρια Μαγδαλᾶ, κατὰ τὸ μέρος Δαλμανουθά. ¹⁴⁾ ὅπου οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες, ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἰδεῖν. Ὁ δὲ τοὺς ὑποκριτὰς ἐπιπλήξας, οὐδὲν ἄλλο σημεῖον (εἶπε) μέλουσιν ἰδεῖν, παρὰ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ Προφήτου ¹⁵⁾.

§ 74.

Ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπέρχεται εἰς τὸ πέραν καὶ ἐκεῖ παραινεῖ τοὺς Μαθητὰς νὰ προσέχωσιν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ Σαδδουκαίων, καὶ τοῦ Ἡρώδου. Διαλογιζομένους δὲ, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀπαγορευομένης ζύμης, ὅτι ἄρτους, μεθ' ἑαυτῶν οὐκ ἔλαβον, ἀναμιμνήσκει αὐτοὺς τὸ δις γενόμενον θαῦμα τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἄρτων, καὶ τοὺς ἐλέγχει ὡς ὀλιγοπίστους καὶ τοὺς διδάσκει,

¹²⁾ Μάρκ. Ζ'. 31 — 37.

¹³⁾ Ματθ. ΙΕ'. 29 — 31.

¹⁴⁾ Ματθ. ΙΕ'. 32 — 39. Μάρκ. Η'. 1 — 10.

¹⁵⁾ Ματθ. Ις'. 1 — 2. Μάρκ. Η'. 11. 12.

ὅτι ζύμην. οὐχὶ τὴν τοῦ ἄρτου κυρίως, ἀλλὰ τροπικῶς τὴν τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐνόησεν ¹⁶).

§ 75.

Ἐκεῖθεν εἰς Βηθσαϊδὰ μεταβάς, ἀνοίγει τὰ ὄμματα τοῦ τυφλοῦ, πτύσας, καὶ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα ἐπ' αὐτὰ δις· τὸ πρῶτον ὁ τυφλὸς ἔλεγεν, ὅτι βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας· τὸ δεύτερον ἀνέβλεψε τηλαυγῶς. Παρήγγειλε δὲ καὶ τούτῳ ὁ Σωτὴρ, ἵνα μηδεὶν εἴπῃ ¹⁷).

§ 76.

Ἐκεῖθεν εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἐλθὼν, ἤρῳτα τοὺς Μαθητὰς ἐκεῖ, «τίνα μὲ λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι; οἱ μὲν (ἀπεκρίθησαν) σὲ ὑπολαμβάνουσι τὸν Ἰωάννην· ἄλλοι δὲ τὸν Ἡλίαν· ἄλλοι τὸν Ἰερεμίαν. ἄλλοι ἀπλῶς ἓνα τινὰ τῶν προφητῶν. Ἀλλ' ὁ Πέτρος περὶ τοῦ χοροῦ ὅλων τῶν Ἀποστόλων ἀποκρίνεται «Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.» Αὐτὸ καὶ μακαρίζεται, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ τῆς τοιαύτης ὁμολογίας (ἀκούει) ὅτι μέλλει νὰ οἰκοδομηθῇ ἡ τῶν πιστῶν Ἐκκλησία· ὅθεν καὶ τῶν κλειδῶν, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν, τὴν ὑπόσχεσιν δέχεται τῆς Ἱερατικῆς· γέρας ὑπεροχῆς καὶ δυνάμεως. Τὸ ἀπὸ τούτου ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς νὰ προλέγῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὰ ἐν Ἱεροσολύμοις πάθη· ἐφ' οἷς ὁ Πέτρος ἀποτρέπων αὐτὸν· Ὡς σοι Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο· ἀποβάλλεται ὡς Σατὰν πειραστῆς καὶ ὡς σκάνδαλον. Τότε ὁ Ἰησοῦς προσκαλέσας μετὰ τῶν μαθητῶν

¹⁶) Ματθ. Ις'. 5 — 12. Μάρκ. Η'. 13 — 21.

¹⁷) Μάρκ. Η'. 22 — 26.

αὐτοῦ καὶ τὸν ὄχλον, ἐπηγγείλατο τοῖς ἀκολουθήσουσιν αὐτῷ τὴν πρέπουσαν μισθαποδοσίαν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, προλέγων ἅμα εἰς πίστωσιν, ὅτι καὶ τινὲς τῶν ἐκεῖ παρόντων, οὐ μὴ γεύσονται Θανάτου, ἕως ἄν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει ¹⁸⁾).

§ 77.

Μεθ' ἡμέρας ἑξ ἣ (συμπααραλαμβανομένων τῶν ἄκρων) ὀκτῶ, ἔμπροσθεν Πέτρου, καὶ Ἰακώβου, καὶ Ἰωάννου, μετεμορφώθη ὁ Ἰησοῦς παραδόξως ἐπὶ τοῦ ὄρους. Ὅτε μεταξὺ Μωσέως καὶ Ἡλιοῦ ὀφθεῖς, καὶ μεθ' ὑπερφνουῦς καὶ ἐξαισίου φωτοχυσίας, τό, τε πρόσωπον καὶ τὰ ἱμάτια ἀπαστράψας, ἐμαρτυρήθη οὐρανόθεν: «οὗτος ἐστὶν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε ¹⁹⁾». Καταβαίνοντες μετὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ὄρους, λαμβάνουσιν οἱ τρεῖς εἰρημένοι Μαθηταὶ παραγγελίαν, μηδενὶ δηλῶσαι τὸ ὄραθέν, ἕως οὗ ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. Ἐπερωτῶντες δὲ, τὸ ὑπὸ τῶν Γραμματέων λεγόμενον, «ὅτι πρὸ τῆς τοῦ «Χριστοῦ παρουσίας ἐμελλε πρῶτον Ἡλίας ἔρχεσθαι ἐδιδάχθῃσαν, ὅτι καὶ Ἡλίας ἤδη ἦλθεν· ὅστις ἦν ὁ πρόδρομος ²⁰⁾»

§ 78.

Τῇ ἐφεξῆς ἡμέρᾳ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς ὅπου ἦσαν οἱ λοιποὶ Μαθηταί, καὶ ὁ ὄχλος, ἔθεράπευσεν τὸν υἱὸν ἀνθρώπου τινὸς σεληνιαζόμενον. Ἐρωτήσαντες δὲ οἱ Μαθηταί: διατὶ αὐτοὶ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ θεραπεύσουν τὸν πά-

¹⁸⁾ Ματθ. Ις'. 13—28. Μάρκ. Η'. 27—38. Λουκ. Θ'. 18—27.

¹⁹⁾ Ματθ. ΙΖ'. 1—9. Μάρκ. Θ'. 2-9. Λουκ. Θ'. 28—36.

²⁰⁾ Ματθ. ΙΖ'. 10—13. Μάρκ. Θ'. 10—13.

χοντα; «διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν: ἤκουσαν. καὶ ἔμαθον
«ὅτι τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελεῖν, εἰμὴ
ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ ²¹⁾).

§ 79.

Διερχόμενος ἐντεῦθεν διὰ τῆς Γαλιλαίας, προέλεγε
τοῖς Μαθηταῖς τὴν κατ' αὐτοῦ μέλλουσαν προδοσίαν.
Τὸ πάθος, τὸν θάνατον, τὴν Ἀνάστασιν. Αὐτοὶ δέ συ-
νερχόμενοι ὑπὸ τῆς λύπης, οὐδὲ ἐνόουν καλῶς τὰ λεγό-
μενα, οὐδὲ ἐτόλμων νὰ τὸν ἐπερωτήσωσι ²²⁾).

§ 80.

Ἐκ τούτῳ εἰς Καπερναοὺμ εἰσελθόντων, οἱ τὰ Δί-
δραχμα λαμβάνοντες ἠρώτησαν τὸν Πέτρον, ἃν ὁ Διδά-
σκαλος αὐτοῦ πληρώνη τὴν ὑπὲρ τοῦ Ναοῦ διατεταγμένην
ταύτην δασμοφοράν; ὁ δὲ Κύριος πρὸς τὸν Πέτρον
εἶπεν: οἱ τῶν Βασιλέων υἱοὶ ἐλεύθεροι εἰσὶ πάσης φο-
ρολογίας, σὺ ὅμως ἀπελθὼν, ἀγκίστρευσον τὸν ἀναβάντα
πρῶτον ἰχθὺν, καὶ εὐρών ἐν αὐτῷ στατήρα, δὸς ἀντὶ
ἐμοῦ καὶ σοῦ, ἵνα μὴ αὐτοὺς σκανδαλίσωμεν ²³⁾).

§ 81.

Ἐν αὐτῇ τῇ Καπερναοὺμ προσελθόντες οἱ Μαθηταὶ
ἔρωτῶσιν, ἐκεῖνο, περὶ οὗ καὶ καθ' ὁδὸν πρὸ ὀλίγον, «πρὸς
ἀλλήλους διεφιλονείκουν:» τίς ἄρα μείζων ἐν τῇ Βασιλείᾳ
τῶν Οὐρανῶν; ὁ δὲ Ἰησοῦς στῆσας ἐν μέσῳ αὐτῶν
παιδίον, ὅστις (εἶπε) ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον

²¹⁾ Ματθ. ΙΖ. 14—21. Μάρκ. Θ'. 14—29. Λουκ. Θ'. 37—43.

²²⁾ Ματθ. ΙΖ'. 22. 23. Μάρκ. Θ'. 30—32. Λουκ. Θ'. 44. 45.

²³⁾ Ματθ. ΙΖ'. 24—27.

τοῦτο Νομίζουσι τινές ²⁴⁾ ὅτι αὐτὸ τὸ παιδίον ἦτον ὁ ὕστερον Ἀντιοχείας Ἐπισκοπεύσας Ἰγνάτιος, ὁ ἐπικληθεὶς Θεοφόρος. Τότε καὶ ὁ Ἰωάννης ἀνήγγειλε τῷ Διδασκάλῳ ὅτι διεκώλυσεν αὐτὸς ἓνα τινὰ ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς, μὴ κωλύετε αὐτὸν (ἀπεκρίθη) ὅς « γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἔστιν. Ἐπομένως ταλανίζει τοὺς προξενούντας τὰ σκάνδαλα καὶ διδάσκει νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς σκανδαλίζοντας, καὶ ὧσιν ἀναγκαῖοι ὡς ἡ χεὶρ, ὡς ὁ ποῦς, ὡς ὁ ὀφθαλμός. Μακαρίζει δὲ, τοὺς εἰς ὄνομα αὐτοῦ ποτίζοντας τινὰ, ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος. Παρασταίνει, ὅτι ἦλθεν ἵνα σώσῃ τὸ ἐν πρόβατον, τὸ ἐκ τῶν ἑκατὸν πλανηθέν. Κα-
νονίζει τὸν τρόπον καθ' ὃν πρέπει νὰ προσφερόμεθα πρὸς τοὺς Ἀδελφούς τοὺς εἰς ἡμᾶς ἀμαρτάνοντας, καὶ παραγγείλας τῷ Πέτρῳ διερωτήσαντι, ὅτι πρέπει νὰ συγχωρῇ ἕως καὶ ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ διηγεῖται τὴν παραβολὴν τοῦ πονηροῦ δούλου, τοῦ παραδοθέντος δι-
καίως τοῖς βασιανισταῖς, ἐπειδὴ ἔλεηθεις τὰ πολὰ καὶ με-
γάλα παρὰ τοῦ Δεσπότου αὐτοῦ, δὲν ἐκάμφθη νὰ ἐλεήσῃ καὶ αὐτὸς, οὐδὲ εἰς τὰ μικρὰ καὶ ὀλίγα τὸν σύνδουλον ²⁵⁾.

§ 82.

Ἐπιστάσης τῆς Ἑορτῆς τῆς Σκηνοπηγίας, καὶ προ-
τρεπόμενος ὑπὸ τῶν Ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀνελθεῖν εἰς τὴν
εορτήν, καὶ παρῆρσιάσασθαι· πρῶτον μὲν ἀνένευσεν
εἰπὼν, ὅτι οὐπω αὐτοῦ ὁ καιρὸς πεπλήρωται. Τέως δὲ

²⁴⁾ Παρὰ Ἀναστασ. τῷ Βιβλιοθηκαρίῳ, καὶ ἄλλοις. Ἀλλ' ὁ Θεὸς χρυσός.
Τόμ. Α'. Ὁμιλ. μβ. λέγει, ὅτι οὐδέποτε ἐχρημάτισεν Αὐτόπτης τοῦ
χριστοῦ ὁ Ἰγνάτιος.

²⁵⁾ Ματθ. ΙΗ. δι' ὅλου τοῦ Κεφαλαίου. Μάρκ. Θ'. 33—46. Λουκ. Θ'. 46—50.

μετ' αὐτοῖς ὕστερον καὶ αὐτὸς ἀνέβη· οὐχὶ φανερῶς ὅμως ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ ²⁶⁾).

§ 83.

Κατὰ τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ τότε πορεῖαν, ἐπειδὴ οἱ ἐκ τινος Κώμης Σαμαρεῖται δὲν ὑπεδέχοντο αὐτὸν μετὰ τῶν μαθητῶν εἰς ἐπιξένωσιν· Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης ζήλου πλησθέντες ἐπεθύμησαν νὰ καταβῇ πῦρ κατὰ τῶν ἁξένων ἐκείνων ἀπ' οὐρανοῦ. Διόπερ, ἴσως, οἱ Ἀπόστολοι οὗτοι ἐπωνομάσθησαν Βοανεργές· ὃ ἐστὶν υἱοὶ βροντῆς· ²⁷⁾ ἢ ὡς ὀρθότερον ἄλλοι προφέρουσι: Βενερεγές. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς τούτοις ἐπετίμησε λέγων: ὅτι οὐκ ἵλθε ψυχὰς ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι ²⁸⁾. Κατὰ τὴν αὐτὴν ὁδὸν, τρεῖς τινὰς ὑποσχομένους αὐτῷ ἀκολουθεῖν, ὡς καὶ ἄλλοτε ²⁹⁾, τὸν μὲν ἀποβάλλει ὡς ἀνάξιον, τοὺς δὲ ἀποδέχεται. Ἀλλὰ τούτων (ἐπειδὴ ἐξήτησαν πρὸς ὀλίγον νὰ ἐπιστρέψωσιν, ὁ μὲν, διὰ νὰ θάψῃ τὸν πατέρα· ὁ δὲ, διὰ νὰ διατάξῃ τὰ κατ' οἶκον) τὸν μὲν συμβουλεύει νὰ ἀφήσῃ τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. Τὸν δὲ παραινεῖ, ὅτι ὁ ἐπιστρέφων εἰς τὰ τοῦ κόσμου, ἀφ' οὗ ἀποταχθῇ τῷ κόσμῳ, δέν εἶναι εὐθετος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ³⁰⁾. Περὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον καιρὸν ἐξελέξατο ὁ Ἰησοῦς καὶ τοὺς ἐβδομήκοντα Μαθητὰς, διδάξας ἅμα αὐτοὺς πῶς πρέπει νὰ φέρονται εἰς τὴν Ἀποστολὴν τοῦ κηρύγματος, εἰς

²⁶⁾ Ἰωάν. Ζ'. 1—10.

²⁷⁾ Μάρκ. Γ'. 17.

²⁸⁾ Λουκ. Θ'. 51—56.

²⁹⁾ Ματθ. Η'. 19—22.

³⁰⁾ Λουκ. Θ'. 57—62.

τὸ ὁποῖον τοὺς ἐδιώρισε ³¹⁾. Καὶ ἰδοὺ διὰ τοῦ ἐβδομη-
κονταδικοῦ τῶν Μαθητῶν χοροῦ, τὸ ἐξ Ἀνδρῶν ἐβδο-
μήκοντα συγκροτούμενον Συνέδριον τῆς Συναγωγῆς,
τρόπον τινὰ ἀκυρούμενον.

§ 84.

Φθάσας εἰς τὴν Ἰουδαλήμ, καὶ ἀπρόοιτος κατ' ἀρχὰς
μένων, ὡς μὴ φανεῖς ἐν τῇ ἐορτῇ τῆς σκηνοπηγίας,
ἐξήτειτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων: ποῦ ἐστὶν ἐκεῖνος; καὶ
κρυφίωςτις γογγυσμὸς ἦν περὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄχλοις. ἐξ
ᾧ, ἄλλοι μὲν ἀγαθὸν αὐτὸν ἔκρινον, ἄλλοι δὲ πλάνον.
Ἦδη δὲ τῆς ἐορτῆς μεσοῦσης, ὡς ἀνέβη εἰς τὸ Ἱερὸν
καὶ ἐδίδασκεν ἐπειδὴ οἱ Ἰουδαῖοι ἐθαύμαζον: πῶς οὗτος
οἶδε γράμματα μὴ μεμαθηκώς, ἐδικαιολόγει μὲν τὴν
ιδίαν διδασχὴν, ἔλεγε δ' ἐκείνους ὡς ζητοῦντας αὐτὸν
ἀποκτεῖναι, διὰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ προθεραπευθέντα παρα-
λυτικόν ³²⁾. Ὅθεν πολλοὶ μὲν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βλέ-
ποντες, ὅτι αὐτὸς, τὸν ὁποῖον πρότερον ἐδίωκον εἰς θά-
νατον, τότε ἐπαρξήσιάζετο, διηπόρουν, μήπως οἱ διώκται
αὐτοῦ ἐγνώρισαν, ὅτι αὐτὸς ὑπάρχει ἀληθῶς ὁ Χριστὸς·
πλὴν πάλιν διελογίζοντο οἱ αὐτοὶ, ὅτι οὗτος μὲν ἦν τοῖς
πᾶσι γνωστὸς, ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχεται οὐδεὶς γινώ-
σκει πόθεν ἐστὶ· πολλοὶ δὲ ὅμως ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευ-
σαν εἰς αὐτόν, λέγοντες: μήπως ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ
μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ σημοῖα θαυμασιώτερα; Διὰ ταῦτα
οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, ἐξήτουν νὰ τὸν βάλουν
εἰς χεῖρας· ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἀπλώσῃ ἐπάνω του·

³¹⁾ Λουκ. Γ. 1 — 16.

³²⁾ Ἰωάν. Ε. 1—16.

«οὐπω γὰρ ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ· ὅθεν ὁ Ἰσοῦς ἐπαπειλήσας, ὅτι μετ' ὀλίγον ζητήσουσιν αὐτὸν καὶ οὐχ εὐρήσουσι, τοὺς ἐκίνησεν εἰς διαλογισμοὺς, τί ἄρα γενοῖ ταῦτα λέγων; μὴ μεταβῆναι μελετᾷ, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας διδάσκειν, ὅσοι κατὰ τὴν διασπορὰν μεταξὺ τῶν ἐλλήνων εὐρίσκοντο πάροικοι; τέως δὲ, κατὰ τὴν ἐσχάτην τῆς ἐορτῆς τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ ὁ Ἰησοῦς ἐπαρρησιάζετο ὁμοίως, διδάσκων τε καὶ προσκαλῶν ἅπαντας, νὰ γένωσι διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως, ἄξιοι τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, σχίσμα πάλιν μεταξὺ τῶν ἀκροομένων ἐγείρετο καὶ φιλονεικία, περὶ τοῦ τίς, καὶ πόθεν ἐστὶ καὶ πάλιν, ὑπὸ μὲν τοῦ ὄχλου ἐθαυμάζετο, ὑπὸ δὲ τῶν Φαρισαίων ἐδιώκετο· ὑπὸ δὲ τοῦ Νικοδήμου, τοῦ πρότερον ἄλλοτε πρὸς αὐτὸν ἐλθόντος νυκτός, καὶ πολλὰ παρ' αὐτοῦ διδαχθέντος ³³⁾ ἐδεφενδεύετο καὶ ἐδικαιούτο. ³⁴⁾).

§ 85.

Μετὰ τοῦτο διδάσκων τὸ πρῶτ' εἰς τὸ Ἱερὸν, ἀπολύει ἀκατάκριτον, τὴν ὑπὸ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἀναχθεῖσαν αὐτῷ Μοιχαλίδα. Ἐπειτα δὲ, κηρύττει ἑαυτὸν τὸ φύς εἶναι τοῦ Κόσμου, αὐτὸς τοῦτο περὶ ἑαυτοῦ μαρτυρῶν, καὶ τὸν Πατέρα ἔχων συνεπιμαρτυροῦντα. Ἐπαπειλήσας δὲ αὐτοῖς θάνατον ψυχῆς, καὶ ἀπώλειαν διὰ τὴν αὐτῶν ἀπιστίαν· καὶ εἰπὼν, ὅτι ἅπερ ἤκουσε παρὰ τοῦ Πατρὸς λαλεῖ αὐτοῖς, πολλοὺς εἴλκυσε τοὺς πιστεύσαντας. Εἰς δὲ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐγκανχωμένους ὅτι πατέρα ἔχουσι τὸν Ἀβραάμ, καὶ πατέρα

³³⁾ Ἰωάν. Γ'. 1—21.

³⁴⁾ Ἰωάν. Ζ'. 11 — 53.

ἔχουσι τὸν Θεόν, ἀπέδειξεν ὅτι ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν φαίνονται μᾶλλον, τέκνα ἐκ Πατρὸς τοῦ Διαβόλου. Οὕτοις οὖν ἐλεγχθέντες, ἐβλασφήμησαν αὐτὸν ὡς Σαμαρείτην καὶ δαιμονῶντα. Ἀποκρινόμενον δὲ, ὅτι καὶ τοῦ Ἀβραάμ αὐτὸς ἦν προγενέστερος, ὥρμησαν νὰ τὸν λιθοβολήωσι. Ἀλλὰ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἀνεχώρησεν³⁵⁾.

§ 86.

Μετὰ ταῦτα Ἰάτρευσε καὶ τὸν ἐκ Γενετῆς τυφλὸν πτύσας χαμαὶ, καὶ πηλὸν ποιήσας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπιχρίσας, καὶ εἰς τὴν τοῦ Σιλῳὰμ Κολυμβήθραν ἀπελθεῖν καὶ ἀπονίφασθαι ἐντειλάμενος. Ὁ ἀναβλέψας τότε τυφλὸς τοὺς πάντας ἐξέστησεν· ἀνακρινόμενος δὲ ὑπὸ τούτου καὶ ἐκείνου διηγεῖται τῆς Θεραπείας τὸν τρόπον. Ἐρωτώμενος δὲ τίνα γνώμην ἔχει περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀνοίξαντος αὐτῷ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀποκρίνεται, ὅτι προφήτης ἐστίν. Οἱ γονεῖς τοῦ τυφλοῦ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, ἐξεταζόμενοι καὶ αὐτοὶ ἐπιμαρτυροῦσι τοῦ υἱοῦ τὴν ἀνάβλεψιν· πάλιν ἀνακρίνεται αὐτὸς ὁ ὁμματωθεὶς, καὶ πάλιν ὁμολογεῖ τὸν αὐτὸν ὁμματώσαντα, μεγαλύνων τὸ θαῦμα, καὶ ἀποδεικνύων ἐκ τούτου, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ θαυματουργός· ὅθεν ἀπεικούμενος, μετὰ ὕβρεων ὁ ἄνθρωπος ἀπεβλήθη, μαρτυρῶν τὴν ἀλήθειαν, παρὰ τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν. Ἀπαντήσας δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐρωτηθεὶς εἰ πιστεύει εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; «πιστεύω (εἶπε) πιστεύω Κύριε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.» Τελευταῖον ταλανίζει ὁ

³⁵⁾ Ἰωάν. Η'. διῶλον τοῦ Κεφαλαίου.

Κύριος τινὰς τῶν περὶ αὐτὸν Φαρισαίους, ὅτι καὶ τοῦ τυφλοῦ τυφλότεροι εἰσὶν ³⁶⁾.

§ 87.

Χαρακτηρίζει· δὲ ἐφεξῆς, ὡς ἐν παραβολῇ, τὸν ἀληθινὸν καὶ ἀγαθὸν ποιμένα, τὸν διὰ τῆς θύρας εἰσερχόμενον εἰς τὴν ἀνὴν τῶν Προβάτων· καὶ τὸν μὴ ἀληθῆ, ἀλλὰ ἀναβαίνοντα ἀλλαχόθεν, κατακρίνει ὡς κλέπτην καὶ ληστήν. Κηρύξας δὲ ἑαυτὸν τὸν ποιμένα εἶναι τὸν καλὸν, παρασταίνει ὅτι καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχει ἐξ ἄλλης Αὐλῆς· καὶ ὅτι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθῃσιν ὑπὲρ τῶν ἰδίων προβάτων, οὐκ ἀθελήτως δηλαδή, ἀλλ' ἐν ἐξουσίᾳ. Καὶ πάλιν σχίσμα ἐν τοῖς Ἰουδαίοις κινεῖται περὶ αὐτοῦ, τοιαῦτα λέγοντος τῶν μὲν διατεινομένων, ὅτι δαιμόνιον ἔχει, τῶν δὲ ἀντιλεγόντων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου δαιμονιζομένου ταῦτα τὰ ῥήματα ³⁷⁾.

§ 88.

Παρελθούσης τῆς ἑορτῆς, ὑποστρέψαντας πρὸς αὐτὸν τοὺς προαπεσταλμένους εἰς τὸ κήρυγμα ἐβδομήκοντα. καὶ διηγούμενους μετὰ χαρᾶς, ὅτι καὶ τὰ δαιμόνια αὐτοῖς ὑπετάσσοντο ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τοὺς παραινεῖ ὁ Ἰησοῦς, μᾶλλον νὰ χαίρωνται, ὅτι τα ὀνόματα αὐτῶν κατεγράφησαν ἐν οὐρανοῖς. Αὐτὸς δὲ ἅμα ἀγαλλιασάμενος τῷ πνεύματι. εὐχαριστίαν προσάγει τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ὅτι εἰς τοὺς ταπεινοὺς καὶ ἀπλοῖκους εὐδόκησε νὰ ἀποκαλύψῃ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀπέκρυψεν εἰς τοὺς ὑψηλόφρονas

³⁶⁾ Ἰωάν. 6'. δὲ ὅλον τοῦ Κεφαλαίου.

³⁷⁾ Ἰωάν. Γ. 1 — 21.

καὶ σοφοὺς τοῦ κόσμου. Καὶ κατ' αὐτὸ ἐμακάρισε καὶ τοὺς μαθητὰς, ὅτι ἡξιώθησαν τοιαῦτα καὶ νὰ ἰδοῦν καὶ καὶ νὰ ἀκούσουν ³⁸⁾).

§ 89.

Τότε καὶ τὸν Νομικὸν ἐκπειράζοντα καὶ ἐρωτῶντα, «τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει; τὸν ἐκίνησεν ἐκ τοῦ Νόμου καὶ ὁμολόγησεν, ὅτι ἐπρεπε νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ὑπὲρ πάντα, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν. Ἐπανερωτήσαντα δε πάλιν: τίς ὁ πλησίον; ἐδίδαξεν αὐτὸν διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ περιπεσόντος εἰς τοὺς ληστὰς, καὶ εὐρόντος παρὰ τοῦ Σαμαρείτου τὸ ἔλεος ³⁹⁾).

§ 90.

Ἀπελθόντα εἰς Βηθανίαν, αἱ δύο Ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου ἐκεῖ τὸν ξενοδοχοῦσιν· ὧν ἡ μὲν Μάρθα μεριμνᾷ καὶ τυρβάζεται περὶ πολλὰ ἢ δὲ Μαρία, τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο. Ἐκείνη ἐτοιμάζει δι' αὐτὸν τροφὰς σωματικὰς καὶ ἐπικήρους· αὕτη ἀπολαμβάνει διὰ τῆς διδασκαλίας, ἣν ἀκροᾷται, τροφὴν τὴν οὐράνιον ⁴⁰⁾

§ 91.

Τὸν τῆς προσευχῆς τύπον, ὃν καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους πρότερον ¹⁾ ἐδίδασκε, διδάσκει πάλιν καὶ ἐνταῦθα, τὸ Πάτερ ἡμῶν· κτ., κατὰ τὴν αἴτησιν ἑνὸς τῶν μαθητῶν, ἐλπόντος: Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, κα-

³⁸⁾ Λουκ. Γ. 17 — 24.

³⁹⁾ Λουκ. Γ. 25 — 37.

⁴⁰⁾ Λουκ. Γ. 38 — 42.

¹⁾ Ματθ. ζ'. 9 — 13.

θῶς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Δείκνυσι δὲ ἅμα, καὶ ὁση τῆς Προσευχῆς ἢ δύναμις ²⁾).

§ 92.

Πάλιν θεραπεύει κωφόν τινα δαιμονιζόμενον. Καὶ πάλιν, οἱ μὲν ὄχλοι θαυμάζουσι· τινὲς δὲ τὴν Ἰασιν εἰς εἰς τὴν δύναμιν τοῦ Βεελζεβούλ ἀποδίδουσιν. Ἄλλοι δὲ ὥς καὶ ἄλλοτε ³⁾, σημεῖον οὐρανοῦ ἰδεῖν ἐπιζητοῦσιν· οὗσπερ ἅπαντας ὁ Ἰησοῦς ἐξελέγχει. Προσκληθεῖς δὲ ὑπὸ Φαρισαίου τινὸς εἰς ἄριστον, καὶ ἰδὼν τὸν αὐτοῦ ξενοδόχον θαυμάζοντα, ὅτι δὲν ἐνίφθη πρὸ τῆς τραπέζης, λαβὼν ἐντεῖθεν ἀφορμὴν, κατέλεγξε μετὰ καταφοράς βαρείας τὴν ὑπόκρισιν. καὶ τὰ λοιπὰ ἐλαττώματα τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, καὶ Νομοδιδασκάλων. Διὸ καὶ ὑπὸ τούτων ἐφεξῆς ἐνεδρεύεται, παραφυλαττόντων εὐάφορμόν τινα κατηγορίας αἰτίαν λαβεῖν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στόματος ⁴⁾).

§ 93.

Στρέψας ἔπειτα τὸν λόγον πρὸς τοὺς Μαθητὰς, παραινεῖ αὐτοῖς νὰ φυλάττωνται τὴν ζύμην τῆς Φαρισαϊκῆς ὑποκρίσεως· καὶ τοὺς ἐπιθαρσύνει, ἵνα μηδόλως φοβῶνται τοὺς παρὰ τῶν ἀνθρώπων διωγμοὺς, πληροφορούμενοι ὅτι ποτὲ δὲν θέλει τοὺς ἐγκαταλείπει ἢ ἐξ ὕψους βοήθεια ⁵⁾).

§ 94.

Ἐξ ἀφορμῆς ὅτι ἐξήγησέ τις αὐτὸν διαιτητὴν, νὰ διαμερίσῃ μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ τὴν τοῦ

²⁾ Λουκ. ΙΑ'. 11 — 3.

³⁾ Ματθ. ΙΒ'. 38 — 45. Ιζ'. 4.

⁴⁾ Λουκ. ΙΑ'. 14 — 54.

⁵⁾ Λουκ. ΙΒ'. 1 — 12.

πατρός αὐτῶν κληρονομίαν· παραιτούμενος ὁ Ἰησοῦς τὴν διαίτησιν, ἐδίδαξε τὴν φυγὴν τῆς πλεονεξίας, διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ Πλουσίου τοῦ ἄφρονος· ὅστις, ἐπειδὴ ἠτοίμασε τῇ ψυχῇ αὐτοῦ πολλὰ ἀγαθὰ, ἤλπιζεν ὁ ἄφρων νὰ ζήσῃ καὶ ἔτη πολλὰ διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ· μὴ ἐννοῶν ὁ μάταιος, ὅτι ἐγγὺς ἦν τῆς ἰδίας ζωῆς τὸ τέλος. Παρίστησιν οὖν ἐνταῦθα τὴν περὶ πάντα τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν· ἀνάγει τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἔφεσιν τῶν οὐρανίων. Παραγγέλλει τὴν ἐλεημοσύνην· ὑπομινύσκει τὴν πρέπουσαν προετοιμασίαν, διὰ τὸ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου ἄδηλον. Ἀκολουθῶς δὲ προβάλλων, τὰς παραβολὰς τοῦ πιστοῦ καὶ φρονίμου οἰκονόμου, καὶ τῶν δούλων, τοῦ τε τοὺς συνδούλους τύπτοντος, καὶ τοῦ τὸ Θέλημα τοῦ Κυρίου γινώσκοντος μὲν, μὴ ποιοῦντος δὲ αὐτὸ· τέως ἐπιφέρει καὶ τὸν διακαῇ πόθον, ὃν εἶχε, πρὸς τὸ δεχθῆναι τὸ τοῦ πάθους βάπτισμα. Φανερώνει δὲ καὶ τὸν διαμερισμὸν, ὃν ἤλθε βαλεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφορῶν τοὺς μέλλοντας αὐτὸν ἀγαπᾶν τε καὶ στέργειν, ὑπὲρ τὴν ἰδίαν συγγένειαν· Ἐν τούτοις διαλεγόμενος πρὸς τοὺς ὄχλους, ἐπιπλήττει καὶ τοὺς Φαρισαίους, ὅτι αὐτοὶ οἵτινες ἐκ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος κρίνουσι τοὺς καιροὺς, δὲν διακρίνουσι τὸν καιρὸν τὸν παρόντα τῆς τοῦ Μεσίου ἐλεύσεως, τοὺς αὐτοὺς δὲ συμβουλεύει νὰ διακρίνωσι καὶ ἀφ' ἐαυτῶν μόνοι τὸ δίκαιον, καὶ νὰ ἀπαλλάττωνται τοῦ ἀντιδίκου αὐτῶν χωρὶς νὰ δικαιολογῶνται⁶⁾).

§ 95.

Ἀκούσας ὅτι Πιλάτος κατεμίανε τὰς Θουσίας, μίξας τὸ αἷμα τινῶν Γαλιλαίων⁷⁾ τοὺς ὁποίους ἀπέκτεινε· μὴ

⁶⁾ Λουκ. ΙΒ'. 13—59.

⁷⁾ Ὅρα Ἰωσήφ. περὶ Ἀλώσε. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΖ'. Καὶ Βιβλ. Ζ'. Κεφ. κη'.

νομίσγητε (εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παρόντας) ὅτι οἱ κατασφαγέγτες ἦσαν ἀπάντων τῶν Γαλιλαίων ἀμαρτωλότεροι ὡς οὐδὲ οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐκεῖνοι, οἱ φονευθέντες τότε, διὰ τῆς πτώσεως τοῦ πύργου τοῦ ἐν Σιλωὰμ, δὲν ἦσαν ἀπάντων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν οἱ κάκιστοι ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς (συνάπτει) ἐὰν μὴ μοτανοῇτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεισθε. Τελευταῖον ἐξέθετο καὶ τὴν παραβολὴν τῆς Συκῆς τῆς ἀπειληθείσης τὴν ἐκκοπὴν, ἐὰν μείνῃ εἰς τέλος ἀκαρπος. Ἰδοὺ τρία ἔτη (ἔλεγεν) ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ Συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὐρίσκω· ἐκδυσσωπεῖται δὲ ὁμῶς παρὰ τοῦ Ἀμπελουργοῦ ἡ ἀνοχὴ ἔτι ἔτους ἐνός ⁸⁾. Ἄραγε, δὲν φαίνεται ἐδῶ ἡ παρελθοῦσα τριετία τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ὁ ἐφεξῆς, ὁ εἰς πλήρωσιν τῆς ἐσχάτης κατακρίσεως τῆς Συναγωγῆς τῆς ἀκάρπου ἔτι ὑπολειπόμενος.

§ 96.

Διδάσκων δὲ ἐν τοῖς Σάββασι, Θεραπεύει τὴν ἀπὸ δέκα καὶ ὀκτὼ χρόνων συγκύπτουσαν. Ὁ Ἀρχισυνάγωγος ἐπιδείκνυσι δῆθεν ζῆλον διὰ τὴν τοῦ Σαββάτου ἀθέτησιν, καὶ ὡς ὑποκριτῆς ἐλέγχεται. Εἶπα παραβολικῶς ὁ Ἰησοῦς παραβάλλει τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ κόκκῳ Σινάπεως· καὶ ζύμῃ δι' ἧς ζυμοῦνται Σάτα τρία. Ἀπερχόμενος δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν ἐγγὺς οὖσαν τῶν ἐγκαινίων ἐορτήν, καὶ κατὰ πόλεις διῶν διήρχετο διδάσκων, ὡς ἡρωτήθη περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σωζομένων, ἀπεκρίθη ὅτι ἅπαντες μὲν πρέπει νὰ ἀγωνίζωνται διὰ νὰ εἰσέλθωσι διὰ τῆς στενῆς πύλης· πολλοὶ δὲ ὁμῶς θέλουσι μείνει ἔξω ἀπόκλειστοι ⁹⁾.

⁸⁾ Λουκ. ΙΓ'. 1—9.

⁹⁾ Λουκ. ΙΓ'. 10—30.

§ 97.

Ἀνγγέλθη αὐτῷ ὅτι ὁ Τετράρχης τῆς Γαλιλαίας Ἡρώδης ἐπιβουλεύεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ· διαμηνύσας οὖν ὁ Σωτὴρ πρὸς τὸν πανοῦργον Ἡρώδην, τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐπιτελούμενα θαύματα, προεῖπεν ὅτι ἐν Ἱερουσαλήμ, ὡς πολλοὶ τῶν Προφητῶν, μέλλει καὶ αὐτὸς ἀποκτανθῆναι. Ἐφ' ᾧ καὶ τὴν πόλιν ταύτην ἐλεεινῶς ἐταλάνισε, προειρηκῶς καὶ τὸν ἐσόμενον αὐτῆς μετ' οὐ πολὺ ὄλεθρον¹⁰⁾).

§ 98.

Ἐν τῇ οἰκίᾳ Φαρισαίου τινὸς ἐστιώμενος, ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου θεραπεύει ὑδρωπικόν τινα ἄνθρωπον ἐκεῖ παρόντα, δείξας ὅτι ἔξεστιν ἐν Σαββάτῳ ἀγαθοποιεῖν. Ἐκεῖ ἐπιπλήττει καὶ τοὺς Φαρισαίους ζητοῦντας τὰς πρωτοκλισίας· συμβουλεύει καὶ τὸν ξενοδόχον, ὅταν ποιῇ ἄριστον, ἢ δεῖπνον, νῆ μὴ προσκαλῇ τοὺς Συγγενεῖς καὶ γείτονας τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς, καὶ τυφλοὺς. Ἐπειδὴ δέ τις τῶν συνεστιωμένων ἐμακάρισε τοὺς μέλλοντας, φαγεῖν ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐπρόβαλε τὴν παραβολὴν τοῦ ποιήσαντος τὸν δεῖπνον τὸν μέγαν, ἐν ᾧ οἱ κεκλημένοι παρητήθησαν πάντες· ὧν καὶ τὸν τόπον ἀνεπλήρωσαν ἀντιπροσκληθέντες ὡς δαιτυμόνες οἱ πτωχοὶ, καὶ οἱ εἰς διαφόρους πηρώσεις ὑποκείμενοι. Ἐδείκνυε δὲ διὰ τούτων, τίνες εἰσὶν οἱ τῆς τραπέζης ἄξιοι ἐκείνης, καὶ τίνες οὐχί¹¹⁾;

¹⁰⁾ Λουκ. ΙΓ'. 31—35.

¹¹⁾ Λουκ. ΙΔ'. 1—24.

§ 99.

Ἀνιλουθῶν τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ πορείαν, διδάσκει τοὺς συνεφεπομένους ὄχλους, ὅτι ἄξιος εἶναι τῆς αὐτοῦ μαθητείας, ὅστις ἀποθέσῃ μὲν συγγενικὴν πᾶσαν προσπάθειαν, βαστάσῃ δὲ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐν τούτοις νοουθετῶν τοὺς πιστεύοντας, εἰς ποῖον τέλος ἑαυτοὺς διευθύνουσι, διηγεῖται τὴν παραβολὴν τοῦ μέλλοντος οἰκοδομεῖν τὸν πύργον, ὅστις πρῶτον ἀναλογίζεται, ἐὰν αὐτῷ ἐξαρκῇ τὰ τῆς δαπάνης· καὶ τὴν ἄλλην παραβολὴν τοῦ Βασιλέως, ὅστις πρὶν ἢ τὴν κατὰ τοῦ πολεμίου Βασιλέως κινήσῃ μάχην, ἐξετάζει πρότερον τὰς δυνάμεις του. Ἐπισυνάπτει δ' ἐπὶ τούτοις, ὅτι τὸ μαρνανθὲν ἄλας, δι' ἄλλου ἄλατος οὐκ ἀρτύεται ¹²⁾).

§ 100.

Πρὸς τοὺς Γραμματεῖς καὶ τοὺς Φαρισαίους διαγογγύζοντας, ὅτι μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν συναναστρέφεται καὶ συνευχεῖται, προβάλλει τὴν παραβολὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἀφείδῃ τὰ ἐννεήκοντα ἐννέα πρόβατα, ἐξῆλθεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἐνὸς τοῦ ἀπολωλότες· καὶ τὴν ἄλλην τῆς γυναικός, τῆς μετὰ λύχνου ζητούσης τὴν ἀπολλυμένην δραχμὴν· καὶ τὴν τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐναγκαλισθέντος ἐπιστρέφαντα τὸν υἱὸν τὸν ἄσωτον ¹³⁾).

§ 101.

Συνῆψεν ἐφεξῆς καὶ παραβολὰς ἄλλας διαφόρους πρὸς ταῖς εἰρημέναις. Εἰς μίαν προβάλλει τοῖς Μαθηταῖς

¹²⁾ Λουκ. ΙΔ'. 25—35.

¹³⁾ Λουκ. ΙΕ'. δι' ὅλου τοῦ Κεφ.

ταῖς τὸν τῆς ἀδικίας οἰκονόμον ἐφ' ἧς παραβολῆς ἀπα-
ρεσκόμενοι οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἐκμυκτηρίζοντες, ὡς φιλάρ-
γυροι ἀπελέγχονται ¹⁴⁾. Εἰς ἄλλην παρασταίνει τὸν ἐν
τρυφῇ ἀβροδίατον πλούσιον, καὶ τὸν ἐν ταλαιπωρίᾳ καὶ
πείνῃ καταθλιβόμενον Λάζαρον· καὶ τούτων ἑκατέρων
μετὰ τὴν ἐνταῦθα λήξιν τὰ τέλη ἀντίθεται ¹⁵⁾. Ἐπειτα
διδάσκει τοὺς μαθητάς, ὅτι ἀνένδεκτον ἐστὶ μὴ ἐλθεῖν
τὰ σκάνδαλα· ταλανίζει ὁμως τοὺς σκανδαλίζοντας. Ἐν-
τέλλεται δὲ αὐτοῖς νὰ συγχωρῶσι τοὺς εἰς αὐτοὺς ἁμαρ-
τάνοντας, κἄν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσαντες μετα-
νοήσωσιν. Αἰτησαμένοις δὲ τοῖς Ἀποστόλοις προσθήκην
πίστεως, δείκνυσιν αὐτοῖς πόση ἡ τῆς πίστεως δύναμις.
Καὶ τελευταῖον διὰ τῆς παραβολῆς τοῦ εὐπειθοῦς δούλου
τοὺς παραινεῖ, ὅτι καὶ ἀφ' οὗ ποιήσωσι πάντα τὰ αὐτοῖς
ἐντεταλμένα, πρέπει νὰ γνωρίζωσι καὶ τότε τὴν ἰδίαν εὐτέλ-
ειαν, καὶ νὰ στοχάζονται ὅτι ἐποίησαν τὸ ὀφειλόμενον ¹⁶⁾.

§ 102.

Διερχόμενος διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας, κατὰ
τὴν εἰς Ἱερουσαλὴμ πορείαν, ἐδελθὼν ἐν Κώμῃ τινὶ
Θεραπεύει τοὺς δέκα λεπρούς, ἐξ ὧν ὁ εἷς μόνον ἐπι-
στρέψας εὐχαρίστησεν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐννέα οὗ· ἦν δὲ ὁ
μὲν εἷς ἐκεῖνος ὁ εὐγνώμων Σαμαρεῖτης· οἱ δὲ λοιποὶ
οἱ ἀγνώμονες, ἦσαν Ἰουδαῖοι ¹⁷⁾.

§ 103.

Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, πότε ἔρχεται ἡ

¹⁴⁾ Λουκ. Ις'. 1—15.

¹⁵⁾ Λουκ. Ις'. 19—31.

¹⁶⁾ Λουκ. ΙΖ'. 1—10.

¹⁷⁾ Λουκ. ΙΖ'. 11—19.

Βασιλεία τοῦ Θεοῦ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, ὅτι «ἐν τούτοις αὐτῶν ἐστίν.» Ἐπιστρέψας ἔπειτα πρὸς τοὺς Ἀποστόλους, παραινεί αὐτοῖς νὰ προσέχωσιν ἀπὸ τῶν ἀπατεώνων, καὶ ψευδοχρίστων καὶ ψευδοδιδασκάλων· καὶ προαναφωνεῖ τὰς ἡμέρας τῆς ἐκδικήσεως, καθ' ἧς ἐξαίφνης θέλει ἐπέλθουν τὰ κακὰ εἰς τοὺς τότε ζῶντας, καθὼς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Νῶε, καὶ τοῦ Λὼτ, τοῦ ὁποίου τὴν γυναῖκα τοὺς συμβουλεύει νὰ ἐνθυμοῦνται ¹⁸⁾).

§ 104.

Τότε διηγήθη καὶ τὴν παραβολὴν τῆς χήρας ἣτις ἐπιμένουσα εἰς τὴν αἴτισιν, τέως ἐξεβίασε τὸν Κριτὴν τῆς ἀδικίας νὰ τὴν δικαιοῦσῃ, διδάσκων τὸ ἐν τῇ προσευχῇ προσκαρτερικὸν καὶ ἐπίμονον. Διηγήθη δὲ καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ τελώνου καὶ Φαρισαίου, ἐπανορθούμενος διὰ ταύτης τοὺς, ἑαυτοὺς μὲν δικαιοῦντας, τοὺς δὲ ἄλλους ἐξουθενίζοντας ¹⁹⁾).

§ 105.

Ἐν Ἱερουσαλὴμ ἤδη διάγων, καὶ κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν ἐγκαινίων, ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Σολομῶντος περιπατῶν, καὶ ἐρωτηθεὶς εἰ αὐτὸς ἐστὶν ὁ Χριστός; ὡς ἐπρόβαλε τὰ ἴδια αὐτοῦ ἔργα μαρτυροῦντα, καὶ εἶπεν: ὅτι «ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμέν· ἡρπασαν λίθους καὶ τότε διὰ νὰ τὸν λιθοβολήσουν ὡς βλάσφημον· καθότι δῆθεν ἄνθρωπος ὢν, ἑαυτὸν ἐθεοποιεῖ. Ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἀπελογήθη ὅτι καὶ ἡ Γραφὴ ὀνομάζει υἱοὺς Θεοῦ, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο. Ὅθεν πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς δύναται

¹⁸⁾ Λογ. ΙΖ. 20—37.

¹⁹⁾ Λογ. ΙΗ. 1—14.

νά ἐλπῇ ὅτι εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὃν ὁ Πατὴρ ἡγίασε, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον· καὶ περὶ οὗ τὰ ἔργα αὐτὰ μαρτυροῦσιν, «ὅτι αὐτὸς ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν αὐτῷ.» Πάλιν οὖν ἐξήτουν αὐτὸν πιάσαι, ἀλλ' ἐξελη-
θῶν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἀπῆλθε πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν τὸ πρῶτον Ἰωάννης βαπτίζων, καὶ πολλοὶ ἐλ-
θόντες ἐκεῖ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν ²⁰⁾. Ἐπειδὴ οὖν κατὰ
μῆνα Δεκέμβριον ἐορτάζοντο τὰ Ἑγκαίνια καὶ χειμῶν
ἦν ²¹⁾ δῆλον ὅτι ἐν τούτοις διεπεράνθη, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς
ὁ τρίτος τοῦ Σωτηριώδους κηρύγματος.

Ἑ Τ Ο Σ ΛΔ'.

§ 106.

Ἐκεῖ γοῦν, εἰς τὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας Με-
θόρια, διδάσκων καὶ θεραπεύων τὰ πλήθη, ὁ Ἰησοῦς
ἐρωτᾶται πειραστικῶς ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, «εἰ ἔξεστιν
ἀπολύσαι τὴν ἰδίαν γυναῖκα κατὰ πᾶσαν αἰτίαν; Καὶ
ἀποκρίνεται ὅτι οὐκ ἔξεστιν εἰμὴ ἐπὶ πορνείᾳ. Καὶ ἐπειδὴ
ἐκ τούτου οἱ Μαθηταὶ συμπεραίνουσιν, ὅτι ἄρα συμφέρει
νά μένῃ ὁ ἄνθρωπος ἄγαμος· ἀπαντᾷ πρὸς τὸ συμπέ-
ρασμα, ὅτι τὸ ὑψηλὸν τῆς παρθενίας πολίτευμα δὲν
ἐδόθη εἰς πάντας. Ὅθεν διακρίνει εὐνούχους τοὺς ἀπὸ
γενετῆς, εὐνούχους τοὺς ἐκ παραβιασμοῦ, καὶ εὐνού-
χους τοὺς ἐκ προαιρέσεως· οἳοι εἰσὶν, οἱ ἐθελουσίως παρθε-
νεύοντες. Τὰ δὲ περὶ τοῦ Ἀποστασίου, ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν
πρὸς τοὺς Μαθητάς ἐπερωτήσαντας, κατ' ἰδίαν ἐξέθετο ¹⁾.

²⁰⁾ Ἰωάν. Γ'. 22—42. Ματθ. ΙΘ'. 1—2. Μάρκ. Γ'. 1.

²¹⁾ Ἰωάν. Γ'. 22.

¹⁾ Ματθ. ΙΘ'. 11—2. Μάρκ. ΙΔ' 1—12.

§ 107.

Τότε προσηρέχθησαν αὐτῷ καὶ τὰ παιδία· καὶ ἐπιθεῖς ἐπ' αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ εὐλογήσας, εἶπεν «ὅτι τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ Βασιλεία τῶν οὐρανῶν ²⁾).

§ 108.

Διατρίβων ἤδη ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ διαμηνύεται ὅτι ὁ Ἀάξαρος ἀσθενεῖ· ὅθεν ἐπαναστρέφει πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν διὰ τὰ ἐξυπνίσῃ τὸν φίλον (ὥς εἶπε) κοιμώμενον· τὸν βαρὺν δηλονότι ὕπνον τῆς νεκρώσεως ³⁾). Καὶ καθ' ὁδὸν ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀπαντήσαντος πλουσίου νεανίσκου· «τί ἀγαθὸν ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει; συμβουλεύει αὐτῷ, ὅτι ἂν θέλῃ τὰ εἶναι τέλειος πληρὴν τῶν ἐντολῶν, ἃς τινὰς ἐπηγγέλλετο, ὅτι ἐκ νεότητος αὐτοῦ πάσας ἐφύλαξε, πρέπει προσέτι τὰ πωλήσῃ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὰ τὰ διαμερίσῃ τοῖς πτωχοῖς ⁴⁾). Τότε δὲ καὶ εἰς τοὺς μαθητάς, οὔτινες ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ, ὑπέσχετο τὸν ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἐνθρονισμόν· καθὼς καὶ εἰς πάντας ἀπλῶς, ὅσοι τὰ ἐν κόσμῳ ἀπέρριψαν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐπηγγέλλατο τὴν πολλὰ πλάσιον ἀντίδοσιν, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τὴν κληρονομίαν· ἐπειπὼν ὅτι «ἔσονται οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι ⁵⁾). Πρὸς τοῦτοίς, καὶ τὴν παραβολὴν διηγήθη τοῦ οἰκοδεσπότου, ὅστις μισθώσας ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, ἔδωκεν εἰς τοὺς

²⁾ Ματθ. ΙΘ'. 13—15. Μάρκ. Ι'. 13—16. Λουκ. ΙΗ'. 15—17.

³⁾ Ἰωάν. ΙΑ'. 1—16.

⁴⁾ Ματθ. ΙΘ'. 16—26. Μάρκ. Ι'. 17—27. Λουκ. ΙΗ'. 18—27.

⁵⁾ Ματθ. Κ'. 1—16.

ἐλθόντας περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἀνὰ δηνάριον, καθὼς καὶ εἰς τοὺς περὶ τὴν πρώτην ⁶⁾).

§ 109.

Φθάσας εἰς τὴν Βηθανίαν, ἐπαραιμύθησε τὰς Ἀδελφάς, τοῦ ἐξ ἡμερῶν τεσσάρων νεκρωθέντος ἤδη Λαζάρου καὶ ταφέντος· ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου· ἠρώτησε ποῦ τὸ λείψανον ἐναπέτεθ· ἐδάκρυσεν ἐπ' αὐτῷ· προσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον· προέταξε νὰ ἀφαιρέσωσι τὸν λίθον· ὕψωσεν ἄνω τοὺς ὀφθαλμούς· εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ. ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ: «*Λάζαρε δεῦρο ἕξω· καὶ τοῦ τεταρταίου νεκροῦ «ἐξελθόντος δεδεμένου χειρῶν, λύσατε (λέγει) αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν* ⁷⁾

§ 110.

Τὸ ὑπερφυῆς τοῦτο Θαῦμα ἐκίνησε πολλοὺς μὲν εἰκότως εἰς θαυμασμόν καὶ εἰς ἔκπληξιν· τὸ δὲ τῶν Ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων συνέδριον εἰς πάθος, καὶ εἰς ἐπιβουλήν. Καὶ ψῆφος ἐκράτησεν ἡ τοῦ Καϊάφα, Ἀρχιερέως τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, προφητικῶς ἀπὸ στόματος μὴ προφητικοῦ ἐκδοθεῖσα, ὅτι: «*Συμφέρον ἦν, ἵνα*» εἰς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐκ Βηθανίας ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν Ἐφραῖμ, τὴν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, κακεῖ διέτριβε μετὰ τῶν Μαθητῶν αὐτοῦ ⁸⁾.

§ 111.

Ἐγγίζοντος τοῦ Πάσχα, τὸ ὅποιον ἔμελλεν εἶναι τῶν

⁶⁾ Ματθ. Κ'. 1—16.

⁷⁾ Ἰωάν. ΙΑ'. 17—44.

⁸⁾ Ἰωάν. ΙΑ'. 45—54.

τῆς οἰκονομίας τὸ ἔσχατον, μετὰ πολλῶν ἀκολουθούντων καὶ θαυμαζόντων, ἀναβαίνων, ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, προλέγει καθ' ὁδὸν, εἰς τοὺς δώδεκα ἐν μέρει, τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν ἐκεῖ⁹⁾. Ἀλλ' ἐν ᾧ διηγεῖται τὰ πάθη τῆς παρὰ τῶν ἀγνωμόνων ἀτιμίας, οἱ τοῦ Ζεβεδαίου υἱοὶ μεσιτευσούσης καὶ τῆς Μητρὸς αὐτῶν, ζητοῦσι τῆς πρωτοκαθεδρίας τὰς τιμὰς. Ὅθεν οἱ δέκα ἀγανακτοῦσι κατὰ τῶν φιλοπρώτων συμμαθητῶν Ἐπιπλήττονται δὲ ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου πάντες, καὶ παραινοῦνται νὰ ζητῶσι τὸ ὕψωμα τῶν πρωτείων, ὅχι ἄνω ὑψηλοφρονοῦντες, ἀλλὰ κάτω, εἰς τὰ βάθη τῆς ταπεινώσεως¹⁰⁾.

§ 112.

Ἐν ᾧ πορευόμενος ὁ Ἰησοῦς πλησιάζει εἰς Ἱεριχὰ, τυφλὸς τις παρὰ τὴν ὁδὸν, κράξας: «νιὲ Δαβὶδ ἐλέησόν με, λαμβάνει διὰ τὴν αὐτοῦ πίστιν, τὸ τῶν ὁμμάτων ἐπιπόθητον φῶς· ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ ἰδὼν, καὶ οἱ τὸν ἰδόντα ἰδόντες, δοξάζουσι τὸν Θεόν¹¹⁾.

§ 113.

Εἰσελθὼν εἰς Ἱεριχὰ, προσκαλεῖ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ κηρύγματος τὸν τελώνην Ζακχαῖον· καὶ παρ' αὐτῷ ξενοδοχοῦμενος, ἐπειδὴ πολλοὺς ἐνόησε καθ' ἑαυτοὺς σκανδαλιζομένους, ὅτι παρὰ ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ καταλείπει, διηγεῖται τὴν παραβολὴν τοῦ ἐγχειρίσαντος τοῖς δούλοις τὰς μναῖς, καὶ ἀποστερήσαντος μετὰ βαρείας

⁹⁾ Ματθ. Κ'. 17-19. Μάρκ. Γ'. 32-34. Λουκ. ΙΗ'. 31-34.

¹⁰⁾ Ματθ. Κ'. 20-28. Μάρκ. Γ'. 35-45.

¹¹⁾ Λουκ. ΙΗ'. 35-43.

τῆς ἐπιπλήξεως τὸν μὴ κατὰ τοὺς ἄλλους πραγματευθέντα τὴν μῦαν, ἣν ἔλαβεν ¹²⁾).

§ 114.

Ἐξελθὼν δὲ ἐξ Ἱεριχοῦντος ὠμμάτωσε πάλιν δύο τυφλοὺς ¹³⁾, ἐξ ὧν τὸν ἓνα μόνον ὁ Εὐαγγελιστῆς Μάρκος ¹⁴⁾ ἀναφέρει, ὡς γνωριμώτερον ἴσως· ὃν καὶ χαρακτηρίζει διὰ τοῦ ὀνόματος, Βαρτίμαιον. ἤγουν υἱὸν τοῦ Τιμαίου. Ἐν τούτῳ οὖν οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις διὰ τὴν πληριάζουσαν ἐορτὴν συνδραμόντες, ἐξήτουν τὸν Ἰησοῦν ἐκθύμως· οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔταξαν καὶ κατασκόπους κατ' αὐτοῦ, ὅπως, πιάσωσιν αὐτόν ¹⁵⁾).

§ 115.

Πρὸ ἑξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ¹⁶⁾ εἰς Βηθανίαν ἔλθων, ὑποδοχεῖται εἰς δεῖπνον ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ· ὅπου καὶ Λάζαρος παρὶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν· καὶ αἱ τοῦ Λαζάρου Ἀδελφαί· ὧν ἡ μὲν Μάρθα διηκόνει, ἡ δὲ Μαρία ἤλειψε τῷ Μύρῳ τοὺς ποδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξίν αὐτῆς· διὰ τὸ ὁποῖον ὑπὸ μὲν τοῦ Ἰούδα κατακρίνεται, ὑπὸ δὲ τοῦ Κυρίου δικαιоῦται καὶ ἐπαινεῖται. Ἐκεῖ δὲ τότε πολὺς συνέδραμεν ὄχλος διὰ νὰ ἰδοῦν οὐ μόνον τὸν Ἰησοῦν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ προαναζωοθέντα Λάζαρον· Οἱ Ἀρχιερεῖς ὁμῶς καὶ τοὺς δύο εἰς Θάνατον ἐπιβουλεύονται ἐπίσης, καὶ τὸν ζωοθέντα, καὶ τὸν ζώωσαντα ¹⁷⁾

¹²⁾ Λουκ. ΙΘ'. 1—27.

¹³⁾ Ματθ. Κ'. 23—94.

¹⁴⁾ Μάρκ. Γ'. 46—52.

¹⁵⁾ Ἰωάν. ΙΑ'. 55—57.

¹⁶⁾ Μαρτίον ιζ'. ἡμέρα Σαββάτου.

¹⁷⁾ Ματθ. Κς'. 6. Μάρκ. ΙΑ'. 3—9. Ἰωάν. ΙΒ'. 1—11.

§ 116.

Τῇ ἐπαύριον ¹⁸⁾ ἀπὸ Βηθίας ἐρχόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς Βηθφαγῇ πλησιάσας τὴν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς δύο τῶν αὐτοῦ Μαθητῶν ἐπὶ τὴν ἀπέναντι Κώμην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκείθεν ἔφερον τὴν ὄνον μετὰ τοῦ πώλου, ἐφ' οὗ ἐπικαθίσας εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν παραπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. Οἱ δὲ παραπέμποντες ὑπεστρώνουν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐπὶ γῆς, καὶ κατεῖχον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν Βαῖα καὶ κλάδους, εὐφημοῦντες καὶ κρίζοντες: Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβὶδ ¹⁹⁾. Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας ἐπὶ τὴν πόλιν ἔκλαυσε, καὶ ἐταλάνισεν αὐτὴν, προειπὼν τὴν καταστροφὴν της ²⁰⁾.

§ 117.

Εἰσελθὼν οὖν εἰς τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν ἐφεξῆς ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, καὶ πολλοὺς τυφλοὺς καὶ χωλοὺς προσελθόντας αὐτῷ ἐθεράπευσε. Τοὺς δὲ Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς σκανδαλιζομένους, ἐφ' οἷς ἔβλεπον καὶ ἤκουον, διὰ τοῦ ἐν τοῖς ψαλμοῖς γεγραμμένου ²¹⁾ (ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον) ἐπεστόμισε ²²⁾.

§ 118.

Ἐν τούτοις καὶ τινες Ἑλληνισταὶ διὰ μεσιτείας Φιλίππου καὶ Ἀνδρέου, ἡξιώθησαν καθ' ὃν ἔτρεφον πόθον

¹⁸⁾ Μαρκίου ΙΗ'. ἡμέρα Κυριακῇ.

¹⁹⁾ Ματθ. ΚΑ'. 1—11. Μάρκ. ΙΑ'. 1—10. Λουκ. ΙΘ'. 28—49. Ἰωάν. ΙΒ'. 12—18.

²⁰⁾ Λουκ. ΙΘ'. 41—44.

²¹⁾ Ψαλμ. γ'.

²²⁾ Ματθ. ΚΑ'. 12—16. Μάρκ. ΙΑ'. 11. Λουκ. ΙΘ'. 45. 46.

νά τὸν ἰδοῦν. Ὅθεν ὁ Κύριος εἶπεν, ὅτι «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· καὶ πρὸς τὸν πατέρα εὐξάμενος, ἤκουσε τὸ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω» ὅτε, οἱ μὲν βροντὴν ἐνόμισαν γεγονέναι, οἱ δὲ Ἀγγέλου φωνήν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἰπὼν ὅτι οὐ δι' αὐτὸν ἡ φωνὴ αὕτη, ἀλλὰ δι' αὐτοῦς, πολλὰ ἐπρόσθεσε, τότε τέλος ἑαυτοῦ προαναφωνῶν, καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων πώρωσιν κατοικτεῖρων, καὶ εἰς πίστιν αὐτοῦς προτρεπόμενος, ὡς μὲν τὰ ἐξ ἑαυτοῦ λαλῶν, ἀλλὰ τὰ πατροπαράδοτα λόγια ²³⁾, αὐτοῖς ἐξαγγέλλων. Διὰ ταῦτα οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Γραμματεῖς, καὶ οἱ πρῶτοί τοῦ λαοῦ, ἐξήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι· ἀλλὰ δὲν εὗρισκον τὸν τρόπον, φοβούμενοι μάλιστα τὸν λαόν, ὅστις ὅλως αὐτοῦ ἐξήρτητο ²⁴⁾. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ὀψίας ἤδη τῆς ὥρας οὔσης, ἐξῆλθεν εἰς τὴν Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα ²⁵⁾.

§ 119.

Τῇ δ' ἐφεξῆς ἡμέρᾳ ²⁶⁾ πρωΐας ἐπιστρέφων εἰς τὴν πόλιν κατηράσατο τὴν Συκὴν, ἐπειδὴ οὐδ' εἰς τὸν τέταρτον τοῦτον χρόνον εὐρέθη κάρπιμος ²⁷⁾. Καὶ πάλιν εἰς τὸ Ἱερὸν εἰσελθὼν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας, ἐπιτιμῶν τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, ἐποίησαν οἶκον ληστῶν. Καὶ πάλιν οἱ Ἀρχιερεῖς ζητοῦντες πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσι, φοβοῦνται τὸν ὄχλον. Καὶ ὁμοίως πάλιν κατὰ τὸ ἐσπέρας ὁ Ἰησοῦς ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως ²⁸⁾.

²³⁾ Ἰωάν. ΙΒ'. 20—50.

²⁴⁾ Λουκ. ΙΘ'. 47—48.

²⁵⁾ Ματθ. ΚΑ'. 17. Μάρκ. ΙΑ'. 11.

²⁶⁾ Μαρτίου ΙΘ'. ἡμέρα Β. τῆς ἐβδομάδος.

²⁷⁾ Ματθ. ΚΑ'. 18. 19. Μάρκ. ΙΑ'. 12—14.

²⁸⁾ Μάρκ. ΙΑ'. 15—19.

§ 120.

Τῇ ἐπαύριον τὸ πρῶτ²⁹⁾, ἐπανάγοντες μετ' αὐτοῦ οἱ Μαθηταὶ εἰς τὴν πόλιν, θαυμάζουσιν ἰδόντες τὴν Συκὴν ἤδη κατεξηραμένην. Ἀκούουσι δέ, ὅτι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν πόλιν ἐλθόντες ἐκτελεῖ τοιαῦτα, καὶ ἔτι θαυμασιώτερα προσευχόμενοι πρὶν ὅμως προσευχηθῶσι παραινούνται νὰ συγχωρῶσιν, ἔτι ἔχουσι κατὰ τινος, διὰ νὰ εἶναι ἡ προσευχὴ αὐτῶν εὐπρόσδεκτος καὶ δραστήριος³⁰⁾.

§ 121.

Ἐν τῇ Ἱερῷ διδασκων, καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, ἐν τίνι ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖ; Ἀντερωτᾷ αὐτοὺς, τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν, δηλῶν αὐτοῖς διὰ τούτου τοῦ ἐρωτήματος, ὅτι ἐμελλον νὰ ἡξεύρωσι ἐν τίνι ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖ, ἂν εἰς τὸν Ἰωάννην ἐπίστευον¹⁾. Εἶτα τὴν αὐτῶν παρακοὴν, καὶ ἀπειθειαν, καὶ ἀνταρσίαν παρασταίνει ἐν διαφόροις παραβολαῖς. Α'. διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δύο υἱῶν ὧν ὁ μὲν ὑποσχεθεὶς νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐργασθῇ, κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ πατρὸς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, οὐκ ἀπῆλθεν. ὁ δὲ ἕτερος, ἀρνηθεὶς πρῶτον, ὕστερον ἀπῆλθεν²⁾. Β'. διὰ τῆς παραβολῆς τῶν Ἀνταρτῶν Γεωργῶν, οἵτινες λιθοβολήσαντες καὶ ἀποκτείναντες πρῶτον τοὺς ἀπεσταλμένους παρὰ τοῦ οἰκοδεσπότη τοῦ δούλους εἰς τὸ λαβεῖν τοὺς καρπούς, τέως καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ κληρονόμον, πρὸς

²⁹⁾ Μαρτίου κ'. ἡμέρα γ. τῆς ἐβδομάδος.

³⁰⁾ Ματθ. ΚΑ'. 20 — 22 Μαρκ. ΙΑ'. 20 — 26.

¹⁾ Ματθ. ΚΑ'. 23 — 27. Μαρκ. ΙΑ'. 27 — 32. Λουκ. Κ'. 1 — 8.

²⁾ Ματθ. ΚΑ'. 28 — 32.

αὐτοὺς ἀποσταλέντα, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν ³⁾. Εὐκόλως δὲ οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐνόουν, ὅτι αἱ παραβολαὶ αὗται ἐπιπτον ἐπάνω αὐτῶν. Ἀλλὰ θέλοντες νὰ τὸν κρατήσωσι ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον ὅστις εἶχεν τὸν Ἰησοῦν εἰς Προφῆτου ὑπόληψιν ⁴⁾. Τότε Γ'. διηγῆθη καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ Βασιλέως τοῦ ποιήσαντος τοὺς γάμους τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ παρητήθησαν οἱ κεκλημένοι, προσκαλλέσαντος διὰ τῶν αὐτοῦ δοῦλων πάντας πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· ἐν οἷς ἐξεβλήθη εὗρεθεῖς ὁ τὸ τοῦ γάμου μὴ ἔχων ἑνδυμα. Ὅθεν ἐπέφερεν, ὅτι πολλοὶ μὲν εἰσὶ κλητοὶ, οἱ δὲ ἐκλεκτοὶ ὀλίγοι ⁵⁾.

§ 122.

Μετὰ ταῦτα ἐμνηχανεύθησαν οἱ Φαρισαῖοι ἵνα παγιδεύσωσιν αὐτὸν ἐν λόγῳ· ὅθεν πέμψαντες τινὰς τῶν Ἡρωδιανῶν, ἠρώτησαν: «εἰ ἔξεστι δοῦναι κῆνσον «Καίσαρι,» πρὸς οὓς ἀπεκρίθη: ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ ⁶⁾. Διὰ τῆς αὐτῆς Σοφίας ὑπεματαίωσεν καὶ τὸ τῶν Σαδδουκαίων ἐπιβουλευτικὸν καὶ δόλιον ἐρώτημα· τὸ περὶ τῆς γυναικὸς τῶν ἐκ διαδοχῆς ἑπτὰ ἀνδρῶν. δείξας αὐτοὺς πλανωμένους, μηδὲ εἰδότας ὅτι ἐν τῇ Ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, «οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς Ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ ἐσὶ.» καὶ οὐ δὲ πειθομένους, ὅτι ἔσται ἀνάστασις, ὅταν ἀκούωσι τὸν Θεὸν ὀνομαζόμενον τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ, Θεὸν ὄντα οὐχὶ νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων ⁷⁾. Ἐπὶ

³⁾ Ματθ. ΚΑ'. 33 — 34. Μάρκ. ΙΒ'. 1 — 11. Λουκ. Κ'. 9 — 18.

⁴⁾ Ματθ. ΚΑ'. 45 — 46. Μάρκ. ΙΒ'. 12. Λουκ. Κ'. 19.

⁵⁾ Ματθ. ΚΒ'. 1 — 14.

⁶⁾ Ματθ. ΚΒ'. 15 — 22. Μάρκ. ΙΒ'. 13 — 17. Λουκ. Κ'. 20 — 26.

⁷⁾ Ματθ. ΚΒ'. 23 — 34. Μάρκ. ΙΒ'. 18 — 27. Λουκ. Κ'. 27 — 38.

τούτοις προσελθὼν καὶ τις, Νομικὸς πειράζων· ἡρώτα ἀποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ Νόμῳ; καὶ ἀκούει· ὅτι τὸ ἀγαπᾶν τὸν Θεόν καὶ δευτέρα ὁμοία αὐτῇ, τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον· καὶ ὅτι «ἐν ταύταις, ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὅλος ὁ Νόμος, καὶ οἱ Προφῆται κρέμονται⁸⁾. Ταῦτα ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἀντεπερωτᾷ τοὺς Φαρισαίους· τίνας υἱὸν ὑπολαμβάνουσι τὸν Χριστόν; καὶ ἐπειδὴ εἶπον, ὅτι τοῦ Δαβὶδ, πάλιν ἐπανερωτᾷ· διατί λοιπὸν ὁ Δαβὶδ Κύριον αὐτὸν καλεῖ; τῶν δὲ, μὴ δυναμένων ἀποκριθῆναι, οὐδεὶς πλέον ἐτόλμησε τοῦ λοιποῦ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ⁹⁾.

§ 123.

Στρέψας οὖν τὸν λόγον πρὸς τοὺς Μαθητάς, καὶ τὸν ὄχλον, παραινεῖ νὰ ὑπακούωσι μὲν τὰς τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων συμβουλὰς τε καὶ νουθεσίας, νὰ φεύγῃσι δὲ ὁμῶς τὰς πράξεις· λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦσιν. Ἐῖτα καταφέρεται κατὰ τῶν κακιῶν ἐκείνων, καταστηλιτεύων αὐτοὺς ὡς ὑπερηφάνους, ὡς ἀθετητάς τοῦ Νόμου ὡς βαρεῖς τῶν ἄλλων Νομοθέτας, ὡς πλεονέκτας, καὶ ἀδίκους, καὶ ἄρπαγας· ὡς μωροὺς, καὶ ἀνοήτους, καὶ τυφλοὺς· ὡς προβατοσχήμονας ὑποκριτάς, καὶ προσχηματιστάς ἀρετῆς ἐπιπλάστου· ὡς υἱοὺς τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, καὶ ἐπομένως πληροῦντας τὸ μέτρον τῶν πατέρων αὐτῶν· ὡς ὄφεις, καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν. Ἐπὶ τούτοις ταλανίζει τελευταῖον τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν προ-

⁸⁾ Ματθ. ΚΒ'. 35 — 40. Μάρκ. ΙΒ'. 28 — 34.

⁹⁾ Ματθ. ΚΒ' 41 — 46. Μάρκ. ΙΒ'. 35 — 37. Λουκ. Κ'. 41 — 44.

φητοκτόνον, καὶ ἐπαπειλεῖ κατ' αὐτῆς τὴν ὀλοτελῇ ἐξεργή-
μωσιν ¹⁰⁾).

§ 124.

Πρὶν τοῦ Ἱεροῦ ἐξελθῆ, ἀπέναντι τοῦ Γαζοφυλακίου
καθίσας, ἐπαίνεσε τὴν πτωχὴν χήραν, ἣτις προσήνεγκε
τὰ δύο λεπτὰ ἐκ τοῦ ὑστερήματος, ὑπὲρ τοὺς πλου-
σίους τοὺς προσφέροντας ἐκ τοῦ περισσεύματος ¹¹⁾,
Ἐν ᾧ δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἐξερχόμενος, εὗρίσκει αὐτοὺς
δεικνύοντας καὶ θαυμάζοντας τοῦ Ἱεροῦ τὰς οἰκοδομὰς,
προλέγει, ὅτι «οὐ μὴ ὀφειθῇ λίθος ἐπὶ λίθον ¹²⁾,

§ 125.

Φθάσας εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ ἐρωτιθεὶς ἐκεῖ
ὑπὸ τῶν Μαθητῶν, «πότε ταῦτα ἔσται.» ἐξ ἀφορμῆς
τοῦ ἐρωτήματος συνάπτει μετὰ τῆς προρρήσεως τῆς
καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὴν πρόρρησιν τῆς
συντελείας τοῦ κόσμου. Δίδει οὖν τινὰ νύξιν τῆς τῶν
τοιούτων προγνώσεως διὰ τῆς εἰκόνης τῆς Συκῆς, ἐν
ᾗ, ἢ τῶν κλάδων ἀπαλότης καὶ ἢ τῶν φύλλων ἐκβλά-
στησις, προμηνύει τὸ θέρους. Ὅθεν πολλὰ προαναφῆνας
τὰ ὁποῖα μέλλουσιν, ἢ νὰ προηγηθῶσιν, ἢ νὰ ἀκολου-
θήσωσιν εἰς τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἡμέρας, ἢ τῆς κατὰ
μέρος, ἢ τῆς καθόλου ἐκδικήσεως, προασφαλίζει αὐτοὺς
καὶ δι' αὐτῶν παραινεῖ ἅπαντας νὰ εἶναι προσεκτικοὶ
πάντοτε καὶ ἐργηγορότεροι καὶ ἔτοιμοι εἰπὼν, ὅτι ἄδηλος
ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. καθὼς ἀπροσ-

¹⁰⁾ Ματθ. ΚΓ'. 1 — 39. Μάρκ. ΙΒ'. 38 — 40. Λουκ. Κ'. 45 — 47.

¹¹⁾ Μάρκ. ΙΒ'. 41 — 44. Λουκ. ΚΑ'. 1 — 4.

¹²⁾ Ματθ. ΚΔ'. 1. 2. Μάρκ. ΙΓ'. 1. 2. Λουκ. ΚΑ'. 5. 6.

δόκητος ἔφθασε τότε ὁ ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσμός. Παρίσταισι δὲ τὸ αἰφνίδιον τῆς δίκης, διὰ τῆς παραβολῆς τῶν δύο δούλων, ὧν τὸν μὲν, πιστὸν ὄντα καὶ φρόνιμον, ἔλθων ὁ Κύριος αὐτοῦ, καὶ εὐρῶν ποιοῦντα τὸ αὐτοῦ θέλημα, καταστήσει αὐτὸν ἐπὶ πᾶσαν τὴν θεραπείαν αὐτοῦ· τὸν δὲ κακὸν εὐρῶν τύπτοντα τοὺς συνδούλους καὶ μεθύοντα διχοτομήσας αὐτὸν, θήσει τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν, ὅπου ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων¹³⁾ ὁμοίως δὲ, καὶ διὰ τῆς ἄλλης παραβολῆς τῶν δέκα παρθένων, ἐξ ὧν αἱ μὲν πέντε φρόνιμοι εὐρέθησαν ἔτοιμοι εἰς τοὺς γάμους· αἱ δὲ πέντε μωραὶ, ὡς ἀνέτοιμοι, ἀπεκλείσθησαν¹⁴⁾.

§ 126.

Τότε καὶ τὴν παραβολὴν ἐδιηγρήθη τοῦ κρύψαντος τὸ Τάλαντον καὶ διὰ τοῦτο κατακριθέντος¹⁵⁾. Καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Κρίσεως τελευταίαν περιέγραψε ψῆφον, δι' ἧς οἱ μὲν δίκαιοι, ὡς πρόβατα σταθήσονται ἐκ δεξιῶν· οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ, ὡς ἐρίφια, ἐξ εὐωνύμων· καὶ ἐκεῖνοι μὲν εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς ὄντες καὶ λεγόμενοι, κληρονομήσουσι τὴν ἡτοιμασμένην αὐτοῖς βασιλείαν· οὗτοι δὲ κατηραμένοι, ἀποβληθήσονται εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον¹⁶⁾. Τούτους δὲ τοὺς λόγους τελέσας ὁ Κύριος, εἶπε τοῖς Μαθηταῖς, ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι¹⁷⁾.

¹³⁾ Ματθ. ΚΑ'. 3 — 51. Μάρκ. ΙΓ'. 3 — 37. Λουκ. ΚΑ'. 7 — 36.

¹⁴⁾ Ματθ. ΚΕ'. 1 — 13.

¹⁵⁾ Ματθ. ΚΕ'. 14 — 30.

¹⁶⁾ Ματθ. ΚΕ'. 31 — 46.

¹⁷⁾ Ματθ. ΚΣ'. 1. 2.

§ 127.

Τῇ ἀκολουθῶν ἑφεξῆς ἡμέρᾳ ¹⁸⁾, οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Γραμματεῖς, καὶ οἱ πρετβύτεροι. συγκροτοῦσι τὸ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ δολερὸν καὶ παράνομον βουλευτήριον. Ὁ δὲ Ἰούδας ἐξηγεθισμένος ἤδη πρότερον ὢν κατὰ τοῦ Διδασκάλου, δι' ὃν ὑπέστη ἔλεγχον πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων, ὅταν κατέκρινε τὴν πρᾶξιν τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρον, συμφωνεῖ τὴν προδοσίαν ἐπὶ τριάκοντα ἀργυρίοις καὶ ζ' ¹⁹⁾ εὐκαιρίαν νὰ τὴν φέρῃ εἰς ἔργον ¹⁹⁾.

§ 128.

Τῇ ἐπαύριον ²⁰⁾, ἣτις ἦν ἡ ἡμέρα ἡ πρὸ τῶν Ἀζύμων ²¹⁾ ἀποστέλλονται Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἐκ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸ ἐτοιμάσαι τὸ Πάσχα. Τὸ δὲ ἐσπέρας, εἰσελθὼν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν δώδεκα, ἀνέκειτο ἐσθίων ²²⁾. Παραδειγματίσας ἅμα ἐπ' αὐτῆς τῆς Τραπεζῆς, καὶ ταλανίσας τὸν αὐτὸν παραδώσοντα. Μετὰ δὲ ταῦτα εὐλογήσας τὸν ἄρτον καὶ τὸ ποτήριον, συνέστησε

¹⁸⁾ Μαρτίου κά. ἡμέρ. τῆς ἐβδομάδ. δ'.

¹⁹⁾ Ματθ. Κς'. 3 — 16. Μάρκ. ΙΑ'. 1 — 11. Λουκ. ΚΒ'. 1 — 6.

²⁰⁾ Μαρτίου κβ'. ἡμέρα Ε'. τῆς ἐβδομάδος.

²¹⁾ Οὗτοι τὴν πρώτην τῶν Ἀζύμων ἐρμηνεύει ὁ Ἀπολλινάριος ἐν τῇ εἰς τὸν Ἰωάν. Σειρᾷ Κεφαλ. ΙΗ'. 28. Περὶ οὗ συμφώνως καὶ Αὐγουστ. ὁ Καλμέτ. ἀποφαίνεται, ἐν τοῖς εἰς τὸν Ματθ. ὑπομνήμ. Κεφ. Κς'. 17. Καὶ ἐν τῇ Διαλεξεί ἐν ἡ πραγματεύεται de novissimo Paschate D. N. I. C. τουτέστι περὶ τοῦ ἐσχάτου πάσχα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

²²⁾ Πότερον, κατ' αὐτὸν τὸν δειπνον, ἐτίλεσεν ὁ Κύριος τὸ Πάσχα τὸ Νομικόν; πρὶν δηλονότι οὐστήσῃ τὸ ὑπόρφυς καὶ ἀνερμήνευτον τῇ Εὐχαριστίας Μυστήριον; τοῦτο καὶ πάλαι ἐξητήθη, καὶ νῦν ζητεῖται. Οἱ μὲν βεβαιοῦσιν, οἱ δὲ ἀρνοῦνται καὶ ἵστανται ὑπὲρ τῆς μᾶς, καὶ τῆς ἄλλης δόξης Ἄνδρες ἐπίσημοι. Ἡ περὶ τούτου ἔρευνα δὲν εἶναι τῆς παρούσης ἡμῶν προθέσεως· εἰάν Σύθελης, μέτεθι τοὺς ὑπομνηματιστὰς καὶ τοὺς πατέρας.

τὸ Μυστικὸν Πάσχα τῆς Καινῆς Διαθήκης, δοὺς αὐτοῖς φαγεῖν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ πιεῖν τὸ αἷμα αὐτοῦ ²³). Εἶτα τοῦ δεῖπνου γενομένου, ἔδωκεν ὁ Θεῖος Διδάσκαλος εἰς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς ὑπόδειγμα ταπεινώσεως νήφας τοὺς πόδας αὐτῶν ²⁴). Τὸν γοῦν νιπτῆρα τελέσας, ἐταράχθη τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάλιν εἰπὼν, ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν παραδώσει αὐτὸν, διὰ τοῦ ψωμίου, ὅπερ ἐμβάψας ἔδωκεν εἰς ἐκεῖνον, ἐδήλωσε τὸν προδότην, εἰρηκῶς αὐτῷ, ὅπως «ὁ μέλλει ποιήσῃν, ποιήσει τάχιον» ὡς γοῦν λαβὼν ὁ Ἰούδας, τὸ ψωμίου ἐξῆλθεν, πολλὰ διεiléχθη ὁ διδάσκαλος πρὸς τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς, ὑπερφνοῦς καὶ ὑψηλῆς διδασκαλίας ἔμπλεα ῥήματα ²⁵). Μετὰ δὲ τὴν διάλεξιν τὸν συνήθη ὕμνον πληρώσας, ἐξῆλθε μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν ²⁶),

§ 126.

Ἐξερχόμενος, προλέγει αὐτοῖς καθ' ὁδὸν, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν αὐτῷ· ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν, ὅτι ἂν καὶ πάντες, αὐτὸς ὅμως δὲν θέλει σκανδαλιθῆ, προλέγει τὴν, πρὸ τῆς κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα ἀλεκτοροφωνίας, τριττὴν αὐτοῦ ἄρνησιν ²⁷).

§ 130.

Διαβάς οὖν τὸν χείμαρρόν τῶν Κέδρων, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ἐκεῖ Κήπον μετὰ τῶν Μαθητῶν, ὅπου πολλάκις

²³) Ματθ. Κς'. 17 — 28. Μάρκ. ΙΑ'. 12 — 24. Λουκ. ΚΒ'. 7 — 22.

²⁴) Ἰωάν. ΙΓ'. 2 — 16.

²⁵) Ἰωάν. ΙΓ'. 21 — 33. Καὶ ΙΑ'. καὶ ΙΕ'. καὶ Ις'. καὶ ΙΖ'.

²⁶) Ματθ. Κς'. 30. Μάρκ. ΙΑ'. 26. Λουκ. ΚΒ'. 39.

²⁷) Ματθ. Κς'. 31 — 35. Μάρκ. ΙΑ'. 27 — 31. Λουκ. ΚΒ'. 31 — 34

ἐσύχναζεν· ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν, ὁ Θεάνθρωπος· ἀναχωρήσας δὲ κατ' ἰδίαν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεύχεται. « Πάτερ, εἰ δυνατόν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν, οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Καὶ τοῦτο τρεῖς προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν· ὥφθη δὲ αὐτῷ Ἄγγελος ἀπ' οὐρα· νοῦ ἐνισχύων αὐτόν· ὅτε, καὶ ἐκτενέστερον προσευχομένου, ἐγένετο ὁ Ἰδρὼς αὐτοῦ, ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐν τούτῳ δὲ τρεῖς ἐπὶ τοὺς μαθητὰς ἔλθων, καὶ εὐρὼν κοιμωμένους, καὶ πρῶτον ἐπιπλήξας, τέως, ἐγείρεσθε (εἶπεν) « ἄγομεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με ²⁸⁾ ».

§ 131.

Εἰς τοῦτο καὶ ὁ Ἰούδας φθάσας μετὰ τῆς Σπείρας, διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ· χαῖρε ῥαββί· καὶ διὰ τοῦ δολίου φιλήματος, δίδει τῆς προδοσίας τὸ σύνθημα. Ὁρμῶσιν οἱ στρατιῶται· ἀλλὰ διὰ φιλοῦ λόγου τοῦ, ἐγὼ εἰμὶ. πίπτουσι χαμαί. Ὁ Πέτρος κόπτει τὸ δεξιὸν ὠτίον Μάλχου τοῦ δούλου τοῦ Ἀρχιερέως· ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Λιθασκάλου, ὁ μὲν πληγωθεὶς ἐχθρὸς θεραπεύεται· ὁ δὲ πληγώσας μαθητῆς, καὶ οὐκ ἐν δέοντι θερμὸς φίλος ἐπιτιμᾶται. Τέλος ἐκὼν ὁ Κύριος συλλαμβάνεται ὑπὸ τῆς Σπείρας, καὶ δέσμιος ἀπάγεται πρὸς Ἄνναν τὸν πενθερὸν τοῦ Καϊάφα, ὅς ἦν Ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ²⁹⁾).

²⁸⁾ Ματθ. Κς'. 36 — 36. Μάρκ. ΙΔ'. 32 — 42. Λουκ. ΚΒ'. 39 — 46. Ἰωάν. ΙΗ'. 1. 2.

²⁹⁾ Ματθ. Κς'. 47 — 55. Μάρκ. ΙΔ'. 43 — 49. Λουκ. ΚΒ'. 47 — 54 Ἰωάν. ΙΗ'. 3 — 14.

§ 132.

Οἱ Μαθηταὶ σκορπιζονται. Νεανίσκος τις ³⁰⁾ συνδο-
νοφορῶν, καταλείπει τὴν Σινδόνα, καὶ φεύγει γυμνός.
Ὁ Πέτρος ἀκολουθεῖ ἀπὸ μακρόθεν καὶ ὑπὸ τοῦ ἄλλου
Μαθητοῦ, ὃς ἠγγνωστός τῷ Ἀρχιερεῖ ³¹⁾ εἰσάγεται.
Εἰσενεχθεὶς. ἐν ᾧ τοῦ Διδασκάλου ἐξεταζομένου, αὐτὸς
θερμαίνεται μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ περιμένει ἰδεῖν τὸ
τέλος, ἐλεγχόμενος ὅτι καὶ αὐτὸς ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλι-
λαίου, μεθ' ὅρκου καὶ καταναθε ματισμοῦ τὸ τρίτον ἀρνεῖ-
ται· καὶ διὰ τῆς φωνῆς τοῦ Ἀλέκτορος ἀναμνησθεὶς τὴν
τοῦ διδασκάλου πρόρῳσιν, ἐξελθὼν ἔξω κλαίει πικρῶς ³²⁾.

§ 133.

Ὑπὸ τοῦ Ἄννα ἐρωτᾶται ὁ Ἰησοῦς περὶ τῶν Μαθη-
τῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς Διδαχῆς αὐτοῦ. Ἀποκριθεὶς
δὲ, ὅτι ἡ Διδαχὴ αὐτοῦ πάνδημος οὖσα, εἶναι τοῖς πᾶσι

³⁰⁾ Ἦν δὲ ὁ Νεανίσκος οὗτος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφός, ὡς τινες (ἐπιφάν Αἰρ.
ΟΗ'. Ναζιανζ. κατὰ Ἀρειανῶν. Ἡλίας ὁ Κρής Λόγ. ΙΑ'.) θέλουσιν ἢ
κατ' ἄλλους Ἰωάννης αὐτὸς ὁ ἐπιστήθιος· (Χρυσόστ. εἰς ψαλμ. ΙΓ',
καὶ Ἀμβρόσιος. εἰς ψαλμ. λς'.) Ἀλλ' ὁ Θεὸς Χρυσόστ. πάλιν (εἰς τὸν
Ματθ. Ομιλ. Κς'.) λέγει ὅτι ὁ Ἰωάννης δὲν ἐφίγεν ὥσπερ οἱ λοιποὶ ἢ
κατ' ἄλλους, (Θεοφύλ. καὶ Εὐθύμ. καὶ ἄλλ. αὐτ.) οἰκιακός τις ἦν ὁ συν-
δονοφόρος Νεανίσκος, ἐκ τοῦ οἴκου καθ' ὃν ὁ δαίμων ἐτελέσθη, ἐξε-
λθὼν καὶ αὐτὸς, καὶ ἀκολουθήσας ἕως τοῦ Κήπου. Πιθανώτατον, ὅτι
ἦν τις ἐκ τοῦ προσεγγίζοντος τῷ Κήπῳ χωρίου, διὰ τοῦ γενομένου Θο-
ρύβου ὑπὸ τῆς σπειρας τότε ἐξυπνισθεὶς καὶ προσδραμὼν, ὡς εἶχε
κατὰ περιέργειαν.

³¹⁾ Οἱ μὲν, γνωστός (φασίν) ὡς εὐγενής· οἱ δὲ, ὡς ἀλεύς· οἱ δὲ, ὡς Νομο-
μαθής· κοινῶς ὅμως οἱ πάντες λέγουσιν, ὅτι οὗτος ἦν Ἰωάννης ὁ Εὐ-
αγγελιστής. (Χρυσόστ. Ἱερώνυμ. Θεοφύλ. κς.) τὸ ὅποῖον καὶ ἀούτατον
ἀποδείχνει τὴν γνώμην τῶν ὑπεληφόντων ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦν ὁ Σινδονοφόρος

³²⁾ Ματθ. Κς'. 56 — 58. καὶ 69 — 75. Μάρκ. ΙΑ'. 50 — 52. καὶ 54. καὶ
66 — 72. Λουκ. ΚΒ' 54 — 62. Ἰωάν. ΙΗ'. 15 — 18 καὶ 25 — 27.

γνωστή· ὑπὸ τοῦ παρεστηκότος ὑπηρέτου καταρῥαπίζεται· ἔπειτα δέσμιος ἀποστέλλεται πρὸς Καϊάφαν, τὸν, κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν, Ἀρχιερατεύοντα ³³⁾).

§ 134.

Ἐκεῖ οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ τὸ Συνέδριον ὅλον, ἐξήτουν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν· καὶ «πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ «εὖρον.» Αὐτοῖς ἔπειτα τινὲς ψευδοματυροῦσιν, ὡς εἶπεν· ὅτι δύναται νὰ καταλύσῃ τὸν Ναὸν, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν νὰ τὸν ἀνοικοδομήσῃ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς σιωπῶν εἰς τὴν καταμαρτύρησιν, καὶ ἐξορκισθεὶς ὑπὸ τοῦ Καϊάφα ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, νὰ εἰπῇ ἂν αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστὸς· ἐπειδὴ κατανεύων προαπαγγέλλει τὴν ἐν δόξῃ αὐτοῦ Παρουσίαν, διέρρηξεν ὁ Ἀρχιερεὺς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, φρίκην ὑποκριθεὶς ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, καὶ εἰπὼν· ὅτι ἐβλασφήμησεν. Ὅθεν καὶ τῶν παρόντων συνεπιβοησαμένων, ὅτι ἔνοχος θανάτου ἐστὶ πρὸς πάντων ἐμπτύεται, κολαφίζεται, ῥαπίζεται· εἶτα τὸ πρόσωπον καλυπτόμενος, καὶ ἐρωτώμενος μετὰ χλεύης νὰ προφητεύσῃ τοὺς τύπτοντας, πικρῶς διακωμωδεῖται, καὶ βλασφημεῖται ³⁴⁾).

§ 135.

Τῇ ἡμέρᾳ ³⁵⁾. ἐφεξῆς, τὸ πρῶτ', συμβουλευθέντες οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τοῦ Λαοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτὸν, μετὰ τινὰς διερωτήσεις δέσμιον αὐτὸν ἀποστέλλουσι πρὸς Πιλάτον. ³⁶⁾ μὴ εἰσελθοῖτες ὁμῶς αὐτοὶ εἰς

³³⁾ Ἰωάν. ΙΗ'. 19 — 24.

³⁴⁾ Ματθ. Κς'. 57 — 59 — 68 Μάρκ. ΙΑ'. 53 — 55 — 65 Λουκ. ΚΒ'. 63 — 71.

³⁵⁾ Μαρτίου κγ'. ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος παρασκευῆς.

³⁶⁾ Ματθ. ΚΕ'. 1. 2. Μάρκ. ΙΕ'. 1. Λουκ. ΚΓ'. 1. Ἰωάν. ΙΗ'. 28.

τὸ πραιτώριον ἵνα μὴ μισθώσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα, Ἐν τούτῳ ὁ Ἰούδας μεταμέλεται, καὶ ἐπιστρέφας τῆς προσδοσίας τὸ μίσθωμα, ἀναχωρεῖ, καὶ ἀπάγχεται³⁷⁾. Οἱ δὲ Ἀρχιερεῖς ἀνάξιον κρίναντες, τὸ νὰ βάλουν εἰς τὸν Κορβανᾶν τὰ αἱματώδη ἐκεῖνα ἀργύρια, ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις, κατὰ τὴν προφητικὴν πρόρρησιν³⁸⁾.

§ 136.

Ὁ Πλάτος ἀνακρίνει πολυτρόπως ἀναχθέντα τὸν Ἰησοῦν· τὸν εὐρίσκει ἀναίτιον· τὸν πέμπει πρὸς Ἡρώδην ὡς Γαλιλαῖον, καὶ παρὰ τούτου πάλιν τὸν δέχεται

³⁷⁾ Ὁ δὲ Ἰερὸς Λουκᾶς (πράξ. 18). «πρηνὴς γενόμενος (φησὶν) ἐλάκησε μέσος καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ». Συμβιβάζουσι δὲ ταῦτα μὲ τὴν κατὰ Ματθαῖον τοῦ Ἰούδα ἀγχόνην, λέγοντες· ὅτι τὸ δένδρον ἀφ' οὗ ἀπήχματο, ἐκάμφθη ὑπὸ τοῦ βάρους· καὶ ἀπολυθείς πρὶν ἐκψύξη τέλειον ὁ Ἰούδας ὑπότινων, μετ' οὐ πολὺ ἢ ὑδρῶ ἐξωδηκῶς (ὡς γράφει ὁ Θεοφύλακτος) ἢ ἀφ' ὑψηλοῦ τόπου κρημνισθείς (ὡς Εὐθύμιος) ἐλάκησε μέσος. Ὁ δὲ παπίας παρὰ τῷ οἰκουμενίῳ (Πράξ. Α'. κρίνει, ὅτι ἀπαγχονισθέντος τοῦ Ἰούδα, καὶ ὑπεροιδήσαντος τὸ σῶμα, τοῦ βρόχου διὰ τὸ βάρος κοπέντος, κατέπεσε, καὶ διεξῆράγη, καὶ οὕτως ἐξεχύθη αὐτοῦ τὰ ἔγκατα.

³⁸⁾ Ματθ. ΚΖ'. 3 — 10. Σημείωσαι, ὅτι ἡ ῥῆσις ἣν ὁ Εὐαγγελιστὴς ἐνταῦθα ἀπορέμει τῷ Ἱερεμίᾳ, παρὰ τῷ προφῆτῃ τούτῳ δὲν ἀναγινώσκεται. Ὅθεν οἱ μὲν, σφάλμα Γραφικὸς ἐνταῦθα ὑποφάνται· οἱ δὲ τῶν τοῦ Ἱερεμίου προφητεϊμάτων τὸ χωρίον τοῦτο ἐκπεσεῖν, καὶ ἀφανισθῆναι κρίνουσιν· οἱ δὲ ἄλλοι ἄλλως· περὶ οὗ μέτιθε, εἰ βούλει τοὺς διερμηνευτάς καὶ ἀντὶ πάντων ἕνα, Ἀνγουστίνον τὸν Καλμέτην, εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον ὑπόμνημα.

Ἐπειδὴ δὲ παραπληοῖα τῇ ἐν τῷ Ματθαίῳ ἀναφερομένῃ, εὐρίσκειται ἡ ῥῆσις τοῦ προφῆτου Ζαχαρίου (Κεφ. ΙΑ'. 12. 13.) ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς ὠνόμασε τὸν Ἱερεμίαν, διότι οἱ ἱερεῖοι, ἔταπτον αὐτὸν ὡς κεφαλὴν τῶν προφητῶν· (ὄρα Ματθ. Ιζ. 14.) ὅθεν ταυτὸν ἦν εἰπεῖν, ὅτι Ἱερεμίας λέγει, ὡς ὅτι τὰ Βιβλία λέγουσι τὰ προφητικά· ἦτοι αἱ Προφητεῖαι. (ὄρα Βεαυσώβρην, καὶ Λαμφαντ. ἐν τῇ Γαλλικῇ ἐρμην. ἣν ἐξέδωκαν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ματθ. Αὐτόθι.)

ἀναπεμφθέντα ὀπίσω, ὁμολογούμενον ὁμοίως καὶ παρ' ἐκείνου ἀνεύθυνον. Ὅθεν σπουδάζει νὰ τὸν ἀπολύσῃ καὶ ὡς ἀφέσιμον, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα συνήθειαν, προβάλλων εἰς ἐκλογὴν, ἢ τοῦτον, ἢ τὸν Βαραββᾶν τὸν Ἀρχιληστήν ἀπολύσαι τοῖς Ἑβραίοις, ὃν ἂν ἐθέλωσιν. Ἀλλ' ἀναγκάζεται ὑπὸ τοῦ θορυβώδους ὄχλου τελευταῖον νὰ καταψηφίσῃ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ θάνατον· διὸ, πρότερον φραγγελώσας, παραδίδει αὐτὸν εἰς τὸ σταυρωθῆναι ³⁹⁾.

§ 137.

Παραδοθεὶς εἰς χεῖρας τῶν στρατιωτῶν ὁ Κύριος γυμνοῦται ἐνδύεται χλαμύδα κοκκίνην· στεφανοῦται μὲ ἀκάνθας· σκηπτροφορεῖται μὲ κάλαμον· καὶ ὡς δῆθεν Βασιλεὺς αἰτοχειροτόνητος καταχλευαζόμενος, πολυτρόπως ἐμπαίζεται, γονυπετεῖται, ἐμπτύεται, κατὰ προσώπου καὶ κεφαλῆς κατακρούεται καὶ τέως ἀναενδυθεὶς τὰ αὐτοῦ ἱμάτια, ἐξέρχεται βασιτάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ καθ' ὁδὸν ὑπὸ τοῦ ἀγγαρευθέντος Σίμωνος τοῦ Κυρηναίου ἀπὸ τοῦ σταυρικοῦ βάρους ἀνακουφίζόμενος, καὶ τὰς περὶ αὐτὸν θρηνησάσας γυναῖκας παραινέσας ἐπ' αὐτῷ μὴ κλαῖναι. ἀλλ' ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν φθάνει τέως εἰς τὸν Γολγοθὰ τόπον τῆς καταδίκης. Ἐκεῖ οὖν ὄξον ποτίζεται μετὰ χολῆς μεμιγμένον, καὶ κατὰ τὴν τρίτην τῆς ἡμέρας ὥραν ἐν μέσῳ δύο ληστῶν σταυροῦται. Ἐπιγραφείσης καὶ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπὶ τῷ σταυρῷ Γράμμασιν Ἑλληνικοῖς, καὶ Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑβραϊκοῖς· *I. N. B. I.* Ὁ σταυρωθεὶς εὐχεται ὑπὲρ τῶν σταυρωσάντων. Οἱ σταυ-

³⁹⁾ Ματθ. ΚΖ'. 11 — 26· Μάρκ. ΙΕ'. 2 — 15· Λουκ. ΚΓ'. 2 — 25, Ἰωάν. ΙΗ'. 29 — 40. Καὶ ΙΘ'. 1 — 6 — 15.

ρωταὶ διαμερίζονται, καὶ διὰ λαχνῶν κληροῦνται αὐτοῦ τὰ ἱμάτια. Οἱ παραπορευόμενοι κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν βλασφημοῦσιν. Οἱ Ἀρχιερεῖς, οἱ Γραμματεῖς οἱ πρεσβύτεροι τὸν ἐκμυκτηρίζουσιν. Οἱ σταυρωθέντες σὺν αὐτῷ δύο λησταὶ τὸν κατονειδίζουσιν. Ἀλλ' ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν μετ' ὀλίγον φωτισθεὶς, καὶ τὸν ἄλλον ἀπελέγξας, αὐτὸς, διὰ τοῦ· μνήσθητί μου, ἤνοιξεν ἑαυτῷ τὸν παράδεισον ⁴⁰).

§ 138.

Πλησίον παρὰ τῷ σταυρῷ ἵσταμένην, μετὰ γυναικῶν ἄλλων, βλέπων ὁ μονογεννὴς υἱὸς τὴν Μητέρα, καὶ τὸν Μαθητὴν ὃν ἠγάπα, «ὦ Μητὴρ (λέγει), ἴδε ὁ υἱός σου· ὦ Μαθητὰ, ἴδε ἡ Μητήρ σου· καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ Μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια ⁴¹).

§ 139.

Κατὰ τὴν ε'. ὥραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης, σβέννυται τὸ τοῦ οὐρανοῦ ὄμμα ὁ ἥλιος· ἡμέρα τῆς Σελινιακῆς φάσεως ὑπῆρχε τότε κατὰ τὴν θέσιν τῆς Ἰουδαίας· ἡ δεκάτη πέμπτη, καὶ ἐν μέσῳ τῆς λαμπρᾶς ἡμέρας σκότος βαθὺ περὶ τὴν γῆν πᾶσαν περιεχύθη, ἀπὸ ἑκτῆς ἕως ὥρας ἐννάτης ⁴²) περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀναβοᾷ ὁ Ἰησοῦς

⁴⁰) Ματθ. ΚΖ'. 27 — 44. Μάρκ. ΙΕ'. 16 — 32. Λουκ. ΚΓ'. 26 — 43. Ἰωάν. ΙΘ'. 2 — 5; 16 — 24.

⁴¹) Ἰωάν. ΙΘ'. 25 — 27.

⁴²) Τὸν παράδοξον σκοτασμόν τοῦτον, ἐξαιρουμένων καὶ τῶν Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου ἐπιστολῶν. Πολυκάρπῳ καὶ Ἀπολλοφάνει· καθότι τὰ Διονυσίου περιφερόμενα Συγγράμματα, ὡς ὑστερόπλαστα· ὑπὸ πολλῶν ἀθετοῦνται· μαρτυρεῖ καὶ Φλέγων ὁ Ἀθριανοῦ ἀπελεύθερος (παρὰ Εὐσεβ. ἐν τοῖς χρόν.). τὴν παραδόξως τότε τοῦ ἡλίου συμβᾶσαν ἔκλειψιν Τὴν δὲ τοῦ Φλέγοντος τούτου μαρτυρίαν καὶ Ἰούλιος ὁ Ἀφρικανὸς προβάλλεται. (παρὰ τῷ Συγκρίλλῳ Σελ. 322.) Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς καὶ Θαλλόν

ἀπὸ τοῦ σταυροῦ ἐφ' οὐ ἐκρέματο πρὸς τὸν Πατέρα :
 Ἥλὶ Ἥλὶ κτ. τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ παρεστῶτων κρίνουσιν,
 ὅτι Ἥλιαν ἐπικαλεῖται. Λέγει ἐπὶ τούτοις: διψῶ. καὶ
 διὰ σπόγκου ὑσώπῳ περιτεθειμένου ποτίζεται ὄξος.
 Τελευταῖον κράζει φωνῇ μεγάλῃ: τετέλεσται· καὶ κλί-
 νας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. Καὶ τότε
 τὸ Καταπέτασμα τοῦ Ναοῦ ἐσχίσθη· ἡ γῆ ἐσεισθη ⁴³⁾

τινα ὀνόματι, Ἰστορικὸν Ἑλλήνα παρεισάγει, τὸν ἐν Γ'. τῆς αὐτοῦ Ἰστορίας,
 τὸ ἐπὶ τοῦ σταυρωθέντος Χριστοῦ ἐπιχεθὲν σκότος ἀπομνημονεύσαντα·
 καὶ τοῦ εἰρημένου Φλέγοντος, ἥτοι ἀρχαιότερον γεγονότα, ἢ ὁμόχρονον.
 Προκαλοῦνται δὲ τοὺς ἐθνικοὺς εἰς τὰς προτεθείσας τοῦ Φλέγοντος καὶ τοῦ
 Θαλλοῦ μαρτυρίας, καὶ Τερτυλλιανὸς (Ἀπολογ. Κεφ. ΚΑ.) καὶ ὁ Μάρτυς
 Λουκιανὸς ὁ Ἀντιοχεύς (παρὰ Ρουφίνῳ Ἑκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. 5' Κεφ. 5'.
 Σελ. 144.) Οἱ δὲ ὕστερον, καίτινα τῶν ἀνέκαθεν παρὰ Σίναις παρα-
 τετηρημένων ἐκλείψων εἰς πίστιν προχειρίζονται (ἐν Ε'. Τόμ. τῆς Γερ-
 μανικ. Β' βιβλιοθ. Ἄρθρ. Β'. καὶ Γ'.) καίτοι Ἀλφόνσος ὁ des Vignoles
 (Αὐτ.) μηδεμίαν αὐτὴν ἔχειν ἐμφέρειαν πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς σταυρώσεως
 συμβάντα σκοτασμόν ἀποδείξει διὰ πολλῶν ἀγωνίζεται. Ἀλλὰ καὶ δο-
 θέντος, ὅτι ἡ παράδοξος αὕτη σκοτία, παρὰ τοῖς ἔξω πάντῃ ἐστὶν
 ἀμάρτυρος. (ὁ καὶ Κέλσος πάσαι κατὰ χριστιανῶν ἀντέφερον) ἀπαν-
 τῶμεν ὅμως μετὰ ὠριγένοους, (Ὁμιλ. εἰς Ματθ. λέ. καὶ λζ'. καὶ ἐν τῷ Β'.
 Βιβλ. κατὰ Κέλσον.) ὅτι ὁ σκοτασμός ἐκεῖνος τότε συνέβη ἐν μόνῃ τῇ
 Ἰουδαίᾳ, ἥτις πολλὰκις ἐνοεῖται διὰ τοῦ ὀνόματος πάσης τῆς γῆς (ὡς παρὰ
 τῷ Λουκᾷ Α'. 25). Ὡς γὰρ προσφυνὼς λέγει Σαμουὴλ ὁ Βασνάγης (ἐν Τόμ.
 Α'. τῶν χρόν. Σελ. 248. κξ. καὶ Σελ. 398. κξ.) ὥσπερ πάσαι τοῖς
 Αἰγυπτίοις τὸ ψηλαφτὸν ἐπικέχνται σκότος, τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὸ
 αὐτὸ ἡλιακῇ φωτὶ περιαναζομένων· οὕτως ὕστερον σκότος βαθὺ τῶν
 Ἰουδαίων κατεσκεδάσθη, ἐν ᾧ οἱ ἐξ ἐθνῶν τοῦ ἀφ' ἡλίου φέγγους
 ἐτίγχανον ἀπολαύοντες. Ἐπληροῦτο γὰρ τηρικαῦτα τὸ προφρηθὲν· ὅτι
 πολλοὶ ἀπὸ Ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν, καὶ ἀνακληθόσονται μετὰ
 Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ Βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οἱ δὲ υἱοὶ τῆς
 Βασιλείας ἐβλήθησονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. (Ματθ. Η'. 11—12.

⁴³⁾ Ἐπὶ Τιβαριόν (Τάκτι. Χρονικ. Βιβλ. Β'.) δώδεκα ἐπίσημοι πόλεις, ἐν
 Ἀσίᾳ· ἀπὸ σεισμοῦ κατηρραδίσθησαν καὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπὶ τοῦ Κυριακοῦ
 σεισμόν πάθους, τινὲς ὑπέλαβον. (Παῦλ. Ὁρόσ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. γ'.) Ἀλλ'
 αἱ μὲν πόλεις αἱ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ κατεδαφισθεῖσαι, (ὡς καὶ τρισκαί-
 δεκα Εὐσέβιος ἐν τῷ χρονικῷ ἀριθμεῖ κατ' ὄνομα) ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει
 τῆς Τιβερίου Βασιλείας κατεπτύθησαν. δέκα πέντε σχεδὸν ἔτη πρὸ τοῦ

αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, τὰ μνημεῖα ἠνεώχθησαν, νεκροὶ ἀνέστησαν, ὥστε ὁ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ καταπλαγέντες ὑπὸ τοῦ φόβου ἐξεβόησαν: «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος. Καὶ οἱ Θεαταὶ πάντες, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον· ἐν οἷς, καὶ πολλοὶ ἦσαν γνωστοὶ τῷ Ἰησοῦ· καὶ γυναῖκες αἱ συναναβάσαι αὐτῇ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, θεωροῦσι τὰ γενόμενα⁴⁴).

§ 140.

Κατ' αἴτησιν τῶν Ἰουδαίων, διὰ νὰ μὴ μείνουν εἰς τὴν ἐφεξῆς μεγάλην τῆς ἐορτῆς ἡμέραν κρεμάμενα τὰ τῶν καταδίκων σώματα, πέμπονται ὑπὸ Πιλάτου τοῦ Ἡγεμόνος στρατιῶται· οἵτινες τῶν μὲν δύο ληστῶν, ὡς ἔτι ζώντων, συντριβουσι τὰ σκέλη· τοῦ δὲ Ἰησοῦ, τεθνηκότος ἤδη, «οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη· ἀλλὰ (σωζομένου κἀνταῦθα τοῦ τύπου· ὅτι «ὁστοῦν οὐ συντριβήσεται «ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τυθέντος ἀμνοῦ⁴⁵) εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε· (πάλιν καὶ ἐν τούτῳ τῆς Γραφικῆς Προρφήσεως πληρουμένης: «ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.⁴⁶) ἐξ ἧς πλευρᾶς «ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ⁴⁷).

Σωτηρίου πάθους· κατὰ δὲ τὸ δέκατον ἔνατον ἔτος τῆς Τιβερίου Βασιλείας ὕστερον· τουτέστι κατ' αὐτὸ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου. ὁ Αὐτὸς Παμφιλίου Εὐδοβίου ἐν ἐλληνικοῖς ὡς λέγει (ἐν τῷ χρονικῷ) ὑπομνήμασις εἶδεν ἰστορούμενα, κατὰ λέξιν ταῦτα. «Ὁ ἥλιος ἐξέλειπε· Βιθυνία ἐσειόθη. Νικαίας τὰ πολὰ ἔπεσεν.

⁴⁴) Ματθ. ΚΖ'. 45 — 56. Μάρκ. ΙΕ'. 37 — 41. Λουκ. 46 — 49. Ἰωάν. ΙΘ'. 28 — 30.

⁴⁵) Ἐξόδου ΙΒ'. 46. Ἀριθμ. Θ'. 12. ψαλμ. ΑΔ'. 20.

⁴⁶) Ζαχαρ. ΙΒ'. 10. ψαλμ. ΚΒ'. 16.

⁴⁷) Ἰωάν. ΙΘ'. 31 — 37.

§ 141.

Κατ' αἴτησιν δὲ Ἰωσήφ τοῦ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, Συμπράττοντος αὐτῷ καὶ τοῦ Νικοδήμου, τῶν κρυφίων Μαθητῶν) ὀψίας ἤδη γενομένης, ἀποκαθηλοῦται ἀπὸ τοῦ σταυροῦ τὸ Ἰησοῦ σῶμα, ἀρωματίζεται, Σινδόνι καθαρᾷ τυλίσσειται. Αἱ δὲ Μαρίαί, ἥτε Μαгдаληνή, καὶ ἡ ἄλλη ἡ τοῦ Ἰωσήφ Μήτηρ, καθήμεναι ἀπέναντι ἐθεώρουν ποῦ τίθεται ⁴⁸).

§ 142.

Τῇ ἐπαύριον ⁴⁹), οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι παραστήσαντες εἰς τὸν Πιλάτον, ὃς εἶχον ὑποψίας, μὴ πως οἱ Μαθηταὶ κλέψαντες τὸ ἐνταφιασθὲν σῶμα, κηρύξωσιν ὡς ἀληθινὴν τὴν τοῦ νεκροῦ προεπηγγελμένην Ἀνάστασιν, λαμβάνουσιν ἄδειαν νὰ σφραγίσωσι τὸν τάφον, καὶ νὰ τὸν φυλάττωσι διὰ τῆς Κουστοδίας ⁵⁰).

§ 143.

Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τοῦ Σαββάτου ἐκείνου, ἔχουσαι αἱ Μαρίαί προητοιμασμένα διάφορα ἀρώματα, καὶ μύρα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσι τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, ἡσυχασαν ἐυλαβούμεναι τῆς νενομοθετημένης τοῦ Σαββάτου ἀργίας τὴν ἀθέτησιν ⁵¹).

§ 144.

Παρελθούσης τῆς τοῦ Σαββάτου ἡμέρας, κατὰ τὸν βαθὺν ὄρθρον τῆς ἐφεξῆς Κυριακῆς (τῆς μιᾶς Σαββά-

⁴⁸) Ματθ. ΚΖ'. 57 — 61. Μάρκ. ΙΕ'. 42 — 47. Λουκ. ΚΓ'. 50 — 55. Ἰωάν. ΙΘ'. 38 — 42.

⁴⁹) Μαρτίου κδ'. ἡμέρα Σαββάτου.

⁵⁰) Ματθ. ΚΖ'. 62 — 66.

⁵¹) Μάρκ. Ιζ'. 1. Λουκ. ΚΓ'. 56.

των⁵²⁾ μεθ' ὧρας ὥσεί τριάκοντα ἕξ ἀπὸ τῆς τοῦ ζωοδό-
του νεκρώσεως, αἱ γυναῖκες ἔρχονται μετὰ τῶν νεκρω-
σίων ἀρωμάτων εἰς τὸ μνημεῖον· ἐν ᾧ δὲ διαλογίζονται
καθ' ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει αὐταῖς τὸν τὸ μνήμα ἐπι-
πωματίζοντα λίθον, γύνεται σεισμὸς φοβερός, καὶ τὸν
λίθον Ἄγγελος ἀποκυλίσας, κάθηται ἐπ' αὐτὸν, ἀστρα-
πηφόρος τὴν ὄψιν, χιωνόφοτος τὴν στολὴν, ὅστις ἐπιφα-
νεῖς ἀπενέκρωσεν ἀπὸ τοῦ φόβου τοὺς φύλακας. Ἐν τούτῳ
δὲ αἱ γυναῖκες εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, ὁρῶσιν ἄλλους
δύο Ἀγγέλους ἐν ἀνδρικῷ σχήματι, καὶ ἐσθήσεσιν ὁμοίως
ἀστραπτούσαις, μνηνύοντας αὐταῖς τοῦ Σωτῆρος τὴν ἔγερ-
σιν, καὶ ἀποστελλοντας αὐτάς νὰ δράμωσι ταχέως, καὶ
νὰ ἀπαγγείλωσι τοῖς Μαθηταῖς τὰ φαιδρὰ Εὐαγγέ-
λια, ὅτι τὰ προειρημένα αὐταῖς πάντα ἐπληρώθησαν·
καὶ ἅμα νὰ εἰποῦν αὐτοῖς νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν, ὅπου, θέλει ἀξιωθοῦν νὰ ἰδοῦν καὶ αὐτοπροσώπως
τὸν Σωτῆρα καὶ Κύριον αὐτῶν καὶ Διδάσκαλον⁵³⁾.

§ 145.

Ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία φθάσασα ἐν τούτῳ καὶ αὐτὴ
διὰ σκότους, καὶ ἰδοῦσα τὸν λίθον μετρημένον ἀπὸ τῆς
θύρας τοῦ μνημείου πετᾶ εὐθὺς, καὶ ἀναγγέλλει εἰς Πέ-
τρον καὶ Ἰωάννην ὅτι ἐπῆραν ἀπὸ τοῦ τάφου τὸν Κύριον·
ὁθεν Ἰωάννης νεανικῶς προτρέχει, καὶ παρακύψας βλέπει
τὰ ὀθόνια μόνα χωρὶς νὰ εἰσέλθῃ. Ἐπιφθάνει δὲ μετ'
αὐτὸν καὶ ὁ Πέτρος, καὶ εἰσελθὼν βλέπει χωριστὸν τῶν
ὀθονίων τὸ Σουδάριον, ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον·

⁵²⁾ Μαρκίου κέ.

⁵³⁾ Ματθ. ΚΗ. 1 — 7. Μάρκ. Ις'. 1 — 7. Λουκ. ΚΔ'. 1 — 8. Ἰωάν. Κ' 1.

καὶ τότε εἰσελθὼν καὶ ὁ προφθάσας Ἰωάννης εἶδε καὶ ἐπίστευσε. Διὸ καὶ ἐπανῆλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ κήρυκες ἤδη τῆς ὑπερφυοῦς Ἀναστάσεως· τὴν ὁποίαν, ἕως μὲν τότε δὲν ἐκατανόουν προλεγομένην ἐν ταῖς Γραφαῖς· τότε δὲ τέλεον ἐπληροφοροῦντο ἐξ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως ⁵⁴).

§ 146.

Ἐν τῷ μεταξὺ μαθόντες οἱ Ἀρχιερεῖς τὰ συμβάντα, πείθουσι δι' ἀργυρίων ἱκανῶν τοὺς στρατιώτας, νὰ διαφημίσουν, ὅτι ἐλθόντες οἱ Μαθηταὶ διὰ νυκτὸς ἔκλεψαν τὸν νεκρὸν διδάσκαλον, αὐτῶν κοιμωμένων. Καὶ διεδόθη μὲν τοῖς Ἰουδαίοις ἡ τοιαύτη φήμη ¹). Ἀλλ' ἐθριάμβευσεν ἡ ἀλήθεια κατὰ τοῦ ψεύδους· ἐπειδὴ ἀναστὰς ὁ Ἰησοῦς, παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα πραγματικῶς καὶ ταῖς γυναιξί, καὶ τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ τοῖς λοιποῖς Μαθηταῖς, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις ὁπτανόμενος αὐτοῖς δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ²).

§ 147.

Α'. ἐφάνη Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἣτις καὶ κατ' ἀρχὰς τὸν κηπουρὸν εἶναι νομίσασα, εὐθὺς ἐκ τῆς φωνῆς· Μαρίᾳ· τὸν ἐγνώρισε· Ραββουνὶ! καὶ παρ' αὐτοῦ ἀπεστάλη τῆς ὥρας πρὸς τοὺς Μαθητὰς μηνύτρια τῆς χαρμοσύνου Ἀναστάσεως ³).

⁵⁴) Ἰωάν. Κ' 1-10.

¹) Ματθ. ΚΗ'. 11 — 15.

²) Πράξ. Α'. 3.

³) Μάρκ. Ις'. 9 — 11. Ἰωάν Κ'. 11 — 18.

§ 148.

Β'. ἐφάνη εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ μνημείου ἐπιστρεφούσας γυναῖκας, αἷς εἶπε τὸ, χαίρετε· καὶ ἃς ἐνισχύσας· «μὴ φοβεῖσθε· ἀπέστειλεν ἵνα ἀπαγγείλωσι τοῖς Μαθηταῖς, ὅπως ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ κεῖ· αὐτὸν ὁρῶνται⁴⁾».

§ 149.

Γ'. ἐφάνη εἰς τὸν Πέτρον, κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν⁵⁾, «ὥφθη Σίμωνι καὶ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον⁶⁾» ὥφθη Κηφᾶ ὑφ' οὗ δὲ ἀναγγείλαντος ἐπληροφορήθησαν ἀκούσαντες καὶ οἱ λοιποὶ, ὅτι ἡγέρθη ὁ Κύριος ὄντως.

§ 150.

Δ'. ἐφάνη εἰς τοὺς δύο, τοὺς πορευομένους εἰς Ἐμμαῶς ὧν ὁ μὲν, ὀνομάζεται Κλεώπας, τοῦ δὲ ἑτέρου σιγᾶται τὸ ὄνομα⁷⁾. Καὶ τινὲς μὲν ὑπέλαβον ὅτι οὗτος ἦν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς⁸⁾. Ἄλλ' ὁ Λουκᾶς κατ' ἀρχὰς τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν συναριθμεῖ ἑαυτὸν μετ' ἐκείνων, οὔτινες αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ λόγου ἐγένοντο⁹⁾, ἕτεροι δὲ τὸν Συνοδοιπόρον τοῦ Κλεώπα τὸν ὀνόμασαν Σίμωνα¹⁰⁾. Ὁ δὲ Ἱερὸς Ἐπιφάνιος¹¹⁾ ἐνόμισεν, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Ναθαναήλ. Πάντα ταῦτα ἀμφιλεγόμενα ἢ σιγῇ τῶν Εὐαγγελιστῶν καθίστησι.

⁴⁾ Ματθ. ΚΗ'. 9 — 10

⁵⁾ Κεφ. ΚΔ'. 34.

⁶⁾ Α. Κορινθ. ΙΕ'. 5.

⁷⁾ Μαρκ. Ιζ'. 12 — 13. Λουκ. ΚΔ'. 13 — 35.

⁸⁾ Θεοφύλ. ἐνταῦθα. Νικηφόρ. ὁ Κάλλις. ἐν τῇ Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. λδ'.

⁹⁾ Λουκ. Α'. 2.

¹⁰⁾ Ὁριγένης εἰς τὸν Ἱερὸν. καὶ εἰς τὸν Ἰωάν. καὶ ἐν τοῖς κατὰ Κέλσου. Βασιλ. ὁ Μέγ. εἰς τὸν Ἡσαΐαν Κεφ. ε'.
¹¹⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΚΓ'. Ἀριθμ. ε'.

§ 151.

Ε'. ἐφάνη, ὁψίας ἤδη οὔσης, κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, τοῖς Μαθηταῖς συνηγμένοις, ἐλσελθὼν τῶν Θυρῶν κεκλεισμένων, δείξας αὐτοῖς τὰς χειρας καὶ τοὺς πόδας, καὶ φαγὼν ἐνώπιον αὐτῶν, «*ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου*» καὶ διανοίξας αὐτοῖς τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς Γραφάς, μεταδούς τε τοῦ ἐμφυσήματος, καὶ διορίσας αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀποστολὴν τοῦ κηρύγματος ¹²⁾.

§ 152.

Καὶ αὐταὶ μὲν αἱ φανερώσεις τοῦ Κυρίου, ἐγένοντο πᾶσαι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς. Ὅτι δὲ τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἡμέρᾳ καὶ εἰς τὴν ἀειπάρθενον αὐτοῦ μητέρα ἐφάνη ὁ Κύριος, ὥςτινες ἐγνωμάτευσαν ¹³⁾ τοῦτο εὐσεβῶς μὲν δυνάμεθα νὰ τὸ τεκμηριώσωμεν ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν ὅμως καὶ περὶ τούτου οὐδὲν ἀκούομεν.

§ 153.

ς'. Μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως, παρέστη πάλιν τοῖς Μαθηταῖς συνηθροισμένοις, τῶν Θυρῶν κεκλεισμένων, ὁ Κύριος, παρόντος τότε καὶ τοῦ Θωμᾶ τοῦ ὀποίου τὴν πρὶν ἀπιστίαν, ἢ τῶν χειρῶν καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐξαναστάντος διαψηλάφησις εἰς πίστιν τελείαν μετέβαλεν ¹⁴⁾.

§ 154.

Ζ'. Ἐφανερώθη τὸ τρίτον ἤδη εἰς τοὺς Μαθητάς

¹²⁾ Δουκ. ΚΑ'. 36 — 49. Ἰωάν Κ'. 19 — 23.

¹³⁾ Μελέτ. ὁ Ἀθην ἐν τῇ Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ἡ.

¹⁴⁾ Ἰωάν Κ'. 24 — 29.

συνηγμένους ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος· ὅπου ἀλιεύοντες, ἔβαλον, διὰ κελεύσεως αὐτοῦ, εἰς τὰ δεξιά μέρη τὰ δίκτυα, καὶ εἴλκυσαν ἰχθύας μεγάλους ἑκατὸν πεντήκοντα τρεῖς Ἐκεῖ μετ' αὐτῶν καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ἀν-
θρακίᾳς ὀψάριον ἔφαγε μετὰ τοῦ ἄρτου. Ἐκεῖ καὶ διὰ τῆς τριττῆς ἐρωτήσεως· ἀγαπᾷς με; τὴν τριττὴν ἀρ-
νησιν τοῦ Πέτρου ἐθεράπευσε προειπὼν αὐτῷ, καὶ ὅποιον εἶδος Θανάτου αὐτὸν ἀπεκδέχεται καὶ δὴ, καὶ περὶ τοῦ Ἰωάννου ἐπερωτήσαντι, ἀποκριθεὶς· «τὸ, εἰ ἂν αὐτὸν Θέλω
«μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ; ὅθεν ἡ σφαλερὰ
περὶ τοῦ ἐπιστηθείου (ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει) ἐγεννήθη
ὑπόληψις ¹⁵⁾.

§ 155.

Η'. Εὐρεθέντες οἱ ἑνδεκα, (ὥς ἦν αὐτοῖς διατεταγμένον·)
εἰς Γαλιλαίαν, εἶδον ἐκεῖ τὸν Ἰησοῦν, καὶ προσεκύνησαν
αὐτὸν. Ἀγκαλὰ τινὲς ἐξ αὐτῶν δὲν ἔλειψαν κατ' ἀρχὰς
να ὑποδιστάσωσιν. Ἐκεῖ δὲ τότε διωρίσθησαν εἰς τὸ
κήρυγμα· πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη,
βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ
υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου πνεύματος· (ὅπου σαφῶς τὸ ὑψηλὸν
καὶ ἀνερμήνευτον δόγμα τῆς μοναδικῆς καὶ ἐνιαίας Τρι-
άδος κηρύττεται) καὶ διδάσκοντες τοὺς βαπτιζομένους
τηρεῖν πάντα τὰ τοῦ Κυρίου ἐντάλματα ¹⁶⁾.

§ 156.

Θ'. ὥφθη ἐπάνω πεντακοσίοις Ἀδελφοῖς ἐφάπαξ ¹⁷⁾.
Πότε δέ, καὶ ποῦ; οὐδαμοῦ σεσημείωται. ὑπολαμβάνουσι

¹⁵⁾ Ἰωάν. ΚΑ'. 1 — 23.

¹⁶⁾ Ματθ'. ΚΗ'. 16 — 20.

¹⁷⁾ Α'. Κορινθ'. ΙΕ'. 6.

τινές, ὅτι κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὁγδῶην φανέρωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν ¹⁸⁾ Ἄλλοι δὲ κρίνουσιν, ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως, ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ Ἐλαιῶνος, ἐννοοῦντες τὸ ἐπάνω, ἀντὶ τοῦ ἄνωθεν, ὅθεν ἀναλαμβάνομενος ὤφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς ¹⁹⁾.

§ 157.

Γ'. ὤφθη Ἰακώβω τῷ Ἐλάσσονι δηλαδή, τῷ Ἀδελφῷ τοῦ Κυρίου ²⁰⁾. Τὴν φανέρωσιν ταύτην τὴν ἀναφέρει καὶ τὸ Ἀπόκρυφον τῶν Ναζηραίων Εὐαγγέλιον· ἦτοι τὸ κατ' Ἑβραίους· ²¹⁾ πλὴν, ἐκ μὲν τοῦ εἰρημένου Ἀποκρύφου Εὐαγγελίου ὑποτίθεται, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς Ἀναστάσεως· ἐκ δὲ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου φαίνεται, ὅτι ἀφ' οὗ τοῖς ἐπάνω πεντακοσίοις Ἀδελφοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐθεάθη, ἔπειτα ὤφθη τῷ Ἰακώβω.

§ 158.

ΙΑ'. τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως, ²²⁾ εἰς Ἱερουσαλὴμ πρῶτον πολλὰ διαλεχθεὶς πρὸς τοὺς Μαθητὰς ὁ Κύριος· προσβιβάσας αὐτοὺς εἰς τὸ τοῦ Εὐαγγελίου κήρυγμα· προδηλώσας τὰ σημεῖα, ὅσα τοῖς πιστεύουσιν μέλλουσι παρακολουθεῖν· παραγγείλας αὐτοῖς ἵνα μένωσιν αὐτοῦ, ἕως οὗ ἐνδύσωνται τὴν ἐξ ὕψους δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου πνεύματος ἐπ' αὐτοὺς, ἐξήγαγεν αὐτοὺς εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλό-

¹⁸⁾ Ἀύγουστινος Καλμέτης, ἐν ὑπομνήμ. τῷ εἰς τὴν Α'. πρὸς Κορινθ. Κεφ. ΙΕ'. Καὶ ἐν τῇ Εὐαγγελικ. Ἀρμονίᾳ.

¹⁹⁾ Παρὰ Χρυσος, καὶ Θεοφύλ. καὶ Οἰκουμενίω.

²⁰⁾ Α'. Κορινθ. ΙΕ'. 7.

²¹⁾ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ Καταλόγ. τῶν Ἑκκλησ. Συγγραφέων.

²²⁾ Μαΐου γ'.

γησεν αὐτοὺς· καὶ βλέπόντων αὐτῶν, ἐπήρθη καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νεφέλῃ ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, ὅτε καὶ δύο Ἄγγελοι παραστάντες, τί ἐστήκατε (εἶπον) Ἄνδρες Γαλιλαῖοι εἰς τὸν οὐρανὸν ἀτενίζοντες· οὗτος ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν μετὰ χαρᾶς μεγάλης ²³⁾.

ΕΤΟΣ ΔΔ'.

§ 159.

Μετὰ τὴν εἰς οὐρανούς τοῦ Κυρίου Ἀνάληψιν, οἱ Ἀπόστολοι σὺν ταῖς Γυναξί, καὶ Μαρίᾳ τῇ Θεομήτορι, (Σημειῶσαι ὅτι ἐνταῦθα τὸ ἔσχατον, τῆς Θεοτόκου Μαρίας ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ γίνεται μνεία) καὶ σὺν τοῖς Ἀδελφοῖς αὐτοῦ ψυχὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ὥσει ἑκατὸν εἴκοσι, προσεκαρτέρουν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει ἐν τῷ ὑπερῷῳ τῷ ἐν Ἱερουσαλήμ. Τὸ δὲ ὑπερῷον, (μέρος τὸ ἀνώτερον τοῦ οἴκου, τὸ ὁποῖον οἱ Ἑβραῖοι διωρισμένον εἶχον ἐκ συνηθείας εἰς τόπον Εὐκτήριον) οἱ μὲν νομίζουσιν, ὅτι ἦν ἐν τῷ οἴκῳ Ἰωάννου τοῦ Ἐαγγελιστοῦ· οἱ δὲ, ἐν τῷ τῆς Μαρίας τῆς Μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπονομαζομένου Μάρκου, Ἄλλοι ἀπλῶς ἐκεῖνο λέγουσιν εἶναι, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς τὸ σταυρώσιμον Πάσχα ἐτέλεσεν. Ἄλλοι τελευταῖον (καὶ ἴσως οὐκ ἀπιθάνως) ὅτι αὐτὸ ἦν ἐν τῶν ὑπερῶων, τῶν ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς Αὐλῆς τοῦ Ναοῦ ὁποῖα ἦσαν διάφορα ἐκεῖ ὑπερῶα, τὰ εἰς ὑποδοχὴν τῶν εἰς τὸ Ἱερὸν συντρεχόντων πάντοτε ἀναπεπταμένα, καὶ παντὶ τῷ βουλομένῳ εἰσέρ-

²³⁾ Μάρκ. Ις'. 15 — 19. Λουκ. ΚΔ'. 50 — 52. Πράξ. Α'. 3 — 12.

χεσθαι ἔτοιμα ¹⁾ Ἐκεῖ οὖν τότε ἐπρόβαλεν ὁ Πέτρος τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ τῶν Ἀποστόλων χοροῦ, ἀποδείξας ἐκ τῶν ψαλμῶν ²⁾ ὅτι τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ προδότου Ἰούδα, τοῦ κακῶς μετὰ τὴν προδοσίαν τὸ ζῆν καταστρέψαντος προωρισμένον ἦν νὰ τὴν λάβῃ ἕτερος· ὃθεν στήσαντες ἐν μέσῳ δύο τῶν γνωρίμων, Ἰωσήφ τὸν καλούμενον Βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰουστός· καὶ Ματθαίαν· καὶ πρὸς Θεὸν προσευξάμενοι, ὅπως ἀναδείξῃ ὃν ἐξελέξατο καὶ κληρὸν δόντες, εἶδον ὅτι ἔπescen ὁ κληρὸς ἐπὶ Ματθαίαν· καὶ συγκατεψηφίσθη οὗτος μετὰ τῶν ἑνδεκα Ἀποστόλων ³⁾.

§ 160.

Ἐν τούτῳ τῷ ὑπερῷῳ, τῇ πεντηχοστῇ ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως ἡμέρᾳ, δεκάτῃ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου· ⁴⁾ περὶ ὥραν τρίτην τῆς ἡμέρας, ἐν ᾗ οἱ Ἀπόστολοι μετὰ τῶν Μαθητῶν, καὶ τῶν ἄλλων, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, περιμένοντες τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἐπεφοίτησεν ἐπ' αὐτοὺς αἰσθητῶς ἡ ἐξ ὕψους δύναμις. Πνεῦμα σφοδρὸν καὶ βίαιον πνεῦσαν ἐξαίφνης ἐπλήρωσε τὸν οἶκον, Μία γλῶσσα πυρίνη ἐκάθισεν ἐπὶ τῆς ἐκάστου κεφαλῆς. Καὶ πνευματέμφοροι γενόμενοι οἱ ἐκεῖ πάντες κατὰ τὴν Ἰωήλ προφητείαν ⁵⁾, ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ· τότε τὰ ἀπὸ διαφόρων χωρῶν συρρέυσαντα διὰ τὴν

¹⁾ Ὅρα Καμπέγιον Βαρίγγαν περὶ τῆς Παλαιᾶς Συναγωγῆς Βιβλ. Α'. Μέγ. Α'. Σελ. 152 — 153.

²⁾ Ψαλμ. ΞΘ'. 26.

³⁾ Πράξ. Α'. 13 ἄχρι τέλους.

⁴⁾ Ματθ. ιγ'.

⁵⁾ Κεφαλ. Β'. 28 — 32.

ἐορτὴν πλήθη, Πάρθοι, καὶ Μῆδοι, καὶ Ἑλαμίται κτ. κτ., πολυαριθμότερα, ὑπὲρ ἄλλοτέ ποτε κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον συναθροισθέντα διὰ τὴν διατρέχουσαν φήμην τῆς τοῦ προσδοκομένου Μεσσίου ἐλεύσεως, ἣν αἱ τῶν Γραφῶν προρρήσεις, καὶ μάλιστα αἱ τοῦ Δανιήλ.⁶⁾ ὑπέσχοντο ὡς ἤδη ἐγγίζουσιν· ἐξίσταντο καὶ ὑπερεθαύμαζον ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι ἐλάλουν, καὶ ἤκουεν εἰς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν. Τότε ὁ Πέτρος ἐπάρας τὴν φωνὴν ἐνώπιον πάντων κηρύττει τὸν Ναζωραῖον Σωτῆρα, καὶ διὰ πολλῶν ἀποδείχνει, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Κύριος ὁ Χριστὸς, ὃν ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ἐσταύρωσε, καὶ ὃν ὁ Κύριος ἀνέστησεν. Ὅθεν πολλοὶ κατανυγέντες, καὶ τὸν λόγον ἀποδεξάμενοι, ἐβαπτίσθησαν· καὶ προστετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλια. Οἱ δὲ πιστεύοντες αἰνοῦντες μὲν τὸν Θεὸν παρρησίᾳ ἐν τῷ Ἱερῷ, κλῶντες δὲ τὸν τῆς εὐχαριστίας ἄρτον κατ' ἰδίαν ἐν τῷ οἴκῳ, ἐν ᾧ τροφῆς μετελάμβανον, εἶχον μεταξὺ ἀλλήλων τὰ πάντα κοινὰ, ζῶντες ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς, καὶ ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ⁷⁾. Αὐταὶ αἱ πρῶται τῆς Ἐκκλησίας αὐξήσεις.

§ 161.

Ἐν μιᾷ τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν Πέτρος καὶ Ἰωάννης, ἀναβάντες εἰς τὸ Ἱερόν κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην· θεραπεύουσι τὸν χωλὸν τὸν ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ· οἱ λαοὶ πάλιν ἐκθαμβοὶ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ συντρέχουσιν εἰς τὴν τοῦ Σολομῶντος στοάν, καὶ βλέπουσι

⁶⁾ Κεφαλ. Θ'. 25.

⁷⁾ Πράξ. Β'. 1 — 41.

τὸν ἐπὶ τῇ πύλῃ τοῦ Ἱεροῦ πρότερον κατακείμενον, καὶ προσαιτοῦντα, ὀπίσω τότε τῶν Ἀποστόλων περιπατοῦντα καὶ πηδῶντα ὑπὸ χαρᾶς, καὶ τὸν Θεὸν μεγαλύνοντα. Καὶ ἐκεῖ πάλιν ὁ Πέτρος εὐκαίρως τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν διδάσκει, ἀποδεικνύς ὅτι ὁ ἐλθὼν Μεσσίας, διὰ στόματος τοῦ Μωσέως καὶ τῶν Προφητῶν, ἦν πρὸ αἰῶνος αὐτοῖς προκατηγγελμένος· ὅτι αὐτοὶ μὲν παρέδωκαν αὐτὸν εἰς θάνατον, ὁ δὲ Θεὸς αὐτὸν αὐτοῖς ἐξάνεστησεν· ὅτι καὶ πάλιν αὐτοὶ ἂν μετανοήσουν, θέλει ἀπολάβουν τὰς πρὸς τοὺς Πατέρας αὐτῶν προῦπεσχημένας εὐλογίας. Καὶ διὰ τῆς τοιαύτης Διδασκαλίας σαγηνεύει πάλιν ὁ Ἀπόστολος χιλιάδας Ἀνδρῶν, καὶ τοὺς ἀναγεννᾷ διὰ τοῦ Βαπτίσματος ⁸⁾).

§ 162.

Ἐπὶ τούτῳ οἱ δύο Ἀπόστολοι συλληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἱερέων καὶ τῶν Ἀρχόντων φιλακίζονται. Εἵτα ἐπὶ πληρεστάτου Συνεδρίου ἐνάγονται, ἀνακρίνονται, ἀπολογοῦνται, κηρύττουσι παρῶρησίᾳ μεγάλη τὸν σταυρωθέντα Ναζωραῖον, μαρτυρούμενοι ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ὑπ' αὐτῶν ἐξουθενηθεὶς ἀκρογωνιαίος λίθος, καὶ «οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ Σωτηρία. Οὕτω δὲ παρῶρησιαζόμενοι δὲν παιδεύονται, διὰ τὴν αὐτοψίαν τοῦ θαύματος· ἐπαπειλοῦνται ὅμως, καὶ παραγγέλλονται «μηκέτι φθέγγεσθαι, μὴ δὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· καὶ τέως ἀπολίονται. Ἀλλ' ἐπιστρέψαντες πρὸς ἰδίους, ἐπικαλοῦνται ὁμοθυμαδὸν τὴν ἐξ ὕψους βοήθειαν, καὶ σαλευθέντος τοῦ τόπου ἐν ᾗ ἦσαν συνηγμένοι,

⁸⁾ Πράξ. Γ'. 1 — 26. Καὶ Δ'. 4.

πλησθέντες δαφιλεστέρας τῆς τοῦ πνεύματος χάριτος καὶ δυνάμεως, ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ μετὰ πλείονος παρῳησίας ⁹⁾).

§ 163.

Οὐδὲν τότε ἴδιον εἶχον οἱ πιστεύοντες. Τὸ ἐμὸν καὶ τὸ Σὸν ἔλειπεν ἀπὸ τοὺς πρώτους τοῦ Χριστοῦ ἀκολούθους, διατὶ ὡς Ἀδελφοὶ πάντες ἐνόμιζον, καὶ πάντα κοινὰ εἶχον. Ὅθεν καὶ Ἰωσῆς ὁ Λευύτης μὲν τὴν φυλὴν, τῇ δὲ γένει Κύπριος, ὁ ἐπικληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων Βαρνάβας, ὅπερ ἐστίν· υἱὸς παρακλησίσεως· (πρὸς ἀντιδιαστολὴν Ἰωσῆς τοῦ ἄλλου Ἰωσῆ τοῦ καλουμένου Βαρσαβᾶ, καὶ ἐπικληθέντος Ἰούστου) πωλήσας τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ἤνεγκε τὰ χρήματα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων ¹⁰⁾. Ἄλλ' Ἀνανίας τις μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Σαπφείρας, ἐν ᾗ τὴν αὐτὴν διάθεσιν ὑποκριθέντες καὶ νοσηφισάμενοι μέρος τῆς τιμῆς τοῦ πωληθέντος κτήματος, ψεύδονται τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πίπτουσι νεκροὶ ἐλεγχόμενοι, καὶ ὑπὸ τῶν νεανίσκων ¹¹⁾ τουτέστιν ὑπὸ τῶν

⁹⁾ Πράξ. Α'. 1 — 31.

¹⁰⁾ Πράξ. Α'. 32 — 37.

¹¹⁾ Πράξ. Ε'. 1 — 11. Σηοημείωται δὲ καλῶς ἐνταῦθα, ὅτι νεώτεροι καὶ νεανίσκοι νοοῦνται οἱ ἐπὶ τινος ὑπηρεσίας τεταγμένοι, ἢ ἄλλως ὥστε τὴν ἡλικίαν προήκοντες. Ὡς περ ἐξ ἐναντίου πρεσβύτεροι καλοῦνται, οἱ προτεταγμένοι καὶ προεστέοντες, καίτοι πολλὰκις νεώτεροι. Ὅθεν ἐν τῇ Γραφῇ συχνάκις ὁ παῖς, καὶ ἡ παιδίσκη, ἀντὶ τοῦ δούλου καὶ τῆς δούλης. Ἰωσῆς δὲ κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν ταύτην εἴρηται καὶ τὸ ψαλμικὸν «νεώτερος ἐγὼ εἰμὶ καὶ ἐξουδενωμένος. Ψαλμ. ρη. 141. Ἀλλὰ δεικνύεται τοῦτο καὶ ἐξ ἐκείνου· ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος. (Λουκ. ΚΒ'. 26.) Καὶ ἐξ ἐκείνου· οἱ Νεώτεροι ὑπὸ τάγῃ τοῖς πρεσβυτέροις (Α'. Πέτρ. Ε'. 5.) ὅτι καὶ ἐδῶ ὁ Ἀποστολὸς τὰς τάξεις ἀποβλέπει, ὅχι τὰς ἡλικίας· ὅρα Μοσχέμ. Ἐκκλ. Ἰστορ. Τμήμ. Α'. Μέρ. Β'. Κεφ. Β'. § Χ. Καὶ Σημείωσ (ει).

ὑπηρετῶν νεκροφοροῦμενοι ἐνταφιάζονται καταδικάζοντος καὶ παραδειγματίζοντος διὰ τῆς φοβεραῆς ποινῆς τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀμάρτημα θανασιμώτατον, καὶ ἀναιρετικὸν χριστιανικῆς ἀκεραιότητος τὴν ὑπόκριον.

§ 164.

Τὰ Σημεῖα τὰ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων παραδόξως τελούμενα περισσεύονται· οἱ προστιθέμενοι τῇ πίστει πληθύνονται· ἐπὶ τούτοις οἱ Ἀπόστολοι φυλακίζονται ἀλλ' ὑπὸ Ἀγγέλου, νυκτὸς ἀνοίξαντος τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξάγονται καὶ παραστάντες λαλοῦσιν εἰς τὸ Ἱερὸν μετὰ πάσης ἐλευθερίας. Συγκροτεῖται τοίνυν κατ' αὐτῶν Συμεῶνιον, ἐν ᾧ, ὡς ἀθετηταὶ τῆς γενομένης αὐτοῖς πρότερον παραγγελίας, καὶ ὡς δημηγέρεται καὶ στασιασταὶ ἐπιπλήττονται. Πρὸς ταῦτα δὲ οἱ Ἀπόστολοι ἀποκριθέντες, ὅτι κπειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις, εὐψύχως πάλιν ἐκεῖ τὸν λόγον κηρύττουσι τὸν Σωτήριον. Διὸ οἱ συνεδριάζοντες διαπριόμενοι βουλευόνται νὰ τοὺς φρονέουσιν. Ἀλλ' ὁ Νομοδιδάσκαλος Γαμαλιήλ¹²⁾ προβάλλων εἰς παράδειγμα τοὺς δύο προλαβόντας ἀπατεῶνας τόντε Θεοῦ δ' αὖν¹³⁾ πρῶτον, καὶ μετ' ἐκεῖνον Ἰούδαν τὸν

¹²⁾ Ὁ Γαμαλιήλ οὗτος Διδάσκαλος ἐ χρημάτισε τοῦ Θεοῦ Παύλου· τινὲς δὲ φασὶν, ὅτι καὶ τοῦ Βαρνάβα, καὶ τοῦ Στεφάνου. Ἐπειδὴ δὲ, ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ τῶν Ἀποστόλων τοὺς ἐν τῷ Συνεδρίῳ ἀπέτρεπε, φαίνεται ὅτι ἦτον καὶ αὐτὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ Μάνδρας (τοῦλαχιστον ἐν τῷ κρυπτῷ) πρόβητον. Ὁ Θεὸς Χρυσόστομος (εἰς τὰς Πράξ. ὁμιλ. ΙΘ.) λέγει ὅτι ὁ Γαμαλιήλ ἐπίστευσε πρὸ τοῦ Παύλου. Ἱστοροῦσι δέτινες, ὅτι ἐβαπτίσθη ὑπὸ Πέτρου καὶ Ἰωάννου.

¹³⁾ Ὁ Θεοῦ δ' αὖν οὗτος, ἄλλος εἶναι βέβαια, παρὰ τὸν ὑπὸ Ἰωσήφον Φλαβίου (Ἀρχαιολ. Βιβλ. Κ'. Κεφ. β'.) ἱστορούμενον· ὁ γὰρ κατὰ Φλάβιον γόης, ἐκίνησε τὴν στάσιν ἐπὶ τῆς Κλαυδίου βασιλείας, ὅτε καὶ ὑπὸ Κουσπίου φάδου, τοῦ τῆς Ἰουδαίας ἐπατροπεύοντος ἐξωγρήθη, καὶ τὴν

Γαλιλαίων· οἱ ὅποιοι στασιασταὶ καὶ δημοταράκται γενόμενοι τέως κακοὶ κακῶς ἀπώλοντο. Προσθεῖς δὲ ὅτι, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ, «εἰ μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἐστὶ καταλυθήσεται, εἰ δὲ ἐκ Θεοῦ,» πρέπει νὰ προσέχωσι «μήποτε καὶ Θεομάχοι εὐρεθῶσι· κατέστειλε συνετῶς διὰ τούτων τῶν ῥημάτων τοῦ Συνεδρίου τὸν ζῆλον. Καὶ λοιπὸν οἱ Ἀπόστολοι τότε ῥαβδισθέντες ἀπελύθησαν. Χαίροντες δὲ ὅτι ῥηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ Κυρίου ἀτιμασθῆναι, οὐδὲ μετὰ τοῦτο ἔπαυον πᾶσαν ἡμέραν, καὶ ἐν τῷ Ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν¹⁴⁾.

§ 165.

Ὁ Γογγυσμὸς τῶν ἑλλημιστῶν, (δηλ. τῶν ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀποίκων ἢ παροίκων καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μεταχειριζομένων Ἑβραίων) ὅτι ἐν τῇ τῶν ἐλεημοσυνῶν διανομῇ, αἱ παρ' αὐτοῖς χηρεύουσαι γυναῖκες παρημελοῦντο καὶ παρεβλέποντο. ἔγινεν αἰτία τῆς τῶν ἐπτὰ Διακόνων ἐκλογῆς. Ἀναγκαῖοι ἦσαν τινὲς ἄνδρες νὰ ἀναλάβουν τὴν φροντίδα καὶ ἐπιμέλειαν τῶν βιωτικῶν τούτων ὑπουργημάτων, διὰ νὰ ἔχωσιν ὅλην τὴν εὐκαιρίαν οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ λοιποὶ Μαθηταὶ νὰ ἐνασχολοῦνται περὶ τὴν τοῦ λόγου διανομὴν, καὶ τὴν διάδοσιν τοῦ Θεοῦ κηρύγματος. Ἐξελέξαντο τοίνυν ἐπὶ τῆς εἰρημένης χρείας ἄνδρας μεμαρτυρημένους τε καὶ ἀξιοπίστους, καὶ πνεύματος Ἁγίου πλήρεις ἐπτὰ· Στέφανον, καὶ

κεφαλὴν ἀπετμήθη· ὁ δὲ Θεοδᾶς, περὶ οὗ λέγει ἐνταῦθα ὁ Γαμαλιήλ, πρὸ Ἰούδα ὑπῆρξε τοῦ Γαλιλαίου. Ἰούδας δὲ ὁ Γαλιλαῖος ἐκίνησε τὴν στάσιν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Ἀπογραφῆς, Αὐγούστου μὲν Μοναρχοῦντος· Κυρηναίου δὲ τῆς Συρίας ἡγεμονεύοντος.

¹⁴⁾ Πράξ. Ε' 12 — 24.

Φίλιππον, καὶ Πρόχορον, καὶ Νικάνορα, καὶ Τίμωνα, καὶ Παρμενᾶν, καὶ Νικόλαον προσήλυτον Ἀντιοχέα. Ἐκ τῶν ὀνομάτων φαίνεται, ὅτι ἦσαν οὗτοι σχεδὸν οἱ πάντες Ἑλληνισταί· ὁ δὲ Νικόλαος ὡς προσήλυτος ¹⁵⁾ ἐπιλεγόμενος, φανερὰ μαρτυρεῖται, ὅτι ἐξ ἐθνικῶν εἰς τὴν Συναγωγὴν τὸ πρῶτον, ἔπειτα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐνεκεντρίσθη. Οἱ Διάκονοι οὗτοι παρεκτός τῆς ἐπιστασίας, τῆς περὶ τὴν τῶν πτωχῶν ἐπιμέλειαν πρὸς ἣν διωρίσθησαν, ἔργον εἶχον προσέτι καὶ τὴν διακονίαν τοῦ λόγου, Εὐαγγελισταὶ ὄντες καὶ κήρυκες καὶ αὐτοὶ, τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως· ὡς ἐκ τῶν πράξεων τοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Φιλίππου συμπεραίνεται ¹⁶⁾.

§ 166.

Κατὰ τὸν αὐτὸν λέγουσι χρόνον ¹⁷⁾, καὶ Ἰάκωβος ὁ Ἑλάσσων καλούμενος (πρὸς διαστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου, ὅστις λέγεται μείζων) καὶ Ἀδελφόθεος (ὡς ὢν υἱὸς Ἀλφαίου, καὶ Μαρίας τῆς Ἀδελφῆς ἢ πρωτεξαδέλφης τῆς Παρθένου κατὰ τινας· ¹⁸⁾ ἢ υἱὸς τοῦ Μνήστορος Ἰωσήφ, καὶ τῆς γυναικὸς ἣν εἶχε, πρὶν μνηστευθῇ

¹⁵⁾ Οἱ προσήλυτοι, ἡ ἦσαν τῆς Ἀλλῆς καὶ τοῦ οὐνοικισμοῦ. ὅσοι ἐκ τῶν ἐθνῶν ἐρχόμενοι, καὶ ἀποπύοντες τὴν εἰδωλολατρείαν, καὶ χωρὶς νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὰς Νομικὰς τελετάς, ἐπετρέποντο καὶ κατοικῶσιν εἰς τὴν γῆν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἡ ἦσαν προσήλυτοι τῆς Διαιθήκης· ὅσοι καὶ ἀκριβῶς Ἰουδαίζοντες περιετέμνοντο, καὶ τὰ τοῦ Νόμου πάντα ἐτήρουν. Οἱ αὐτοὶ δὲ οὗτοι ὀνομάζοντο καὶ προσήλυτοι τῆς Δικαιοσύνης.

¹⁶⁾ Πράξ. ε'. 1 — 7.

¹⁷⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

¹⁸⁾ Χρυσόστ. καὶ Θεοδώρετ. εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας. Καὶ Ἱερών. περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφ.

τὴν Ἀειπάρθενον, κατ' ἄλλους ¹⁹⁾, καὶ ἴσως πιθανώτερον) κατεστάθη πρῶτος Ἐπίσκοπος τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπισκοπικῆς ταύτης Καθέδρας, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου λέγεται προαχθῆναι ὁ Ἰάκωβος οὗτος ὁ Ἀδελφός Θεός, ὅπως, οἱ Ἀπόστολοι οἱ κορυφαῖοι, Πέτρος, καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης, ὑπὲρ δόξης μὴ ἐπιδικάζωνται ²⁰⁾.

§ 167.

Ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει καταγράφει ὁ Εὐσέβιος ²¹⁾ καὶ τὴν συστάσιν τῶν Ἰουδαίων ταραχὴν διὰ τὰς εἰκόνας τοῦ Καίσαρος, τὰς ὁποίας ἤθελεν ὁ Πιλάτος νὰ στηλῶσιν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀφαιρῶν τὰ τοῦ Ἑθνους πάτρια. Καὶ τὴν δευτέραν δὲ πάλιν στάσιν, τὴν μετ' ἐκείνην γενομένην, ἐξ ἀφορμῆς τῶν Ἱερῶν χρημάτων τοῦ Κορβανᾶ, τὰ ὁποῖα ὁ αὐτὸς Ἡγεμὼν εἰς τὰς ὑδραγωγίας κατεδαπάνησεν ²²⁾.

ἙΤΟΣ ΑΕ'.

§ 107.

Στέφανος τῶν εἰρημένων Διακόνων ὁ πρῶτος, ποιῶν τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ, καὶ ἀπειλέγων τῇ σοφίᾳ, καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει, τοὺς ἐκ διαφόρων Συναγωγῶν Ἑλληνιστὰς Ἰουδαίους, διαβάλλεται ὡς δῆθεν

¹⁹⁾ Εὐσεβ. ἐν τῇ Ἑκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Α'. Κεφ. Α'. Καὶ ἐπιφάν. ἐν ταῖς Αἰρέσεσι τῶν Ναζηραίων, καὶ τῶν Ἀντιδοκομαριανιτῶν. Καὶ Γρηγόρ. ὁ Νύσ. Δόγ. Β'. περὶ Ἀναστάσεως. Καὶ Ἰππόλ. παρὰ Νικηφ. Καλλιότῃ Βιβλ. Β'. Κεφ. γ'.

²⁰⁾ Κλήμης ὁ Ἀλέξανδρ. παρ' Εὐσεβίῳ Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. α'. Καὶ Ὠριγὲν κατὰ Κέλσους Καὶ Ἱερῶν. εἰς τὴν πρὸς Γαλάτ. Α'. 19.

²¹⁾ Ἐν τοῖς Χρονικοῖς.

²²⁾ Ὅρα Ἰωσήφ. Ἰουδ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ'. Κεφαλ. Καὶ Ἀλώσ. Βιβλ. Β'. Κεφαλ. ιδ'.

βλάβησιμος, καὶ σύρεται εἰς τὸ Συνέδριον ²³⁾). Παρόρησια-
σάμενος δὲ, καὶ διὰ πολλῶν ἐνταῦθα ἀποδείξας τὴν
ἐλευσιν τοῦ δικαίου, οὕτινος αὐτοὶ προδότηι καὶ φονεῖς
ἐγένοντο, ἐκβάλλεται ἔξω τῆς πόλεως καὶ λιθοβολεῖται.
Ὁ δὲ νεανίας Σαῦλος (Νεανίας δὲ καλεῖται, ὡς ὑπηρε-
τικὴν τινα τάξιν ἐκπληρῶν ²⁴⁾), ἴσως· ἐπειδὴ κρατεῖ γνώμη,
ὅτι ὑπερέβαινε τότε τὸ ἔτος τῆς ἡλικίας τὸ τριακοστόν ²⁵⁾).
παρὼν ἐτήρει τῶν λιθοβολιστῶν τὰ ἱμάτια ²⁶⁾).

§ 169.

Μετὰ τὴν τοῦ Στεφάνου ἀναίρεσιν, σφοδρὸς ἐκινήθη
ὁ κατὰ τῶν πιστευόντων διωγμός· ὁ δὲ Σαῦλος ἦν ὁ
θερμότερος τῶν ἄλλων διώκτης ²⁷⁾. Τότε οὖν ὁ Φίλιπ-
πος ἀπελθὼν εὐαγγελίζεται εἰς τὴν Σαμάρειαν τὸν Χρι-
στόν· καὶ ἐκεῖ πολλοὺς μὲν, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων, καὶ
Σίμωνα τὸν Μάγον τὸν Σαμαρέα εἰς τὴν πίστιν ἐφέ-
λκεται, καὶ βαπτίζει ²⁸⁾. Οἱ δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀποσ-
τολοὶ ἀκούσαντες ὅτι ἐδέχθη τὸν λόγον ἡ Σαμάρεια,
ἀπέστειλαν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, διὰ νὰ μεταδώ-
σουν εἰς τοὺς ἐκεῖ πιστεύσαντας διὰ τῆς τῶν χειρῶν
ἐπιθέσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. Βλέπων δὲ Σίμων ὁ
Μάγος, τὴν διὰ τῆς χειροθεσίας ταύτης θαυμαστὴν τῶν
χαρισμάτων μετάδοσιν, προσφέρει χρήματα εἰς τοὺς Ἀπο-
στόλους, ζητῶν νὰ ἀγοράσῃ τὴν τοιαύτην Ἀποστολικὴν
ἐξουσίαν καὶ δύναμιν, καὶ νὰ δύναται καὶ αὐτὸς ὁμοι-

²³⁾ Πράξ. ε'. 8 — 15.

²⁴⁾ Ὅρα ἄνωτ. § 163. καὶ τὸ παρ' ἡμῶν ἐκεῖ σημειωθέν (11).

²⁵⁾ Ἀγόνοστιν. Καλμέτ. ἐν τῷ εἰς τὰς πράξ. ὑπομν. Ἀντ.

²⁶⁾ Πράξ Ζ'. 1 — 60.

²⁷⁾ Πράξ Η'. 1 — 3.

²⁸⁾ Ἀντ. 4 — 13.

οτρόπως νὰ μεταδίδῃ (ἐπὶ χρήμασι πάντως) τοῖς ἄλλοις τὴν αὐτὴν δωρεὰν τῆς χάριτος. Διὸ καὶ ὑπὸ τοῦ Πέτρου, ὡς μὴ ἔχων ἐνθεῖαν τὴν καρδίαν ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, παραδίδοται εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ τῆς κοινωνίας ἐκκόπτεται ²⁹). Αὕτη ἡ τῆς Σιμωνίας πρώτη δυσσεβὴς παρατόλμησις· καὶ οὗτος πρῶτος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀφορισμὸς καὶ ἀνάθεμα· τὸ τῆς παρανόμου, καὶ ὅλως ἀθέου ἐμπορίας δικαιοτάτον ἐπιτίμιον.

§ 170.

Οἱ δύο εἰρημένοι Ἀπόστολοι ἐπιστρέφοντες ἐκ Σαμαρείας εἰς Ἱερουσαλὴμ, εὐαγγελίζονται καθ' ὁδὸν εἰς πολὺς Κώμας τῶν Σαμαρειτῶν ³⁰). Ὁ δὲ Φίλιππος, δι' ἐπιταγῆς Ἀγγέλου, ἐξελθὼν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ κατὰγουσαν εἰς Γάζαν, ἀπαντᾷ τὸν Κανδάκης τῆς Βασιλείσης Αἰθιοπῶν Εὐνούχον, καὶ κατηχήσας αὐτὸν βαπτίζει. Μεθ' ὃ, ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἄρπαγείς εὐρίσκεται εἰς Ἀζωτον, καὶ διερχόμενος τὰς πόλεις πάσας εὐαγγελίζεται, ἕως οὗ φθάνει εἰς Καισάρειαν ³¹). Αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου βαπτισθέντα Εὐνούχον, ἄλλοι μὲν τὸν ἐξαποστέλλουσιν ἔπειτα Εὐαγγελιστὴν εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν. Ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Ταπροβάνην. Ἄλλοι δὲ εἰς Μερόην τὴν τῆς Αἰγύπτου· ὡς ἕκαστοι περὶ τῆς χώρας κρίνουσιν, ἐφ' ἧς ἡ Κανδάκη ἐβασίλευσε· οἱ δὲ παλαιοὶ θέλουσιν ³²), ὅτι ὁ Εὐνούχος οὗτος ἐχρημάτισεν

²⁹) Αὐτ. 14 — 24.

³⁰) Πράξ. Η'. 25.

³¹) Αὐτ. 26 — 40.

³²) Ὅρα Εἰρηναῖον Βιβλ. Γ'. Κεφ. ιβ'. Καὶ Εὐσέβ. Β'. Ἐκκλ. Ἱστορ. Κεφ. α'. Καὶ Ἱερών. εἰς τὸν Ἡσαΐαν Κεφ. νά. Καὶ Ἐπιστ. 103.

ὁ πρῶτος Ἀπόστολος τῶν Αἰθιόσων καὶ αὕτη ἡ γνώμη κρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς Ἀβυσσηνοῖς ἄχρι τῆς σήμερον.

Ἐ Τ Ο Σ Ας'.

§ 171.

Ὁ χρόνος τῆς τοῦ Παύλου ἐπιστροφῆς, ὡς μήτε ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ ταῖς πράξεσι, μηδ' ὑπ' αὐτοῦ ἐκείνου ἐν ταῖς ἰδίαις Ἐπιστολαῖς προσσημειωθείς, εἶναι ζητήσιμος· τὰ τεταται ὁμως ὑπὸ τῶν Ἀκριβεστέρων ¹⁾ ἐν τῷ λς'. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτει, καὶ κά' Τιβερίου Καίσαρος, καθ' ὃν καιρὸν συνεξόραγῃ ὁ πόλεμος μεταξὺ Ἡρώδου τοῦ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας, καὶ Ἀρέθα τοῦ Βασιλέως τῶν Ἀράβων· Ὁ Σαῦλος, ὅταν ἐπάνω εἰς τὴν σφοδροτέραν ὁρμὴν τῆς κατὰ τῶν τοῦ Κυρίου Μαθητῶν λύσεως, συνεφωδιασμένος μετὰ συστατικῶν παρὰ τοῦ Ἀρχιερέως Γραμμάτων, πέμπεται εἰς Λαμασκὸν, διὰ τὰ φέρῃ ἐκεῖθεν εἰς Ἱερουσαλὴμ δεσμίους τοὺς εἰς Χριστὸν πιστεύοντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, οἷας δῆποτε τάξεως καὶ καταστάσεως· πλησιάσας εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, περιλάμπεται ἐξαίφνης ὑπὸ οὐρανίου φωτός. καὶ τυφλούμενος πρὸς καιρὸν τοὺς σωματικούς ὀφθαλμοὺς διὰ τῆς τοιαύτης φωτοχυσίας, ἀνοίγει τοὺς τῆς ψυχῆς εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ ἀνατείλαντος ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὃν ἐμμανέστατα ἄχρις ἐκείνου κατεδίωκεν. Εἰσελθὼν οὖν εἰς τὴν πόλιν τυφλός, καὶ χειραγωγούμενος, καὶ ὑπὸ Ἀνανίου ἐκεῖ προσουπαντηθεὶς, διὰ τῆς τούτου

¹⁾ Ὅρα Βεανσώβρην καὶ Λαμφάντην ἐν τῷ Γενικῷ Προλόγῳ τῷ πρὸ τῶν Ἐπιστολῶν τοῦ Ἀποστόλου Σελ. 13. 14.

τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως ἀναβλέπει. Ἐφεξῆς δὲ, καὶ βαπτίζεται, καὶ συνδιατρίβει μετὰ τῶν ἐνταῦθα Μαθητῶν, καὶ κατασυγχέει ἐν ταῖς Συναγωγαῖς τοὺς Ἰουδαίους, συμβιβάζων, ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὃν τέως μὲν καὶ αὐτὸς κατὰ κράτος ἐδίωκε, τότε δὲ εἰς ἐπίγνωσιν ἑλθὼν πρὸς ἐκείνους, ἐκείνους ἐκήρυττεν ²⁾).

§ 172.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει Γεώργιος ὁ Σύγκελλος ³⁾ εἰσάγει τῆς εἰς Ἑδεσσαν ἀποστολὴν τοῦ Θαδδαίου, ἐνὸς τῶν ἑβδομήκοντα, πρὸς ἱασιν τοῦ ἐκεῖ Τοπαρχοῦντος Ἀβγάρου, κατὰ τὴν παραγγελίαν αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἔτι ἐπὶ γῆς διατρίβοντος. Ὁ Παμφίλου Εὐσέβιος ⁴⁾, παρίστησι καὶ τὰς ἀμοιβαίας Ἐπιστολάς τοῦ Ἀβγάρου πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὸν Ἀβγαρον, λέγων ὅτι αὐτὰς παρέλαβαν ἀπὸ τῶν Ἀρχείων τῆς Ἑδέσσης, ἐν οἷς ἐκ παλαιοῦ ἐφυλάττοντο. Ἐπιβεβαιοὶ τὰ τοῦ Εὐσεβίου καὶ ὁ Θεῖος Ἐφραίμ ὁ Σύρος, ὁ καὶ τῆς Ἑδεσσηνῶν Ἐκκλησίας χρηματίσας Διάκονος ⁵⁾ Οἱ ὕστερον ὁμῶς Κριτικοὶ ⁶⁾ διάτινων ἐπιχειρημάτων ἀγωνίζονται νὰ ἀποδείξουν ἐπίπλαστον καὶ τὴν Ἱστορίαν αὐτὴν, καθὼς καὶ τὰς φερομένας ἐπιστολάς ὑποβολιμαίας. Ἀλλ' Αἰγουστίνος ὁ Καλμέτης ⁷⁾ ἄριστα σημειοῖ, ὅτι ἂν καὶ δώσωμεν,

²⁾ Πράξ. Θ'. 1 — 22

³⁾ Ἐν τῇ Χρονογραφίᾳ.

⁴⁾ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. γ'.

⁵⁾ Ἐν Τόμῳ Γ'. τῶν Συγγραμμάτων, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ Διαθήκῃ.

⁶⁾ Βασνάγιος ἐν τῇ Ἀκολουθ. τῆς τοῦ Ἰωσήπου Ἱστορίας. Τόμ. Α'. Βιβλ. Α'. Κεφαλ. 5'.

⁷⁾ Ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Θείας Γραφῆς, ἐν τῇ Λέξει, Ἀβγαρος.

ὅτι παρεισέχθησαν τινὲς περιστάσεις, δὲν ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου νὰ μὴ ἀληθεύῃ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος. Σὺ δὲ, ὅρα εἰ βούλει καὶ τὸν Ἀγγλον Καβέον, τὸν προσφνέστατα εἰς τὰ παρὰ τῶν Κριτικῶν προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα ἀποκρινόμενον ⁸⁾).

Ε Τ Ο Σ Α Ζ'.

§ 173.

Ἀπὸ τῆς Δαμασκοῦ μετέβη ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἀραβίαν ⁹⁾. Εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθὼς καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὴν Συρίαν, διάφορα Ἰουδαίων στίφη, πόρῳ τῶν πολιτικῶν θορύβων ἐν τοῖς Ἀγροῖς βιοτεύοντες, οἱ μὲν, θεωρητικοῦ τινος βίου ιδέαν ἐπανηροῦντο, εἰς φανητισμὸν τινα πολλακίς ἐκκλίνοντες· οἱ δὲ, τὴν ιδέαν ἤσκουν τὴν πρακτικὴν, ἐν ἀπράγμονι διαγωγῇ, πολιτείαν ὑψηλοτέραν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐπαγγελλόμενοι· οὗτοι Ἑσσαῖοι, καὶ Ἑσσηνοὶ ἐκαλοῦντο· καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ κόμματος ἄλλοι πάλιν Θεραπευταὶ ὠνομάζοντο· εἴτε ὡς δοῦλοι τοῦ Θεοῦ δι' ἀρετῆς γνωριζόμενοι, εἴτε ὡς ἰατροὶ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, καὶ ἐαυτῶν καὶ τῶν ἄλλων Σωφρονισταὶ, περὶ ὧν καὶ Φίλων ¹⁰⁾ καὶ Ἰώσηπος ¹¹⁾ συνέγραψαν· τοὺς Ἑσσηνοὺς, ἢ Ἑσσαίους τούτους, δὲν εἶναι τρόπος νὰ μὴ ἐπιχειρήσθῃ νὰ διδάξῃ, ὁ Παῦλος τὸν χριστιανισμὸν, κατὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν εἰς Ἀραβίαν

⁸⁾ Ἐν τῷ περὶ τῶν Ἑκκλησ. Συγγραφ. κατ' αὐτὰς τὰς τῆς Βιβλ. Ἀρχάς.

⁹⁾ Πρὸς Γαλάτας Α'. 17.

¹⁰⁾ Ἐν τῷ περὶ τοῦ Πάντα σπονδαῖον εἶναι ἐλευθέρων. Καὶ ἐν τῷ περὶ βίου Θεωρητικοῦ ἢ Ἰκετῶν ἀρετῶν.

¹¹⁾ Περὶ Ἀλώσ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ζ'.

ἐξοδον. Καὶ εἶναι πολλὰ πιθανόν, ὅτι καὶ πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον εἰλκυσεν. Ὅτι δὲ πάντες ἦσαν χριστιανίζοντες ἀκριβῶς, οἱ κατ' Αἴγυπτον θεραπευταὶ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Μάρκου εὐαγγελισθέντες, ὁ μὲν Παμφίλου Εὐσέβιος ¹²⁾ πληροφορηῖσαι διὰ πολλῶν διατείνεται· καὶ ἐξ αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τῶν ὑστερον εὐκόλως εἰς τοῦτο ἐπείσθησαν· οἱ καθ' ἡμᾶς ὁμως δυσκόλως πιστεύουσιν, ὅτι, κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Ἰωσήπου, ἐριζώθη τόσον εἰς βάθος παρ' ἐκείνοις τοῖς Ἰουδαίοις ἢ εἰς Χριστὸν πίστις, οὐδ' ὅτι τόσον ἐκαρποφόρησεν. Ἀσφαλέστερον ἴσως εἶναι ἂν κρίνωμεν, ὅτι πολλοὶ ἐν ἐκείνοις ἐξ ἀρχῆς ἀκούσαντες ἄνοιξαν τὰ ὅμματα εἰς τὸ φῶς, τὰ ὑπὸ Παύλου μάλιστα, καὶ Μάρκου μετὰ ταῦτα ἀκούσαντες· καθότι καὶ αἱ ψυχαὶ πολλῶν ἐν αὐτοῖς πρὸς ὑποδοχὴν ἀληθείας ἦσαν εὐάγωγοι. Ἀλλὰ τὰ ὁλόκληρα ὁμως συστήματα, καὶ τούτων ἐξαιρεθέντων, εἰς τὰς ιδίας αἱρέσεις ὑπέμειναν. Ὅθεν καὶ κατὰ τὸν Ἱερὸν Ἐπιφάνιον ¹³⁾ οἱ Ἑσσηνοὶ καλούμενοι. εἶτα Σαμψαῖοι τὰ περὶ τοῦ Σωτῆρος ἀκούσαντες, ἄχρις ὀνόματος ὕστερον (ἐπὶ πολὺ) τὸν Χριστὸν ὠμολόγουν.

§ 174.

Ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἔτει, ὑποθέτει ὁ Εὐσέβιος ¹⁴⁾. ὅτι ἔφθασαν εἰς Ῥώμην καὶ τὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ προγενομένης κρίσεως τε καὶ κατακρίσεως Πρακτικὰ, ὑπὸ Πιλάτου, πεμφθέντα. τὰ ὅποια ὁ Τιβέριος ἀναγνούς, δίκαιον ἔκρινε

¹²⁾ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ιζ'.

¹³⁾ Αἰρέσις. ΝΓ'.

¹⁴⁾ Ἐν τοῖς Χρονικοῖς.

να συναριθμήσῃ τὸν υἱὸν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν
 ψευδοθέων οὓς ἐθρήσκει. Καὶ ἴσως καὶ εἰς ἔργον ἔφερε
 τὸν σκοπὸν, ἃν ἡ Σύγκλητος τῆς Ῥώμης, καὶ πολὺ πρό-
 τερον ἢ ἐξ ὕψους πρόνοια, δὲν μετέπειθεν αὐτοῦ τὴν
 βουλὴν· μὴ καταδεχομένης τῆς ἀληθείας τὴν ὑπὸ τοῦ
 ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης συνεπισύστασιν. Ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν τινες δυσχερῶς καταπαίθωνται¹⁵⁾· ὅτι δὲ τὸν σταυ-
 ρωθέντα ἔλαβεν ὁ Τιβέριος εἰς ὑψηλὴν καὶ μεγάλην ὑπό-
 ληψιν, φανερόν καὶ ἐκ τοῦτου, ἐπειδὴ θάνατον ἔταξε
 κατὰ τῶν ἐπηρεαστῶν καὶ διωκτῶν τῶν ὁπαδῶν τοῦ
 Χριστοῦ. Τὰ τοιαῦτα Πρακτικά Ἰουστίνος¹⁶⁾, καὶ Τερ-
 τυλλιανὸς¹⁷⁾ τὰ προβάλλουσιν ὡς ἀπόδειξιν ἰσχυράν, ἐν
 ταῖς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἀπολογίαις· οὕτω πεποι-
 θότως, ὥσάν να τὰ εἶχον εἰς χεῖρας των. Ὁ Παμ-
 φίλου ὅμως Εὐσέβιος, εἰ καὶ ἐπιμελέστατος τῶν τοιούτων
 διερευνητῆς, τὰ γνήσια φαίνεται ὅτι δὲν τὰ εἶδεν¹⁸⁾· ἐπει-
 δὲ ἂν τὰ ἔβλεπε, δὲν ἔλειπε να τὰ ἀναφέρῃ, μέμνηται
 δὲ τῶν ὑποβολιμαίων¹⁹⁾ ἃ κατ' ἀρχὰς τοῦ Δ'. Αἰῶνος οἱ
 ἐθνικοὶ παρέπλασαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Τέσσαρες καυδεκατίται,
 νόθα τινὰ πρακτικά τοῦ Πιλάτου εἰς πίστωσιν παρήγον²⁰⁾
 τῆς ἰδίας Αἰρέσεως. Ἐπίσης δὲ, ὡς τὰ σωζόμενα πρα-
 κτικά ταῦτα, κίβδηλος καὶ πεπλασμένη κρίνεται, καὶ τ'

¹⁵⁾ Ὅρα Δουπῖνον ἐν τῷ Προεισοδιῳδῶδε Λόγῳ, τῷ εἰς τὴν Θεῖαν Γραφήν.
 Βιβλ. Β'. Κεφ. Ζ'. §. 3.

¹⁶⁾ Ἐν τῇ Β'. τῶν Ἀπολογιῶν.

¹⁷⁾ Ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ Κεφ. Ε'. 21.

¹⁸⁾ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. β'.

¹⁹⁾ Αὐτ. Βιβλ. Θ'. Κεφ. ε'.

²⁰⁾ Ἐπιφάν, Αἰρέσ. Ν.

περιφερομένη τοῦ Πιλάτου ἐπιστολὴ ²¹⁾ πρὸς Τιβέριον Καίσαρα· καὶ ἄλλαι παρὰ ταύτην, περὶ ὧν διάφοροι ἔγραψαν ²²⁾.

§ 175.

Ὁ Τιβέριος ἀνακαλεῖ τὸν Πιλάτον ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, ἣν ἐπὶ δέκα ἔτεσι διοίκησιν ἐγένετο ²³⁾. Εἰς δὲ Ῥώμην φθάσας ὁ Πιλάτος, τὸν μὲν ἀνακαλέσαντα ζῶντα οὐχ εὔρε ²⁴⁾ ἔτη κβ'. σὺν μηνὶν ἑπτὰ βασιλεύσαντα, ὑπὸ δὲ Καλιγόλα τοῦ διαδεξαμένου τὸ κράτος, εἰς Βιένναν τῆς Γαλλίας ἐξόριστος πέμπεται ²⁵⁾ ὅπου εἰς ἀπόγνωσιν περιπεσὼν αὐτόχειρ ἑαυτοῦ γίνεται ²⁶⁾. τελευταῖον ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς Βασιλείας Γαΐου Καλιγόλα, τοῦ δὲ Χριστοῦ τῷ μά. ὡς ὁ Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς ἔγραψεν, ἐκ τῶν ἀναγραφωμένων τὰ Ῥωμαίων παραλαβών. Πῶς οὖν ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ²⁷⁾ τὸν Ζωναρᾶν εἰπόντα, ὅτι πρὶν ὁ Πιλάτος φθάσῃ εἰς Ῥώμην ἀποθανὼν οὖν ὁ Τιβέριος, ἀπελέγχει ὡς μὴ ἀληθεύοντα; ποῦ δ' εὔρε τὸν Σύγκελλον ἱστοροῦντα, ὅτι ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία ἐνεκάλεσε πρὸς Τιβέριον τὸν Πιλάτον· ὅθεν ἐκεῖνος ἐνέβαλε τοῦτον εἰς μίαν βύρσαν νεωστὶ ἐκδεδαρμένην, μὲ ἀλέκτορα ἔχιδναν, καὶ Πίθηκα; τοῦτο ἐγὼ τὸ εἰρίσκω παρὰ Γεωργίῳ τῷ Κεδρηνῷ ἐξ ἀδεσπότων ἐξιστοροῦμενον.

²¹⁾ Ἐν τῇ Ἀνακεφαλαίώσει τοῦ ψευδο — Ἡγησίππου· ἐν τῇ Βιβλ. τῶν Πατέρων Τόμ. Ζ'.

²²⁾ Ὅρα Καλμέτ. ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Θείας Γραφῆς ἐν Λέξ. Πιλάτος.

²³⁾ Ἰώσηφ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ'. Κεφ. Ε'.

²⁴⁾ Ζωναρ. Χρονικ. Βιβλ. ε'. Ἀριθμ. α'.

²⁵⁾ Ἀδων ἐν τοῖς χρονικοῖς Ἡλικ. Ζ'.

²⁶⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ζ' καὶ ἐν τῷ χρονικῷ.

²⁷⁾ Ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Πατριαρχουσάντων. Βιβλ. Α'. Κεφ. Γ'. παργράφῳ α'.

Ἔ Τ Ο Σ ΑΗ'.

§ 176.

Ἐξ Ἀραβίας ὁ Παῦλος εἰς Λαμασκὸν ἐπανελθὼν ¹⁾, καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐκεῖ, καὶ τοῦ ἐθνάρχου Ἀρέτα ἐπιβουλευθεὶς, κρεμάται ἐν Σαργάνῃ διὰ τοῦ τείχους, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐκφεύγει τοὺς διώκοντας ²⁾. Ἐπανακάμψας δὲ εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ ἔτη τρία ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, σύμφρων ἤδη γνωρίζεται, καὶ συνδιατρίβει ἡμέρας δεκαπέντε μετὰ τοῦ Πέτρου ³⁾. γνώριμος δὲ γίνεται καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους παρόρησιασθεὶς, καὶ συστά-
θεὶς αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Βαρνάβα· ἀλλὰ καὶ εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν Ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων, μεθ' ὧν εἶχε συχνὰς συ-
ζητήσεις, πάλιν κινδυνεύει εἰς θάνατον ἐπιβουλευόμενος.
ὁθεν κατάργεται ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς Καισάρειαν, καὶ
ἐκεῖθεν ἀποστέλλεται εἰς Ταρσὸν τῆς Κιλικίας ⁴⁾.

Ἔ Τ Ο Σ ΑΘ'.

§ 177.

Ἀγρίππας ὁ τοῦ Ἀριστοβούλου υἱός, ὅστις ἐν Ῥώμῃ
τέως ὑπὸ Τιβερίου ἐτηρεῖτο δέσμιος, παρὰ Γαῖου Καλι-
γόλα τοῦ ἤδη Ἀυταρχοῦντος ἀπολύεται τῶν δεσμῶν, καὶ
χρυσὴν ἄλυσον, ἰσοστάθμιον τῇ σιδηρᾷ ἣν ἐφόρει πρότε-
ρον, λαβὼν, Βασιλεὺς Ἰουδαίων καθίσταται· τῷ δὲ ἐφεξῆς
ἔτει μ'. καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν πέμπεται βασιλεύσων ⁵⁾.

¹⁾ Γαλάτ. Α'. 17.

²⁾ Πράξ. Θ'. 23 — 25. Καὶ Β'. Κορινθ. ΙΑ'. 32. 33.

³⁾ Πρὸς Γαλάτ. Α'. 18. 19.

⁴⁾ Πράξ Θ'. 26 — 30.

⁵⁾ Εὐσέβ. ἐν χρονικ.

Ἡρώδης δὲ ὁ τούτου Θεῖος, μετὰ Ἡρωδιάδος τῆς Μοιχαλίδος, ἐξόριστος φυγαδεύεται εἰς Λοιγδουνον τῆς Γαλιλαίας· καὶ κεῖθεν εἰς Ἰσπανίαν, ὅπου ἀθλίως καὶ οἱ δύο ἐξαπόλλυνται ⁶⁾. Ὁ δὲ Γεώργιος Σύγκελλος ⁷⁾ προστίθῃσιν ὅτι καὶ Σαλώμην τὴν ὀρχησαμένην ἄσεμνα κόρην ἐπὶ τῇ τοῦ Προδρόμου ἀποτομῇ ζῶσαν κατέπιεν ἢ γῆ. Καὶ τὸν τρόπον ὅπως, διηγείται Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος ⁸⁾, λέγων ὅτι διὰ ποταμοῦ τινὸς παγέντος διαβαίνουσης, ἐξόραγῃ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς ὁ κρύσταλλος, καὶ ἡ κεφαλὴ ἀπετμήθη· εἰς τρόπον ὅτι ὑπὲρ τῶν πάγων ἡ ἀθλία ὠρχήσατο τότε καθ' ἑαυτῆς τὴν ἐπιθανάτιον ὀρχησιν. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Μεταφραστὴς διηγείται πλὴν ἄλλ' ὁ Κάλλιστος δὲν γράφει ὅτι ἡ περίστασις συνέβη εἰς τὴν Σαλώμην ἀκολουθοῦσαν τῇ μητρὶ συνεξόριστον, ὡς ὁ Καλμέτης ⁹⁾ ὑπέλαβεν.

Ε Τ Ο Σ Μ'.

§ 178.

Διὰ τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ Γαλιλαίαν, καὶ Σαμάρειαν Ἐκκλησιῶν, ἐν εἰρήνῃ οἰκοδομουμένων ὁ Πέτρος διελθὼν κατῆλθε τέως καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας Αὐδαν, καὶ ἐκεῖ Ἰάτρευσε τὸν Αἰνέα τῆς ὀκταετοῦς τῶν μελῶν παραλύσεως· Αἰνέα ἰᾶται σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός.... καὶ εὐθέως ἀνέστη· ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἰόππην ὁ

⁶⁾ Ἰωσήφ Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ'. Κεφ. ή. καὶ Θ'. Καὶ περὶ Ἀλώσ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Ις'. Καὶ Εὐσέβ. Βιβλ. Β'. Ἐκκλησ. Ἰστορ. Κεφ. Δ'.

⁷⁾ Ἐν τῇ χρονογραφίᾳ.

⁸⁾ Ἐκκλησ. Ἰστορ. Α'. Κεφ. κ'.

⁹⁾ Ἐν τῷ-Λεξικῷ τῆς Θείας Γραφῆς ἐν Λέξει ΙΙΙ. Σαλώμη.

Ἀπόστολος μεταβάς, ἐκεῖ τὴν Ταβιθὰ ἐκ νεκρῶν παρέστησε ζῶσαν. Ταβιθὰ ἀνάστηθι. Ἐνθα καὶ παρὰ Σίμωνι τῷ Βυρσεῖ ἱκανὰς ἡμέρας κατέμεινεν ¹⁰⁾).

§ 179.

Τὰς συμφορὰς, εἰς ἃς ἐπὶ Γαῖου τοῦ Καλιγόλα οἱ Ἑβραῖοι περιέπεσον, ὁ μὲν Εὐσέβιος ¹¹⁾ ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ἔτους τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι χρονολογεῖ ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὸ τεσσαρακοστὸν τοῦτο ἀνάγουσιν. Συνέβησαν δὲ οὕτως. Ἐν Ἰαμνίᾳ τῇ πρὸς Ἰόππην, οἱ ἐθνικοὶ οἰκοδομοῦσι Βωμόν, εἰς τιμὴν τοῦ ἀνοήτως ἀποθεοῦντος ἑαυτὸν Καίσαρος. Οἱ Ἑβραῖοι, κατὰ ζῆλον τοῦ πατρίου Νόμου καθαιροῦσι τὸ μίasma· ὁ Καλιγόλας ἀκούσας τὸ τόλμημα, τοῦ ἐν Ἰαμνίᾳ καθαιρεθέντος Βωμοῦ, νὰ στηλωθῇ ἐν αὐτῷ τῷ Ἱεροσολύμοις Ναῶ, χρυσοῦν Κολοσσιαῖον τὸ ἴδιον Ἄγαλμα. Πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κελεύσματος, Πετρόνιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμονεύων παρεμβάλλει εἰς Πτολεμαῖδα μετὰ δύο Λεγεῶνων, καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ κῆκεῖθεν μεταβαίνει εἰς Τιβεριάδα τῆς Γαλιλαίας, διὰ νὰ προσέχῃ ἐγγύτερον εἰς τὴν στάσιν, τὴν ὁποίαν παρ' Ἰουδαίοις ἔβλεπεν ἐγειρομένην διὰ τὸ ἄγαλμα. Ἐκεῖ συνδραμόντα τὸ πλήθη, πίπτουσι ἱκετικῶς κατὰ πρόσωπον χαμαὶ, καὶ βοῶντες δείχνουσι γυμνὸν τὸν τράχηλον πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ἐτοιμοὺς ἑαυτοὺς εἰς σφαγὴν προβάλλοντες κάλλιον παρὰ νὰ ὑποφέρωσι τὴν τοῦ Ἱεροῦ αὐτῶν καταμίανσιν. Δυσωπηθεὶς οὖν ὁ Πετρόνιος ὑπὸ τῆς ἐλεεινῆς ἱκετείας, καὶ δὴ, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρχηγῶν καὶ προεστώτων τοῦ ἔθνους παρακληθεὶς, ὑπερέθετο

¹⁰⁾ Πράξ. Θ'. 31 — 43.

¹¹⁾ Ἐν τοῖς χρονικοῖς.

τέως τὴν στήλωσιν τοῦ Ἀνδριάντος, ἕως οὗ γράψας παραστήσῃ τῷ Καίσαρι τὴν στασιώδη τοῦ λαοῦ ἀπόγνωσιν. Ἄλλ' ἕως τέλους οἱ Ἰουδαῖοι τὴν συμφορὰν δὲν ἐξέφυγον.

§ 180.

Κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ Ἀλεξανδρινὸς λαὸς, παρορμᾷ τὸν τῆς Αἰγύπτου Ἐπαρχον Ἀβίλιον Φλάκκον, κατὰ τῶν ἐκεῖ παροικοίντων πολυαριθμοτάτων Ἰουδαίων. ὅθεν τούτων, πολλαὶ μὲν Συναγωγαὶ ἐκ θεμελίων κατηδαφίσθησαν, πολλαὶ δὲ κατεκάησαν, εἰς πολλὰς δὲ οἱ τοῦ Καλιγόλα Ἀνδριάντες κατεστηλώθησαν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ὧν ἀνέκαθεν εἶχον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολιτικῶν Προνομίων ἀπεστερήθησαν, τῶν ἰδίων οἰκιῶν ἀπηλάθησαν, τῆς κτήσεως καὶ περιουσίας ἀπεγυμνώθησαν, τῆς ἀδείας τοῦ ἐμπορεύεσθαι ἀπεκλείσθησαν. Καὶ οἱ μὲν προεστῶτες καὶ Ἀρχοντες αὐτῶν ἐλεεινῶς κατεμαστιγοῦντο, αἱ δὲ γυναῖκες εἰς τὰς τριόδους αἰσχυρῶς ἐσύροντο, πολλοὶ δὲ, τὰ ὕεια κρέη, καὶ ἄλλας ἀπειρημένας αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Νόμου τροφὰς ἐσθίειν παρεβιάζοντο, καὶ ἀπλῶς ὡς θωρυάλωτοι δεινῶς ἐπιέζοντο καὶ κατετυραννοῦντο. Ἀπεστάλησαν οὖν ἐπὶ τούτοις ἐξ Αἰγύπτου πρέσβεις εἰς Ῥώμην πρὸς Καίσαρα· ἐν οἷς κορυφαῖος ἦν Φίλων, Ἀνὴρ σοφός, καὶ τὴν ἐλλάδα φωνὴν πρὸς τὴν Πλατωνικὴν ιδέαν ἀπεξεσμένος. Ἄλλ' οὔτε ἡ τοῦ Βασιλέως Ἀγρίππα, τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἔτι κατ' ἐκεῖνο διατρίβοντος, ἰκεσία. οὔτε ἡ τῶν ἀπεσταλμένων πρεσβεΐα, οὐδὲν ὠφέλησαν. Μόνον δὲ μυκτηρισμὸν τε καὶ χλεύην ἐπροξένησαν εἰς τὸ ἀθλιώτατον ἔθνος· καὶ πλεόν οὐδέν.

§ 181.

Παραπλήσια κακὰ συνέβησαν κατὰ τὸ αὐτὸ τοῖς

Ἰουδαίοις, κατὰ τὴν Παρθίαν, καὶ Μεσοποταμίαν, καὶ Βαβυλωνίαν, καὶ τὴν λοιπὴν Συρίαν· ὅπου πανταχοῦ ὑπὸ τῆς τῶν ἐθνικῶν δυσμενείας, μυριάδες ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἔπιπτον σφάγια. Μέτιθι περὶ τούτων, τὸν Ἰουδαῖον αὐτὸν Φίλωνα ¹²⁾, καὶ τὸν Ἰώσηπον ¹³⁾, καὶ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ¹⁴⁾.

ΕΤΟΣ ΜΑ΄.

§ 182.

Κορνήλιος ὁ ἑκατοντάρχης, ὀπτασίας Ἀγγέλου ἀξιωθεὶς, μεταπέμπεται ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐξ Ἰόππης εἰς Καισάρειαν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀπόστολος κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν θεασάμενος ἐν ἐκστάσει ἀπ' οὐρανοῦ καταβαῖνον τισκεῦος, πλήρες παντοίου ζώων εἶδους καθαρῶν τε καὶ ἀκαθάρτων· καὶ ἀκούσας φωνὴν· Θύσον καὶ φάγε. Καὶ ἅμα ἰδὼν τοὺς ἀπὸ τοῦ Κορνηλίου ἀπεσταλμένους, ἐξῆλθε συνωδευμένος μετὰ τινων ἀδελφῶν, καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν Καισάρειαν, ὅπου, τοὺς περὶ τὸν Κορνήλιον διδάξας καὶ κατηχήσας, ἐβάπτισεν ¹⁵⁾ Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῆς τῶν ἐθνικῶν κλήσεως, κατὰ Καισάρειαν τὴν τῆς Γαλιλαίας τῶν ἐθνῶν Μητρόπολιν. Διὰ τοῦτο οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ, μαθόντες τὸ ὑπὸ τοῦ Πέτρου διαπραχθέν, καὶ ἀποσκανδαλισθέντες διακρίνοντο πρὸς αὐτὸν, εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐπαναστρέψαντα. Ἀκούσαντες ὁμως παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, διηγηθέντος ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους ἐπὶ λεπτοῦ τὰ γενόμενα, ἠσυχασαν

¹²⁾ Ἐν τῷ Λόγῳ ὅς ἐπιγέγραπται Φλάκκος.

¹³⁾ Ἰουδα. Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΗ΄. Κεφ. 1. ια΄. ιβ΄.

¹⁴⁾ Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Β΄. Κεφ. ε. καὶ ς΄.

¹⁵⁾ Πράξ. Ι΄. 1 — 48.

καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, ὅτι καὶ τοῖς ἔθνεσι τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωὴν ¹⁶⁾

§ 183.

Οἱ Μαθηταί, μετὰ τὸν λιθοβολισμόν τοῦ Στεφάνου, διασπαρέντες εἰς Φοινίκην, καὶ Κύπρον, καὶ Ἀντιόχειαν, ἐκήρυττον ἀπανταχοῦ τὸν λόγον· πλὴν μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους. Τινὲς ὅμως ἐν Ἀντιοχείᾳ, δὲν ἄφησαν νὰ διακοινώσωσι καὶ νὰ διαδώσωσι, τὸ Εὐαγγελικὸν κήρυγμα καὶ εἰς τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει παροικοῦντας Ἑλληνιστάς· ὅπου, πολλοὶ πιστεύσαντες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν Κύριον ¹⁷⁾.

ἜΤΟΣ ΜΒ΄.

§ 184.

Ἀκούσασα ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησία τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τοῦ Εὐαγγελικοῦ λόγου καρποφορίαν, ἐξαπέστειλαν ἐκεῖ τὸν Βαρνάβαν· Ὅστις ἐξελθὼν εἰς Ταρσὸν πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Παύλου, καὶ εὗρών, μετ' αὐτοῦ συνωδεύθη· ὃθεν ἐπιστρέψαντες ἅμα οἱ δύο ἐκήρυξαν τὸν λόγον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ¹⁸⁾.

§ 185.

Τινὲς υπέλαβον, ὅτι ὁ Βαρνάβας ἦν, ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Βαρσαβᾶς Ἰωσῆς, ὁ προβληθεὶς εἰς τὸν τῆς ὑποστολῆς κλῆρον μετὰ Ματθίου ¹⁹⁾. Κατέστησαν δὲ πιθανὴν τὴν υπόληψιν κώδικέςτινες, οἱ ὅποιοι γεγραμμένοι ἔφερον τὸν Βαρσαβᾶν, ἀντὶ τοῦ Βαρνάβα. Ὅπως ἂν ἔχη τὸ περὶ

¹⁶⁾ Πράξ. ΙΑ΄. 1 — 18.

¹⁷⁾ Πράξ. ΙΑ΄. 19 — 21.

¹⁸⁾ Πράξ. ΙΑ΄. 22 — 25.

¹⁹⁾ Πράξ. Α΄. 23.

τούτου, ἐκεῖνο ἰχυρῶς φέρεται μεμαρτυρημένον ²⁰⁾ ὅτι ὁ Βαρνάβας οὗτος εἷς ἦν τῶν Μαθητῶν τοῦ Κυρίου, Κύπριος τὴν Πατρίδα, Λευΐτης τὴν φυλὴν, γνώριμος καὶ πρῶην τοῦ Παύλου, ὡς σὺν αὐτῷ ὑπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Γαμαλιῆλ μαθητεύσας· οὗτος πολλαχοῦ κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μετὰ Παύλου συνοδοιπορῶν, καὶ ἰδίᾳ· πολλάς τε Ἐκκλησίας συστήσας, καὶ μάλιστα, φασὶ, τὴν ἐν Μεδιολάνοις, ἧς περ καὶ πρῶτος κατέστη Ἐπίσκοπος· τελευταῖον ἐν Κύπρῳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ τὸν μαρτυρικὸν ὑποστάς θάνατον, ἐκεῖ τὸν δρόμον ἐτέλεσε τῆς ἀποστολῆς· ἔνθα ὕστερον ἐπὶ Ζήνωνος τοῦ Βασιλέως τὸ λείψανον αὐτοῦ εὔρεται ²¹⁾.

ΕΤΟΣ ΜΓ΄.

§ 186.

Ὀλόκληρον τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον, Παῦλος καὶ Βαρνάβας διέτριψαν ἐν Ἀντιοχείᾳ, συνιστῶντες τὴν ἐνταῦθα Ἐκκλησίαν· ὅπου καὶ πρῶτον οἱ τότε πιστεύσαντες χριστιανοὶ ὠνομάσθησαν ²²⁾. Ὅθεν συμφωνεῖ τῇ Βίβλῳ τῶν πράξεων, καὶ ἡ χειρόγραφος σωζομένη χρονολογία ²³⁾. Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας, λέγοντος ὅτι μετὰ δεκαετίαν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναλήψεως, Εὐδοὸς ὁ Ἀντιοχείας πρῶτος χρηματίσαι ἐπίσκοπος, χριστιανὸν ἑαυτὸν τε καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν πιστοὺς ἐπωνόμασεν.

²⁰⁾ Κλήμ. Ἀλεξάνδρ. Στρωμ. Βιβλ. Β΄. Εὐσέβ. Ἐκκλῆς. Ἱστορ. Βιβλ. Α. Κεφ. ΙΒ΄. Ἐπιφάν. Αἵρεσ. Κ΄. Ἀριθμ. 4.

²¹⁾ Θεόδωρ. Αναγνώστ. Ἀπὸ τοῦ Β΄. Βιβλ. Ἀριθμ. 2.

²²⁾ Πράξ. ΙΑ΄. 26.

²³⁾ Ταύτην ἀναφέρει Σελδένος παρὰ Βαλαίῳ Πράξ. ΙΑ΄. 26.

§ 187.

Ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις προεῖπεν Ἀγαθος (εἰς τῶν ἐβδομήκοντα) τὸν μέλλοντα μέγαν λιμὸν, ὅστις καὶ ἐγένετο τὸν ἐφεξῆς χρόνον. Ὅθεν οἱ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν χριστιανοὶ ἐπροθυμήθησαν καὶ ἐσύλλεξαν ἐλεημοσύνας, καὶ οὕτως ἀπέστειλαν διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου πρὸς τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀδελφούς εὐκαιρον τὴν βοήθειαν· ²⁴⁾ τὸν δὲ προειρημένον λιμὸν, τὸν ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος συμβάντα, καὶ οἱ ἔξω Ἱστορικοὶ ²⁵⁾ ἀπομνημονεύουσι· διηγοῦνται δὲ, ὅτι τοσοῦτος τότε θόρυβος τοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν συνέβη, ὥστε ὁ Αὐτοκράτωρ πολλὰ βλάβη παρὰ τοῦ ὄχλου ἀκούσας κατ' αὐτοῦ ἀποτοξευόμενα, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ, καὶ νὰ φροντίσῃ τὰ πρὸς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν.

§ 188.

Τότε Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας ἐκμανεῖς κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, κατέσφαξεν ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα, Ἰδὼν δὲ, ὅτι τοῦτο ἄρεστον ἐφάνη τοῖς Ἰουδαίοις, συνέλαβεν ὁμοίως καὶ κατεφυλάκισε καὶ τὸν Πέτρον, τηρῶν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ πάσχα, διὰ νὰ προσφέρῃ καὶ τοῦτον εἰς τὸν λαόν, ὡς κεχαρισμένον σφάγιον. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος δι' Ἀγγέλου παραδόξως τῶν δεσμῶν ἀπελύθη, καὶ διεσώθη ²⁶⁾.

²⁴⁾ Πράξ. ΙΑ'. 27 — 30.

²⁵⁾ Σβετόν. εἰς Κλαύδιον Κεφ. ΙΗ'. καὶ Ἰώσηφ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Κ'. Κεφ. β'.

²⁶⁾ Πράξ. ΙΒ'. 1 — 10.

§ 189.

Ἐν τῷ ἐναντιῷ τούτῳ ὁ Εὐσέβιος ²⁷⁾ τάττει τὴν τοῦ Πέτρου εἰς Ῥώμην ἀποδημίαν, καὶ τὴν ἐκεῖ τῆς πλάνης καθάρσεις, ἣν ὁ Σαμαρεὺς Σίμων ὁ Μάγος διέσπειρε, κηρύττων ἑαυτὸν Θεὸν, καὶ Θεοῦ δύναμιν εἶναι τὴν μεγάλην, καὶ πολλὰ ἕτερα τοιαῦτα καταβλασφημιῶν ²⁸⁾. Πολλοὶ τῶν Πατέρων, μετὰ Ἰουστίνον τὸν φιλόσοφον καὶ μάρτυρα, ἔγραψαν, ὅτι ὁ ἀπατεὼν οὗτος, ἐν Ῥώμῃ, ὡς Θεὸς ἐτιμήθη· στηλωθείσης αὐτῷ καὶ εἰκόνας, ψήφῳ συγκλητικῇ ἐπιγραφὴν φερούσης: Simoni Deo Sancto. Ἄλλοι ὕστερον ὑποπτεύονται μήπως ὁ Θεῖος Ἰουστίνος ἐξηπατήθη, ἐκεῖνο ἀναγνοὺς ἀντὶ τῆς ἐπίγραφης ταύτης Semoni Sanco Deo. Ἦν δέτις εἰκὼν τῷ ὄντι ἐν Ῥώμῃ

²⁷⁾ Ἐν τοῖς χρονικοῖς· καὶ Ἐκκλῆσ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΑ'. ἐξ οὗ καὶ Νικηφόρος ὁ Κάλлистος Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΑ'. Ἀπολωνίος ὁμοῦς Συγγραφεὺς Ἀρχαῖος φησὶ, πρὸ τοῦ ἔτους τοῦ ΙΒ'. μετὰ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, τοὺς Ἀποστόλους ἀπ' ἀλλήλων μὴ χωρισθῆναι (παρ' Εὐσεβ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ΙΗ'). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ Ἀλεξανδρ. χρονικ. ἐν ἔτει 5. Κλαυδίου ἢ ἐν Ἱεροσολύμοις συνεκροτήθη Σύνοδος. ὥστε πρὸ τοῦ 5. ἔτους, ἢ εἰς Ῥώμην τοῦ Πέτρου ἐπιδημία δὲν ἔχει τόπον· τουτέστι, πρὶν τοῦ μθ'. ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ, ὁ Πέτρος εἰς Ῥώμην οὐκ ἐπεδήμησεν. Ἄλλ' ἐπιεικῶς οἱ χρονολογοῦντες. τὸν καιρὸν τῆς τοῦ Πέτρου ταύτης ἐπιδημίας εἰς Ῥώμην δυσχερῶς συμβιβάζουσιν. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχη τὰ τῆς χρονολογίας, ἐκεῖνο βέβαιον εἶναι, ὅτι σφάλλει ὁ ἡμέτερος Ἀθηνῶν Μελέτιος (ἐν τῇ Ἐκκλῆσ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Γ'). «Ἱστορῶν, ὅτι ἐπὶ Κλαυδίου τότε, παραγενόμενος εἰς Ῥώμην ὁ Πέτρος, τὸν δίκην Ἰάκχου βουληθέντα ἵπασθαι, προσευξάμενος, ἀφ' ὕψους πολλοῦ κατέρριψε κτ. τοῦτο πάντως ἂν ἔγενεν, ἔγενεν ὕστερον ἐπὶ Νέρωνος· καὶ τοῦ μὲν λεγομένου ὁ Μελέτιος μάρτυρα παρίσθαι τὸν Εὐσέβιον. (Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΑ'). ὁ δὲ Εὐσέβιος οὐδὲν ἐκεῖ καθιστορεῖ περὶ τῆς τοῦ Σίμωνος καταρρέψεως· οὐδ' ὁ Εἰρηναῖος, οὐδ' ὁ Ἰουστίνος, τοῦ τοιοῦτου δράματος μνημονεύουσι.

²⁸⁾ Εἰρηναῖος Βιβλ. Α'. Κεφαλ. Κ'. Ἰουστίν. Ἀπολογ. Α'. πρὸς Ἀντωνίνον. Ἱερών. εἰς Ματθ. ΚΑ'. Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΚΑ'. Αὔγουστ. περὶ Αἰρέσ. Βιβλ. Α'.

πρὸς Σέμονάτινα Σάγκον ψευδόθεν ἀνέκαθεν ἀφιερωμένη· ἥτις καὶ, οὐ πρὸ πολλοῦ, (κατὰ τὴν παρελθούσαν δηλαδὴ Ἑκατονταετηρίδα) ἐν τῇ κατὰ Ρώμην Νήσῳ τοῦ ποταμοῦ Θύμβριδος, τὴν τοιαύτην ἐπιγραφὴν φέρουσα εὕρηται.

Ε Τ Ο Σ Μ Δ'.

§ 190.

Τοῦ ὑπὸ Ἀγάβου προῤῥηθέντος λιμοῦ ἤδη ἀκμάζοντος, ὁ Παῦλος τὸ δεύτερον τοῦτο μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ, σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εὐρέθησαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ πληρώσαντος ἐνταῦθα τὴν διακονίαν, δι' ἣν ἀπεστάλησαν, διὰ τῆς χορηγίας τῶν διανεμηθέντων βοηθημάτων, ὑπέστρεψαν ὁμοῦ πάλιν εἰς Ἀντιόχειαν, συμπαραλαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ Ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα Μάρκον ²⁹⁾. Οὐχ' οὗτος δὲ Μάρκος ἦν ὁ Εὐαγγελιστής, ἀλλ' ἕτερός τις, ἀνεπιός τε ὢν καὶ Μαθητής τοῦ Βαρνάβα, υἱὸς Μαρίας τινὸς χριστιανῆς γυναικὸς, ἣς ἦν καὶ ἡ ἐν Ἱερουσαλὴμ οἰκία, ἐν ᾗ συχνάκις οἱ Ἀπόστολοι συνηθροίζοντο. Ἐνθα καὶ ὁ Πέτρος εὗρε τοὺς μαθητὰς συνηγμένους τε καὶ προσευχομένους ὑπὲρ αὐτοῦ ³⁰⁾, ὅταν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τὰ δεσμὰ ἐξέφυγε τοῦ Ἡρώδου, δι' Ἀγγέλου ἀπολυθεὶς. Ἡ δὲ οἰκία αὕτη κατὰ τινος ³¹⁾, μετοικοδομήθη ὕστερον εἰς τὸν Περίφημον Ναὸν τῆς Ἀγίας Σιών.

§ 191.

Ὁ Βαρώνιος ³²⁾ ἐν τούτῳ (φησὶ) τῷ ἔτει συνελθόντες

²⁹⁾ Πράξ. ΙΒ'. 25.

³⁰⁾ Πράξ. ΙΒ'. 12. κξ.

³¹⁾ Ὅρα Καλμέτην εἰς τὸ Λεξιαὸν τῆς Γραφῆς, ἐν Λέξει VI. Ἰωάν. Μάρκ.

³²⁾ Ἐν τοῖς χρονικοῖς ἔτει μδ'. Ἄριθμ. 15 καὶ 16.

ἐν Ἱεροσολύμοις οἱ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολοι, κατὰ συνεισφορὰν οἶον τινὰ, συνέταξαν τὸ παρὰ Λατίνοις λεγόμενον τῶν Ἀποστόλων Σύμβολον, ἐν μέρει ἐντι τῶν δώδεκα Ἀρθρῶν προθέμενος ἕκαστος. Ἀλλ' ὁ Λουκᾶς ἐν ταῖς πράξεσιν οὐδὲν τοιοῦτον ἀναφέρει καὶ τοι τοῦτο ἐν Ἱστορίᾳ, εἶπερ ἄλλοτι, ἀναφέρεσθαι ἄξιον ἦν· οὐδὲ τῶν παλαιότητων ἄλλος οὐδεὶς· τοῦ γὰρ Συμβόλου τούτου οὐδεμίᾳ οὐδαμοῦ πρὸ τοῦ Δ'. αἰῶνος ἀπομνημόνευσις γίνεται· ὅθεν ὁ Ἐφέσου Μάρκος ἐν τῇ Φλωρεντινῇ Συλλόγῃ σοφῶς ἀπεκρίνατο: ἡμεῖς Σύμβολον Ἀποστολικὸν τοιοῦτον οὐκ ἴσμεν. ἐκ συνεισφοραρᾶς δηλαδὴ κατ' ἄνδρα συγκεκροτημένον. Ἴσως παρηνέχθησαν οἱ Ἀντικοὶ εἰς τὴν τοιαύτην γνώμην ἀπὸ τοῦ Συμβόλου, ὅπερ τὸ γνῶρισμα, καὶ τὸ οἶον Σύνθημα τοῦ χριστιανικοῦ θρησκεύματος παραδηλοῖ, εἰς τὴν λεγομένην Symbolam παρακρουσθέντες, ἥτις τὴν Τυνεισφορὰν, ἐκ τῆς παρ' αὐτοῖς Διαλέκτου αἰνίττεται.

§ 192.

Σημειωτέον, ὅτι ἂν κατὰ τὴν Βαρωνίου γνώμην οἱ Ἀπόστολοι τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγον· ἀσύστατον μὲν ζητέον τὴν ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἔτει μγ', κατὰ τὸν Εὐσέβιον, εἰς τὴν Ῥώμην τοῦ Πέτρου ἐπιδημίαν. δύσκολον δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει μδ'. τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἰδίου θρόνου θεμελίωσιν, ὡς ἕτεροι τῶν Ἀντικῶν³³⁾ διατείνονται. Ἐκτὸς εἰμῇ, εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν, ἐνιαυτὸν ὑπολάβῃ τις, ὅτι ὁ Πέτρος ἐν Ἱεροσολύμοις συνεκρότει τὸ Σύμβολον· καὶ ἅμα εὐπλοίας τυχὼν, καὶ

³³⁾ Φλεουρίνος ἐν τῇ Ἑκκλ. Ἱστορ. Τόμ. Α'. Βιβλ. Α'. Ἀρθρ. 24.

διαπλέντας ἕως Ἱταλίας ταχὺ τὸ μεσόγειον πέλαγος, καὶ καταλαβὼν ἐν ὀλίγῳ τὴν Ῥώμην, εὐθὺς καὶ ἀνεκάλυπτε, καὶ καθίρει τὴν ἀπάτην τοῦ Μάγου Σίμωνος· καὶ κηρύξας δὲ καὶ τὸν Εὐαγγελικὸν λόγον ἐσυλαγώγησε πολλοὺς εἰς τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν· ὥστε συσταθείσης οὕτως ἐν χρόνῳ βραχυτάτῳ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας, τὴν καθέδραν τὴν ἑαυτοῦ ἐστήριξεν. Ἀλλ' ὅτι ἂν καὶ ἔχρητις τὰ ἀπαντήσῃ πρὸς ταῦτα, ἐκεῖνο σημειωθίτω, ὅτι κατὰ μὲν τὸν Εὐσέβιον³⁴⁾, ἐν τούτῳ τῷ μδ'. ἔτι ἀναγράφεται πρῶτος τῆς Ἀντιοχείων Ἐκκλησίας μετὰ Πέτρον Ἐπίσκοπος ὁ Εὐόδιος. Κατὰ δὲ τὸν Σύγκελλον³⁵⁾ πρὸ ἐνιαυτῶν τεσσάρων, ἦτοι ἐν ἔτει μ'. ὁ τοῦ Εὐοδίου προβιβασμὸς χρονολογεῖται.

§ 193.

Ἡρώδης ὁ Ἀγρίππας μετὰ τὴν μάτην ὑπ' αὐτοῦ γενομένην κάθειρξιν τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν, ἐν ᾗ ἀργυρένδυτος δημηγορεῖ χρηματίζων πρὸς τοὺς Τυρίων τε καὶ Σιδονίων Πρέσβεις ἀπὸ τοῦ Βήματος, καὶ ὑπὸ τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν κολάκων προσαγορεύεται Θεός· Θεοῦ φωνή, καὶ οὐκ ἀνθρώπου. Πατάσεται παρευθὺς ὑπὸ Ἀγγέλου Κυρίου, καὶ γενόμενος σχοληκόβρωτος ἐλεεινῶς τὸ ζῆν μετ' οὐ πολὺ καταστρέφει³⁶⁾. Ὁ Ἰώσηπος ἱστορεῖ³⁷⁾ ὅτι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ὥραν εἶδεν ὁ Ἀγγελόκρουστος αὐτὸς Βασιλεὺς ὑπὲρ αὐτοῦ ἱπτάμενον τὸν ὄρνιν Βύαν, τὸν ὁποῖον καὶ ἄλλοτε πρότερον εἶχεν ἰδεῖ, ὅταν δέσμιος

³⁴⁾ Ἐν τῷ χρονικῷ.

³⁵⁾ Ἐν τῇ χρονογραφίᾳ.

³⁶⁾ Πράξ. ΙΒ'. 19 — 23.

³⁷⁾ Ἀρχαιολ. Βιβλ. ΙΘ'. Κεφ. Ζ'.

ὑπὸ Τιβερίου ἐν Ῥώμῃ κατείχετο. Ἦν δὲ ἄρα προειρημένον αὐτῷ, ὅτι ἐὰν καὶ δεύτερον τὴν ὄψιν ἴδῃ τοῦ Βύου, τότε οὐδὲν ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ πέρας τοῦ βίου αὐτὸν ἀπεκδέχεται.

ἜΤΟΣ ΜΕ΄.

§ 194.

Βαρνάβας καὶ Παῦλος ἀφορισθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐκπέμπονται εἰς Σελεύκειαν, καὶ κεῖθεν πλεύουσιν εἰς Κύπρον ὅπου, ἐν Σαλαμῖνι τὸν λόγον κηρύττοντες, ἔπειτα ἐν Πάφῳ, προσκαλοῦνται ἐκεῖ ὑπὸ Παύλου Σεργίου τοῦ Ἀνθυπάτου. Ἐν ᾧ δὲ τοῦτον οἱ Ἀπόστολοι κατηχοῦσι, ψευδοπροφήτης τις Ἰουδαῖος, παρὰ τῷ Ἀνθυπάτῳ διατρίβων, Βάρ-Ἰησοῦς καλούμενος, Ἐλύμας δὲ ἐπιλεγόμενος (τοῦτο δὲ τὸν Μάγον σημαίνει Ἀραβιστὶν) ἀνθίστατο εἰς τὴν τῶν Ἀποστόλων διδασκαλίαν, ζητῶν διαστρέψαι τὸν διδασκόμενον. Διὰ τοῦτο, καὶ υἱὸς διαβόλου, καὶ ἐχθρὸς ἀπάσης δικαιοσύνης ὑπὸ τοῦ Παύλου ὀνομασθεὶς καταδικάζεται ὁλοτελῇ τύφλωσιν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἐλύμας ὑστερεῖται τὸ φῶς, ὁ Ἀνθύπατος ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς νοεροὺς εἰς τὴν ἑλλαμψιν τῆς πίστεως ¹⁾. Ὁ Ὠριγένης²⁾, καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος ³⁾, καὶ ἄλλοι, παρέδωκαν, ὅτι καὶ ὁ Ἐλύμας αὐτὸς ἐπιστρέψας μετὰ τοῦτο, ἀπέλαβε σὺν τῷ φωτὶ τῷ πνευματικῷ καὶ τῷ σωματικῷ. Ἐσημειώθη δὲ, ὅτι τὸ ἀπὸ τούτου ἐφεξῆς ὁ ἔως τότε Σαῦλος, ὑπὸ τοῦ Ἱεροῦ Λουκᾶ ὀνομάζεται αἰείποτε Παῦλος.

¹⁾ Πράξ. ΙΓ'. 1 — 12.

²⁾ Εἰς τὴν ἔξοδον, κατὰ τὴν Οὐετίου ἐκδοσιν Σιλ. 22. 23.

³⁾ Εἰς τὰς Πράξεις Ὁμιλ. ΚΗ'.

Ὅθεν τινὲς ⁴⁾ κρίνουσιν, ὅτι ὁ Ἀνθύπατος εἰς δεῖγμμι εὐγνωμοσύνης ἐχάρισε τῷ Ἀποστόλῳ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα.

§ 195.

Ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἀνάγονται εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· ἔνθα ἀπ' αὐτῶν Ἰωάννης ὁ ἐπικληθεὶς Μάρκος ἀποχωρεῖ ⁵⁾. Ἀπὸ δὲ Πέργης παραγίνονται εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Πισιδίας· καὶ ἐκεῖ εὐαγγελίζονται τὴν Σωτήριον οἰκονομίαν πρῶτον τοῖς Ἰουδαίοις, ἔπειτα καὶ τοῖς ἔθνω. Διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων μεσηθέντες ἐξορίζονται· ὅθεν τὸν κονιορτὸν ἐκτιναξάμενοι ἐκ τῶν ποδῶν αὐτῶν, μεταβαίνουσιν ἐκεῖθεν εἰς Ἰκόνιον ⁶⁾. Κἀνταῦθα μὲν πολὺ πλῆθος καὶ ἐξ Ἰουδαίων, καὶ ἐξ Ἑλλήνων ἔλκουσιν εἰς τὴν πίστιν. Ἀλλὰ σχίσματος περὶ αὐτῶν ἐν τῇ πλήθει τῆς πόλεως γενομένου, καὶ ὑπὸ τῶν ἀπειθούντων ὕβρισθέντες καὶ λιθοβοληθέντες καταφεύγουσιν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὰς πόλεις τῆς Λυκαονίας Λύστραν, καὶ Δέρβην, καὶ τὴν περὶχωρον ⁷⁾. Ἐν δὲ Λύστρῳ ὁ Παῦλος διδάσκων, θεραπεύει τὸν ἐκ κοιλίας χωλόν. Διὸ οἱ ὄχλοι, νομίζοντες αὐτοὺς Θεοὺς Σωτηρίους εἶναι καὶ ἀλεξικάκους, εἰς Εὐεργεσίαν τῶν ἀνθρώπων ἀπ' οὐρανοῦ καταβάοντας· καὶ προθυμούμενοι νὰ προσφέρωσι πρὸς αὐτοὺς καὶ θυσίας, βλέπουσι τοὺς θεράποντας τοῦ Θεοῦ, φρίττοντας ἐπὶ τῇ τολμῇ τῆς ἀποθεώσεως· καὶ διδάσκονται παρ' αὐτῶν ὅτι ἄνθρωποι καὶ αὐτοὶ ὁμοιοπαθεῖς εἰσὶ· καὶ πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ χειραγωγοῦνται ⁸⁾.

⁴⁾ Ἰερώνυμ. ἐν τῷ περὶ τῶν Ἑκκλησιῶν. Συγγραφ. ὀνόματι Παῦλος.

⁵⁾ Πράξ. ΙΓ'. 13.

⁶⁾ Πράξ. ΙΓ'. 14 — 51.

⁷⁾ Πράξ. ΙΔ'. 1 — 6.

⁸⁾ Πράξ. ΙΔ'. 7 — 18.

ΕΤΟΣ ΜΖ'. ΜΖ'.

§ 196.

Ἀπὸ τῆς ἐν Πισιδίᾳ Ἀντιοχείας, καὶ Ἰκονίου Ἰουδαῖοι ἐλθόντες, παροξύνουσι κατὰ τῶν Ἀποστόλων τοὺς ἐν Αὐστροῖς, οἵτινες λιθάσαντες τὸν Παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι ⁹⁾. Ἀλλὰ Ῥώννυται θεία δυνάμει ὁ εἰς θάνατον λιθασθεὶς, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξέρχεται σὺν τῷ Βαρνάβᾳ εἰς Δέρβην. Καὶ τοίνυν κηρύξαντες καὶ τοῖς ἐν Δέρβῃ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Σωτηρίας, καὶ ἱκανοὺς μαθητεύσαντες, ὑποστρέφουσι πάλιν εἰς ὅς καὶ πρότερον περιῆλθον πόλεις· ἐν αἷς, ἐπιστηροῦντες μὲν τοὺς πεπιστευκότας, χειροτονοῦσι δὲ ἐν αὐτοῖς πρεσβυτέρους, συνιστῶσι δὲ προσευχαῖς καὶ νηστείαις τὰς φυτευθείσας ὑπ' αὐτῶν Ἐκκλησίας. Καὶ διελθόντες τὴν Πισιδίαν πόλιν καὶ Παμφυλίαν, κατέβησαν εἰς Ἀττάλειαν, ἀρκέθην τελευταῖον ἀπέπλευσαν εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ὅθεν ἐξ ἀρχῆς ἀποσταλέντες ἦσαν ὑπὸ τοῦ πνεύματος ¹⁰⁾. Ὅστις συλλογισθῇ τὰ ὑπὸ Παύλου καὶ Βαρνάβα κατὰ ταύτην τὴν Ἀποστολὴν διαπεπραγμένα δὲν ἔχει δυσκολίαν νὰ παρεκτείνῃ, εἰς τὰ δύο σημειωθέντα ἔτι μζ'. καὶ μζ'. τὴν τοιαύτην περιγῆσιν.

ΕΤΟΣ ΜΗ'.

§ 197.

Ἐπανελθόντες εἰς τὴν Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας Βαρνάβας καὶ Παῦλος, ἀναγγέλλουσι τῇ ἐκεῖ Ἐκκλησίᾳ τῶν

⁹⁾ Πράξ. ΙΔ'. 19.

¹⁰⁾ Αὐτ. 20 — 26.

Εὐαγγελικῶν αὐτῶν καμάτωντε καὶ πόνων τοὺς καρπούς, καὶ τὴν τῶν ἐθνικῶν εἰς τὴν Χριστοῦ πίστιν προσέλευσιν ¹¹⁾). Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν χρόνον ἱκανὸν ἐκεῖ διατρίβοντες, ἰδοὺ στάσις οὐκ ὀλίγη, καὶ ταραχὴ μεταξύ τῶν πιστῶν διεγείρεται. Τῆς δὲ στάσεως παραίτιοι ἐγένοντο ζηλωταὶ τινες ἀδιόκριτοι ¹²⁾). οἵτινες ἀρτίως ἐκ τῆς Ἰουδαίας κατελθόντες διῶσχυρίζοντο τὴν Μωσαϊκὴν περιτομὴν ἀναγκαίαν τε καὶ ὅλως ἀπαραίτητον τοῖς πιστεύουσιν εἶναι εἰς σωτηρίαν. Ὅθεν ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας, παραλαβόντες εἰς τὴν Συνοδίαν αὐτῶν καὶ τὸν Τίτον ¹³⁾), ἔσπευδον εἰς Ἱεροσόλυμα ἀνελθεῖν, διὰ νὰ προβάλῃσι πρὸς τοὺς ἐκεῖ Ἀποστόλους καὶ Πρεσβυτέρους, τὸ περὶ τῆς περιτομῆς τῶν ἐξ ἐθνῶν πιστευόντων κινήθην τοῦτο ζήτημα ¹⁴⁾).

§ 198.

Κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔτος καὶ ἡ ἐν Ἱεροσολύμοις ταραχὴ συνέβη κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, καὶ ὁ πολλοῦ πλῆθους ἀνθρώπων ἐπισυμβὰς ὄλεθρος· ὅτε, Κουμανοῦ τοῦ τῆς Ἰουδαίας ὄλης ἡγεμονεύοντος, τὸ Ῥωμαίων στρατιωτικὸν εἰς τὴν Ἀντωνίαν καλουμένην Ἀκρόπολιν εἰσαγαγόντες, ὁ λαὸς καταφοβηθέντες, καὶ παμπληθεὶ ἀπὸ τοῦ Ναοῦ ἐκδραμόντες, οὕτως ἐστενοχωρήθησαν κατὰ τὰς Πύλας. ὥστε συμπατηθέντες ὑπ' ἀλλήλων, ὑπὲρ τὰς τρεῖς μυριάδας διεφθάρησαν ¹⁵⁾).

¹¹⁾ Πράξ. ΙΔ'. 27 — 28.

¹²⁾ Πρὸς Γαλάτας Β'. 4.

¹³⁾ Ἀντ. 1.

¹⁴⁾ Πράξ. ΙΕ'. 1 — 3.

¹⁵⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΘ'. Καὶ ἐν τοῖς χρονικοῖς. Ἀλλ' Ἰώσηπος. ἐν τῷ Β'. τῆς Ἀλώσεως, λέγει ὑπὲρ τὴν μυριάδα μόνον Ἐ. δὲ τῷ Κ'. τῆς Ἀρχαιολογίας, Μυριάδας δύο.

ΕΤΟΣ ΜΘ'.

§ 199.

Τὸ τρίτον ἤδη ὁ Παῦλος ἐπανέρχεται εἰς Ἱερουσαλήμ· μετὰ ἔτη δηλαδὴ δεκατέσσαρα ¹⁶⁾, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ λς'. ταχθείσης ἐπιστροφῆς αὐτοῦ Ἐκεῖ οὖν συνήχθησαν τότε οἱ Ἀπόστολοι καὶ οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ τὴν πρώτην Ἐκκλησιαστικὴν συνεκρότησαν Σύνοδον ¹⁷⁾. Ἐν τῇ Συνόδῳ ταύτῃ προλογίσας ὁ Πέτρος, καὶ εἰπὼν· ὅτι τὰ ἔθνη τὰ διὰ στόματος αὐτοῦ ἀκούσαντα τὸν λόγον, καὶ πιστεύσαντα, ἐφάνησαν δεκτὰ τῷ Θεῷ· «ἐντεῦθεν ἐγνωμοδότησε «μὴ δεῖν ἐπειθεῖναι ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν Μαθητῶν. «τὸν τῆς περιτομῆς ζυγόν. Μετὰ τὸν Πέτρον, Βαρνάβας «καὶ Παῦλος διεξηγήσαντο, ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεὸς σημεῖα

¹⁶⁾ Γαλάτ. Β' 1.

¹⁷⁾ Δὲν ἀρέσκει εἰς τὸν Γερμανὸν Μοσχέμιον (ἐν τῇ Εἰσαγωγ. εἰς τὴν Ἑκκλ. Ἱστορ. Αἰῶνι Α'. Μέρ. Β'. Κεφ. Β. § XIV. Καὶ ἐν τῇ Σημειώσει (α). Τὸ ὄνομα τῆς Συνόδου, ἀποδιδόμενον εἰς τὴν ἐν Ἱερουσαλήμοις ταύτῃ Συνέλευσιν. Ἡ Συνέλευσις ἐκείνη (λέγει) ἦτον μιᾶς μόνης Ἐκκλησίας Συνάθροισις. Ἀλλ' ἡ Σύνοδος ὑποθέτει (φησὶ) τὸ ἄθροισμα τῶν διαπρεσβευομένων ὡς ἐκ πολλῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας κοινωνοῦσων. Εἰς ταῦτα ἔχοι ἄντις ἀποκριθῆναι, ὅτι ὅσαι πιστῶν οἰκίαι, καὶ ὅσα οἰκιστὰς τῶν εἴτε ἐκ περιτομῆς, εἴτε ἐξ ἐθνῶν. κατὰ τε τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν Ἰουδαίᾳ, καὶ Συρίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ πόλεις, παραδεχόμενων τότε τὸν τοῦ Εὐαγγελίου λόγον, θεωροῦνται ὡς τόσαι, καὶ τοὶ μικραὶ καὶ νεοσύλλεκτοι Ἐκκλησίαι. Ποιμένες δὲ τούτων, καὶ διαπρεσβευταὶ ὡς ἐξ αὐτῶν ᾗσαν οἱ Ἀπόστολοι, καὶ Μαθηταί, καὶ τοῦ λόγου κήρυκες, οἱ ταύτας οἰκιστὰς καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ διὰ τῆς τῶν σημείων δυνάμεως. Καὶ ἡ ὑπόθεσις δὲ δι' ἣν συνεκροτήθη τούτων ἡ ἄθροισις, ἦν οὐσιωδῶς ἀφορῶσα ἐν γένει καὶ καθόλου πάντα τὸν χριστιανισμόν. Καὶ ἡ σκέψις δὲ, καὶ ἡ γνωμοδοσία, καὶ ἡ κοινὴ βουλή, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως τοῦ ψηφίσματος τοῦ ἐκδοθέντος, πάντα παριστῶσι κυρίαντε καὶ ἀληθῆ Σύνοδον. Πλὴν τοῦτο εἶναι τελευταῖον ἕνα ζήτημα ὀνομαστικόν· καὶ ἴσως τὸ ἐκίνησεν ὁ κινήσας, διὰ τὰ φανῇ ὅτι προβάλλει τι δῆθεν νεώτερον.

φρησὶ Χρυσόστομος ⁴⁾). Ἐκεῖθεν οὖν τὴν Φρυγίαν διελθόντες, καὶ τὴν Γαλατικὴν χώραν, εἶτα τὴν Μυσίαν, κατέβησαν εἰς Τρωάδα. Ἐνταῦθα δὲ, διὰ νυκτὸς ὄραμα ὁ Παῦλος ἰδὼν, ἄνδρα Μακεδόνα ἐστῶτα, καὶ παρακαλοῦντα αὐτὸν διελθεῖν εἰς Μακεδονίαν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐκεῖ, πειθαρχήσας τῇ προσκλήσει τοῦ πνεύματος ἐπεχειρίσθη τὸν πλοῦν. Τὸ δ' ἀπ' ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι καὶ ὁ Λουκᾶς ἤρξατο τοῦ Παύλου συνοδοιπόρος γίνεσθαι καὶ συνέκδημος. Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἐξῆς, κακαθιστορῶν ἡμῖν οὗτος τὰς πράξεις, ὡς παρόντα συχνὰ καὶ ἑαυτὸν παρισάγει τοῖς πράγμασι, καὶ συμπεριϋόντα συνάμα τοῖς περὶ τὸν Παῦλον, ὡς δῆλον ἐκ τῆς πρωτοπροσωπίας τῆς διηγήσεως ⁵⁾).

§ 203.

Ἐπλευσαν τοίνυν ἀπὸ Τρωάδος εἰς Σαμοθράκην· ἐκεῖθεν τῇ ἐφεξῆς, εἰς Νεάπολιν τῆς Μακεδονίας. Ἐκεῖθεν εἰς Φιλίππους, ὅπου καὶ διέτριψαν ἡμέρας τινάς. Ἐνθα, ἢ μὲν Ἀνδία ἢ πορφυρόπωλις ἀκούσασα τὸν λόγον ἐπίστευσε, καὶ ἐβαπτίσθη· ἢ δὲ παιδίσκη ἢ τὸ πνεῦμα τοῦ πύθονος ἔχουσα, ἀπὸ τοῦ ἐνοχλοῦντος ἐκείνου πνεύματος ἀπελυτρώθη. Ἄλλ' ἐνταῦθα Παῦλος καὶ Σίλας, ὡς δῆθεν Ἰουδαῖοι ὄντες καὶ ταραξίαι, συλληφθέντες, ῥαβδισθέντες, φυλακισθέντες· καὶ (ἐπειδὴ διὰ σεισμοῦ φοβεροῦ ἀνοιχθέντος αὐτοῖς τοῦ δεσμοτηρίου, καὶ τῶν δεσμῶν ἀνεθέντων, δὲν ἔφυγον) τὸν ἑαυτῶν δεσμοφύλακα καταιδέσαντες, κατηγῆσαντες, πανοικὶ βαπτίσαντες· τέως

⁴⁾ Ὁμιλ. Ε. εἰς τὴν Α'. πρὸς Τιμόθ.

⁵⁾ Πράξ. Ις'. 6 — 10,

παρεκλήθησαν ἐξελθεῖν τῆς πόλεως· ἐξῆλθον ὁμῶς ἀποκλαιόμενοι, ὅτι ἀκατακρίτως ταῦτα ἔπαθον Ῥωμαῖοι ὑπάρχοντες· ὅπερ καὶ τοὺς στρατηγούς συνέσειλέ τε καὶ κατεφόβισεν, ἀκούσαντας ὅτι Ῥωμαῖοι εἰσὶν ⁶⁾).

§ 204.

Ἀπὸ Φιλίππων διοδεύσαντες τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ἀπολωνίαν, ἦλθον εἰς Θεσσαλονίκην· ὅπου πολλοὺς ὁ Παῦλος εἰλκυσεν εἰς τὴν τοῦ κηρύγματος πίστιν, καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων· καὶ τινες ἔτι τῶν ἐγκρίτων γυναικῶν. Ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀπειθούντων Ἰουδαίων συνεταράχθη κατὰ τῶν Ἀποστόλων ὁ τῆς πόλεως ὄχλος, καὶ συνδραμόντες εἰς τὸν οἶκον τινὸς Ἰάσωνος, (νομίζουσι τινὲς, ὅτι οὗτος ἦν ὁ τοῦ Παύλου συγγενῆς ⁷⁾) παρ' ᾧ ἐξενοδοχοῦντο, ἐπειδὴ τοὺς Ἀποστόλους οὐχ εὗρον, ἔσυρον τὸν ξενοδοχίσαντα, καὶ τιναστῶν Ἀδελφῶν, πρὸς τοὺς Πολιτάρχας. Ἀλλ' οἷτοι, τὸ ἱκανὸν λαβόντες παρὰ τοῦ Ἰάσωνος, ἀπέλυσαν αὐτούς ⁸⁾).

§ 205.

Ἐκ Θεσσαλονίκης Παῦλος καὶ Σίλας νυκτὸς ἐξελθόντες ἀπέρχονται εἰς Βερέοιαν· ὅπου ψυχὰς εὐρόντες πολὺ τῶν Θεσσαλονικέων εὐγενεστέρας, διδάσκουσιν εἰς τὴν Συναγωγὴν μετὰ πολλῆς καρποφορίας τὸν λόγον. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ εἰς Βερέοιαν οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης φθάσαντες ἐρέθιζον τοὺς ὄχλους κατὰ τοῦ Ἀποστόλου, ἠναγκάσθη

⁶⁾ Πράξ. Ις'. 11 — 40.

⁷⁾ Πόδος Ῥωμ. Ις'. 21.

⁸⁾ Πράξ. ΙΖ'. 1 — 9.

ἀφείς ἐκεῖ τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον νὰ πλεύσῃ αὐτὸς εἰς Ἀθήνας, ὅπου παραγενόμενος τούτους περιέμενεν ⁹⁾).

§ 206.

Ἐν Ἀθήναις ὁ Παῦλος, καὶ ἐν τῇ Συναγωγῇ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κατ' ἀγορὰν πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας διαλεγόμενος ἐγκαλεῖται ὑπὸ τῶν Ἐπικουρείων καὶ Στωϊκῶν Φιλοσόφων, κατηγορηθεὶς ὡς ξένων δαιμονίων καταγ-γελεύς. Παραστὰς δὲ, καὶ τὸ εἰς τὴν Ἀπολογία ἐνδόσιμον, ἐξ αὐτῆς τῆς πολυθέου δεισιδαιμονίας τῶν Ἀθηναίων λαβὼν, κηρύττει αὐτοῖς τὸν ἐπὶ πάντων ἓνα Θεὸν εὐαγ-γελιζόμενος, ἅμα καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐσομένην Ἀνάστασιν, καὶ τὴν μέλλουσαν κρίσιν. Ἐφ' οἷς, καὶ ὑπὸ τῶν Ἀρεο-παγιτῶν χλευασθεὶς, πρὸς τὸ παρὸν ἀπολύεται, ὀλίγους μόνον τινὰς ἐξ αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσιν ὀδηγήσας· ἐν οἷς ἐπίσημοι ἦσαν, Διονύσιος ὁ Ἀρεοπα-γίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι Δάμαρις ¹⁰⁾, ἡ ἐκείνου γαμετὴ ὡς ὑπὸ τινων ¹¹⁾ εἴρηται. Τὸν Διονύσιον τοῦτον ἐπὶ πολὺ ἐκανχήθησαν οἱ Γάλλοι, πρῶτον παρ' αὐτοῖς γενέσθαι τῆς πόλεως Παρισίων ἐπίσκοπον· καὶ τοι τέως, μετὰ πολ-λὰς καὶ περιττὰς συζητήσεις ἐγνώρισαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἰδίαν περὶ τοῦτο ἐξαπάτησιν· ἐν δὲ τῇ καθ' ἡμᾶς Ἐκ-κλησίᾳ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, πρῶτον Ἀθηνῶν ἐπί-σκοπον ἀνέγραψεν ἡ παράδοσις ¹²⁾. Τὸν διὰ πυρὸς θάνατον κατὰ τὸ υἱέ. ἡ υἱς'. ἔτος, ἐν ταῖς Ἀθήναις ἀθλήσαντα.

⁹⁾ Πράξ. ΙΖ'. 10 — 15.

¹⁰⁾ Πράξ. ΙΖ'. 16 — 34.

¹¹⁾ Χρυσόστ. Βιβλ. Δ'. περὶ Ἱερωσ. Κεφ. ζ'. καὶ Ἀστέριος Ὁμιλ. Η'.

¹²⁾ Διονύς. ὁ Κορίνθου Ἐπίσκοπος Ἐπιστ. πρὸς τοὺς Ἀθην. παρ' Εὐσέβ. ἐν τῇ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. Α. Καὶ ἐν Βιβλ. Δ'. Κεφ. κγ'.

ΕΤΟ ΣΝΑ'. ΝΒ'.

§ 207.

Ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρεῖ ὁ Παῦλος εἰς Κόρινθον, ὅπου συνοικίζεται μετὰ Ἀκύλλον, καὶ τῆς ἐκείνου συζύγου Πρισκύλλης, ὡς Σκηνοδόξος τούτοις ὁμότεχνος. Καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐκ Μακεδονίας ἐλθόντες Σίλας καὶ Τιμόθεος εὗρον ¹³⁾. Ἐν μιᾷ γοῦν τῶν ἡμερῶν, καθ' ἣν ὁ Ἀπόστολος διεμαρτύρετο τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν, οἱ Ἰουδαῖοι παρεξηνέχθησαν εἰς φρικτὰς βλασφημίας· ὅθεν ἐκτιναζάμενος τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἐξῆλθε τῆς Συναγωγῆς, καὶ εἰσέβη εἰς τὴν ἐγγὺς οὖσαν οἰκίαν, Ἰούστου τινὸς, ἀνδρὸς φιλοθέου. Ἐνθα δὴ Κριῖσπος ὁ Ἀρχισυνάγωγος, καὶ τῶν Κορινθίων πολλοὶ, ἐπίστευσάν τε καὶ ἐβαπτίσθησαν ¹⁴⁾. Ἐν Κορίνθῳ τοίνυν, δι' ὀπτασίας ἄνωθεν ἐνδυναμωθέντα, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ κήρυγμα ἐπιμένοντα (ἐκάθισε γὰρ ἐνιαντὸν ἐκεῖ, καὶ μῆνας ἑξ) οἱ Ἰουδαῖοι ἐνάγουσι τὸν Ἀπόστολον πρὸς Γαλλίωνα τὸν Ἀνθύπατον (ὁ δὲ Γαλλίων οὗτος, ἀδελφὸς ἦν τοῦ Φιλοσόφου Συνέκα.) Ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Δικαστοῦ ἀπελαύνονται οἱ ἐνάγοντες, ὡς οὐχὶ περὶ ἀδικήματός τινος, ἢ ῥαδιουργήματος πρὸς αὐτὸν δικαζόμενοι, ἀλλὰ περὶ ζητήματος μηδὲν αὐτῷ διαφέροντος λογομαχοῦντες. Ὅθεν ὁ Παῦλος τινὰς ἡμέρας ἔτι προσμείνας, ἐξέπλευσεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ σὺν αὐτῷ ἅμα Ἀκύλας καὶ Πρίσκυλλα. Ὁ δὲ Ἀκύλας τότε ἐν Κεγχρεαῖς, (ὅπερ ἦν τῆς Κορίνθου ἐπίνειον.) ἐπλήρωσεν ἣν εἶχεν εὐχὴν,

¹³⁾ Πράξ. ΙΗ'. 1 — 5.

¹⁴⁾ Ἀπ. 5 — 8).

κειράμενος τῆς κεφαλῆς τὴν κόμην, ἣν τέως κατὰ τὴν τοῦ Ναζηραιάτου προθεσμίαν ἔτρεφεν ¹⁵⁾. Κατὰ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐν Κορίνθῳ διατριβὴν φαίνεται ¹⁶⁾ ὅτι ὁ Παῦλος ἔγραψε τὴν τε Α'. καὶ τὴν Β., τὰς πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Τινὲς δὲ χρονολόγοι προστιθέασιν ἔτι καὶ τρίτην ἐπιστολὴν ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ Παύλου γραφεῖσαν, τὴν πρὸς Γαλάτας. Ἀλλὰ περὶ ταύτης πολλὴ μεταξὺ τῶν συγγραφέων γίνεται ἢ διαμφισβήτησις.

§ 208.

Περὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους Κλαύδιος ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔξωσεν ἀπὸ Ῥώμης τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας ¹⁷⁾. Τοῦτο δὲ, πότερον, διὰ τὸν ἐν ἔτει ΝΑ ἐπισυμβάντα ἐν Ῥώμῃ μέγαν λιμὸν; (ἄλλον τοῦτον λιμὸν, παρὰ τὸν ὑπὸ Ἀγάβου προειρημένον, καὶ κατ' ἀρχὰς τῆς Κλαυδίου βασιλείας γενόμενον) ἢ διὰ τὴν ἐπὶ Κουμανοῦ τοῦ ἡγεμονεύοντος τῆς Ἰουδαίας, κινηθεῖσαν ἐν Ἱεροσολύμοις στάσιν; ἀγνοεῖται τὸ ἀκριβές. Ὁ Σβετόνιος ¹⁸⁾ ἀποδίδει τὴν αἰτίαν τῆς ἐξώσεως εἰς τοὺς συνεχεῖς θορύβους τῶν φιλοταράχων Ἰουδαίων, κινουμένων ὑπὸ τινος Χρήστου. Τίς δὲ ἦν ὁ Χρῆστος οὗτος; οὐδεὶς βέβαια νοῦν ἔχων ὑπὸ τῷ ὀνόματι τούτῳ, τὸν πρῶτον καὶ ταπεινὸν τῇ καρδίᾳ Ἰησοῦν Χριστὸν ὑποπτεύσει, τὸν ἐπὶ Τιβερίου ὑπὸ

¹⁵⁾ Αντ. 9 — 18.

¹⁶⁾ Ἀγκαλὰ πρὸς τὸ τέλος τῶν δύο τούτων ἐπιστολῶν ἐπισεσημειώται, ὅτι ἐγράφησαν ἀπὸ Ἀθηνῶν, ὡς ἐν τοῖς ἐκδεδομένοις Κώδιξι τῆς Καινῆς Διαθήκης κοινῶς ἀναγινώσκομεν ἀναμφίβολον ὅμως φαίνεται, ὅτι ἐγράφησαν ἀπὸ Κορίνθου· ὡς ἕκαστος πληροφореῖται, διὰ παραθέσεως τῆς Α'. πρὸς Θεσαλ. Κεφ. Α'. 1 μετὰ τοῦ ΙΗ'. Κεφ. 5 τῶν Πράξεων.

¹⁷⁾ Πράξ. ΙΗ'. 2.

¹⁸⁾ Εἰς Κλάυδιον.

τῶν ἀγνωμόνων σταυρῷ παραδοθέντα πρὸ ἐνιαυτῶν ὀκτωκαίδεκα.

ΕΤΟΣ ΝΓ'.

§ 209.

Πλεύσας ἀπὸ Κελχρεῶν ὁ Ἀπόστολος, κατήντησεν εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου, καὶ τοι πολλὰ παρακαλούμενος, δὲν ἐνέδωκε νὰ ἀπομείνῃ, ὡς σπουδάζων εὑρεθῆναι κατὰ τὴν ἐρχομένην ἑορτὴν ἐν Ἱεροσολύμοις· ὑπεσχέθη δὲ ὅμως ὅτι μετὰ ταῦτα ἐκεῖθεν ἐπανελεύσεται ¹⁹⁾. Τοῦτο δὲ ὁ Παῦλος, ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτοῦ, εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπορεύθη ἤδη τὸ τέταρτον. Ἀπὸ γοῦν Ἱερουσαλήμ ἔπειτα ἀπῆλθεν εἰς Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας· ἐντεῦθεν δὲ διῆλθε τὴν Γαλατικὴν χώραν, καὶ τὴν Φρυγίαν· ²⁰⁾ ὅθεν τελευταῖον, κατὰ τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, ἐπανέκαμψεν εἰς Ἐφεσον.

§ 210.

Ἐν τούτῳ ὁ Ἀλέξανδρος Ἀπολλῶς, ἀνὴρ λόγιος, καὶ περὶ τὰς γραφὰς ἔμπειρος, παρῶνσιζόμενος ἐν τῇ Συναγωγῇ ὑπὲρ τοῦ Κυρίου, εἰ καὶ μόνον τὸ Ἰωάννου ἡπίστατο βάπτισμα, ἐκατηχήθη ὑπὸ τῶν ἐν Ἐφέσῳ μεινάντων ἀκολούθων τοῦ Παύλου Ἀκύλα τε καὶ Πρισκίλλης· καὶ διὰ συστατικῶν ἔπειτα γραμμάτων συνοδευθεὶς ἐκπέμπεται εἰς τὴν Ἀχαΐαν· ἐνθα δημοσίᾳ τοὺς ἰδίους ἀπελέγχων, διὰ τῶν γραφῶν ἐπεδείκνυνεν, Ἰησοῦν εἶναι τὸν Χριστόν ²¹⁾. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἀπολλῶς ἐν Κορίνθῳ ἐπότισε τὴν φυτεῖαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν πρὸ ἐκείνου ὁ Παῦλος ἐφύτευεν ²²⁾.

¹⁹⁾ Πράξ. ΙΗ'. 19 — 21.

²⁰⁾ Ἀντ. 22. 23.

²¹⁾ Πράξ. ΙΗ'. 24 — 28.

²²⁾ Α'. πρὸς Κορίνθ. Γ'. 6.

§ 211.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Παῦλος, καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι καὶ Μαθηταὶ περιήρχοντο διδάσκοντες τὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐπίγνωσιν, ὁ πολέμιος ἀντιπαρεξῆγεν εἰς ἐπισύστασιν τῆς ἀσεβείας Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα· Ἄνδρα πολλὰ μὲν ἄλλως πλουτοῦντα καὶ φυσικὰ καὶ ἐπικτήτα προτερήματα, σοφιστικῶς δὲ ὅμως χώραν πᾶσαν καὶ Ἑλληνικὴν καὶ βάρβαρον ἐκπεριοδεύοντα, καὶ διὰ μυρίων μαγχανειῶν καὶ τερατευμάτων τοὺς λαοὺς ἐξαπατῶντα καὶ καταγοητεύοντα²³). Ἄλλ' ἢ ἀπάτη καὶ γοητεία, συνάμα τῇ ζωῇ αὐτοῦ τοῦ ἀπατεῶνος καὶ γόητος συγκατελύθη, τοῦ ἐν ἔτει υἱβ'. ἢ υἱγ'. τὸ ζῆν καταστρέψαντος.

ἜΤΟΣ ΝΔ.

§ 212.

Ἐπανελθὼν ὁ Παῦλος εἰς Ἐφεσον, καὶ εὗρών τινας τῶν Μαθητῶν ἐκεῖ, ὥσει ἄνδρας δώδεκα, εἰς μόνον τὸ Ἰωάννου βάπτισμα, καὶ οὐδὲ εἰ πνεῦμα Ἅγιον ἐστὶν ἀκούσαντας, ἐβάπτισεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ διὰ τῆς τῶν χειρῶν ἐπιθέσεως, μετέδωκεν αὐτοῖς καὶ τῆς πνευματικῆς χάριτος²⁴). Ἐνταῦθα οὖν ἐδίδασκε μῆνας τρεῖς ἐν τῇ Συναγωγῇ παρὴρῆσιαζόμενος²⁵) ἀλλὰ διὰ τὴν πολλῶν ἔπειτα σκληροκαρδίαν τε καὶ ἀπείθειαν, ἀποχωρισθεὶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν

²³) Ὅρα Φιλόστρατον εἰς βίον Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Σοφιστικῶς κομψόμενον. Καὶ ἅμα τὸν παμφίλον Εὐσέβιον, λήρους δεικνύντα τὰ τοῦ Φιλοστράτου ὑπὲρ Ἀπολλωνίου κομψεύματα.

²⁴) Πράξ. ΙΘ'. 1 — 7.

²⁵) Ἀντ. 8.)

μαθητῶν ἰδίᾳ, ἔστησε τὴν τῆς οὐρανίου διδασκαλίας Καθέδραν, ἐν τῇ σχολῇ Τυράννου τινὸς ὀνομαζομένου (ἢ Συριακῇ ἐρμηνείᾳ γράφει Τοῦρνον) ἔνθα παρέτεινε διδάσκων ἐπὶ ἔτη δύο, καὶ πρὸς ²⁶⁾ ὥστε τριετὴς σχεδὸν ἢ τοῦ Παύλου διατριβῇ αὕτη ἐν Ἐφέσῳ ἐγένετο ²⁷⁾).

‘ΕΤΟΣ ΝΕ’.

§ 213.

Αἰγύπτίος τις ψευδοπροφήτης μετὰ τρισμυρίων ἐπαναστατῶν, ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, κἀκείθεν ὁρμήσας εἰς τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐκπολιόρησιν, ὑπὸ Φήλικος τοῦ ἀρτίως ἐπὶ τῆς Ἡγεμονίας διαδεξαμένου τὸν Κούμανον, μετὰ πολλῆς αἱματοχυσίας τρέπεται, καὶ μόλις αὐτὸς σὺν ὀλίγοις διασωίζεται φεύγων ¹⁾). Κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους, καὶ πολλοὶ ἄλλοι κινή-θέντες ἀπατεῶνες εἵλκον τὸν λαὸν εἰς τὴν ἔρημον μετὰ διαφόρων τερατειῶν, τὴν ἀπολύτρωσιν αὐτοῖς ὑπισχνόμενοι. Καὶ ληστῶν δὲ πλῆθος, καὶ Σικαρίων, δι’ ὧν ἐφόρουν ξιφιδίων τοῖς τυχοῦσιν ἐπεμβαίνοντες ἐξαίφνης, αἱμάτων φονικῶν τὴν τε πόλιν αὐτὴν, καὶ τὴν Ἰουδαίαν πᾶσαν ἐνέπλησαν ὥστε καὶ αὐτὸν τὸν Ἀρχιερέα Ἰωνά-θην ἀπέκτειναν. Καὶ ἦν τὰ πάντα ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ στασιασμῶν ἀλλεπαλλήλων ἄνω καὶ κάτω φερόμενα. Τότε δὲ ²⁾ καὶ ὁ ἐν Καίσαρίᾳ τῇ λεγομένῃ τοῦ Στρατῶνος,

²⁶⁾ Αὐτ. 9.)

²⁷⁾ Πράξ. Κ'. 31.

¹⁾ Εὐσεβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς. Καὶ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. κἀ. ἐξ Ἰωσήπου ἐν τοῖς περὶ Ἀλλῶσ. Βιβλ. Β'. Κεφ. κγ'.

²⁾ Ἐν τῷ ἐφεξῆς ἔτει Νς'. ὅπερ ἦν τὸ πρῶτον τῆς τοῦ Νέρωνος Αὐταρχίας, κατ' Εὐσέβιον ἐν τοῖς χρονικοῖς.

μεταξὺ Ἰουδαίων τε καὶ ἐθνικῶν αἱματώδης ἐκινήθη διαξιφισμός, ἐν ᾧ πάμπολλοι ἐκατέρωθεν διεφθάρησαν³⁾.

’ΕΤΟ Σ Νζ’.

§ 214.

Πολλοὶ θέλουσιν ὅτι ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ἔγραψεν ὁ Παῦλος τὴν Α’. πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴν, ἀποκρινόμενος εἰς ἃ παρ’ ἐκείνων ἔλαβε γράμματα⁴⁾ ἔχων δὲ σκοπὸν διελθεῖν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἀχαΐαν προέπεμψε μὲν ἐκεῖ δύο τῶν αὐτῷ διακονούντων, Τιμόθεόν τε καὶ Ἑραστον· αὐτὸς δὲ τέως διέτριβεν εἰς τὴν Ἀσίαν⁵⁾ μένειν μελετῶν ἐν Ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς· ἕως οὗ ἐπιστρέψας ὁ Τίτος ἀναγγέλλῃ αὐτῷ τὰ περὶ τῶν Κορινθίων, εἰς οὓς αὐτὸς λογίας χάριν, τουτέστι πρὸς συλλογὴν ἐλεημοσύνης προεξαπέστειλεν⁶⁾.

§ 215.

Μεταξὺ τούτου ἡ Σωτήριος διδασκαλία εἰς τὰς ἀκοὰς τῶν Ἀσιανῶν Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων δαψιλῶς διεσπείρετο. Αἱ δυνάμεις καὶ αἱ Ἰάσεις, αἱ διὰ τῶν χειρῶν τοῦ Παύλου, ἐπληθύνοντο. Καὶ αὐτὰ τὰ τοῦ Ἀποστόλου Σουδάρια, καὶ τὰ Σιμικίνθια προσαπτόμενα, τῶν καμνόντων ἔλκον τὰ νοσήματα. Καὶ αὐτὸ τὸ τοῦ Ἰησοῦ ὄνομα, ὃν ὁ Παῦλος ἐκήρυττεν, ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐξορκιστῶν (οἷον ὑπὸ τῶν ἑπτὰ υἱῶν τοῦ Ἀρχιερέως Σκευᾶ⁷⁾) ἀπλῶς προφερόμενον, ἠνάγκαζε τὰ πονηρὰ πνεύματα νὰ ὁμολογήσουν μετὰ τοῦ κηρυττομένου Σωτῆρος,

³⁾ Ὅρα Ἰώσηπ. ἐντοῖς περὶ Ἀρχαιολ. Βιβλ. Κ’. Κεφ. ζ’.

⁴⁾ Α’. Κορινθ. Ζ’. 1.

⁵⁾ Πράξ. ΙΘ’. 21. 22.

⁶⁾ Α’. Κορινθ. Ιζ’. 1 — 8. Καὶ Β’. Κορινθ. Η’. 6.

καὶ τὸν Ἀπόστολον τὸν κηρύττοντα· οἱ Ἐφέσιοι, Ἰουδαῖοι τε καὶ ἔθνικοι ἐξιστάμενοι φρίττουσι πολλοὶ μετανοοῦσι καὶ ἐξομολογοῦνται τὰ ἴδια ἁμαρτήματα. Ὁ Ἰουδαϊσμός, καὶ ἡ εἰδωλομανία κατ' ὀλίγον ὀλίγον καθαιρεῖται ὥστε ὁ Ἀπόστολος καὶ ἄλλας ἤδη Εὐαγγελικὰς περιηγήσεις πορρωτέρω κατὰ νοῦν διατίθεται. Ὅταν ὁ ἐν Ἐφέσῳ Ἀργυροκόπος Δημήτριος, αἰσθανόμενος τὴν ἑλλειψιν τοῦ κέρδους, τοῦ δια τῶν ἀργυρῶν Ναῖσκαυ τῆς Ἀρτέμιδος, οὓς αὐτὸς μὲν ἐχρυσόχοι πρὸς πορισμὸν, οἱ δὲ πεπλανημένοι λαοὶ εὐλαβείας χάριν ἐκθύμως ἠγόραζον, διήγειρε τοὺς ὁμοτέχνους καὶ συνεργάτας αὐτοῦ χρυσόχους εἰς τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἐν Ἐφέσῳ στάσιν, ἣν μόλις ἡ τοῦ Γραμματέως συνετὴ δημηγορία κατέστειλεν ⁷⁾.

§ 216.

Διὰ τὴν γενομένην δημηγορίαν ταύτην ἀπάρας ἐξ Ἐφέσου ὁ Παῦλος ἀπέρχεται εἰς Τρφέαδα, ὅπου καὶ τὸν Τίτον πάλιν εὗρεῖν ἤλπιζεν ⁸⁾. Ἀποτυχὼν δὲ, μεταβαίνει εἰς Μακεδονίαν, καὶ κεῖσε αὐτὸν εὗρων καὶ τὰ τῆς Κορίνθου μαθὼν ⁹⁾ τὴν πρὸς Κορινθίους Β'. ἐκέλευεν (ἣν ἀπὸ Φιλίππων ἐπιγράφουσι) μετ' οὐ πολὺ τῆς Α'. ὕστερον ἐπιστέλλει πιθανὸν κατὰ τινας, ὅτι τότε, καὶ ἔως εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐκ τῆς Μακεδονίας ἐξέδραμεν ὁ Ἀπόστολος ¹⁰⁾. Διελθὼν οὖν τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα διέτριψε μῆνας τρεῖς ¹¹⁾ παραχειμάσας εἰς Κόρινθον ¹²⁾.

⁷⁾ Πράξ. ΙΘ'. 10 — 40.

⁸⁾ Πράξ. Κ'. 1. Καὶ Β'. Κορινθ. Β'. 12 13.

⁹⁾ Β'. Κορινθ. Ζ'. 6. 7.

¹⁰⁾ Πρὸς Ρωμ. ΙΕ'. 19.

¹¹⁾ Πράξ. Κ'. 2. 3.

¹²⁾ Α'. Κορινθ. Ις'. 6.

ΕΤΟΣ ΛΔ.

§ 217.

Κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, ἔγραψεν ὁ Παῦλος τὴν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ ἤδη ἐτοιμῶς εἶχεν ἀπὸ Κορίνθου πλεῦσαι εἰς Ἱεροσόλυμα ¹³⁾. Γνοὺς δὲ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλὴν κατ' αὐτοῦ ἀρτύνοντας διὰ θαλάσσης, μεταβαλὼν γνώμην, ὑπέστρεψε διὰ Μακεδονίας. ὅθεν ἀπὸ Φιλίππων ἀπελθὼν εἰς Τρωάδα, καὶ τοὺς ἐκεῖ μαθητάς ἐν μιᾷ τῶν Σαββάτων εἰς μάκρος διδάσκων, τὸν ἐπὶ τῇ ἀκροάσει ἀπονυστάξαντα Νεανίαν Εὐτυχον, ἀπὸ τοῦ Τριστέγου κάτω πεσόντα, καὶ νεκρωθέντα, εἰς ζωὴν πάλιν ἀποκατέστησεν ¹⁴⁾.

§ 218.

Ἐκ τῆς Τρωάδος πεξεύσας εἰς Ἀσσον (μικρὸν Τρωϊκὸν πολισμάτιον, ἐπλευσε διὰ Μιτυλήνης, καὶ Χίου, καὶ Σαμου εἰς Μίλητον πόλιν τῆς Ἰωνίας· ἔνθα μεταπεμψάμενος ἐξ Ἐφέσου τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας (οὐ γὰρ ἔκρινε χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ, σπεύδων εἰς Ἱεροσόλυμα γενέσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς) καὶ πολλὰ αὐτοὺς ὑπομνήσας, διαμαρτυράμενος προειπὼν, παραινέσας, στηρίξας, τῷ Θεῷ παραθέμενος, καὶ τό ἔσχατον ἀσπασάμενος ¹⁵⁾ διὰ Κώου, καὶ Ῥόδου, καὶ Πατάρων κατήχθη εἰς Τύρον· κἀκεῖθεν εἰς Πτολεμαῖδα· ὅθεν εἰς Καισάρειαν μετὰ τῶν συνοδοιπόρων αὐτοῦ καταπτήσας,

¹³⁾ Πρὸς Ῥωμ. ΙΕ'. 25.

¹⁴⁾ Πράξ. Κ'. 3 — 12.

¹⁵⁾ Πράξ. Κ'. 13 — 38.

κατέλυσαν ἐκεῖ παρὰ Φιλίππῳ τῷ Εὐαγγελιστῇ, ἐνὶ τῶν ἐπτὰ Διακόνων, ἐν ᾧ ἦσαν θυγατέρες τέσσαρες παρθενεύουσαί τε καὶ προφητεύουσαι. Ἐνταῦθα Ἀγαβος, ὁ πρὸ δεκατεσσάρων σχεδὸν ἐνιαυτῶν τὸν ἐσόμενον προκαταργεῖλας λιμὸν, κατελθὼν ἔνθα κατέμενεν ὁ Παῦλος, καὶ διὰ τῆς τούτου ἦν ἔφερεν ἰδίας ζώνης δήσας αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, προεφήτευσεν αὐτῷ τὰ μέλλοντα ἐν Ἱεροσολύμοις δεσμά. Ἀλλ' ὁ Ἀπόστολος ἐτοίμως ἔχων ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου, οὐ μόνον δεθῆναι ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν, ἀνέβη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ἀσμένως αὐτοὺς οἱ Ἀδελφοὶ ἀπεδέξαντο ¹⁶). Τοῦτο πέμπτον ὁ Παῦλος εἰς Ἱερουσαλήμ ἐπεδήμησε, μετὰ τὴν αὐτοῦ ἐπιστοφὴν.

ἜΤΟΣ ΝΗ'. ΝΘ'.

§ 219.

Ἐν Ἱερουσαλήμ ὁ Παῦλος διατρίβων, διηγεῖται Ἰακώβῳ τῷ τὴν ἐκεῖ Ἐκκλησίαν διέποντι, καὶ πᾶσι τοῖς πρεσβυτέροις, ὅσα ὁ Θεὸς ἐποίησε τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ. Οἱ δὲ, τὸν Κύριον ἐπὶ τούτοις δοξάσαντες, ἵνα μὴ ἐπ' αὐτῷ σκανδαλισθῶσι τὰ πλήθη τῶν ἐκ περιτομῆς χριστιανισάντων, συμβουλεύουσι τὸ νὰ ἀφαισθῇ καὶ αὐτὸς ἅμα μετὰ τεσσάρων, οἵτινες ἔμελλον νὰ ἀποδώσουν τὴν τῆς Ναζηρείας εὐχὴν· μάλιστα δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνων νὰ πληρώσῃ καὶ τῆς τελετῆς τὸ δαπάνημα· ὑπήκουσεν οὖν εἰς ταῦτα ὁ Παῦλος· Ἀλλ' ἐν ᾧ ἐπληροῦντο αἱ ἡμέραι τοῦ ἀφαισθίμου, θεασάμενοι

¹⁶) Πράξ. ΚΑ'. 1 — 16.

αὐτὸν οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Ἰουδαῖοι, κινουῦσι κατ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον, ὡς κατὰ λυμεῶνος τοῦ λαοῦ, καὶ ἀνατροπέως τοῦ νόμου· καὶ τοῦ Ἱεροῦ ἐξέλκοντες βίαν, ἤθελον αὐτὸν ὀποκτείνειν, ἂν δὲν ἐξήρπαζεν αὐτὸν ἐκ τῶν ἐκεῖνων χειρῶν ὁ χιλιάρχος, Κλαύδιος ὁ Ἀνσίας· ὅστις ἀκούσας τὸν Παῦλον ἐλληνίζοντα τὴν φωνήν, ἠρώτησεν αὐτὸν, ἂν ἐκεῖνος αὐτὸς εἴναι, ὁ πρὸ πολλοῦ ἀναστατώσας τὴν Αἴγυπτον· ¹⁷⁾ ὁ δὲ Παῦλος ἀπεκρίνατο, ὅτι τὸ μὲν γένος εἶναι Ἰουδαῖος, τὴν δὲ πατρίδα Ταρσεύς· ζητήσας δὲ ἄδειαν νὰ λαλήσῃ πρὸς τὸν λαόν, καὶ ἐπιτραπείς ¹⁸⁾, ἀπολογεῖται Ἑβραῖσιν· παραστήσας ἐπ' ἀκριβές καὶ γένος ἑαυτοῦ, καὶ ἀνατροφήν; καὶ μαθητείαν τὴν παρὰ Γαμαλιλῆλ; καὶ ζῆλον τὸν ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου, καὶ λύσσαν τὴν κατὰ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τὰ παράδοξα τὰ ἐπ' αὐτῷ συμβάντα, καὶ τέως τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν θεοπτείαν; καὶ τὴν εἰς τὰ ἔθνη ἀποστολήν, εἰς ἣν διωρίσθη ἄνωθεν ¹⁹⁾. Ἐν τούτῳ κραυγὴ καὶ θόρυβος τῶν Ἰουδαίων πολὺς. Διὸ Παῦλος παραδίδεται εἰς τὸ ἐξετασθῆναι διὰ μαστίγων. Ἀλλὰ προβάλλων ὅτι Ῥωμαῖος ἐστὶ, λύεται μὲν τότε ἀπὸ τῶν δεσμῶν· τῇ ἐπαύριον δὲ, κελεύσει τοῦ χιλιάρχου, ἐνώπιον τῶν Ἀρχιερέων, καὶ παντὸς τοῦ συνεδρίου παρίσταται ²⁰⁾.

§ 220.

Ἐν ᾧ παραστάς ἀνοίγει πρὸς ἀπολογίαὺς τὸ στόμα,

¹⁷⁾ Ὅρα Ἰωσήφ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Κ'. Κεφ. 5'. καὶ περὶ Ἀλώσ. Βιβλ. Β'. Κεφ. γ'. Τὴν τοιαύτην δὲ ἐπανάστασιν Οὐσοῦριος χρονολογεῖ ἐν ἔτει ΝΕ', ὡς καὶ ἡμεῖς αὐτὴν ἀνωτ. (§ 213). ὑπεθέμεθα· οἱ δὲ μικρόν ἢ πρότερον, ἢ ὕστερον.

¹⁸⁾ Πράξ. ΚΑ'. 18 — 40.

¹⁹⁾ Πράξ. ΚΒ'. 1 — 21.

²⁰⁾ Ἀντ. 22 — 30.

Ἀνανίας ὁ Ἀρχιερεὺς ἐπέταξε τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα· ὄθεν ὁ Ἀπόστολος ἐπιστρέψας· «τύπτειν σε (εἶπε) μέλει ὁ Θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε.» Εἵτα ἐδικαιώθη· οὐκ ἤδειν, ὅτι ἐστὶν Ἀρχιερεὺς ²¹⁾· προσσθεὶς δὲ ὅτι «αὐτὸς φαρισαῖος υἱὸς φαρισαίου ἐστὶ, καὶ περὶ ἐλπίδος, καὶ Ἀναστάσεως νεκρῶν κρίνεται» στάσεως ἐκεῖ τότε γενομένης περὶ αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν Φαρισαίων καὶ καὶ Σαδδουκαίων ἐκινδύνευσεν δισπασθῆναι, εἰ μὴ προστάξει τοῦ χιλιάρχου ἐξηρηπάζετο ἐκ μέσου αὐτῶν. Τῇ ἐπιούσῃ οὖν νυκτὶ ἐπιστάς αὐτῷ ὁ Κύριος· θάρσει (εἶπε) Παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς Ῥώμην μαρτυρῆσαι. Τότε ἄνδρες ἐπέκεινα τῶν τεσσαράκοντα συνομόσαντες ἀνεθεματίσθησαν, μηδενὸς γεύσασθαι, ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν Παῦλον. Ἄλλ' ὁ χιλιάρχος μαθὼν τὴν ἐπιβουλήν, ἀπέσωσεν αὐτὸν διὰ νυκτὸς ἐκπέμψας εἰς Καισάρειαν, μετ' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἐκεῖ Ἡγεμόνα Φήλικα· ὃς ἐρευνήσας τὸν ἄνδρα, καὶ μαθὼν ὅτι ἐκ Κιλικίας ἐστὶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐν τῇ Πραιτωρίῳ τοῦ Ἡρώδου φυλάττεσθαι, ἕως ἂν ἔλθωσι καὶ οἱ κατήγοροι αὐτοῦ ²²⁾.

§ 221.

Μετὰ ἡμέρας πέντε κατέβησαν εἰς Καισάρειαν ὅτε Ἀρχιερεὺς καὶ οἱ Πρεσβύτεροι. ἔνθα ὑπὲρ μὲν τούτων ὁ Ῥήτωρ Τερύλλος κατὰ τοῦ Παύλου δημηγορεῖ, ὁ δὲ Παῦλος ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογεῖται. Ὁ Φήλιξ ὁμως ἀναβάλλεται τὴν ψῆφον, ἕως οὗ ἐλθόντος καὶ τοῦ χιλιάρχου ἀνακρίνη

²¹⁾ Πράξ. ΚΓ'. 1 — 5.

²²⁾ Αὐτ. 6 — 35.

τὴν ὑπόθεσιν ἀκριβέστερον. Μεθ' ἡμέρας δέ τινας, προσκαλεσάμενος τὸν Ἀπόστολον ὁ Ἡγεμὼν, παρούσης καὶ Ἀρουσίλλης τῆς τούτου γυναικὸς, ἀκούει τὰ σωτήρια δόγματα, καὶ γενόμενος ἔμφοβος, τὸν ἀποστέλλει· πάλιν ὁμοῦς συχνάκις τὸν κήρυκα προσκαλῶν, εἶχε μετ' αὐτοῦ ἐπαλλήλους συνομιλίας, πλην οὐχὶ κατὰ σκοπὸν τοῦ διδασχθῆναι, ἀλλ' ἐπ' ἐλπίδι μᾶλλον τοῦ λαβεῖν ἀργύρια, καὶ αὐτὸν ἀπολύσαι· οὕτω διετίας πληρωθείσης κατὰ τὴν ἐν Καισαρείᾳ ταύτην τοῦ Ἀποστόλου φρουρὰν, διαδεξαμένου τέως τὴν Ἡγεμονίαν Πορκίου Φήστου, μέλλων ἀπαίρειν ὁ Φήλιξ, χαριζόμενος τοῖς Ἰουδαίοις, κατέλιπεν τὸν Παῦλον δέσμιον ²³⁾).

Ε Τ Ο Σ Ξ'.

§ 222.

Πρὸ τοῦ βήματος τοῦ Φήστου πάλιν ὁ Ἀπόστολος παραστὰς, ὁμοίως ἀπολογεῖται. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Κριτοῦ, ἐὰν θέλῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναβάς, ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκεῖ κρῖνεσθαι ὑποπτευόμενος τὴν καθ' ὁδὸν ἔνεδραν τῶν Ἰουδαίων, ἐπὶ τοῦ Βήματος Καίσαρος (εἶπεν) ἐστὼς «εἰμὶ.... Καίσαρα ἐπικαλοῦμαι... καὶ εἰσακούεται ²⁴⁾». Ἐν τούτοις Ἀγρίππας ὁ Βασιλεὺς (υἱὸς ἦν οὗτος τοῦ Ἡρώδου Ἀγρίππα, τοῦ ἀνελόντος Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρα, καὶ προσθεμένου συλλαβεῖν καὶ Πέτρον). μετὰ Βερενίκης τῆς ἰδίας γυναικὸς, ὡς ἦλθον εἰς Καισάρειαν πρὸς ἀσπασμὸν τοῦ νέου ἡγεμόνος Φήστου, μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Παῦλον, ἐπιθυμοῦσι νὰ ἀκούσουν

²³⁾ Πράξ. ΚΔ'. 1 — 27.

²⁴⁾ Πράξ. ΚΕ'. 1 — 12.

τὸν ἄνθρωπον· ὃθεν Ἀκροατηρίου λαμπροῦ καὶ πολυ-
ανθρώπου συναθροισθέντος, παραστὰς ὁ Ἀπόστολος,
καὶ εἰς πλάτος ἀπολογηθεὶς ἐκρίθη ἀθῶος· πλὴν ἐπά-
νεγκες ἦν εἰς Ῥώμην αὐτὸν ἐκπεμφθῆναι, διὰ τὴν πρὸς
τὸν Καίσαρα γενομένην ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλητον ²⁵⁾.

§ 223.

Παραδοθεὶς οὖν ὁ Παῦλος, σὺν τοῖς ἀκολούθοις αὐ-
τοῦ, καὶ μετὰ καὶ τινων ἄλλων δέσμιων, Ἰουλίῳ τῷ Ἑκα-
τοντάρχῃ, πλέει εἰς Ἰταλίαν. Σφοδρῶς δὲ κατὰ τὸν πλοῦν
χειμασθέντες, καὶ κινδυνεύσαντες, τὸ δὲ ἔσχατον καὶ ναυ-
αγήσαντες, τῆς νηὸς συντριβείσης αὐτοῖς καὶ βυθιζομένης,
οἱ μὲν κολυμβῶντες, οἱ δὲ ἐπὶ σανίσιν ἐπινηχόμενοι, τέως
διεσώθησαν ἅπαντες, ὥς αὐτοῖς τοῦτο προεῖρηκε δι' ὀπτα-
σίας Ἀγγέλου πληροφορηθεὶς ὁ Ἀπόστολος. Διασωθέντες
δὲ, ἐξῆλθον οὕτως ἐπὶ τῆς νήσου Μελίτης· ψυχαὶ αἱ
πᾶσαι διακόσαι ἐβδομήκοντα ἕξ ²⁶⁾. Τὴν δὲ νῆσον ταύ-
την τινὲς ὑπέλαβον τὰ Μέλετα εἶναι· τὸ 4000 βήμασιν
ἀπέχον ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Ἀδριατικῷ κόλπῳ ἐπιδάουρου
νησάριον· ὅτι ἐν τῷ Ἀδρίᾳ (φασὶ) διαφερόμενοι ἐχειμά-
ζοντο ²⁷⁾. τὸ Ἀδριατικὸν ὅμως, κατὰ τοὺς παλαιούς, πέ-
λαγος μέχρι καὶ τοῦ Ἰωνίου, καὶ τοῦ Σικελικοῦ ἦν ἐφα-
πλούμενον ²⁸⁾.

§ 224.

Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ ἐκπεσόντες, φιλανθρώπου φίλο-
φροσύνης ἔτυχον ὑπὸ τῶν οἰκητόρων· ἐν ᾧ δὲ, πυρὰν

²⁵⁾ Αὐτ. 13 — 27. Καὶ Κζ'. 1 — 32.

²⁶⁾ Πράξ. ΚΖ'. 1 — 44.

²⁷⁾ Πράξ. Αὐτ. 27.

²⁸⁾ Ὅρα Καλμέτ. ἐν ὑπομν. Πράξ. ΚΖ'.

ἀνῆπτον διὰ τὸ ψύχος, καὶ ὁ Παῦλος φρύγανα συστρέψας ἐτίθετο εἰς ἕναυσμα τοῦ πυρὸς, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐκπηδήσασα, δάκνει τοῦ Ἀποστόλου τὴν χεῖρα. Ὅθεν οἱ βάρβαροι πρῶτον ἔκριναν φονέα τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀνοσιουργόν, ὡς ὑπὸ τῆς θείας διωκόμενον δίκης, διὰ τε θαλάσσης, καὶ διὰ γῆς· ἔπειτα δὲ, ἰδόντες ὅτι οὐδὲν ἔπαθε κακὸν, μεταβαλλόμενοι τοῦτον ὑπέλαβον εἶναι Θεόν ²⁹⁾.

§ 225.

Κατὰ τὴν αὐτὴν νῆσον ὁ Παῦλος, τὸν Πατέρα Πονπλίου τοῦ φιλοφρόνως αὐτοὺς ξενοδοχίσαντος, πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον, διὰ προσευχῆς ἰάσατο καὶ πολλοὺς δὲ ἄλλους προσέτι ἀσθενοῦντας ἐθεράπευσε. Τρεῖς δὲ ἐκεῖ μῆνας παραχειμάσαντες, τελευταῖον διὰ τε Συρακουσῶν πλεύσαντες, καὶ Ῥηγίου, καὶ Ποτιόλαν, εἰς Ῥώμην ἔφθασαν. Ἐνθα οἱ μὲν ἄλλοι δέσμιοι παρεδόθησαν τῷ Στρατοπεδάρχῃ· ὁ δὲ Παῦλος ὑπὸ φυλακῇ ἐνὸς στρατιώτου τηρούμενος, περιήρχετο ἐλεύθερος ³⁰⁾. Ὅθεν συγκαλέσας τοὺς ἐν Ῥώμῃ πρωτεύοντας τῶν Ἰουδαίων, καὶ διηγηθεὶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐφεξῆς τε διαμαρτυρώμενος τοῖς προσερχομένοις τὰ περὶ Ἰησοῦ ἀπὸ τῶν Γραφῶν καὶ τοὺς μὲν πείθων, τοὺς δὲ ἀπειθεῖς μένοντας ἀπελέγχων καὶ λέγων, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· ἔμεινεν ἐκεῖ διετίαν ὅλην κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ παρῳήσιας ἀκωλύτως ³¹⁾. Ἐν δὲ τούτοις τελευτᾷ ἡ Ἱστορία τῶν πράξεων.

²⁹⁾ Πράξ. ΚΗ. 1 — 6.

³⁰⁾ Πράξ. ΚΗ. 7 — 16.

³¹⁾ Αὐτ. 17 — 31.

ΕΤΟΣ ΞΑ΄.

§ 226.

Τῆς τοῦ Παύλου ἐν Ῥώμῃ διατριβῆς διετίαν ὅλην ¹⁾ παραταθείσης, τὰ δεσμὰ αὐτοῦ συνετέλεσαν εἰς αὕξησιν τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἀδεῶς κηρυττόμενον διέπεμπε τὸ παρ' αὐτοῦ φῶς, ἕως καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς οἰκίας αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος ²⁾. Ἐκήρυττε δὲ ὁ Παῦλος ἔνθα μὲν παρὼν ἦν στόματι, ἔνθα δ' ἀπὼν γράμμασι διὸ τότε (λέγουσιν) ἐγράφησάν τε καὶ ἐπέμφθησαν, ἡ μὲν πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολή, διὰ Τυχικοῦ· ἡ δὲ πρὸς Φιλιππησίους, δι' Ἐπαφροδίτου· ἡ δὲ πρὸς Κολασσαεῖς, διὰ Τυχικοῦ καὶ Ὀνησίμου· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου τούτου, καὶ ἡ πρὸς Φιλήμονα.

§ 227.

Μετὰ ταῦτα, ὑπολαμβάνουσι τινὲς ³⁾ ὅτι ἐγράφη ὡσαύτως ἀπὸ Ῥώμης, καὶ ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολή πεμφθεῖσα διὰ Τιμοθέου. Ἄλλοι ὅμως, (ὅσοι ὑπὸ τῷ ὀνόματι τῆς Ἰταλίας ⁴⁾ οὐχὶ τὴν Ῥώμην, τὴν δὲ τῆς Σικελίας ὁμορον γῆν ἐννοοῦσιν) ἔκριναν ὅτι τὴν ἐπιστολὴν τὴν πρὸς Ἑβραίους ὁ Παῦλος, ἀποκελυμένος ἤδη μετὰ τὴν διετίαν ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ δεσμῶν· πρὸς τὸ τέλος δηλ. τοῦ ξά., ῥ' κατ' ἀρχὰς τοῦ ξβ', συνέγραψεν. Οἱ δὲ, καὶ ἐν ἔτει ξγ'. αὐτὴν χρονολογοῦσιν.

¹⁾ Πράξ. ΚΗ. 30.

²⁾ Πρὸς Φιλιππησ. Κεφ. Α'. 12 — 22.

³⁾ Βεανσώβρης, καὶ Λαμφάντης ἐν τῷ γενικῷ προλόγῳ, τῷ εἰς τὰς τοῦ Παύλου ἐπιστολάς.

⁴⁾ Πρὸς Ἑβρ. ΙΓ. 24.

§ 228.

Οἱ πλείονες, καὶ τὴν Α'. τῶν Καθολικῶν ἐπιστολῶν τοῦ Πέτρου, ἐν τῷ δὲ τῷ ξά. ἔτει λέγουσιν ἐπισταλῆναι. Καί-
τοι ἄλλοι πάλιν ὀπίσω ἐπὶ τὸ νδ', οἱ δὲ καὶ ἔτι μᾶλλον
ἐπὶ τὸ μέ. ἀναπέμπουσιν. Ἐγράφη δὲ πρὸς τοὺς κατὰ
τὴν διασπορὰν ἐπιδημοῦντας Ἰουδαίους ἀπὸ Βαβυλῶνος.
Τὴν δὲ Βαβυλῶνα, ἄλλοι μὲν εἶναι τὴν ἐν Ἀσσυρίᾳ με-
γαλόπολιν ὑπέλαβον. Ἄλλοι δὲ τὴν κατ' Αἴγυπτον, τὸ
καθ' ἡμᾶς Κάϊρον. Ἄλλοι δὲ τὴν κατὰ Σελεύκειαν. Οἱ
δὲ πλείστοι τῶν Ἀρχαίων, αὐτὴν τὴν Ῥώμην, τροπολο-
γικῶς οὕτω καλουμένην, ἐνόησαν ⁵⁾). Ἐν τῷ αὐτῷ τοῦτῳ
ἔτει ἐγράφη καὶ ἡ τοῦ Ἀδελφοθέου Ἰακώβου ἐπιστολὴ
ταῖς δώδεκα φυλαῖς τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ, ὡς ἐλλίγον πρὸ
τῆς διὰ μαρτυροῦ τελευτῆς αὐτοῦ γραφεῖσα.

§ 229.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει ἔγραφη (λέγουσι, καὶ τὸ κατὰ Ματθ-
αῖον Εὐαγγέλιον ⁶⁾). ἂν αὐτὸ ἐγράφη καθ' ὃν καιρὸν οἱ Κορυ-
φαῖοι Ἀπόστολοι ἐν Ῥώμῃ διέτριβον. Πλὴν ἄλλοι προ-
λαμβάνοντες τὸν καιρὸν, ἀναποδίξουσιν τὴν συγγραφὴν
τούτου, ἕως τῶν ἡ. ἡ θ'. ἡ ιέ. χρόνων μετὰ τὴν τοῦ
Κυρίου Ἀνάληψιν ⁷⁾. ἐν ἐκείνῳ συμφωνοῦσι σχεδὸν οἱ

⁵⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. ΙΕ'. Καὶ Ἰερών. ἐν τῷ Καταλ.

⁶⁾ Ὅρα Εἰρηναῖον Λουγδ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. α'.

⁷⁾ Ὅρα Καβέον περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφέων, ἐν αἰῶνι τῷ Ἀποστολ. κῶ, Σελ. 13. Οὐκ ὀνηγέον ἐνταῦθα παραθέσθαι, καὶ τὸ ἐν τῷ Ἀποσπασματίῳ τῷ ἀποδιδομένῳ Ἰηπολύτῳ τῷ θηβαίῳ ἀναγνωσκόμενον ὅτι τὸ κατὰ Ματθαῖον Ἅγιον Εὐαγγέλιον, ἐγράφη εἰς Παλαιστίνην μετὰ ἰ. ἔτη τῆς Ἀναλήψεως, Ἑβραϊστὶ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον ἐγράφη Ῥωμαῖστὶ ἐν Ῥώμῃ, μετὰ ιβ'. ἔτη τῆς Ἀναλήψεως. Τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον ἐγράφη Ἑλληνιστὶ εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν μεγάλην. μετὰ ιέ. ἔτη τῆς

πάντες⁸⁾. ὅτι πρῶτον τῶν ἄλλων Εὐαγγελίων τὸ κατὰ Ματθαῖον ἐγράφη. Ὅτι δὲ ἐγράφη αὐτὸ καὶ Ἑβραϊστὶ, πρῶτος μὲν ὁ Ἱεραπολίτης Παπίας, ἀπεμνημόνευσεν⁹⁾. εἶτα δὲ καὶ ἄλλοι τῷ Παπία παρηκολουθηκότες Ἀγκαλὰ οὐκ ὀλίγοι τῶν ὕστερον περὶ τούτου πολλὰ ἀμφιβάλλουσι, πιθανώτερον κρίνοντες, ὅτι καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα, συνετάχθη Ἑλληνιστί.

§ 230.

Μετὰ τὸ Ματθαίου, καὶ τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον συνεγράφη, καὶ τὸ κατὰ Λουκᾶν ἐφεξῆς· καὶ αἱ πράξεις δὲ αἱ τῶν Ἀποστόλων¹⁰⁾. Ἐὰν οὖν, ὥςτινες ὑπέλαβον, ἐν τούτῳ τῷ ἔτει αἱ πράξεις ἔτυχον τῆς Συγγραφῆς, καθότι οὐδεὶς ἐν αὐταῖς γίνεται λόγος περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Παύλου πεπραγαένων μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν δεσμῶν ἀπόλυσιν τῶν ἐν Ῥώμῃ φανερόν γίνεται, ὅτι πρὸ τοῦδε τοῦ ἔτους τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῦ ὁ Λουκᾶς συνέγραψε· καὶ τούτου δὲ ἔτι πρότερον ἐπομένως τὰ κατ' αὐτούς. ὅ τε Ματθαῖος, καὶ ὁ Μάρκος. Ἄλλ' ἐπιεικῶς περὶ τούτων οἱ Συγγραφεῖς οὐδὲν ἡμᾶς διδάσκουσιν ἀναμφιλέκτως διωρισμένον καὶ βέβαιον. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ μὲν τοὺς χρόνους προλαμβάνουσιν· οἱ δὲ ὕστεροῦσιν· ἐκεῖνο βέβαιον εἶναι, καὶ ἀπάσης ἀμφιβολίας ἐκτός, ὅτι ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς,

• Ἀναλήψεως. Τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, ἐγράφη Ἑλληνιστὶ ἐν Πάτμῳ νήσῳ, μετὰ τριάκοντα δύο ἔτη τῆς Ἀναλήψεως. Ἄλλ' εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην πολλὰ ἀπαντῶσιν ἀντιπίπτοντα, δι' ἃ οὐδεὶς δύναται ἐν αὐτῇ νὰ βάλῃ θεμέλιον.

⁸⁾ Εἰρηναῖος Βιβλ. Γ'. Κεφ. Α'. Εὐσέβ. Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. ζ'. Κεφ. ιδ'. Ἱερώνυμ. ἐν τῷ Καταλόγῳ τῷ Ἑκκλησ. Συγγραφ. Ἀγνοοῦσι. ἐν τῷ περὶ Συμφων. τῶν Εὐαγγελ. Βιβλ. Α'. Κεφ. α'.

⁹⁾ Παρ' Εὐσέβ. Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. λθ'.

¹⁰⁾ Εἰρηναῖος Βιβλ. Γ'. κατὰ Αἰρέσε. Κεφ. Α'.

μετὰ τὸν πρῶτον λόγον ¹¹⁾· τουτέστι μετὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ἐξέθετο τὸν δεύτερον ἤγουν τὰς πράξεις. Μεμαρτυρημένον δὲ φέρεται καὶ περὶ τοῦ Μάρκου, ὅτι συνέγραψε τὸ ἴδιον Εὐαγγέλιον παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ πιστῶν ¹²⁾. Καὶ τὸ ἄλλο προσέτι, ὅτι ὁ Μάρκος φαίνεται ἀκολουθῶν τὸν Ματθαῖον, οἷον ἐπιτομεύς τις τῶν ἐκείνου Εὐαγγελικῶν διηγήσεων ¹³⁾.

”ΕΤΟΣ ΞΒ’.

§ 231.

Ἄν ὁ Παῦλος περιώδευσεν εἰς Ἰσπανίαν, ὡς ἐκ τῆς πρὸς Ῥωμαίους ¹⁴⁾ εἰκάζοντες, καὶ δὴ καὶ τῇ μαρτυρίᾳ τοῦ Ἱεροῦ Κλήμεντος ¹⁵⁾ τοῦ συγχρόνου τῷ Παύλῳ γενομένου ἐπόμενοι, πολλοὶ τῶν πατέρων ¹⁶⁾ ὑπέλαβον. οὐδεὶς ἄλλος ἂν ἔχει διορισθῆναι πρὸς τὴν περίοδον ταύτην, καιρὸς τοῦ παρόντος προσφυνέστερος· πολλοὶ ὅμως ἄλλοι καὶ μάλιστα τῶν Λυτικῶν οἱ ὕστερον περὶ τῆς περιοδεύσεως ταύτης ἀμφιβάλλουσι· Συλλογίζονται γὰρ, ὅτι περὶ τὸ τέλος τοῦ ΞΒ’. ἔτους, συνοδευθεὶς ὁ Παῦλος τῷ Τιμοθέῳ ἐκ Μακεδονίας ἐπιστρέψαντι ¹⁷⁾, ἔσπευδεν εἰς Ἰουδαίαν ἐπανελθεῖν· ὅτε καὶ παραπλεύσας

¹¹⁾ Πράξ. Α’. 1.

¹²⁾ Κλήμης ἐν ε’. τῶν ὑποτυπώσεων. Καὶ Παπίας ὁ Ἱεραπολίτης παρ’ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β’. Κεφ. ΙΕ’.

¹³⁾ Αὐγουστίνος περὶ Συμφων. Εὐαγγελ. Βιβλ. Α’. Κεφ. β’.

¹⁴⁾ Κεφ. ΙΕ’. 24.

¹⁵⁾ Ἐν τῇ αὐτοῦ πρὸς Κορινθ. ἐπιστ. § ε’.

¹⁶⁾ Ἀθανάσιος πρὸς Δρακόντ’ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΚΖ’. Χρυσόστομ. Ὁμιλ. Ζ’. τῶν εἰς Παῦλον. Ἱερών. εἰς τὸν Ἡσαΐαν Κεφ. ΙΑ’. 14. Κύριλλ. Κατήχ. ΙΖ’. Θεοδώριτ. εἰς τὴν πρὸς Φιλιππησ. Α’. 25.

¹⁷⁾ Πρὸς Ἑβρ. ΙΓ’. 23.

κατέλιπεν ἐν Κρήτῃ τὸ Τίτον, εἰς τὴν τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας διόρθωσιν ¹⁸⁾.

§ 232.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συνέβη, καὶ ἡ Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου, καὶ πρώτου τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας χρηματίσαντος ἐπισκόπου φονοκτονία ¹⁹⁾ ἐξ ἐπιβουλῆς Ἀνάνου, ἢ Ἀνανίου τοῦ Ἀρχιερέως ²⁰⁾ ἀνδρὸς τολμηροῦ τε καὶ θρασυτάτου· ἐκ τῆς τῶν Σαδδουκαίων ὄντος αἰρέσεως. Ὁ γὰρ ῥηθεὶς Ἀδελφός Θεος, ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι βίου, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰουδαίοις οὐχ ἥκιστα θαυμαζόμενος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ Ὀβλίας (ὅπερ τὸν δίκαιον σημαίνει) καλούμενος, προτροπῇ τε καὶ παρακλήσει πάντων ἀναβάς ἐπὶ τοῦ Ναοῦ τὸ πτερύγιον, ἔδωκεν ἐκείθεν τὴν ζητουμένην παρ' αὐτοῦ μαρτυρίαν περὶ τοῦ Ἰησοῦ, κηρύξας φωνῇ μεγάλῃ· ὅτι ὁ «Ἰησοῦς κάθεται ἐν τῷ οὐρανῷ, ἐκ δεξιῶν τῆς μεγάλης «δυναμέως, καὶ μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ οὖν μαρτυρίᾳ πολλοὶ μὲν τῶν παρόντων ἐπληροφορήθησαν, καὶ ἀνεβόησαν, «ὥσαννὰ «τῷ υἱῷ Δαβίδ.» Ἄλλ' οἱ Γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι,

¹⁸⁾ Πρὸς Τίτον Α'. 5.

¹⁹⁾ Ἡ τοῦ Ἰακώβου φονοκτονία ὑπότινων (Διονυσ. Πιταρ. ἐν τῷ Λογιστηρίῳ τῶν χρόνων, Μέρ. Α'. Βιβλ. Ε'. Κεφ. γ'.) εἰς τὸ πρὸ τούτου ἔτος, ἤτοι τὸ ξά. ἀνάγεται. Ὁ δὲ Εὐσέβιος τὴν αὐτὴν Ἱστορῶν φαίνεται ἀσύμφωνος αὐτὸς ἑαυτῷ. Τάξας γὰρ αὐτὴν (ἐν τοῖς χρονικοῖς) κατὰ τὸ ξβ'. ἐν ἔτει δηλ. ζ'. τῆς τοῦ Νέρωνος Αὐτοκρατορίας, ἀναβάλλει ἐν ἄλλοις (Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ιά.) ἕως ἐγγὺς τῆς τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσεως· ὅτις μετὰ ἡ. ἢ θ'. ἐνιαυτοῖς συνέβη ὕστερον· ἣν δὴ γνώμην παρακολουθῶν, καὶ ὁ τοῦ Ἀλεξανδρουῦ χρονικοῦ Συγγραφεὺς, τὴν Ἰακώβου ἀναίρεσιν, ἐν ἔτει πρώτῃ τῆς Οὐεσπασιανοῦ Αὐτοκρατίας· ἐχρησιολόγησεν.

²⁰⁾ Ἰωσήφ. Ἀρχαιολ. Βιβλ. Κ'. Κεφ. ι'.

τρίψας, ἔγραψεν (ὡς οἱ πλείονες ³⁰⁾ ὑπολαμβάνουσι) τὴν Α', τῶν πρὸς Τιμόθεον Ἐπιστολῶν, περὶ τὰς ἀρχὰς ἴσως τοῦ ἐφεξῆς ξδ'. ἐνιαυτοῦ. Εἰ δὲ ἐν ταῖς κοινῇ τυπογραφομένοις ἐκδόσεσι σεσημειωμένον ἀναγινώσκεται, ὅτι ἡ ῥηθεῖσα Α'. πρὸς Τιμόθεον ἔγγραφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἣτις ἐστὶ Μητρόπολις τῆς Φρυγίας τῆς Πακατιανῆς ἀλλ' αὕτη νεωτέρας κρίνεται χειρὸς ἢ σημείωσις. Πρὸ γὰρ τῆς τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου Αὐτοκρατορίας, οὐδεμία οὐδαμοῦ τῆς Πακατιανῆς Φρυγίας γίνεται μνεῖα.

§ 235.

Κατὰ τοῦτο ξγ'. ἔτος, πρῶτος μετὰ Μάρκον τὸν Εὐαγγελιστὴν, (τὸν ἀπὸ τοῦ μδ'. ὅτε μετὰ Πέτρου εἰς Ῥώμην παρεγένετο· πρὸς Αἰγυπτίους ἐκείθεν καὶ Ἀλεξανδρεῖς ἐπιδημήσαντα, καὶ τὸν λόγον αὐτοῖς ³¹⁾ εὐαγγελισάμενον). Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος ἐχορημάτισεν Ἀννανίας ³²⁾. Περὶ τούτου ἱστορεῖται ³³⁾, ὅτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἦν Σανδαλιοῦρῳφος· Συρῳάπτων δὲ διασχισθὲν τὸ παλαιὸν τοῦ Μάρκου σανδάλιον, ἐπειδὴ τρυπηθεὶς διὰ τῆς βελόνης τὴν χεῖρα, καὶ ὑπεραλγῆσας: (ὦ Θεέμου!) ἐφώνησεν· ἐκ τούτου ὁ Εὐαγγελιστὴς λαβὼν ὀφορμὴν, τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν αὐτὸν ἀνεδίδαξε, θεραπεύσας εὐθὺς διὰ τοῦ ἰδίου ἐμπτύσματος· καὶ βαπτίσας τέως, καὶ εἰς Ἐπίσκοπον τοῦ ἐκεῖ Θρόνου προεβίβασεν.

³⁰⁾ Ἀθανάσιος. ἐν τῇ Συνόψει. Θεοδώριτος. ἐν τῷ προλόγῳ τῆς πρὸς Ῥώμ. καὶ οἱ νεώτεροι κοινῶς.

³¹⁾ Εὐσέβιος. ἐν τοῖς χρονικοῖς. ὅπερ ἀκολουθοῦσι Βαρωνίου· τε καὶ Πεταβίου· ἡ πιθανώτερον ἴσως (ὅρα ἀνωτ. § 189. καὶ τὴν ἐκεῖ σημείωσιν· ⁽²⁷⁾ κατὰ τὴν Εὐτυχίου τοῦ Ἀλεξανδρ. γνώμην, ἀπὸ τοῦ γά. ἔτους, ὅπερ ἦν τὸ θ'. τῆς Βασιλείας Κλαυδίου.

³²⁾ Αὐτ. αὐτ.

³³⁾ Παρὰ Βολλάνδῳ ἐν τῇ Βιογραφ. Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, κέ. Ἀπριλλίς.

§ 236.

Ἐκ τούτου ἄρχησαν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ προανεφω-
νοῦντο τῆς ἐσομένης μετ' οὐ πολὺ πανωλεθρίας τὰ προ-
μηνύματα. Ἰησοῦς τις υἱὸς Ἀνάνου τῶν ἰδιωτῶν ἀγροΐκος,
πρὸ τεσσάρων μὲν ἐτῶν πρὶν τοῦ πολέμου, ἑπτὰ δὲ πρὸ
τῆς ἀλώσεως, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς σκηνοπηγίας, ἤρξατο
ἀναβοᾶν: «Φωνὴ ἀπ' Ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ Δύσεως, φωνὴ
«ἀπὸ τῶν τεσσάρων ἀνέμων· φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ
τὸν Ναόν· φωνὴ ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας. φωνὴ ἐπὶ
«τὸν λαὸν πάντα.» Τοῦτο ἀνέκραξε νυκτὸς καὶ ἡμέρας,
καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐορταῖς· παιόμενος δὲ καὶ μαστι-
γούμενος, οὐδὲν ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἐφθέγγετο, εἰμὴ πρὸς ἐκά-
στην πληγὴν ὀλοφυρτικῶς, «Αἶ αἶ Ἱερουσαλήμ. Κατὰ
δὲ τὴν πολιορκίαν ἔπειτα περιῶν ἐπὶ τῶν τειχέων: « Αἶ
«αἶ τῇ πόλει, καὶ τῷ λαῷ, καὶ τῷ Ναῷ! ἐθρηνο-
λόγει ὡς δὲ τελευταῖον ποτὲ προσέθηκεν. » Αἶ αἶ καὶ μοὶ!
λίθος ὑπὸ τοῦ πετροβόλου μηχανήματος παρὰ τῶν πο-
λιορκούντων σχασθεῖς, τὸν ἄνθρωπον ἀπέκτεινεν, αὐτὸ
τοῦτο ἔλεεινῶς ἐπαιάζοντα ³⁶).

”Ε Τ Ο Σ Ξ Δ’.

§ 237.

Ὁ Παῦλος κηρύξας τὸ Εὐαγγέλιον μέχρι τοῦ Ἰλλυ-
ρικοῦ ¹⁾, ἔπειτα παραχειμάζει ²⁾ εἰς Νικόπολιν, τὴν ὑπὸ
Αὐγούστου, ἐπὶ τῇ τροπῇ Μάρκου Ἀντωνίου καὶ Κλε-
οπάτρας, ἀντικρυ τοῦ καλουμένου Ἀκτίου κτισθεῖσαν,

³⁶) Ἰώσηπ. Ἀλώσεως Βιβλ. Ζ'. Κεφ. λδ’.

¹⁾ Πρὸς Ρωμ ΙΕ'. 19.

²⁾ Πρὸς Τίτον Γ'. 12.

ἐγγὺς τῆς καθ' ἡμᾶς καλουμένης Πρεβέζης· ἐκεῖθεν οὖν ὑπὸ τοῦ Παύλου ἐγράφη τότε καὶ ἡ πρὸς Τίτον ἐπιστολή.

§ 238.

Ὁρεχθεὶς ὁ Νέρων τὸν πάλαι ἐμπρησμόν τῆς Τρωάδος, αὐταῖς ὅψεσι κατιδεῖν, καταπυρπολεῖ τὴν Ῥώμην. Εἶτα, τὴν τοῦ ἀνοσιουργήματος αἰτίαν ἀποτριβόμενος, ἐπιφορτίζει τὸ ἔγκλημα τοῖς χριστιανοῖς· ἐντεῦθεν ὁ πρῶτος κατὰ χριστιανῶν διωγμὸς τὴν ἀφορμὴν ἔλαβεν, οὐπερ διωγμοῦ καὶ ὁ Τάκιος ³⁾ μνημονεύει, καὶ ὁ Σβετόνιος ⁴⁾, φρικτοὺς τινὰς τρόπους βασάνων ὑπὸ τοῦ θηριώδους Τυράννου ἐπινοηθέντας ἐξιστορήσαντες. Καὶ γὰρ τῶν ἄλλων μεταξὺ, ἐπίους τῶν χριστιανῶν ὁ Νέρων, πίσσαν, καὶ στέαρ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα εὐκατάφλεκτα δι' ὅλου τοῦ σώματος ἐπαλείφων, εἶτα ἐφ' ὑψηλῶν παττάλων ἀνάπτων, εἰς φωτοχυσίαν νυκτὸς, ὡς πυρσοὺς καὶ λαμπάδας κατέφλεγεν ⁵⁾.

ἜΤΟΣ ΞΕ'.

§ 239.

Ἐπιστρέψας οὖν ὁ Παῦλος εἰς τὴν Ἀσίαν, ὡς προῦπεσχεθεὶς τῷ Τιμοθέῳ ⁶⁾, ἐκεῖθεν ἔπειτα πάλιν ἐκπλεύσας διὰ Κορίνθου, ὅπου κατέλιπε τὸν μεθ' ἑαυτοῦ Ἑραστον, καθὼς καὶ Τρόφιμον ἀσθενήσαντα κατέλιπεν ἐν Μιλήτῳ ⁷⁾ ἐπανέρχεται τὸ δεύτερον εἰς τὴν Ῥώμην.

³⁾ Χρονικ. ΙΕ'. 44.

⁴⁾ Εἰς βίον Νέρωνος, Κεφ. Ις'.

⁵⁾ Ὅρα Ἐκκλησ. Ἱστορ. Εὐδοὺς Βιβλ. Β'. Κεφ. κέ. ἐκ τοῦ Τερτυλλιαν. ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ.

⁶⁾ Α. πρὸς Τιμόθ. Γ'. 14. 15.

⁷⁾ Β'. πρὸς Τιμόθ. Α. 20.

Συναπλήθη δ' εἰς Ῥώμην σὺν τῷ Παύλῳ τότε καὶ Πέ-
τρος ἀπὸ Κορίνθου συνοδευθεὶς· ἢ γοῦν ἄλλως, κατὰ
τὸν αὐτὸν καιρὸν ἄμφω οἱ Ἀπόστολοι ἐπιδημήσαντες
συνενρέθησαν ἐν Ῥώμῃ, ὅπου καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ
υπέμειναν θάνατον. Καὶ γὰρ, εἰ καὶ μιθὲν ὁ Παῦλος
ἀναφέρει ἐν τῇ Β'. αὐτοῦ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῇ, ἀλλ'
ἡ σιγή αὕτη δὲν ἀνταναιρεῖ τὴν περὶ τούτου κοινὴν καὶ
ἀρχαιοτάτην παράδοσιν, ἣς παρὰ τὰς τῶν ἄλλων, ἔχο-
μεν ἀξιόπιστον τὴν μαρτυρίαν Διονυσίου τοῦ Ἐπισκόπου
Κορινθίων ⁸⁾, ὃς ἤκμαζε περὶ τὸ ρό. Σωτήριον ἔτος περὶ
τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον, εἶναι γνώμη, ὅτι καὶ ὁ Μάρκος
συνοδεύων τὸν Πέτρον, τὸ κατ' αὐτὸν συνέγραψεν Εὐ-
αγγέλιον ἐν αὐτῇ διαίῳ τῇ Ῥώμῃ. Ἀγκαλὰ ἄλλοι θέ-
λουσι πάλιν, ὅτι μετὰ τὸ μαρτύριον τῶν Κορυφαίων,
συνέγραψεν αὐτό. ⁹⁾.

§ 240.

Κατὰ τοῦτον ἀναφέρονται τὸν χρόνον καὶ τὰ διά-
φορα τεράστια, ἃ τὴν ἐγγίζουσιν τῶν Ἰουδαίων ἐξώλειαν
προεσήμαιναν. Ἐπὶ τῆς ἐορτῆς τῶν ἀζύμων μηνὸς Ξαν-
θικοῦ Η', κατὰ τὸν Ἀπρίλλιον δηλονότι, ὥρα τῆς νυκ-
τὸς Θ', φῶς ἐξαίσιον περιέλαμψε τὸν βωμὸν, καὶ ὅλον
τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναόν. Βοῦς εἰς θυσίαν ἀχθεῖσα,
ἔτεκεν ἄρνα ἐν μέσῳ τοῦ Ἱεροῦ. Ἡ Ἀνατολικὴ τοῦ ἐνδο-
τέρου, χαλκὴ τε καὶ στιβαρωτάτη οὔσα πύλη, ἡ μόλις
ὑπὸ ἀνδρῶν εἴκοσι ἀνοιγομένη καὶ κλειομένη, κατὰ τὴν

⁸⁾ Ἐν Ἐπιστ. τῇ πρὸς Ῥωμ. ὅρα παρ' Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. κέ.

⁹⁾ Ὅρα Εἰρηναῖον ἐν Βιβλ. Γ'. Κεφ. α'. Καὶ Εὐσέβ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ἡ.

ς'. τῆς νυκτὸς ὥραν αὐτομάτη εὐρέθη ἀνεωγμένη· καὶ ταύτην ἔπειτα ὁ στρατηγὸς ἐπιστὰς μόλις ἴσχυσε κλεῖσαι. Μετὰ τὴν ἑορτὴν πάλιν, μηνὸς Ἀρτεμισίου κά. ἤτοι κατὰ τὸν Μάϊον, πρὸ ἡλίου δύσεως, ὥφθησαν μετέωρα φάσματα περὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἄρματα τε καὶ φάλαγγες ἔνοπλοι. Κατὰ δὲ τὴν ἐφεξῆς ἑορτὴν τῆς πεντηκοστῆς, οἱ Ἱερεῖς εἰς τὸ ἔνδον τοῦ ἱεροῦ παρελθόντες, κινήσεως ἤκουσαν καὶ κτύπου, καὶ φωνῆς ἀθρόας λεγούσης: μεταβλίνομεν ἐν τεῦθεν ¹⁰⁾. Τῶν δὲ Θεοσημεσιῶν τούτων, καὶ Τάκιτος ὁ Ῥωμαῖος Ἱστορικὸς ἐμνημόνευσε ¹¹⁾.

ἜΤΟΣ Ξ΄

§ 241.

Εἰς Ῥώμην ὁ Παῦλος παραγενόμενος, καὶ ἐν Λεσμοῦν τῇφι παραυτίκα βληθεὶς, μόλις ὑπὸ Ὀνησιφόρου ζητούμενος εὐρέθη ¹²⁾. Εἶτα παρὰ πάντων ἐγκαταλελειμμένος, ἀνωθεν ἐνδυναμοῦται, καὶ ἀπολογησάμενος, ἐκ στόματος λέοντος ῥύεται ¹³⁾. Τότε δὴ καὶ τὴν Β'. πρὸς Τιμόθεον (λέγουσιν) ἔγραψε, προτρέπων αὐτὸν, ἵνα προφθάσας ἔλθῃ, καὶ τὸν εὖρη πρὸ τοῦ χειμῶνος ¹⁴⁾.

§ 242.

Τότε (θέλουσιν) ὅτι καὶ Σίμων ὁ Μάγος ἐν Ῥώμῃ διατρίβων, καὶ πολλοὺς ἀποπλανῶν, καὶ διὰ τὰς αὐτοῦ γοητείας, κεχαρισμένος ὢν μάλιστα Νέρωνι, προῦκαλεῖτο

¹⁰⁾ Γώσηπ Ἀλώσ Ζ'. λά.

¹¹⁾ Βιβλ ΚΑ'.

¹²⁾ Β'. πρὸς Τιμόθ. Α'. 17.

¹³⁾ Αὐτ. Α'. 16. 17.

¹⁴⁾ Αὐτ. 21

Πέτρον καὶ Παῦλον τοὺς Θεοκλήρυκας εἰς ἐπίδειξιν δυνάμεων· ὅτε καὶ ἐπ' ὀχήματος Δαιμόνων, μιᾷ τῶν ἡμερῶν, μετάρσιος εἰς ἀέρα φερόμενος, διὰ προσευχῆς τῶν Ἀποστόλων εἰς γῆν κατεβόρῃ πεσὼν, καὶ συντριβείς διεφθάρη. Τὸ τοιοῦτον τοῦ Σίμωνος πτώμα μετὰ διαφόρων ἄλλων περιστάσεων, ὡς ἐξ ἀποκρύφων βιβλίων ἱστορούμενον, οἱ Κριτικοὶ ἐκσυρίπτουσι λέγοντες, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸ πρὸ τοῦ Ἀρνοβίου ἀπεμνημόνευσεν. Ἄλλ' ὁ Ἀφρος Ἀρνοβίος ἄλλῃ ἀρχαίῳ ὑπῆρξεν, ὡς κατὰ τὸ τέλος τοῦ Γ'. αἰῶνος ἀκμάσας. (ἔτει 303.) Συμμαρτυροῦσι δὲ τῷ Ἀρνοβίῳ, τὸ τοῦ Γόητος δράμα, ἣ ὀρθότερον εἰπεῖν σύμπτωμάτε καὶ πάθημα ἀναφέροντες καὶ ἄνδρες μεγάλου ὀνόματος ¹⁵⁾).

§ 243.

Περὶ τοῦτον τὸν χρόνον αἱ παρ' Ἰουδαίοις στάσεις τὴν ῥοπὴν ἔδωκαν τοῦ κατ' αὐτῶν φοβεροῦ πολέμου, ἐν ᾧ τὸ ἔθνος, πολλὰ καὶ δράσαν καὶ παθόν, τὴν προζόγηθεῖσαν αὐτῷ τέως ὑπέστη ἐσχάτην πανωλεθρίαν ¹⁶⁾. Πολλοὶ δὲ τότε τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ ἐξελεθόντες παρῶκησαν εἰς τὴν Πέλλαν, πόλιν μικρὰν ἐπὶ ὄρους κοιμένην, κατὰ τὰς πρὸς Συρίαν ἐρήμους. Μάλι-

¹⁵⁾ Χρυσόστ. ὁμιλ. ΙΗ'. εἰς τὰς πράξεις. Ἀμβρόσι. ἐξαίμ. Βιβλ. Δ'. Κύριλλ. Ἱεροσολυμ. Κατηχ. 5'. Ἐφραίμ ὁ Σύρος ὁμιλ. περὶ Αἵρετικῶν. Ἀλλὰ καὶ Δίων ὁ Προυσαεὺς (Δόγ. κά.) διηγεῖται περὶ τινος ἀπατεῶνος, τοῦ ἐν τῇ τοῦ Νέρωνος αὐλῇ ἐκ πολλοῦ πετασθῆσθαι τερατενομένου. Καὶ Σβετόνιος (Βιβλ. 5'. Κεφ. ιβ') ὁ ἐν ἔτει ριβ'. ἐπὶ Τραϊανοῦ γνωριζόμενος. ἱστορεῖ περὶ τινος, ὅτι ἐνώπιον τοῦ Νέρωνος πετασθεὶς, καὶ καταβῆχθεὶς, οὐνετρίβη· ὥστε καὶ αἱ ῥανίδες τοῦ ἐξ αὐτοῦ αἵματος κατὰ τὸν συντριμμὸν ἐκπηδήσασαι περιεβόρῃσαν ἕως καὶ αὐτὸν τὸν θρόνον, ἐφ' οὗ ὁ Νέρων θεατὴς ἐκαθέζετο. Μήτοι οὗτος ἦν ὁ Σαμαρεὺς γόης; ἴσως

¹⁶⁾ Μέτιθι Ἰώσηπ. περὶ Ἀλώσ. Βιβλ. Β'. Κεφ. κέ κξ.

στα δὲ ἦσαν τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων οἱ καταφυγόντες ἐκεῖ, ὡς βλέποντες τὴν Ἱερουσαλὴμ κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων, καὶ πληροφορούμενοι, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς ¹⁷⁾).

ἜΤΟΣ ΞΖ'.

§ 244.

Τοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων πολέμου ἦδη συνεστῶτος, ὁ Νέρων κατὰ Ῥώμην, καὶ τὴν Ἑλλάδα περιάγων, κιθαρωδίαις τε καὶ Τραγωδίαις, καὶ ἄλλοις τοιούτοις ἀγωνίσμασιν ἐσχολάζετε, καὶ διεπόμενεν ¹⁾. ἐπειδὴ δὲ ἐν ᾧ αὐτὸς ἐσκηνοβάτει, Κέστιος ὁ Γάλλος τὴν Ἱερουσαλὴμ πολιορκήσας οὐδὲν κατώρθωσεν· ἀλλὰ καὶ ὁ ὑπ' ἐκείνου στρατὸς Ῥωμαίων οὐ μικρὰν ἐπλήρη τότε πληγὴν, ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων τραπεῖς, ἀναγκάζεται ὁ Νέρων, καὶ στρατηγὸν ἄλλον ἐκλέγει τὸν Οὐεσπασιανόν· ὅστις πολλὰ τῶν κατὰ τὴν Γαλιλαίαν τε καὶ Ἰουδαίαν ἄστεα ὑποχείρια πρῶτον ποιησάμενος, τέως δύναμιν περὶ αὐτὸν ἔχων χιλιάδων ὥσεί ἐξήκοντα, ἔργον ὑπόλοιπον ἔσχε τὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ αὐτῆς ἄλωσιν ²⁾).

¹⁷⁾ Δονκ. ΚΑ'. 20. κξ. ὅρα Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. Ε'. Καὶ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. Ναζωρ. ΚΘ'. Κεφ. ζ'. Καὶ ἐν τοῖς περὶ Μέτρ. καὶ Σταθμ. ἐνθα φησὶν ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὑπὸ Ἀγγέλου διαμνησθέντες εἰς Πέλλαν διεσώθησαν. Ὁ δὲ Δοσιθεὸς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. Πατριαρχευσ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Β'. § α'. Σελ. 5. προστίθεται, ὅτι φεύγοντες ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ξυλίνην Καθέδραν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου, «καὶ τὴν ἐφύλαξαν» εἰ δὲ μὴ (λεγει) ἤθελεν ἀπολεσθῆ καὶ κατακαυθῆ κτ. ὥσάν γὰ ἐπεκάθητο εἰς τὴν ξυλίνην Καθέδραν ἢ τῆς ἐπισκοπῆς δύναμις. Ἀλλ' εἰς πολλὰ τοιαῦτα λίαν ἀφελῆς καὶ ἀπλοῖκός φαίνεται ὁ Δοσιθεός.

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

²⁾ Ἰώσηπ. περὶ ἁλώσ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ΙΑ'. περὶ τούτων μέτιθε καὶ τὸν Σβετόν. καὶ τὸν Ξιφιλίνον.

ΕΤΟΞΗ'.

§ 245.

Ἐνταῦθα τάσσομεν τὸ τῶν πρωτοκορυφαίων Ἀποστόλων, Πέτρου καὶ Παύλου ἐν Ῥώμῃ μαρτύριον, ὅπερ οἱ μὲν ³⁾, ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἔτει ξξ'. συμβὰν ὑποτιθέασιν· ὁ δὲ Εὐσέβιος ⁴⁾, κατὰ τὸ ἐφεξῆς ξθ'. παρασημειοῦται, ὃ τῆς Νέρωνος Βασιλείας ἦν τὸ ΙΔ'. καὶ ἔσχατον. Τούτων οὖν, τοῦ μὲν Παύλου τὴν κεφαλὴν προστάξας ὁ Νέρων ἀποτμηθῆναι ⁵⁾, τὸν Πέτρον κάτω κέρα ἀνασταυρωθῆναι ἐκέλευσεν, ἐπιτρέψας, ὥς τινὲς ⁶⁾ ἔγραψαν.

§ 246.

Πρῶτος Ῥώμης Ἐπίσκοπος μετὰ τὸν τῶν Ἀποστόλων θάνατον ἐχορημάτισε Αἰνός ⁷⁾ καθῶς καὶ δεύτερος τῆς Ἀντιοχείων Ἐκκλησίας Ἰγνάτιος ⁸⁾. Κατὰ μὲν οὖν τὰς τῶν Ἀποστόλων διαταγὰς ⁹⁾, ὁ Αἰνός προεβιβάσθη Ῥώμης Ἐπίσκοπος ὑπὸ Παύλου· ὅς τις ἐκεῖνον, καὶ ἔντινι τῶν ἐπιστολῶν ¹⁰⁾ μέμνηται. Κατ' ἄλλην δὲ παράδοσιν ¹¹⁾, ὁ

³⁾ Διονύς. Πετάρβιος ἐν τῷ Λογιοτηρίῳ τῶν χρόνων, Μέρ. Α'. Βιβλ. Ε'. Κεφαλ. Γ'. ἐν δὲ τῷ Ἀλεξανδρ. χρονικῷ, καὶ ἔτι ἀνωτ. ἐν ἔτει δηλ. ξς.

⁴⁾ Ἐν τοῖς χρονικοῖς.

⁵⁾ Χρυσόστομ. ὁμιλ. Β'. εἰς τὴν πρὸς Ῥωμ. Καὶ Ἱερώνυμ. ἐν τῷ περὶ τῶν Συγγραφ.

⁶⁾ Ἀμβρόσιος ἐν τοῖς ψαλμοῖς εἰς τὸν ρηί. Εὐσέβ. ἐν Γ'. τῶν περὶ τῆς Εὐαγγελ. Ἀποδ. Σελ. 75. Καὶ Αὐγουστ. ὁμιλ. κή περὶ τῶν Ἀγίων.

⁷⁾ Εἰρηναῖος Βιβλ. Γ'. Κεφ. γ'.

⁸⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς. τὴν τούτων ἐκατέρου διαδοχὴν ἐχρονολόγησεν ἐν τῷ ἐφεξῆς ἔτει ξθ', ἢ ἐν τῷ ὁ.

⁹⁾ Διαταγ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. μς'.

¹⁰⁾ Β'. πρὸς Τιμόθ. Κεφ. Α'. 21.

¹¹⁾ Τερτυλλίαν. ἐν ταῖς Προγραφαῖς. Καὶ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΚΖ'. Καὶ Ρουφῖνος ἐν τοῖς Ἀναγνωρισμοῖς Μέρ. Α'.

Πέτρος εἰς τὴν Καθέδραν τῆς Ῥώμης εἶχε διορίσει τὸν Κλήμεντα· πλὴν, ἀλλ' ὁ Ἱερὸς Ἐπιφάνιος παρεσημείωσεν¹²⁾, ὅτι ὁ Κλήμης παρητήσατο τὴν προεδρείαν, ἕως οὗ περιῆσαν ζῶντες Αἰνός τε καὶ Ἀνάκλητος. Ἡ κοινοτέρα τοίνυν γνώμη¹³⁾, πρῶτον τῶν Ἀποστόλων διάδοχον ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Καθέδρας κυροῖ τὸν Αἰνὸν μεθ' ὃν Ἀνάκλητος προέστη· μεθ' ὃν Κλήμης.

§ 247.

Ἡ Β'. τῶν Καθολικῶν τοῦ Πέτρου ἐπιστολῶν, πρεπόντως κατὰ τοῦτο, ἢ κατὰ τὸ ἀνωτέρω ξζ'. ἔτος χρονολογεῖται. Ἐπειδὴ ἐξ αὐτῆς¹⁴⁾, μανθάνομεν, ὅτι οὐχὶ πολὺν χρόνον πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐγράφη.

§ 248.

Λέγουσιν ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, παρὼν εὐρέσθῃ ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ τῆς τῶν Ἀποστόλων ἀθλήσεως. Ἐκεῖθεν δ' ἔπειτα ἀπάρας εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἧς ἤδη πρότερον εἶχεν ἀποκαταστήσει τὸν Ἀνιανὸν¹⁵⁾ Ἐπίσκοπον· ἐν αὐτῇ τὸν τοῦ μαρτυρίου ὑπέστη καὶ αὐτὸς θάνατον, ἐν ἔτει ξή¹⁶⁾.

Ἦ Ε Τ Ο Σ Ξ Θ'.

§ 249.

Τοῦ Νέρωνος κακῶς τό ζῆν καταστρέψαντος, καὶ τοῦ γέροντος Γάλλα, τὸν Ῥώμης Αὐτοκρατορικὸν ἐπικαταλα-

¹²⁾ Ἐνθ. ἀνωτ. εἴρηται.

¹³⁾ Ὅρα καὶ Εὐσέβ. ἐν Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. β'. καὶ δ'. καὶ κα.

¹⁴⁾ Β'. Πέτρον Κεφ. Α'. 14.

¹⁵⁾ Ὅρα ἀνωτ. § 235.

¹⁶⁾ Εὐτήχ. ὁ Ἀλεξάνδρ ἐν τῷ χρονικῷ.

βόντος θρόνον, ὁ Οὐεσπασιανὸς τοῦ πολέμου ἀνακωχὴν ποιησάμενος, διαπέμτει εἰς τὴν Βασιλεύουσαν Τίτον τὸν υἱόν, περιμένων τὰ τοῦ ἀρτίως βασιλεύσαντος ἐπιτάγματα. Ἀλλ' ὁ Τίτος καθ' ὁδὸν μαθὼν ἀναγγέλλει τῷ ἰδίῳ πατρὶ τὴν ὀξείαν τοῦ Γάλβα καταστροφὴν, τοῦ ἐπτάμηνον μόνον ἐπὶ τῆς Ἀρχῆς διαζήσαντος, διὰ δὲ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτοῦ φιλοχρηματίαν, ἐν μέσῃ αὐτῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καρατομηθέντος, καὶ τοῦ Ὁθωνος ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθέντος ¹⁾. Ὅς δὲ καὶ οὗτος ὑπὸ Βιτελίου νικηθεὶς, αὐτόχειρ ἐφθάρη, ἐπὶ τρισὶ καὶ μόνοις μηνὶ τῆς ἀρχῆς ὀπολεύσας ²⁾. Καὶ οὐδ' ὁ Βιτέλιος αὐτὸς ὁμως μετὰ Ὁθωνα ἔσχε τὴν Ἀρχὴν μακροχρόνιον· ὑπὸ γὰρ Φλαβίου Οὐεσπασιανοῦ καὶ οὗτος, μετὰ Θ'. ἢ ι. μῆνας, ἐν μέσῳ μὲν τῆς Ρώμης κατετροπώθη, ἐν μέσῳ δὲ τοῦ παλατίου ἀπεσφάγη ³⁾. Οὐεσπασιανὸς οὖν διὰ βίον αὐταρχήσας, ἐπὶ ἔτεσι δέκα ἐνδόξως τε καὶ εὐτυχῶς ἐβασίλευσε. Καὶ εὐδοκίμησεν ἄρα ἐπὶ τῇ τοῦ μέλλοντος προῳρήσει ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικὸς Ἰώσηπος, εἴτε ἐξ εἰκασίας τεκμηράμενος, εἴτε παρὰ τὸν ἐπιστάντα κίνδυνον ἐνθουσιάσας, ὅτε ἀναιρεῖσθαι μέλλον ἐν τῷ πολέμῳ, ὡς δωρυάλωτος γεγονῶς, τὴν τε τελευταίην τοῦ Νέρωνος προεῖπε, καὶ τῷ Οὐεσπασιανῷ αὐτῷ τὴν Βασιλείαν ἐθεσπιώδησεν ⁴⁾.

§ 250.

Κατὰ τοῦτον, ἢ τὸν ἐφεξῆς χρόνον, Εὐοδίου πρὸς

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ. Καὶ ἐν Σβετόν. τῷ Γάλβα, καὶ Ξιφιλίνος.

²⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ. Καὶ Σβετόν. ἐν Ὁθωνί καὶ Βιτελίῳ. Καὶ Πλού. ταρχ. ἐν Ὁθωνί. Καὶ Ξιφιλίνος.

³⁾ Αὐτοὶ αὐτ.

⁴⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

Κύριον ἐκδημήσαντος, ἐπὶ τὸν Ἀντιοχείας προεβιάσθη θρόνον Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος ἐπικληθεὶς· ὅτι αὐτὸς ἦν τὸ νήπιον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον βαστάσας ὁ Σωτὴρ, ἐπρόβαλε τοῖς Ἀποστόλοις εἰς μίμησιν ἀπλῆς καὶ ἀκάκου ἀκεραιότητος ⁵⁾). Οὕτως ἔγραψάν τινες ⁶⁾ ἐξ ἀδήλου παραδόσεως· καθ' οὓς καὶ ἔπρεπε πάντως νὰ ὀνομάζεται διὰ τοῦτο ὁ Ἰγνάτιος Θεοφόρος, οὐχὶ Θεοφόρος. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχοι τὸ περὶ τούτου, ἐκεῖνο εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Θεοφόρος οὗτος ἀνὴρ, συνήθης ἦν καὶ ἀκουστής τῶν Ἀποστόλων, συνδιατρίβων αὐτοῖς, καὶ ῥητῶν κοινωνήσας καὶ ἀπορρήτων κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον ⁷⁾· εἰς οὗν ὑποτεθῇ, ὅτι ἐχειροτονήθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Ἀντιοχείας ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ὡς ἱστορεῖ Θεόδωριτος ⁸⁾. Ἀνάγκη εἶναι, ἢ τὸν Ἰγνατίου προβιβασμὸν χρόνους ὀλίγους νὰ διορίσωμεν πρότερον. ἢ τὴν τῶν Κορυφαίων ἁθλήσιν χρόνους τινὰς ὕστερον. Ἰθύνε δὲ τὴν Ἀντιοχέων Ἐκκλησίαν ὁ Θεοφόρος Ἰγνάτιος, ἐνιαυτοὺς ὡσεὶ τεσσαράκοντα ⁹⁾

Ε Τ Ο Σ Ο'.

§ 251.

Ἐπαναλαμβάνεται ἡ τῆς Ἱερουσαλὴμ πολιορκία, στρατηγοῦντος Τίτου, υἱοῦ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ, κατὰ τὰς

⁵⁾ Ματ. ΙΗ. 3.

⁶⁾ Ὁ Μεταφραστὴς. Καὶ Νικηφ. Κάλλιστ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. λϛ. Ὅρα καὶ Δουπῖνον ἐν τῷ χρονολογικῷ πίνακι τῶν Ἐκκλ. Συγγραφῶν ὅς γράφει, ὅτι καὶ ἐπτάετες ἦν παιδίον, ὅτε ὁ Ἰγνάτιος ἐν χερσὶν ἐβαστάσθη τοῦ πάντα βαστάζοντος.

⁷⁾ Ἐν ὁμλ. εἰς τὸν Θεοφῶρ Ἰγνάτ.

⁸⁾ Ἐν Διαλόγῳ Α'.

⁹⁾ Ὅρα Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ κβ'.

ἡμέρας τῶν Ἀζύμων Ἀπριλίου ΙΔ'. Οἱ πολιορκοῦντες κατὰ τὴν ιζ' τοῦ Ἰουλίου καθελόντες τὸν Ἀντωνίου Πύργον, ἐγγίζουσιν εἰς τὸν Ναὸν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἔπαυσε τοῖς Ἰουδαίοις τὸ Ταμίδ. ἡ ἐνδελεχὴς δηλαδὴ θυσία, δὴ ἔλλειπεν τοῦ προσοίσοντος. Τῇ Ι. τοῦ Αὐγούστου ὁ Ναὸς πυρπολεῖται καὶ (μὴ δυνηθέντος οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιστρατήγου Τίτου σβέσαι τὴν πυρκαϊάν) ὀλοτελῶς κατακαίεται ἐσημειώθη δὲ, ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν καὶ ὁ πρῶτος Ναὸς κατεκάη ὑπὸ Ναβουχουδονόσωρος ¹⁰⁾. Ἐφεξῆς τῇ ἡ. τοῦ Σεπτεμβρίου, πυρὶ καὶ σιδήρῳ ἡ πόλις ὅλη, καὶ εἴτι τοῦ Ναοῦ ὑπελείπετο, κατασκάπτεται, καὶ, διὰ προσταγῆς τοῦ στρατοπεδάρχου, τὸ ἔδαφος ἀροτριᾶται. Ἀριθμοῦσιν γὰρ μυριάδας τοὺς λιμῶ καὶ μαχαίρα κατὰ τὴν πολιορκίαν ἀπολωλότας. Συνεπιλογιζομένων ὁμῶς τῶν κατὰ πάντα τὸν καιρὸν τοῦ πολέμου, ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους (ὅσοι ἔγιναν φανεροί) διαφθαρέντων, ὁ ἀριθμὸς ὑπερφυνῶς κορυφούται εἰς 1337490. Παρὰ τοὺς πεπτωκότας τούτους, καὶ ὅπωςδήποτε τελευτήσαντας, τῶν μετὰ τὴν ἐκπολιόρησιν ἔτι ζώντων ἐννεήκοντα ἑπτὰ χιλιάδες ἀπεμπωλήθησαν. καὶ ἂν δὲν ἐξέλειπον οἱ ἀγορασταὶ, ἐπωλοῦντο ἴσως ἔτι καὶ πολὺ πλείονες ¹¹⁾.

ΕΤΟΣ ΟΑ'.

§ 252.

Τροπαιοφορήσας ὁ Τίτος, μετὰ πλήθους τῶν ἐπισημοτέρων αἰχμαλώτων, καὶ μετὰ πλουσιωτάτων λαφύ-

¹⁰⁾ Ἰώσηφ. Ἀλώσ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. κζ'.

¹¹⁾ Ὁ Αὐτὸς αὐτ. Κεφ. μ' — μζ'.

ρων, πλέει εἰς Ῥώμην· ἔνθα συνάμα τῷ Βασιλεῖ καὶ πατρὶ Οὐεσπασιανῷ θριαμβεύει· ἐπὶ τοῦ πομπικοῦ τούτου θριάμβου, οὐπερ ἡ πρόοδος προήγετο ἕως εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Καπιτωλίνου Διὸς, εὐύροντο ἑπτακόσιοι τῶν μεγαλοσωμοτέρων Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννης, καὶ Σίμων ὁ Γιώρας, οἱ ἐξάρχοντες τῶν στασιαστῶν. Ὡν ὁ δεύτερος, κατὰ τὸ Ῥωμαίοις Πάτριον ἔθος, βρόχῳ περιβληθεὶς, εἰς τε τὴν ἀγορὰν οὕτως ἐλκόμενος, καὶ κατακλιζόμενος, παρεδόθη τέως εἰς θάνατον. Κατεστόλιζον τὴν προπομπήν, τὸ Ἱερὸν Βιβλίον τοῦ Νόμου, τὸ πορφυροῦν καταπέτασμα τοῦ Ἀγιάσματος, ἡ πολυτάλαντος χρυσὴ τράπεζα, ἡ ἐπτάφωτος λυχνία, τὰ ἱερὰ ἄλλα τοῦ Ναοῦ σκεύη, πολλὰ καὶ διάφορα ¹²⁾. Ταύτης δὲ μαρτύριον τῆς πομπείας, καὶ νῦν εἰσέτι ἐπιδείκνυται, ἡ τότε μὲν ἐγερθεῖσα, καὶ νῦν δὲ μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὀρωμένη ἐν Ῥώμῃ θριαμβευτικὴ Καμάρωσις· καὶ προσέτι καὶ τὸ νόμισμα τὸ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν τυπωθὲν, ἐν ᾧ παρίσταται γυνὴ ὑπὸ φοίνικι καθημένη ἐν ἑλεεινῷ καὶ πενθήρει τῷ σχήματι, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Judaea capta*· ἡ Ἰουδαία ἀλουσα. Μετὰ τοὺς εἰρημένους θριάμβους ὁ Οὐεσπασιανὸς ὠκοδόμησε τὸ Τέμενος τῆς Εἰρήνης, μεγαλοπρεπῶς αὐτὸ κατακοσμήσας, καὶ ἀναθέμενος ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἐκ τοῦ Ἱεροῦ τῶν Ἰουδαίων χρυσὰ σκεύη τε καὶ κοσμήματα ¹³⁾.

¹²⁾ Ἰώσηφ. Ἀλώσ. Ζ'. Κεφ. ις'. ιζ'. ιγ'.

¹³⁾ Αὐτ. αὐτ. Κεφαλ. ιθ'.

ΕΤΟΣ ΟΒ'.

§ 253.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, Ἰωνάθας τις τὴν τέχνην ὑφάντης, ἐκίνησεν εἰς στάσιν τοὺς κατὰ Κυρήνην Ἰουδαίους, σημεῖα τε παντοῖα καὶ φάσματα ἐπιδείξειν αὐτοῖς ὑπισχνούμενος· ὃθεν καὶ πολλοῖς καταστροφῆς παραίτιος καταστάς, αὐτὸς τέως συλληφθεὶς, καὶ εἰς Ῥώμην ἀπαχθεὶς πρὸς Οὐεσπασιανὸν, σφοδρῶς τε πρότερον κατακισθεὶς, ζῶν κατεκαύθη ¹⁴⁾).

§ 254.

Λαῦπος δὲ ὁ Ἐπαρχος τῆς Αἰγύπτου, τό τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπέκλεισε περίφημον τέμενος, τὸ καλούμενον Ὀνεῖον. Ἦν δὲ ὁ Ναὸς ἐκεῖνος ὁ ὑπὸ Ὀνίου Σίμωνος, (υἱοῦ ἐνὸς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀρχιερατεόντων, τοῦ φυγόντος τὸν τότε πολεμοῦντα Ἀντίοχον) ἀδεία τοῦ Βασιλέως Πτολεμαίου τοῖς Ἰουδαίοις οἰκοδομηθεὶς ¹⁵⁾), πρὸ ἐνιαυτῶν δηλονότι τριακοσίων τεσσαράκοντα καὶ τριῶν.

ΕΤΟΣ ΟΓ'.

§ 255.

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτοῦ χρόνοις ὁ Οὐεσπασιανὸς τὴν ἐν πάσαις ταῖς τῆς Ἰουδαίας χώραις διαπιπράσκων γῆν, ἐχρηματίζετο. Καταστήσας δὲ εἰς τὸ χωρίον Ἐμμαοὺς (ὃ Νικόπολιν μετωνόμασε) στρα-

¹⁴⁾ Ἰώσηπ. Ἀλώσ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. λή λθ'.

¹⁵⁾ Ἰώσηπ. Ἀλώσ Ζ'. Κεφ. λξ'.

τιώτας ὀκτακοσίους εἰς φρουράν· φόρον ἔταξε κατ' ἐνιαυτὸν εἰς τὸ Καπιτώλιον, δραχμὰς δύο ἕνα ἕκαστον τῶν Ἰουδαίων τελεῖν, καθὰ πρότερον εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Ναὸν συνετέλουν τὸ δίδραχμον ¹⁶⁾. Ἦν γὰρ χρηματιστὴς ἄλλως ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀκριβῆς, ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν Οὐρῶν τάξαι δασμόν· προεβάλλετο δὲ εἰς ἀπολογίαν τῶν Ἀναλωμάτων τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὴν τῶν Ταμείων ἔνδειαν· οὗτος καὶ τὸ Καπιτώλιον ἐμπρησθὲν ἀνωκοδόμησεν ¹⁷⁾.

Ἦ Τ Ο Σ Ο Δ'. Ο Ε'.

§ 256.

Τοὺς ἀπὸ γένους τοῦ Δαβὶδ ὁ Οὐεσπασιανὸς ἀναζητεῖσθαι προσέταξεν, ἵνα μηδεὶς ἔτι ἐπὶ γῆς τῶν ἀπὸ τῆς Βασιλικῆς τοῖς Ἰουδαίοις περιλειφθεὶν φυλῆς, ὥστε μέγας πάλιν ἐκ τούτου τῷ Ἰουδαϊκῷ ἔθνει ἐπήρτητο διωγμός ¹⁸⁾. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἔμπης τό Ἱερὸν ἀπαλεῖψαι γένος, ἢ τοῦ κόσμου τότε κατίσχυσε δύναμις.

§ 257.

Ἐν ἔτει ο.έ. χρονολογοῦσι τινές, τὴν τοῦ Ἀποστόλου Ἰούδα Καθολικὴν ἐπιστολὴν. Οἱ δὲ ἀκριβέστεροι θέλοντες εἶναι ¹⁹⁾, ὅρους ἔθεντο τὰ ό. καὶ ο.έ. ὧν μεταξὺ πλατυκώτερον μὲν, πιθανώτατα δὲ, ἀναταχθῆναι δύνα-

¹⁶⁾ Ἰώσηφ. Ἀλώσ. Ζ'. Κεφ. κζ'.

¹⁷⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

¹⁸⁾ Εὐσέβ. ἐν Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ΙΒ'. ἐκ τῶν Ἠγησίππου.

¹⁹⁾ Βεανσώβρης καὶ Λαμφάντης, ἐν τῇ Ἑρμηνείᾳ τῆς Καιν. Διαθήκ. Γαλιλαιστὶ. ἐν τῷ Προλόγῳ τῷ πρὸ τῆς Ἰούδα Καθολ. Ἐπιστολ. Ὅρα καὶ Καβέον περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφ. ἐν Αἰῶνι τῷ Ἀποστολικῷ. Σελ 15.

ται ἡ ἐπιστολὴ αὕτη· ἐκεῖνο βέβαιον ὑπολαμβάνοντες, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ἰούδας ἔγραψε τὴν Καθολικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ταύτην, μετὰ τὴν δευτέραν τῶν τοῦ Πέτρου ἐπιστολῶν πρὸς ἣν φαίνεται ὅτι ἀφορᾷ. Καὶ ὅτι τὴν ἔγραψε πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους, τοὺς ἐν τῇ Διασπορᾷ πιστοὺς, πρὸς οὓς πρότερον γράψας καὶ ὁ Πέτρος, καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτότατον σκοπόν· ὡς γίνεται φανερόν (λέγουσιν) ἐξ αὐτῆς πρὸς ἀλλήλας τῆς τῶν ἐπιστολῶν παραθέσεως ²⁰).

Ἔ Τ Ο Σ Ο ς'.

§ 258.

Ἐν τούτῳ τῷ ἔτει ἀνεστάθη ὁ ἐν Ῥώμῃ χάλκινος Κολοσσός, μῆκος ποδῶν ἔχων ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ¹⁾ ἢ ρζ'. ἢ ρβ'. ἢ ρ'. ὡς ἄλλοι ἄλλως ἐμέτρησαν. Τὸν Κολοσσόν τοῦτον ἑαυτῷ μὲν ὁ Νέρων ἐχάλκευσεν. Οὐσεπασιανὸς δὲ τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενος τοῦ Κολοσσιαίου τυράννου, τὴν τοῦ Ἥλιου, τουτέστι τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἀντέθηκεν, ἀκτίσι χρυσαῖς περιστέψας ἑπτὰ, τὸ μῆκος ἑπταπόδοις. Ἄλλ' ὁ Κόμμοδος ὕστερον, τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος πάλιν ἀφείλετο κεφαλὴν ἀπὸ τῆς εἰκόνης, τὴν δὲ ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐπεκορύφωσεν ²⁾.

§ 259.

Ὡς δ' ἀπατάται Νικηφόρος ὁ Κάλλιστος, ὁ τὸν ἐν Ῥόδῳ τότε Κολοσσόν ὑπὸ τῶν Ῥοδίων ἀνατεθεῖσθαι τῷ

²⁰) Παράθον Ἐπιστ. Ἰουδ. Ἐδαφ. ιζ'. Καὶ Α'. Πέτρου Α'. 1. καὶ Β'. Πέτρου Γ'. 1

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

²⁾ Ἰώσηπ. Σκαλίγερος, ἐν ταῖς εἰς τὰ Εὐσέβ. χρονικ. παρατη· ρήσεσιν.

Διὶ ἐξιστορῶν ³⁾, τὸν ἐπὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν πόδας εἰς ὕψος ἐκτρέχοντα. Ὁ τῆς Ῥόδου Κολοσσός, ὁ εἰς ῥν'. ποδῶν ὕψος ἀνατρέχων ⁴⁾, τὸ Χάρητος τοῦ μαθητοῦ τοῦ περιφήμου Λυσίππου δημιουργημα· οὗ τὸν ἀντίχειρα μόνον, καὶ ὁ πλέον μακρόχειρ περιπλακῆναι μόλις ἠδύνατο ἐναγκαλισθεῖς· ὁ Κολοσσός ἐκεῖνος (φημι), οὐχὶ τῷ Διὶ, ἀλλὰ τῷ Ἀπόλλωνι ἀφιέρωτο, ἢ τῷ Ἡλίῳ· καὶ οὐχὶ ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, ἀλλὰ τριακοσίους σχεδὸν ἐνιαυτοὺς πρὸ τῆς τοῦ Κυρίου ἐνσαρκώσεως ἰδρυται μετὰ δὲ ἔτη ἐξήκοντα ἀπὸ τῆς αὐτοῦ καθιδρύσεως, σεισμῶ τιναχθεῖς κατέπεσε· καὶ πεσὼν πτώμα ἔμενε δι' ἐτῶν ὀκτακοσίων ἐννενῆκοντα τεσσάρων ἤτοι· ἕως τοῦ μετὰ Χριστὸν 672. ὅτε Μωαβίας ὁ ἕκτος τῇ διαδοχῇ τῶν Καλίων, ἐκπολιορκήσας τὴν Ῥόδον, ἐπώλησε τὸν χαμαὶ κατακείμενον Κολοσσὸν Ἰουδαίῳ τινὶ ἐμπόρῳ· ὅστις διὰ τὰ μεταφέρει ἐκεῖθε τὸν χαλκὸν εἰς κομμάτια, ἐχρειάσθη τὰ ἐπιφορτίσῃ ἐννεακοσίας Καμήλους ⁵⁾.

Ἐ Τ Ο Σ Ο Ζ'. Ο Η'.

§ 260.

Ἐν Κύπρῳ τρεῖς πόλεις σεισμῶ κατεπτύθησαν ⁶⁾. Τούτων δὲ μνεῖα γίνεται καὶ ἐν τοῖς Σιβυλλικοῖς ⁷⁾.

»Καὶ τότε δὴ Σαλαμίνα, Πάφον θ' ἅμα σεισμόν ὀλέσσει.

³⁾ Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ια'.

⁴⁾ Πλίνιος Βιβλ. τῆς Φυσ. Ἱστορ. ΑΔ'. Κεφ. Ζ'. Καὶ Στράβων Γεωγρ. Βιβλ. ΙΑ'.

⁵⁾ Μέντιθι Αὐγόνοισι. Καλμῆτι. ἐν τῷ Λεξικῷ τῆς Θείας Γραφῆς.

⁶⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

⁷⁾ Παρὰ Ἰωσήφῳ Σκαληγέρῳ, ἐν ταῖς εἰς τὸ Εὐσέβ. χρονικ. παρασημειώσειςι.

»Κύπρον ὅταν περικλυστον ὑπερκλονέῃ μέλαν ὕδωρ.
 Ἐν δὲ τῷ οἷ. λοιμὸς οὕτως ἰχυρὸς ἐνέσκηψε τῇ Ῥώ-
 μη, ὡς ὑπὲρ μυρίους ἐκθνήσκειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας.⁸⁾
 οὗ δὲ λοιμοῦ καὶ ὁ Ἱστορικὸς ἐμνήσθη Σβετόνιος.

§ 261.

Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον, ὑπολαμβάνουσί τινες,
 ὅτι ΑἿνος, ὁ μετὰ τοὺς Ἀποστόλους πρῶτος χρηματίσας
 Ῥώμης Ἐπίσκοπος, πρὸς Κύριον ἐξεδήμησεν.⁹⁾ διοική-
 σας μὲν τὸν θρόνον ἔτη ιά. καὶ μῆνας β'. καὶ ἡμέρας
 τινάς. Καταλιπὼν δὲ Κλήτον διάχοδον, ὃν καὶ Ἀνάκλητον,
 καὶ Ἀνέγκλητον, ὀνομάζουσι τὸν αὐτόν. Σημειωτέον ὅμως,
 ὅτι Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς ἀναφέρει τὴν Ἀνεγκλήτου
 ἐπισκοπὴν μετὰ τέσσαρας χρόνους βραδύτερον· τουτέστιν
 εἰς τὸ ἔτος τὸ πβ'. Καίτοι γὰρ καὶ αὐτὸς ἐν ἄλλοις¹⁰⁾,
 ἱστορεῖ τὸν ΑἿνον, δυωκαίδεκα ἐνιαυτοῖς τὴν λειτουργίαν
 κατασχεῖν· ἀλλὰ τὴν διαδοχὴν τοῦ Αἰνου, ἐκ τοῦ ξθ'.
 τελευτῶντος ἴσως ἐνιαυτοῦ. ἢ ἐκτοῦ ὁ. ἀναλογίζεται ἐν
 τῷ χρονικῷ καὶ εἰς τὸ πβ'. ἀρχόμενόν πον, ἀποπερατοῖ
 ὥστε καὶ οὕτως ἐνιαυτοὺς συναποτελεῖσθαι τῆς Αἰνου
 Ἀρχιερατείας τοὺς δυωκαίδεκα. Ἀλλ' ἐπιεικῶς ἢ τῶν
 πρώτων δ'. ἢ ε. τῆς Ῥώμης Ἐπισκόπων διαδοχῇ,
 συγκεχυμένη ὡς τὰ πολλὰ ὁμολογεῖται παρὰ πάντων
 καὶ ἄδηλος.

⁸⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

⁹⁾ Αἰονύς. Πετάρ. ἐν τῷ Λογιστ. τῶν χρόν. Μέρ. Α'. Βιβλ. Ε'. Κεφ. Ε'.

¹⁰⁾ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ιγ'.

ἜΤΟΣ Θ'.

§ 262.

Ἐν τούτῳ τῇ ἔτει Οὐεσπασιανὸς τελευτᾷ, σχεδὸν ὀγδοηκοντούτης τὴν ἡλικίαν προβεβηκώς, ἐκ λειεντερίας. Φασὶ δὲ ὅτι καὶ τὰ ἔσχατα πνέων ἐχρημάτιζεν ὁμως ἔτι τοῖς ὡς αὐτὸν εἰς πρεσβείαν πολλαχόθεν ἀποστελλομένοις· ἔλεγε γάρ· »ὅτι δέον τὸν Αὐτοκράτορα ἐστῶτα θνήσκειν, καὶ μὴ κατακείμενον· ἔλεγε δ' ἔτι ψυχορῳγῶν· οἶμαι δὴ, ὡς ὅσον οὐπω ἐκθεωθήσομαι· ἀποσκάπτων δηλονότι εἰς τὴν ἐν ἔθει οὔσαν παρὰ Ῥωμαίοις τελεῖσθαι τῶν ἀποθνησκόντων Αὐτοκρατόρων μάταιον ἀποθέωσιν ¹¹⁾.

§ 263.

Διαδέχεται δὲ τὸν θρόνον Τίτος, πρῶτος αὐτὸς ἐπὶ τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ γνήσιος υἱὸς τοῦ Οὐεσπασιανοῦ καὶ διάδοχος. Οὗτος πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι, οὕτως ἀπηνῆς ἐδόκει· καὶ τυραννικὸς, ὡς ὑπὸ πολλῶν καὶ Νέρων ἄλλος ὀνομασθῆναι. Βασιλεύσας δὲ τοσοῦτον ἐπιεικῆς ὤφθη καὶ φιλάνθρωπος, ὥστε τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐντρύφημάτε καὶ ἀγάπησις προσαγορευθῆναι. Αἱ Τίτου εὐποῖαι ἐξαπλοῦντο ἔτι καὶ πρὸς τοὺς αὐτῷ ἀπεχθανομένους· οὐδεὶς ποτε ἀπ' αὐτοῦ ἀπῆλθεν ἀποτυχὼν »τῆς ἐφέσεως· ὅτι καὶ μηδένα δεῖν (αὐτὸς ἔλεγεν) ἀθυμοῦντα τοῦ βασιλεύοντος ἀπαλλάτεσθαι. Καὶ ποτε καὶ ἐπὶ τραπέζῃς ὧν εἶπεν· »Ἀπώλετόμοι ἡ ἡμέρα (ὧ φίλοι.) καθ' ἣν οὐδένα δηλονότι εὐεργετήσας ἔτυχε ¹²⁾.

¹¹⁾ Σβετόν. εἰς τὸν Οὐεσπασ. Κεφ. κδ'. καὶ Λίων.

¹²⁾ Σβετόνιος ἐν τῷ Βίῳ καὶ ἄλλοι.

ἜΤΟΣ Π'.

§ 264.

Κατὰ τοῦτο, ἢ κατ' ἀρχὰς τοῦ ἐφεξῆς ἔτους ¹⁾ τὸ Βεζούβιον ὄρος κατὰ κορυφῆς ῥαγὲν, καὶ πῦρ ἐξαίσιον ἀναβλύσαν, κατέφλεξε πᾶσαν τὴν πέριξ χώραν, σὺν ταῖς ἐπ' αὐτῆς Κώμαις, καὶ πόλεσιν ὥστε τὴν τέφραν φασὶ ²⁾ μέχρις Ἀφρικῆς, καὶ Συρίας, καὶ Αἰγύπτου διασκεδασθῆναι. Τότε δὲ κατηδαφίσθησάν τε καὶ κατεβυθίσθησαν Πομπηϊούπολις καὶ Ἡράκλεια· ὥς ὃν καθ' ἡμᾶς τόσα περιεργείας ἄξια ἀνακαλύπτεται ἀνεξορυσσόμενα ἀρχαιότητος δείγματα· πλησίον ἐν ἀγρῷ τότε ὁ γηραιὸς Πλίνιος διάγων, ἐκπηδήσας εὐθέως ἐπολυπραγμόνει φιλοσοφικῶς τὸ πάθος τῆς φύσεως, καὶ προσήγγιζε μᾶλλον καὶ μᾶλλον παρατηρῶν· ἐφόρει δὲ καὶ προσκεφάλαιον ἐπὶ κεφαλῆς, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν καταπιπτόντων ἄνωθεν λίθων χαλαζηδὸν συντριβῇ· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀποφορᾶς ὁμως τῆς θειώδους βαρυοδμίας ἀποπνιγεῖς ἐξέλιπε ³⁾.

§ 265.

Τῆς τοῦ Βεζουβίου ταύτης φοβεραῆς ἀπερεύξεως γίνεται μνεία, καὶ ἐν τοῖς Σιβυλλικοῖς ἔπεσιν.

» Ἀλλ' ὁπότεν χθονίης ἀπὸ ῥαγάδος Ἰταλίδος γῆς,

» Πυρσὸς ὑπαστράψας εἰς οὐρανὸν εὐρὺν ἰκάνη,

» Πολλὰς δὲ φλέξῃ πόλιας, καὶ ἄνδρας ὀλέσση· κξ.

Ἐνθα τὸ σύμπτωμα ἢ Σιβύλλα ἀναλογίζεται, ὡς ποιητὴν

¹⁾ Εὐσέβ. ἐο τοῖς χρονικοῖς.

²⁾ Δίωντε καὶ Ξιφιλίνος.

³⁾ Πλίνιος ὁ Νεώτερος Βιβλ. ζ'. Ἐπισ. 16.

τοῦ κατὰ τῶν εὐσεβῶν διωγμοῦ, τοῦ ἐπὶ Δομιτιανοῦ ἐγζίρεσθαι μέλλοντος.

ἜΤΟΣ ΠΑ'.

§ 266.

Τίτος τελευτᾷ, ἔτη δύο, καὶ μῆνας σχεδὸν τρεῖς ἀνταρχήσας. Ἰστόρηται δὲ ὁ τούτου θάνατος πολυτρόπως. Οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι ὑπὸ νόσου ὁποίας δήποτε τέθνηκεν, ἐν ᾧ χωρὶ καὶ ὁ Πατὴρ αὐτοῦ προτελευτήσας ἦν πρὸ δύο ἐνιαυτῶν ⁴⁾. Οἱ δὲ, ὅτι ἐν κιβωτῇ πλήρει χιόνος ἐμβλήθεις ⁵⁾. Οἱ δὲ, ὅτι λαγῶν τῶν θαλασσιῶν βεβρωκώς ⁶⁾. Οἱ δὲ, ὅτι ἐντὸς Βαλανείου ἀποπνιγείς ⁷⁾. Οἱ δὲ, ὅτι ὑπὸ μυίας, εἰς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ παρεισδυσάσης, σφακελισθεῖς ⁸⁾. Οἱ πλείστοι ὁμως ὑποπέφονται, ὅτι δηλητηρίῳ φαρμάκῳ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ ἐδολοφονήθη ⁹⁾.

ἜΤΟΣ ΠΒ'.

§ 267.

Ἐπίσκοπος Ρώμης καθίσταται δεύτερος ὁ Ἀνέγκλητος ¹⁰⁾. Ἐν δὲ τῇ Ρώμῃ ἐμπρισμὸς μέγας ἐγένετο ¹¹⁾.

⁴⁾ Ἰερώνυμος ἐν τοῖς Εὐσεβίου χρονικοῖς.

⁵⁾ Δίων παρὰ Σκαλιέργῳ ἐν ταῖς εἰς τὰ Εὐσέβ. χρονικ. παρατηρήσεσιν.

⁶⁾ Ὁ τζέτζης Σελ. 103. παρὰ τῷ Αὐτῷ αὐτ.

⁷⁾ Πλούταρχος περὶ Ὑγιειν. Παραγγέλμ.

⁸⁾ Τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις πέπλασται, παρὰ Σκαλιέργ. ἐνθ. εἴρηται.

⁹⁾ Σβετόν. καὶ Δίων, καὶ Ὁρόσιος Βιβλ. Ζ'. Κεφ. ζ'.

¹⁰⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ. Ὅρα καὶ ἀνωτ. § 262.

¹¹⁾ Εὐσέβ. αὐτ.

Καὶ τοῦ ἐμπρισμοῦ φοβερωτέρα ἔτι καὶ ὀλεθριωτέρα, ἡ Δομιτιανοῦ, Βασιλεία. Οὗτος γὰρ μετὰ τὴν τοῦ Ἀδελφοῦ Τίτου τελευτὴν τὸ Κράτος διαδεξάμενος, κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπιείκειαν, καὶ δικαιοσύνης πρόσχημα ἐπιδείξας, μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Τύραννον παραστήσας, βιαιότατός τε καὶ ἀπηνέστατος ἀνεφάνη, καὶ οὐδὲν οὐδὲ τοῦ Νέρωνος αὐτοῦ τὰς ἄλλας αἰσχροουργίας ἀπολειπόμενος ¹²⁾).

Ε Τ Ο Σ Π Γ. Π Δ'.

§ 268.

Δομιτιανὸς τῆς Συγκλήτου ψηφισαμένης αὐτὸς μὲν Κύριος καὶ Θεὸς καλεῖσθαι ἠξίωσε τὴν δὲ ἰδίαν γυναῖκα Σεβαστὴν ἀνηγόρευσεν ¹³⁾).

§ 269.

Οὗτος εὐνουχίεσθαι τοὺς ἄρῃενας ἀπεκώλυσεν ὅθεν
 »τις ἐν Αἰγυπτῷ θέλων εὐνουχισθῆναι. Βιβλίδιον ἀνέ-
 »δωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φήλικι ἡγεμονεύοντι, ἀξιῶν ἐπι-
 »τρέψαι Ἰατρῷ τοὺς διδύμους αὐτῷ ἀφελεῖν ἄνευ γὰρ
 »τῆς τοῦ Ἡγεμόνος ἐπιτροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρησ-
 »θαι οἱ ἐκεῖ Ἰατροὶ ἔλεγον ¹⁴⁾). Καὶ τοῦτο δ' ἄντις τῶν
 Δομιτιανοῦ ἐπαινέσειεν, ὡς οὐ παρεῖδεν ἀδικουμένην τὴν
 φύσιν.

¹²⁾ Σβετόν Σιφιλ.

¹³⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

¹⁴⁾ Ἰουστίν. ὁ μάρτυς παρὰ τῷ Σκαλιέρ. ἐν ταῖς εἰς τὰ Εὐσέβ. χρονικ.
 Παρατηρ.

§ 270.

Ὁ δ' αὐτὸς Δομιτιανὸς ἐν ἔτει πδ' ἑρεῖς τῶν Ἑστιάδων Ἱερειῶν, τῶν παρ' ἐνεύειν τέως ἐπαγγελλομένων, καὶ τὸ ἄνθος διατηρεῖν τῆς ἀγνίας ὀφειλουσῶν ἀδιάφθορον, ὥσπερ καὶ τὸ τῆς Ἑστίας πῦρ ἀκατάσβεστον, φθορᾶς ἀλούσας, κατορυχθῆναι ζώσας κατεδίκασε· καὶ διεκδικητῆς ἄρα σωφροσύνης τε καὶ ἀγνίας ἐγίνετο, ὁ πάντων ἀνθρώπων λαγνότατος ¹⁵⁾

Ἐ Τ Ο Σ Π Ε' — υί.

§ 271.

Δεύτερος Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοπος καθίσταται Ἀβίλιος, ὁ χρόνους δέκα καὶ τρεῖς τὸν τοῦ Μάρκου θρόνον ἰθύνει ¹⁶⁾. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ Ἀβίλιος οὗτος, εἰς ἣν ἐκ τριῶν Ἱερέων, οὓς ὁ Ἀπόστολος Μάρκος ἔδωκεν Ἀνανανίῳ, ὃν ἐπὶ τῆς Καθέδρας ἑαυτοῦ διάδοχον προεβίβασεν· συνεργάτας αὐτῷ ἐσομένους, καὶ τῆς ἐκεῖ Ἐκκλησίας συμποίμενας.

§ 272.

Κατὰ τὸ πέ. ἔτος ὁ Δομιτιανὸς πολλοὺς τῶν εὐπατριῶν τῆς ῥώμης ἐξήλασεν ¹⁷⁾. Ὅθεν ἀστείως ὁ Φιλόστρατος ¹⁸⁾ εἰπὼν ὅτι ἡκρωτηριάσθη ἡ βουλή τοὺς εὐ-

¹⁵⁾ Εὐδοκ. ἐν τοῖς χρονικ. ὅρα καὶ Φιλόστρατον Βιβλ. Ζ. παρὰ τῷ Σκαλίερω, ἐν ταῖς εἰς τὸ Εὐδοκ. χρονικ. παρατηρήσεσιν.

¹⁶⁾ Εὐδοκ. ἐν τοῖς χρονικ. καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ιδ'.

¹⁷⁾ Εὐδοκ. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

¹⁸⁾ Βιβλ. Ζ. τῶν εἰς τὸν Βίον Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως.

δοκιμωτάτους, ἔδωκε νὰ συλλογισθῶμεν, ὅτι ὁ ἀπαγορεύων τὸν κατὰ μέρος ἄνθρωπον εὐνουχίζεσθαι, τὴν πόλιν εὐνούχιζεν.

§ 273.

Κατὰ τὸ πζ'. ὠκοδόμησεν ὁ Δομιτιανὸς τὸν ἐν Ῥώμῃ Ναὸν τὸν Ἀξυλον.¹⁹⁾ πότερον δὲ ἄρα, ὅτι οὐδόλως ξύλον ἔλαβε χώραν εἰς τὴν ἐκείνου ἐξοικοδόμησιν, τὸν Ναὸν Ἀξυλον ὠνόμασαν; ἢ κατὰ Γραφικὸν παρεισφρηῆσαν σφάλμα, Ἀξυλον ἀναγινώσκομεν, ἀντὶ Ἀσυλον, ὥστις²⁰⁾ υἱπέλαβεν.

§ 274.

Περὶ τὰ θεάματα ἐκδοτος ὢν ὁ Δομιτιανὸς, καὶ ἀφειδῆς τὰς εἰς ταῦτα δαπάνας, συνέστησε μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἐν ἔτει πζ'. καὶ ἀγῶνα πενταετηρικὸν²¹⁾. Αὐτῷ τῷ Καπιτωλίῳ ἀφοσιώσας τοῦτον τρισσὸν²²⁾ Μουσικόν, Ἰππικόν, γυμνικόν.

§ 275.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἔτει (πζ'), ἐξ αἰτίας τῶν βαρυνάτων καὶ ὑπερόγκων δασμῶν, συνέβησαν καὶ ἐκ τῶν Δάκων παρὰ τ' Ἰστροῦ, καὶ τῶν Νασαμώνων τῶν ἐν Λιβύῃ, ἐπαναστάσεις καὶ δὴ, καὶ ὁ τούτων ὄλεθρος²³⁾. Περὶ δὲ τῶν Νασαμώνων Ἱστοροῦσιν²⁴⁾, ὅτι κατ' ἀρχὰς

¹⁹⁾ Εὐσέβ. ἐν χρονικοῖς.

²⁰⁾ Ἰώσηπ. Σαλλίγερ. ἐν ταῖς εἰς τὰ χρονικ. Εὐσέβ. παρατηρήσειςιν.

²¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ.

²²⁾ Σβετόν. ΙΔ'. Κηροορίνος Κεφ. ΙΒ'.

²³⁾ Εὐσέβ. ἐν χρονικ.

²⁴⁾ Ζωναράς.

μὲν οὗτοι, Φλάκκον τὸν Νουμιδίας Ἡγεμόνα κατ' αὐτῶν στρατεύσαντα, κατὰ κράτος ἐνίκησαν, ὥστε διαρπάσαι καὶ τὸ στρατόπεδον. Ἄλλ' ἐκεῖ πλήθος τροφῶν, καὶ οἶνου εὐρόντες, καὶ κατακραιπαλίσαντες, ἐν ᾧ ἔπειτα βαθείως ἐκάθευδον, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Φλάκκου αἵφνης ἐπελθόντος, ἅπαντες διεφθάρησαν. Καὶ τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἐφάνησαν νικηταί. Ὁ δὲ Δομιτιανὸς ἐπαρθεὶς ἐπὶ τούτῳ, εἶπε πρὸς τὴν βουλήν παρελθὼν, ὅτι: Νασαμῶνας ἐκώλυσα εἶναι, ἢ, (ὡς ἔτι κωμικώτερον ἄλλος ²⁵) τὴν τοῦ τυράννου παρίστησιν ἔπαρσιν) ἐν ᾧ ὁ Δομιτιανὸς ἐπέττεινε, τοῦτο μεταξὺ παρεφθέγγατο: μὴ βούλεσθαι Νασαμῶνας εἶναι ἔπειτα Ἀπώλοντο οἱ Νασαμῶνες.

§ 276.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ πῇ. ἔτει, εὐτύχησαν ὅπως οὖν κατὰ Γερμανῶν τὰ Ῥωμαίων ὄπλα, ὁ Δομιτιανὸς διὰ τὰ καταστήσῃ τὴν μνήμην τῶν κατορθωθέντων αἰδίων, μετενόμασε τοὺς δύο μῆνας Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον εἰς Γερμανικὸν καὶ Δομιτιανὸν ²⁶). Ἐν δὲ τῇ ἐφεξῆς ἔτει εἰ. πολλοὺς τῶν ἐν Ῥώμῃ εὐπατρειδῶν ἀνείλε, καὶ τοὺς Μαθηματικοὺς καὶ φιλοσόφους ὑπερορίους ἀπήλασεν ²⁷).

²⁵) Ἀριστείδης ἐν τῷ Σουρναϊκῷ.

²⁶) Εἰς εἰς. ἐν τοῖς χρονικοῖς.

²⁷) Αὐτ. αὐτ. καὶ φιλόστρατ ἐν Βιβλ. Ζ'. τῶν εἰς τὸν Ἀπολλων. Βίον. Καὶ Αὐλὸς Γέλλιος Βιβλ. ΙΕ'. Κεφ. ιά.

ΕΤΟ Σ νιΑ' — νιΓ'.

§ 277.

Κατὰ Λακῶντε καὶ Γερμανῶν θριαμβεύων τὴν ὑπ' αὐτῶν τελοῦσαν οἰκουμένην εἰκόνων τῶν αὐτοῦ καὶ Ἀνδριάντων ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἐμπίπλησι ²⁸⁾. Καὶ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Ἑστιάδων, ὀνόματι Κορνηλίαν, ζῶσαν ἐνθάπτει μετὰ τῶν συνήθων καὶ φίλων αὐτῆς ²⁹⁾. Περὶ δὲ τὸ νιγ'. καὶ ἄμπελον φυτεύειν ἀπηγόρευσεν ³⁰⁾. Ὅθεν ἀναλογιζόμενος τὰ δύο ταῦτα θεσπίσματα τοῦ Δομιτιανοῦ. Εὐνούχους τε μὴ ποιεῖν, ἄμπέλους τε μὴ φυτεύειν. ἔλεγεν ἀστείως Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς ³¹⁾, ὅτι »τὰ προστάγματα ταῦτα οὐ πρὸς ἐμέ« μόνος γὰρ ἴσως ἀνθρώπων, οὔτε αἰδοίων δέομαι, οὔτε οἶνον. Αἰλήθη δὲ ὁ θαυμασιώτατος τῶν μὲν ἀνθρώπων φειδόμενος, τὴν δὲ γῆν εὐνουχίζων.

ΕΤΟ Σ νιΔ'.

§ 278.

Τρίτος Ῥώμης Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται ὁ Κλήμης ¹⁾. Διαδεξάμενος Ἀνέγκλητον μετὰ δέκα καὶ δύο ἔτη, ὅσα γίνονται, ἐὰν οὗτος κατὰ τὸ πρ'. ἐπεσκόπευσεν. Ἄλλοι ὁμῶς ²⁾ τάττουσι τὴν διαδοχὴν τοῦ Κλήμεντος, χρόνους οὐκ

²⁸⁾ Εὐσέβ. ἐν χρονικ. καὶ Ξιφυλῆρος.

²⁹⁾ Εὐσέβ. Αὐτ. ὅρα καὶ Πλίν. τὸν Νεώτερον. Βιβλ. Δ'. Ἐπιστ. ια'.

³⁰⁾ Εὐσέβ. Αὐτ.

³¹⁾ Παρὰ Φίλοστον. ἐν τῷ Ἀπολλων. Βίβλ. Βιβλ. ζ'.

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ. Καὶ ἐν 2ῃ Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ΙΕ'. Ὅρα καὶ Εἰρηναῖον Βιβλ. Γ'. Κεφ. γ'.

²⁾ Καβέος ἐν τῷ Ἀποστολ. Αἰῶνι. Σελ. 28 Ὅρα καὶ ἐν τῷ Πεταβίου Δογιστοῦ τῶν χρόνων. Μέρ. Α'. Βιβλ. Ε'. Κεφ. Θ'. Σημ. 1) ἐν Σελ. 244. τῆς ἐν Ἀμοτελοδ. καὶ Λείψ. Ἐκδόσ. 1745.

ὀλίγους πρότερον. Γίνεται δὲ τοῦ Ἱεροῦ Κλήμεντος μνεία ἐν τῇ πρὸς Φιλιππησίους τοῦ Παύλου ἐπιστολῇ³⁾. Σώζεται δὲ καὶ ἡ ἐπιστολή, ἡ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Κλήμεντος γραφεῖσα τε καὶ πεμφθεῖσα πρὸς Κορινθίους, ἣτις πολλῶν τε καὶ μεγάλων παρὰ τοῖς πατρᾷσιν ἐπαίνων ἀξιωθείσα, δευτέρας πως μετὰ τὰς Κανονικὰς τῶν Ἀποστόλων ἐπιστολὰς, ἔλαχε τάξεως. Ἐγράφη δὲ αὕτη πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ διασχιζομένους πιστοὺς, μετὰ τὰς ἐκεῖ συμβάσας συμφορὰς τε καὶ περιστάσεις κατὰ τὸν διωγμὸν τὸν ἐπὶ Νέρωνος⁴⁾ περὶ τὸ ὅ. δηλ. ἀπὸ Χριστοῦ ἔτος. Ἐὰν ὑποτεθῇ, ὡς ὑπετέθη ἀνωτέρω⁵⁾, περὶ τὸ ξή. γενέσθαι τὸ τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων μαρτύριον. Τὰ δὲ περὶ τοῦ Ἱεροῦ Κλήμεντος μνημονευθέντα, τὰ τε ἄλλα, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐπὶ Τραϊανοῦ ὕστερον ἐξορίας αὐτοῦ εἰς τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον, καὶ τῆς διὰ μαρτυρίου ἀθλήσεως ταῦτα οὐδεὶς πρὸ τοῦ Ε'. αἰῶνος φαίνεται ἱστορῶν περὶ τούτων σιγῶσι καὶ Εἰρηναῖος, καὶ Τερτυλλιανός, καὶ ὁ Ἀλεξανδρεὺς Κλήμης· καὶ οὐδὲ λόγον ὅπως ποιεῖται, οὐδ' αὐτὸς ὁ τοῦ παμφίλου Εὐσέβιος.

§ 279.

Ἐρμᾶς ὁ ἐπικληθεὶς ποιμὴν, κατὰ τὸν αὐτὸν ἠκμαζε χρόνον. Ἦν δὲ φασὶν αὐτὸς οὗτος ὁ ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ⁶⁾ ἀναφερόμενος Ἀνὴρ Ἀποστολικός· Συγγραφεὺς τῆς Βίβλου ἣτις ποιμὴν ἐπωνόμασται καὶ

³⁾ Κεφ. Δ'. 3.

⁴⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ Γ'. Κεφ. Ιζ'.

⁵⁾ § 246.

⁶⁾ Κεφ. Ιζ'. 14.

αὐτὴ· ἥς καὶ Εὐσέβιος μνημονεύει ⁷⁾, ἐπιλέγων ὅτι πρὸς τινων μὲν ἀντιλέλεκται, ὑφ' ἑτέρων δὲ εἰσαγωγικῆς χάριν στοιχειώσεως ἐγκρίνεται. Ἀλλὰ φέρονται καὶ τινες, οἱ τὴν συγγραφὴν ταύτην ταῖς Κανονικαῖς Βίβλοις ἐναρίθμιον ἔταξαν ⁸⁾.

Ἐ Τ Ο Σ υι Ε'. καὶ υιζ'.

§ 280.

Ὁ Θεῖος Πολύκαρπος, Σμύρνης Ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου χειροτονεῖται ⁹⁾. Ὄθεν καὶ τοῦτον εἶναι τὸν Ἀγγελον τῆς Σμυρναίων Ἐκκλησίας περὶ οὗ λόγος γίνεται ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ¹⁰⁾. Ἐν δὲ τῷ υιέ. τούτῳ, ὃ τὸ δέκατον τρίτον τῆς τοῦ Δομιτίου βασιλείας ἀριθμεῖται, ἐτελείωσε καὶ Ἰώσηπος ὁ Φλάβιος, τὴν τῆς Ἀρχαιολογίας αὐτοῦ Ἱστορίαν, ἔτος αὐτὸς ἄγων τῆς ἡλικίας αὐτοῦ τὸ ἕκτον καὶ πεντηκοστόν ¹¹⁾. Τοῦ Συγγραφέως τούτου θαυμαστὴ πάντως ἡ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ κατατεθεῖσα μαρτυρία ¹²⁾. »Γίνεται δὲ (γράφοντος) κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς Ἀνὴρ. (εἶγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή) ἦν γάρ παραδόξων ἔργων ποιητής. διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τ' ἀληθῇ δεχομένων·

⁷⁾ Εὐκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. γ'.

⁸⁾ Εἰρην Βιβλ. Δ'. Κεφ. γ'. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωμ. Βιβλ. Α'. καὶ Β'. Τερτυλλ. περὶ Προσευχ. Κεφ. ιβ'. Ὡριγέν. Ὁμιλ. Η. τῶν εἰς τοὺς Ἀριθμ. καὶ ἄλλοι παρὰ Κατελερίφ.

⁹⁾ Καβέος ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφέων, ἐν τῷ Αἰῶνι ὃν τῶν Γνωστικῶν ἐπιγράφει, ἐξ εἰκασίας Οὐσσερίου τὴν Πολυκάρπου χειροτονίαν ἐν ἔτεσι 94. ἢ 95. ὑποτίθηναι.

¹⁰⁾ Κεφαλ. Β'. 8.

¹¹⁾ Ὅρα Ἰουδαϊκ. Ἀρχαιολογ. Βιβλ. Κ'. Κεφ. Θ'.

¹²⁾ Αὐτ. Κεφ. ΙΗ'. Κεφ. δ'.

»καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ ἑλληνικοὺς ἐπὶ-
γάγετο· ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Τὴν μαρτυρίαν ταύτην τινὲς
τῶν ὕστερον ¹³⁾ νεοθείας ἐνεκάλεσαν, ἀδρανεστάτοις
ἐπιχειρήμασι προσχρησάμενοι πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ὕστερον
ὁμοίως πολλοὶ, γενναίως ἀπήντησαν ¹⁴⁾ καὶ τὸ ἐκείνων
θράσος ἱκανῶς ἀπέλεγξαν· τῷ ὄντι δὲ, τίς ἢ εὐχέρεια,
τοῦ ὑποπτον ἐθέλειν ἀποφῆναι, (οὐδενὶ σὺν λόγῳ) μαρ-
τυρίαν, ἣν πρῶτος Εὐσέβιος ἐν ἔτει τχδ'. ἐκ τῶν τότε παρ'
Ἑλληνισί τε καὶ Ἰουδαίοις ἔτι ἀναγνώσκεσθαι δυναμένων
Κωδίκων λαβὼν ἐδημοσίευσεν, μηδενὸς ἀντειπεῖν ὅπως
κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τολμήσαντος; πῶς δὲ, καὶ
διὰ πεντεκαίδεκα σχεδὸν ἑκατοντάδων ἐνιαυτῶν, τὴν μαρ-
τυρίαν ταύτην, ἅπασιν τοῖς τοῦ Ἀρχαιολόγου Ἰωσήπου
βιβλίαις ἐμφερομένην, οὐδεὶς πρὸ τῶν νεωτέρων τούτων
Κριτικῶν, εἰς ἀμφιβολίαν πρὶν ἀνακαλέσασθαι ἐτόλμησεν·
εἴτα καὶ τίνα λόγον ἔχει τὸ κρίνειν, ὅτι περὶ τοῦ Χρισ-
τοῦ, περὶ οὗ καὶ οἱ πορρῶτάτω Ἑθνικοὶ, οἷον Τάκετος,
καὶ Σβετόνιος, καὶ Πλίνιος, καὶ ἄλλοι, μνείαν τινὰ ἐποι-
ήσαντο, μόνος ὁ Ἰουδαῖος Ἰώσηπος, ὁ τὰ κατ' αὐτὸν ἐν
τῷ ἰδίῳ ἔθνει συμβάντα γραφῇ παραδοῦναι προθέμενος,
οὐδὲν τὸ παράπαν οὐδὲ γὰρ ἐπεφθέγγετο; πολλοὶ ταῦτα
εἰκότως ἀντέβαλλον. Αὐτὸς δὲ προσθήσω, ὅτι ἂν ἐσίγησε
τέλεον Ἰώσηπος, ἢ μηδὲν ἐπίσημον ἢ ὑπὲρ Χριστοῦ,
ἢ κατὰ Χριστοῦ, ἀπεφήνατο, ἢ ἐκ τῆς τοῦ Ἰουδαίου

¹³⁾ Οἷος ἐν ἄλλοις Ταπαντίλλος ὁ Φάβερ ἐν *Διατριβῇ*, ἣν ἔτει 1655. ἐξέδοτο.

¹⁴⁾ Ὅρα Ἰππίγιον Ἐκκλησ. Ἱστορ. Αἰῶνι Α'. Κεφ. Ζ'. Τμήμ. Α'. Γράβιον
ἐν τῇ *Σταχυολογ. τῶν πατέρων. Βουδδαίων ἐν Ἱστορ. τῆς παλ. Διαθήκ.*
Σελ. 12. 13. κξ. Καβρίον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγο. Αἰῶνι τῷ
Ἀποστολικῷ, Σελ. 33. 34. καὶ ἄλλ.

τοιαύτη σιγῇ, ἔχει τόπον μαρτυρίας πολὺ ἰσχυροτέρας, ὑπὲρ τῆς τοῦ Ἰησοῦ Θεϊότητος.

§ 281.

Ἐν τῷ νιζ'. δὲ ἔτει Δομιτιανὸς ὁ δεύτερος Νέρων, καὶ τὸν κατὰ χριστιανῶν δεύτερον ἐκίνησε διωγμὸν ¹⁵⁾, ἐν ᾧ καὶ Ἰωάννης ὁ Ἐπιστῆθ. δέσμιος ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ὑπὸ τοῦ Ἀνθυπάτου ἐπέμφθη. ἔνθα ἐν Λέβητι πλήρει ἐλαίου ζέοντος ἐμβληθεὶς, ἀσινὴς ἐξάγεται ¹⁶⁾. Εἵτα ζῖς Πάτμον ἐξορίζεται τὴν Νῆσον, καὶ συγγράφει ἐκεῖ τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως, πρὸς αὐτῷ τῷ τέλει τῆς Δομιτιανοῦ βασιλείας ¹⁷⁾. Ὅμοίως τότε καὶ Τιμόθεος, καὶ Ὀνήσιμος, καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος, τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ στάδιον ἠθλήσαν ¹⁸⁾. Καὶ Ἀντίπας δὲ ὁ μάρτυς ἐν Περγάμῳ τῆς Ἀσίας (ὡς πολλοὶ λέγουσιν ¹⁹⁾ ἀπεκτάνθη τοῦ δὲ Ἀντίπα μνήμη γίνεται καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει ²⁰⁾. Τὸν δὲ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου θρόνον, ἢ τότε, ἢ μετὰ χρόνους τινὰς ὕστερον οὐ πολλοὺς, διεδέχθη Πούπλιος ²¹⁾ Ἀθηνῶν Ἐπίσκοπος προχειρισθεὶς. ὅστις καὶ αὐτὸς, κατὰ τοὺς ἐν τῷ ἐφεξῆς αἰῶνι διωγμοὺς τὸν διὰ μαρτυρίου ὑπῆνεγκε θάνατον,

¹⁵⁾ Εὐσεβ. ἐν τοῖς χρονικ.

¹⁶⁾ Γερώνιμ. Βιβλ. Α'. εἰς Ἰωβινιαν. ἐκ τοῦ Τερτυλλιανοῦ.

¹⁷⁾ Εἰρηναῖος Βιβλ. Ε'. Κεφ. λ'. Ἰερών. περὶ Ἐκκλ. Συγγραφ. ἐκ δὲ τοῦ Εἰρηναίου καὶ Εὐσέβ. ἐν τῇ Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ΙΗ'.

¹⁸⁾ Νικηφ. Κάλλιστ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Γ'. ιά.

¹⁹⁾ Μελέτ. ὁ Ἀθην. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Η'.

²⁰⁾ Κεφ. Β'. 13.

²¹⁾ Διονύς. Κορινθ. Ἐπιστ. πρὸς Ἀθην. παρ' Εὐσέβ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. κγ'.

ΕΤΟΣ υ Ζ'.

§ 282.

Κατὰ χριστιανῶν ὁ Δομιτιανὸς ἐκμανεῖς, οὐδέ τῶν πρὸς αἵματος αὐτοῦ συγγενῶν, οὐδ οἰκείων ἐφείσατο. Καὶ γὰρ καὶ Φλάβιος Κλήμης ἀνὴρ ὑπατικός, καὶ ἡ ἐκείνου εἴτε σύζυγος, εἴτε ἐξαδέλφη Φλαβία Δομιτίλλα ὁ μὲν ἀνεπιός, ἡ δὲ ἄλλως καὶ αὐτὴ συγγενεύουσα τῷ τυράννῳ, ὑπὲρ Χριστοῦ ἔπαθον, ὁ μὲν ἀναιρεθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἡ δὲ εἰς νῆσον Ποντίαν φυγαδευθεῖσα ¹⁾· ἐπ' ἐγκλήματι ὡς γράφει Δίων ²⁾, Ἰουδαϊσμοῦ τε καὶ ἀθεότητος. Ἀτότε παρὰ τῶν ἐθνικῶν τοῖς Χριστὸν σεβομένοις αἰτιάματα προσετρίβοντο.

§ 283.

Τότε δὲ, καὶ τοὺς ἀπὸ γένους ὄντας Δαβίδ, οὔτινες ὑπελείποντο, ὁ Δομιτιανὸς ἀναζητήσας, καὶ εὐρὼν τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰούδα τοῦ κατὰ σάρκα ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου καὶ ἀνερωτῶν τὰ κατ' αὐτούς· ὡς ἔμαθεν ὅτι πτωχοὶ τινες εἰσὶ τὴν κατάστασιν, ὀλίγοι τὴν περιουσίαν, πένητες καὶ ἐργατικοὶ ἄνθρωποι· εἶδε δὲ καὶ τοῦ σώματος αὐτῶν τὴν σκληρίαν, καὶ τῶν χειρῶν τὰ ἐκ τῆς ἐργασίας τυλώματα· ἤκουσε δὲ, καὶ ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Βασιλεία οὐκ ἔστιν ἐπίγειος, ἀλλ' ἐπουράνιος. καταφρονήσας αὐτοὺς ἀπέλυσε, καὶ τὸν τῆς Ἐκκλησίας διωγμὸν τέως κατέπαυσεν ³⁾. Ἦν δὲ ὁ Ἰούδας κατὰ τὴν Ἐπιφανίου ⁴⁾ γνώμην, εἷς τῶν τεσσάρων τοῦ μνήστορος Ἰωσήφ, ἀπὸ

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ.

²⁾ Ἐν Βιβλ. ΕΖ'.

³⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλησ. Ἰστορικ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ΙΘ'. καὶ Κ'. ἐκ τῶν Ἠγροίππων

⁴⁾ Ἐν Αἰρέσ. ΟΗ'.

τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικὸς, υἱῶν, Ἀδελφὸς δηλαδὴ Ἰακώβου, καὶ Συμεῶνος, καὶ Ἰωσὴ⁵⁾. οἱ πάντες ἠξιώθησαν ὀνομάζεσθαι διὰ ταύτην τὴν συγγένειαν, Ἀδελφοί⁶⁾. Ὁ γοῦν Ἰούδας αὐτὸς γυναικα ῥγάγετο Μαρίαν ὄνομα⁷⁾. καὶ ἐκ ταύτης ἐτέκνωσεν· ὅθεν κατὰγονται οἱ ὀνομασθέντες Δεσπόσυνοι⁸⁾.

§ 284.

Ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ ἔτει⁹⁾, ἢ ὡς ἄλλοι κρίνουσιν¹⁰⁾, ἐν τῷ ἀνωτέρῳ υἱί, κακῶς τὸν βίον ὁ Δομιτινὸς καταστρέφει, ὑπότινος τῶν αὐτοῦ ἀπελευθέρων, ὀνόματι Στεφάνου, ἀναιρεθεὶς¹¹⁾. Κοκκήϊος δὲ Νερούας ψήφῳ τῆς Συγκλήτου, καὶ συναινέσει τοῦ στρατιωτικοῦ, Ἀυτοκράτωρ ἀναγορεύεται. Ἀνὴρ, διὰ τὴν περιοῦσαν αὐτῷ Σοφίαν, καὶ τὴν τοῦ τρόπου ἐπιείκειαν τῆς ἀρχῆς παρὰ πάντων μαρτυρηθεὶς ἄξιος. Οὗτος τοὺς ἀδίκως ὑπὸ Δομιτιανοῦ ἀπελαθέντας, ἅπαντας, ἀνεκάλεσεν ἀπὸ τῆς ἐξορίας· ἐν οἷς καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης ἐλευθερίας τυχὼν ἐπανῆλθεν ἐκ Πάτμου εἰς Ἐφεσον· ὅτε καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀσφαλείας ἀπολαύσαντος καὶ ἀνέσεως, ὁ ἀριθμὸς ἐπληθύνετο τῶν πιστῶν, ἐν ἀγροῖς, καὶ Κώμαις, καὶ πόλεσιν ἀμέμπτως διαιωμένων, καὶ τῇ περὶ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν θεραπείᾳ τε καὶ λατρείᾳ ἐνασχολουμένων,

⁵⁾ Ὅρα ἀνωτ. § 166. καὶ § 233.

⁶⁾ Ματθ. ΙΓ'. 55. Μάρκ. ζ'. 3.

⁷⁾ Νικηφόρ. Κάλλιστ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. λγ.

⁸⁾ Ἀφρικανὸς Ἐπιστ. πρὸς Ἀριστείδην.

⁹⁾ Εὐσέβ. ἐν χρονικ.

¹⁰⁾ Διονύσι. Πετάρ. ἐν τῷ Δογιστηρ. τῶν χρόνων, Μέρ. Α'. Βιβλ. Ε'. Κεφ. Α'. καὶ Ζ'.

¹¹⁾ Σβετόν. καὶ Τάκτι. καὶ Δίων, καὶ Πλίνιος ὁ Νεώτ. Βιβλ. Α'. Ἐπιστ. ια.

ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν αὐτῶν θαυμάζεσθαι ¹²⁾). Ἀλλ' ἡ Νερούα Βασιλεία ὀλιγοχρόνιος γενομένη, τὴν τοῦ χριστιανισμοῦ εὐκληρίαν ταχέως διέκοπεν.

Ἦ Τ Ο Σ νιΗ'.

§ 285.

Τοῦ Νερούα ἐν τοῖς Σαλλουστιανοῖς Κήποις πυρετῶ τελευτήσαντος ¹⁾, ὁ υἱοθετηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ Οὐλπίος Τραϊανὸς αὐτοκρατορεῖ ²⁾. Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, Ἀβιλίου ἐκδεδημηκότος πρὸς Κύριον, τρίτος τὴν ἐπισκοπὴν διαδέχεται ὁ Κέδρων ³⁾. Ἰωάννης δὲ ὁ ἐπιστήθιος τὴν αὐτοῦ Ἔφεσον ἤδη ἔχων, περιώδευε τὰς πλησιοχώρους Κώμας, καὶ πόλεις, Ἐκκλησίας τὰς μὲν συνιστῶν, τὰς δὲ διατάσσων, ἐν ἄλλαις δὲ Ἐπισκόπους τε καὶ Κληρικούς ἀποκαθιστῶν, ὅπως ἡ χρεία ἐκάλει. Κατὰ δὲ τὴν περιήγησιν ταύτην, καὶ τὸ περὶ τὸν Νεανίσκον ἐκεῖνο δόγμα συνέβη, ὃν ὁ Ἀπόστολος παραδούς ἐν τῶν ἐπισκόπων, μετὰ δὲ καιρὸν ἐπανιών, καὶ μὴ εὐρῶν τὴν παρακαταθήκην, ἀλλὰ μαθὼν ὅτι ὁ Νεὸς δραπετὴς γενόμενος ἤδη ἐλυστάρχει ἔδραμεν εὐθὺς ὡς καλὸς ποιμὴν, τὸ πρόβατον ζητῶν τὸ ἀπολωλὸς καὶ εὐρεθὲν, ἐπὶ τῶν γηραιῶν αὐτοῦ ἀνέλαβεν ὦμων, καὶ εἰς τὴν αὐλήν ἐξ ἧς ἀπεσκήρτησε πάλιν αὐτὸ ἐπανήγαγεν ⁴⁾.

¹²⁾ Πλὴν. ὁ Νεώτ. Βιβλ. Γ'. Ἐπιστ. αζ'.

¹⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικ.

²⁾ Δίων Βιβλ ξή. καὶ Αὐρήλιος Βίκτωρ, καὶ Εὐτρόπιος.

³⁾ Εὐσέβ. ἐν τοῖς χρονικοῖς καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησ. Τοπογ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κἀ.

⁴⁾ Εὐσέβ. Αὐτ. Κεφ. κγ'. ἐκ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως.

ἜΤΟΣ υἱΘ'.

§ 286.

Περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὴν πρώτην τῶν αὐτοῦ ἐπιστολῶν ὁ ἐπιστήθιος ἔγραψεν οὐδὲν βέβαιον ἔχομεν. Ἐπειδὴ δὲ οἶδαμεν ὅτι ἤδη ὑπεργηράσκων αὐτὴν ἐσημείωσε, διὰ τοῦτο αὐτὴν ἐνταῦθα πρὸς τὸ τέλος τῆς πρώτης ἐκατονταετηρίδος τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἀριθμουμένων χρόνων, ἀναφέρομεν. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν δύο, πότε καὶ αὐταὶ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐγράφησαν, ἀγνοοῦμεν. Πληροφορούμεθα δὲ, ὅτι μετὰ τὴν πρώτην πάντως, καθὸ ἐκείνης οἷον ἐπιτομαί ⁵⁾). Πολλὰς δὲ ἡ πρώτη αὕτη τοῦ Ἰωάννου ἐπιστολὴ ἐκίνησε τὰς λογομαχίας, περὶ τῶν ἐν τῇ ζ'. Ἐδαφίῳ τοῦ Ε'. ἐν αὐτῇ κεφαλαίου, ἀναγινωσκομένων τριῶν μαρτύρων. Τὸ ἐδάφιον τοῦτο ἴτινές τὸ παραγράφουσιν, ὡς παρείσακτον ὅτι ἐν πολλοῖς τῶν ἀρχαίων χειρογράφων, φασίν, οὐκ ἐμφέρεται. Ἄλλ' ἐμφέρεται πάντως, ἐν ἄλλοις πλείοσιν ⁶⁾). Ἀναφέρεται δὲ ἐπὶ λέξεως, καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις πατρῶσιν ⁷⁾). Σὺ δὲ μέτιθι βουλευθεῖς, καὶ τοὺς τὴν γνη-

⁵⁾ Ὅρα Βεανώβρ. καὶ Λαμψάντ. ἐν τοῖς εἰς αὐτάς ταύτας τὰς Ἐπιστ. πτοτεταγμένοις Προλόγοις.

⁶⁾ Σιμωνίος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν περὶ τούτου διατριβῇ, καὶ τοι παρείσακτον καὶ αὐτὸς ὑποφωμένος τὸ ἐδάφιον, ἀλλὰ καὶ ἐν διακοσίοις ὁμολογεῖ περὶ τυχεῖν αὐτῷ Κώδεξιν ἀρχαιοτάτοις· ὧν δὲ ἅπεστι, τούτους μὴδ' αὖτως ὑπὲρ τὸν ζ'. Αἰῶνα προστίθῃσι χωρεῖν.

⁷⁾ Παρὰ Τερτυλλ. κατὰ Πραξέον. Βεβλ. Α'. Κεφ. κέ. Καὶ Κυπριανῷ Ἐπιστ. πρὸς Ἰουβαϊανὸν ἐν τῷ περὶ τῆς Μονάδος. Καὶ οἱ τῆς τῶν Ἀφρων Ἐκκλησίας δὲ πατέρες, τερακόσιοι τόσοι ἐπίσκοποι, τὴν ἑαυτῶν πίστιν Ὀννερίῳ τῷ Βασιλεῖ Οὐανδάλων, ἐν ἔτει Σωτηρίῳ 484. ἐπιθέμενοι, τὸ αὐτὸ ἐδάφιον κατὰ λέξιν ἀναφέρονσι πρὸς πίστωσιν τῆς ἐν τῇ ὑπερ-θῷ Τριάδι μοναδικῆς ὁμοουσιότητος· ὅποτε μάλιστα τῶν Ἀρειανῶν ἐπιπολαζόντων εἰς πλῆθος, καὶ το Κράτος ἐχόντων, οὐδεὶς τῷ προβαλλομένῳ ἐδαφίῳ ὡς παρεισάκτω ἀντειπεῖν ἐτόλμησεν.

σιότητα τῆς περικοπῆς, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἐκ προθέσεως κατασκευάζοντας ⁸⁾.

§ 287.

Καὶ τὸ Εὐαγγέλιον δὲ, οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Ἰωάννης ἔγραψεν, ἔτι ἐν τῇ Πάτμῳ ἐξόριστος ὢν, ὅπου καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ ἐθεάσατο, καὶ ἐξέθετο ⁹⁾ οἱ δὲ πλείστοι ὅτι ἐν Ἐφέσῳ, ὅπου καὶ τὰς ἐπιστολάς ¹⁰⁾. Εἰς τοῦτο πάντες συμφωνοῦσιν, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον ἐν Ἐφέσῳ τὸ ἐδημοσίευσεν, ἐπακούσας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἐπισκόπους καθικετέυσαντας, καὶ τοὺς ἄλλους πιστούς ¹¹⁾. Ἐν γοῦν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ, ἀναπληρώσας τινὰ, τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιλοίπων Εὐαγγελίων αὐτοῦ, ἀναπληρώσας τινὰ, τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιλοίπων Εὐαγγελιστῶν παραλελειμμένα, ἐθεολόγησεν ὑψηλῶς, καὶ τὴν ἀνέκφραστον τοῦ Θεοῦ λόγον, ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς αἰώνιον γέννησιν, εἰς ἔλεγχον τῶν Ἐβιωναίων, καὶ τοῦ Αἰρεσιάρχου Κηρίνθου, τῶν ἐξαρνουμένων ἀποτόμῳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὴν Θεότητα ¹²⁾. Τοῦτον τὸν Κήρινθον ἀκούσας ποτὲ ἔνδον ὄντα ἐντὶνι Βαλανείῳ ἐν ᾧ εἰσῆρχετο λουσόμενος ὁ Ἀπόστολος, λέγεται εὐθὺς ἔξω ἐκπηδῆσαι,

⁸⁾ Ὅρα τὴν Καλμέτον διατριβὴν ἐν τῷ Η'. Τόμ. τῶν ὑπομνημ. ἐμφερομένην ἔνθα τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἀνθεντίας τοῦ χωρίου, κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων Συγγραφευμένων προβάλλεται.

⁹⁾ Ἀθανάσιος ἐν τῇ Συνόψει, Ἰππόλυτος ἐν Ἀποσπάσμασιν.

¹⁰⁾ Εἰρηναῖος. Βιβλ. Γ'. Κεφ. Α'. Εὐσέβιος. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ἡ. Ἐπιφάνιος. ἐν Αἰρέσει. ΝΑ.

¹¹⁾ Εὐσέβιος. ἐν τῇ Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κδ'. Καὶ Βιβλ. ζ'. Κεφ. ιδ'. Ἰερώνυμος. ἐν τῷ εἰς τὸν Ματθ. Προλόγ. Καὶ ἐν τῷ περὶ τῶν Ἐκκλ. Συγγραφέων.

¹²⁾ Εἰρηναῖος. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ια'. καὶ Ἰερῶν ἐνθ. ἀνωτ.

εἰπὼν πρὸς τοὺς σὺν αὐτῷ: «Φύγωμεν μὴ καὶ τὸ Βα-
 »λανεῖον συμπέσῃ, ἔνδον ὄντος Κηρίνθου τοῦ τῆς ἀλη-
 »θείας ἐχθροῦ¹³⁾.

ΕΤΟΣ Ρ'.

§ 288.

Κατὰ τὸν ἔσχατον τοῦτον τῆς Α'. Σωτηρίου Ἐκα-
 τονταετηρίδος ὅπερ, ἔτος τῆς Τραϊαννοῦ Αὐτοκρατο-
 ρίας τὸ δεύτερον ἦν, ὑποτυφομένον ἔτι, τοῦ παρὰ
 Δομιτιανοῦ κινηθέντος κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμοῦ·
 καὶ μάλιστα ἐν ταῖς πορρωτέρω ἀπεχούσαις ἐπαρχίαις
 τοῦ κράτους, διάφοροι τὸν τοῦ Μαρτυρίου Στέφανον
 ἀνεδήσαντο. Ἐν οἷς καὶ Κλήμης, ὁ τὸν Ῥώμης θρόνον,
 ὡς εἴρηται μετὰ Ἀνέγκλητον Ἰθύνας· ὅθεν τὴν Ἐπι-
 σκοπὴν Τέταρτος διεδέχθη Εὐάρεστος. Ἐν τούτῳ
 δὲ ἢ τῷ πρὸ τούτου ἔτει, ἢ μᾶλλον ἐν τῷ ἐφεξῆς·
 καὶ ὁ Ἐπιστήθιος Ἰωάννης εἰς τὰς Οὐρανίους μετέστη
 μονὰς, μέχρι τῶν Τραϊαννοῦ χρόνων ἐπιζῆσαι μαρτυ-
 ρηθεῖς.

¹³⁾ Εἰρηναῖος, ὡς ἐκ τῆς Πολυκάρπου παραδόσεως παρ' Εὐδοβ. Ἐκκλ
 Ἱστορ Βιβλ. Γ'. Κεφ κή.

ΚΑΤΑΛΟΓΑΡΙΟΝ

Ἑκατονταετηρίδος Α'.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Α'.

Ῥωμαίων Αὐτοκράτορες.

Α'. Μετὰ Ἰούλιον Καίσαρα, Ὀκτάνιος ὁ Αὐγουστος ἐβασίλευσεν ἔτη 56 Μῆνας 6.			
τῷ δὲ τεσσαρακοστῷ β'. ἔτει τῆς τούτου βασιλείας ἐγεννήθη τὸ κατὰ Σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν.			
Β'. Τιβέριος βασιλεύει	ἔτη 23		
Γ'. Γάϊος Καλιγόλας »	3	Μην	10.
Δ'. Κλαύδιος »	13	»	1.
Ε'. Νέρων »	13	»	8.
ς'. Γάλβας »		»	7.
Ζ'. Ὀθων »		»	3.
Η'. Βιτέλιος »		»	8.
Θ'. Οὐεσπασιανὸς ἔτη 9		»	11. ἡμ. 22.
Ι'. Τίτος »	2	»	2.
ΙΑ'. Δομιτιανὸς »	15	»	5.
ΙΒ'. Νερούας »	1	»	4.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Β'.

Τεροσολύμων Ἐπίσκοποι.

Α'. Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου μετὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος Ἀνάληψιν· τουτέστι περὶ τὸ 34. ἢ 35.			
ἀπὸ Χριστοῦ προχειρισθεὶς ἐπεσκόπευσεν . ἔτη 26.			
Β'. Συμεὼν ὁ Κλεώπα ὁ Ἰακώβου ἀδελφὸς . . .	»		23.

Γ'. Ἰουῆτος	ἔτη	6.
Δ'. Ζαχαρίας	»	4.
Ε'. Τωβίας	»	4.
ς'. Βενιαμὴν	»	2.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Γ.

Οἱ Ῥώμης Ἐπίσκοποι.

Μετὰ τοὺς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον,
τοὺς ἐν ἔτει ξή., τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ θάνατον ὑπο-
στάντες, ἐπισκοπεύει.

Α'. Λίνος	ἔτη	12
Β'. Ανέγκλητος	»	12.
Γ'. Κλήμης	ἔτη	9

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Δ.

Οἱ Ἀλεξανδρείας Ἐπίσκοποι.

Μετὰ Μάρκον, κατεστάθη Ἐπίσκοπος, περὶ
τὸ ξγ'.

Α'. Ἀννιανὸς	ἔτη	22.
Β'. Ἀβίλιος	»	13.
Γ'. Κέρδων	»	

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Ε.

Οἱ Ἀντιοχείας Ἐπίσκοποι.

Μετὰ Πέτρον τὸν Κορυφαῖον, περὶ οὗ ὁ Νικη-
φόρος ἐν τῇ χρονογραφίᾳ λέγει, ὅτι ἐπεσκόπευσεν
ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔτη ια. κατεστάθη Ἐπίσκοπος περὶ
τὸ μδ'.

Α'. Εὐδόδιος	ἔτη	23.
Β'. Ἰγνότιος περὶ τὸ ξθ'. ἢ ὁ	»	38.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ζ'.

Οἱ Βυζαντίου Ἐπίσκοποι.

Υπὸ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου χειροτονηθεὶς

Α'. Στάχυς	ἔτη 16.
Β'. Ὀνίσσιμος	» 14.
Γ'. Πολύκαρπος	» 17.
Δ'. Ἐλευθέριος	» 7.
Ε'. Φήλιξ	» 5.
ζ'. Πολύκαρπος	»

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ζ'.

Οἱ κατὰ Χριστιανῶν Διωγμοί.

Ἐκ τῶν Ἰουδαίων.

Α'. Ὁ παρὰ τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ νόμου ζηλωτῶν διωγμὸς, κατότε Ἰερουσαλήμ, καὶ Δαμασκόν, κξ'. ὅτε διώκτης ἔτι ἦν καὶ ὁ Παῦλος. Ἐν ἔτει λβ'. (ὄρα § 168 καὶ 169).

Β'. Ὁ ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀγρίππα, τοῦ ἀνελόντος Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου Μαχαίρα. Ἐν ἔτει μγ'. (ὄρα § 188).

Γ'. Ὁ ὑπὸ Ἀνάνου τοῦ Ἀρχιερέως, τοῦ εἰς θάνατον διώξαντος Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου. Ἐν ἔτει ξβ'. (ὄρα § 232).

Ἐκ τῶν Ἑθνικῶν.

Α'. Διωγμὸς, ὁ ἐπὶ, καὶ ὑπὸ τοῦ Νέρωνος. Ἐν ἔτει ξδ'. (ὄρα § 239).

Β'. Ὁ ἐπὶ Δομιτιανοῦ. Ἐν ἔτει νιζ'. (ὄρα § 282. καὶ 283. καὶ 284).

Γ'. Ὁ ἐπὶ Τραϊνοῦ. Περὶ ἔτος τὸ ρ'. (ὄρα § 289).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Η'.

Αἱ ἀναφανεῖσαι Αἱρέσεις.

Α'. Σιμωνιανοί, οἱ ἀπὸ Σίμωνος τοῦ Μάγου, τοῦ Σαμαρέως, ἐκ Κώμης Τιτθών. Κεφάλαια δὲ τῆς Αἱρέσεως ταύτης ἦσαν τὰ ἑξῆς. α.) ἔλεγεν ὁ Ἀπατεὼν ὅτι αὐτὸς ἦν ὁ Μεσίας, καὶ ὁ Χριστός· ὥφθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, ὡς Πατὴρ, τοὺς Ἰουδαίους νομοθετῶν. Τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ Τιβερίου Καίσαρος, ὡς υἱὸς, τὴν οἰκονομίαν ἐκπληρῶν. Τὸ δὲ τρίτον ἐπὶ τοῦ ὑπερώου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ὡς τὸ πνεῦμα, ἐν εἵδει πυρίνων γλωσσῶν τοὺς Ἀποστόλους καταφωτίζον. β.) ὅτι ὡς Χριστὸς ἔδοξε μὲν παθεῖν, οὐκ ἔπαθε δέ. γ.) τὸν κόσμον ἐδίδασκε, μὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ δὲ Ἀγγέλων κτισθῆναι. δ.) ἀνάστασιν σαρκὸς μὴ ἔσσεσθαι. ε.) τὰς γυναῖκας εἶναι κοινὰς καὶ τοῦτο εἶναι τῆς Εὐαγγελικῆς ἐλευθερίας τὸ δῶρον. ς.) περιῆγε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ παμμίαρόντι γύναιον ὁπαδὸν ἀδιάλειπτον ὄνομα Ἑλένην, ἣν μητέρα πάσης ἔπλαττε ψυχῆς, μεγίστην οὖσαν τῶν ἐν τοῖς αἰῶσι θηλυτέρων δυνάμεων, ὡς ἑαυτὸν τῶν Ἀρσένων. Καὶ τὴν Ἑλένην δὲ ταύτην ἵνα λυτρώσῃ, κατεφλυάρει ὁ γόης οὗτος· ὅτι εἰς γῆν κατήλθεν αὐτὸς, καθελεῖν μέλλων τὴν βασιλείαν τῶν τοῦ κόσμου Δημιουργῶν, ὑφ' οὗς ἡ Ἑλένη ὑπεξούσιος τέως ἦν¹⁾.

Β'. Μενανδριανοί, οἱ ἀπὸ Μενάνδρου. Ἦν δὲ Σαμαρεῖς καὶ οὗτος, ἀπὸ Κώμης Καπαραττείας, Μαθη-

¹⁾ Ὅρα Εἰρήν. κατὰ Αἱρέσ. Βιβλ. Α'. Κεφ. κ'. Κλήμεν. Διαταγ. Βιβλ. ς'. Κεφ. ζ. η. Τερτυλ. περὶ Προγραφ. Αἱρέσ. Εὐνέβ. Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλι Β'. Κεφ. ιγ'. Ἐπιφάν. Αἱρέσ. ΚΑ'. Θεοδώριτ. περὶ Αἱρετ. Μυθαρ. Βιβλ. Α'. Αἱρ. α.

τῆς τοῦ Σίμωνος, καὶ μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον παρα-
πλησίως δυσσεβολογῶν· ἀ.) ὅτι ὁ κόσμος ὑπὸ τῶν Ἀγ-
γέλων ἐδημιουργήθη, οὕς παρήγαγεν ἡ ἔννοια· β.) ὅτι
αὐτὸς ἦν ἡ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἡ ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀν-
θρώπου ἀνωθεν, ἡγουν ἐκ τοῦ πληρώματος, κατα-
πεμφθεῖσα. γ.) ὅτι ὁ Χριστὸς (ἥτις ἦν ἡ Αἴρεσις τῶν
Δοκητῶν) κατὰ φαντασίαν ἄνθρωπος ἦν· δ.) ὅτι δι
οὗ αὐτὸς μετεδίδου τοῖς αὐτῷ προσερχομένοις βαπτίσμα-
τος, ἀθανασίας αἰδίου μετεῖχον καὶ ἐν τῷδε τῷ βίῳ οἱ
βαπτίζόμενοι, ἀναλλοίωτοι κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ σώ-
ματος, καὶ ἀγήραοι καθιστάμενοι²⁾.

Γ'. Νικολάτται, (περὶ ὧν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει Β'.
15.) πότερον ἀπὸ Νικολάου τοῦ Ἀντιοχέως, ἐνὸς τῶν
ἑπτὰ Διακόνων, (πράξ. 5.) ἢ ἀπὸ ἄλλου τινὸς Νικολάου;
ἐκεῖνο ἡ παλαιότερα γνώμη αἰρεῖται. Λέγουσι δὲ ὅτι ὁ
Νικόλαος ἐκεῖνος, ζηλοτυπίας ἐγκαλούμενος, τὴν ἰδίαν
γυναῖκα ὡραίαν οὖσαν εἰς μέσον παρήγαγεν, ἐπιτρέψας
χρηῶσαι τῷ θέλοντι. Οἱ δὲ, ἄλλως· ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐγ-
κρατενόμενος, εἰς ὑπερβολὴν λαγνείας ἔλαθεν ὕστερον
περιπεσών. Ἄλλοι δὲ τινες πάλιν, τὸν μὲν Νικόλαον
σωφρονικώτατον ἕως τέλους γενέσθαι ὑπολαμβάνουσιν·
ὥσπερ δὴ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ τὸν υἱόν, ἐν
ἀκριβεῖ τῇ παρθενίᾳ ἱστοροῦσι καταγρηράσαι. Οἱ δὲ Νικο-
λάτται (φασὶ) μετὰ ταῦτα, τὸ ὑπὸ τοῦ Νικολάου ποτὲ
»εἰρημένον: δεῖν παραχρηῆσθαι τῇ σαρκὶ, ἀντὶ τοῦ
»καθυποτάσσειν, καὶ καταστέλλειν, κακῶς ἐννοήσαν-
τες, καὶ εἰς τὴν κατάχρησιν τοῦ κατὰ τοῦ ἰδίου σώμα-

²⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κς'. Ἐπιφάν. Αἰρ. ΚΔ'. Θεοδώρ.
Αἰρετικ. Μνθ. Βιβλ. Α'. Κεφ. β', ἐξ Εἰρην. Ἰουστίν. Τερτυλ. ὠριγέν.

τος ἁμαρτάνειν μεταλαβόντες, πρὸς τὰς ἐσχάτας σαρκικάς ἀτοπίας ἐξώκειλαν· ὅπως ἂν οὖν καὶ ἔχη τὸ πρᾶγμα, τῆς τῶν Νικολαϊτῶν Αἰρέσεως παρὰ πάντων Κεφάλαια ἱστοροῦνται τὰ ἐξῆς. α.) τὸ τὰς γυναίκας εἶναι κοινάς. β.) τὸ περὶ τὰ Ἀφροδίσια ὡς ἔτυχε φέρεσθαι. γ.) τὸν καθ' ἐκάστην μὴ λαγνεύοντα, μὴ ἐλπίζειν σωθῆσεσθαι δ.) ἐπὶ τούτοις, καὶ τὸ μὴδὲ ἀπὸ τῶν εἰδωλοθύτων χρῆναι ἀπέχεσθαι, ὥσπερ οὐδὲ ἀπὸ πορνείας³⁾.

Δ'. Κηρίνθιανοί, οἱ ἀπὸ Κηρίνθου τοῦ Ἰουδαίου, ὅς ἦν ἀντιτασσόμενος Πέτρῳ μὲν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, Ἰωάννῃ δὲ κατὰ τὴν Ἀσίαν. Ἐδίδασκον δὲ οἱ περὶ Κήρινθον. α.) ὅτι ὑπὸ Ἀγγέλων ὁ κόσμος δεδημιούργηται ἢ ὑπὸ δυνάμεως τῆς ἐκτὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ οὐσης, ὡς καὶ Μένανδρος κατελήρει. β.) ὅτι ψιλὸς ἦν ἄνθρωπος ὁ Χριστὸς, οὐκ ἐκ παρθένου τεχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς Μαριὰμ, κατὰ νόμον σαρκὸς καὶ αἵματος. γ.) ὅτι ἡ περιτομή, καὶ ἡ λοιπὴ τῶν τοῦ Νόμου τελετῶν παρατρήσεις, ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν εἰσίν. δ.) ὅτι ἡ τοῦ Χριστοῦ Βασιλεία γήϊνος καὶ σαρκίνη ἐμελλεν εἶναι, μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀνοικοδόμησιν, διαρκέσουσα ἐπὶ γῆς εἰς χιλιετίαν· ὥστε ὁ Κήρινθος οὗτος γνωρίζεται, ὡς ὁ τῶν παχυτέρων Χιλιαστῶν πατήρ⁴⁾.

Ε'. Ἐβιωναῖοι ἢ ἀπὸ Ἐβίωνος μαθητοῦ Κηρίνθου·

³⁾ Εἰρην. μετὰ τὴν Κηρίνθου καὶ Ἐβίωνος Αἵρεσιν. Τερτυλ. ἐν τῇ Βίβλῳ τῶν Προγραφῶν. Καὶ ἐκ τῶν Κλήμ. Στρωμάτων. τοῦ Γ'. ὁ Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κθ'. Καὶ Ἐπιφάν. Αἴρ. ΚΕ'. Καὶ Θεοδώρετ. Αἵρετικ. Μυθαρ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. α'.

⁴⁾ Εἰρην. Βιβλ. Α'. Κεφ. κέ. καὶ κς'. Ἐπιφάν. Αἴρ. ΚΗ'. Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κη'. Αὐγούστ. περὶ Αἴρ. Κεφ. ή. Τερτυλ. περὶ Προγραφῶν. Κεφ. μν'. Θεοδώρ. Αἵρεσ. Μυθαρ. Βιβλ. Β'. Κεφ. γ'.

ἢ ὅτι Ἑβρίων τὸν πτωχὸν σημαίνει Ἑβραϊστί· καθότι πτωχῶς τε καὶ εὐτελῶς οὗτοι τὰ περὶ Χριστοῦ ἦσαν δοξάζοντες· ἐφρόνουν δὲ α.) ὅτι ὁ Χριστὸς κυρίως τοῦ Ἰωσήφ υἱὸς ἦν, ὡς καὶ ὁ Κήρινθος ἐδίδασκε. Καίτοι, ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν τοῦ Ἑβρίωνος καὶ οὗτοι κόμματος, καὶ τοῖς Ναζαραίοις συμφρατριάζοντες, ἐκ παρθένου μὲν τεχθῆναι τὸν Χριστὸν ἔλεγον, μὴ μέντοι καὶ πρὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως αὐτοῦ προὑπάρξαι ὅλως, ὡς Θεοῦ υἱόν τε καὶ λόγον. β.) ὅτι εἰς Σωτηρίαν ἀπαραίτητος ἐστὶν ἡ τοῦ νόμου λατρεία. γ.) οὐκ ἀπεδέχοντο οἱ Ἑβριωναῖοι, παρὰ μόνην τὴν πεντάτευχον (ἐν ᾗ διέφερον τῶν Ναζαραίων) ἀπέβαλλον δὲ τοὺς προφήτας πάντας· τὸν δὲ Δαβὶδ, καὶ τὸν Σολομῶντα, καὶ Ἰερεμίαν, καὶ Ἰεζεκιήλ, ἀπεστρέφοντο καὶ ἀπεστύγουν. δ.) Μόνον τὸ καθ' Ἑβραίους λεγόμενον Εὐαγγέλιον παρεδέχοντο· ἦτοι τὸ κατὰ Ματθαῖον Ἑβραϊστί γεγραμμένον· ποικίλως ὁμῶς παραποιημένον καὶ διανενοθευμένον· καθὼς καὶ οἱ Ναζαραῖοι· πλὴν ὅσον οἱ Ἑβριωναῖοι, καὶ τὴν ἐμφερομένην ἐν αὐτῷ Γενεαλογίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀφήρουν, τὴν ὁποίαν οἱ Ναζαραῖοι ἐτήρουν. ε.) Καὶ τὰς τοῦ Παύλου ἐπιστολὰς ἀπάσας ἀπέπτυνον, ἀποστάτην τοῦ Νόμου τὸν Ἀπόστολον ὀνομάζοντες⁵⁾).

ς. Ναζαραῖοι, οἱ τοῖς Ἑβριωναίοις ἐν μέρει σύμφρονες· περιλαμβάνονται δὲ ὑπὸ τούτῳ τῷ ὀνόματι (ὃ κατ' ἀρχὰς κοινῇ ἀπεδόθη πᾶσι τοῖς χριστιανίζουσιν)· ὅσοι μάλιστα τὸν χριστιανισμὸν τῷ Ἰουδαϊσμῷ συμβιβάζουσι

⁵⁾ Εἰρην. Βιβλ. Α'. Κεφ. κ'. Ὡριγέν. κατὰ Κέλσου, Βιβλ. Β'. Εὐσεβ. Ἑκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κζ'. Ἐπιφάν. Αἰρ. Α. Θεοδώρ. Αἰρετ. Μυθαρ. Βιβλ. Β'. Κεφ. β'.

ἐσπούδασαν, τὸ καθ' Ἑβραίους, ἢ κατὰ Πέτρον, ἢ κατὰ τοὺς ιβ'. Ἀποστόλους λεγόμενον Εὐαγγέλιον μόνον παραδεχόμενοι ⁶⁾, Ἐλήρησεν οὖν Τολάνδος ⁷⁾, τὸ κατ' ἀρχὰς πάντας τοὺς πιστεύσαντας Ναζαραίους γενέσθαι διατεινόμενος, καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ὁμογενέσιν αὐτῷ ⁸⁾, ἱκανῶς ἐλεγχόμενος. Ἄλλ' οὐδὲ Μοσχέμιος ⁹⁾ ἀκουστέος, ὁ τὴν τῶν Ναζαραίων αἵρεσιν κατὰ τὸν Δ'. τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αἰώνων ἀναφανῆναι ὑπολαβὼν, καὶ ὑπὸ Βεαυσώβρου ¹⁰⁾ καὶ οὗτος εὐφυῶς ἀπεληλεγμένος.

Ζ'. Οἱ περὶ Ὑμέναιον, καὶ Φιλητὸν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Ἑρμογένην, τοὺς ἐξαρνούμενους τὴν τῶν σωμάτων ἐξανάστασιν, καὶ Ἀνάστασιν τινα μυστικὴν εἰσηγουμένους τὴν διὰ μετανοίας, ἣν καὶ παλιγγενεσίαν, καὶ πρώτην Ἀνάστασιν ἐπωνόμαζον ¹¹⁾.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Θ'.

Αἱ Συντάσσαι Σύνοδοι.

Α'. Ἡ τῶν Ἀποστόλων μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν πιστῶν συνάθροισις ἐν τῷ ὑπερώῳ τῆς Ἱερουσαλήμ· ὅτε προβληθέντων εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ἀποστολῆς Βαρσαβᾶ τε καὶ Ματθίου, ἐκληρώθη οὗτος τὸ ἀξίωμα, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἔνδεκα Ἀποστόλων ἐν ἔτει ΑΔ'. ὄρα § 159).

⁶⁾ Ὅρα Ἱερώνυμ. εἰς τὸν Ἡσαΐ. Κεφ. α'. Ἐπιφάν. Αἰρ. ΚΘ'. Θεοδώρ Αἰρετ. Μυθαρ. Βιβλ. Β'. Κεφ. β'.

⁷⁾ Ἐν τῷ ὑπ αὐτοῦ Συγγραφέντι Βιβλίῳ καὶ Ἐπιγραφέντι Ναζαραῖος ἢ χριστιανισμός Ἰουδαϊκός, ἐθνικός, Μωαμεθικὸς κξ.

⁸⁾ Τοῖς Ἀγγλοῖς, Θωμᾷ Μαυρελ. Πατερώνῳ Ἀντιναζαρηῶ.

⁹⁾ Ἐν τῇ Διεκδικήσει τῆς πάλαι τῶν χριστιαν. Διοκτυπώσ. Τμήμ. Α'. Κεφ. ε'.

¹⁰⁾ Ἐν τῇ Διατριβῇ τῇ ἐν τῷ Ἀναπληρώματι τῷ εἰς τῶν Οὐσιωτῶν Μάχην.

¹¹⁾ Β'. πρὸς Τιμόθ. Β'. 17. Καὶ Α'. Κορινθ. ΙΕ'. 12. Τούτων μνείαν ποιοῦνται καὶ Εἰρημ. καὶ Τερτυλλ. ἀλλὰ περὶ τούτων μέτιθε τοὺς ὑπομνηματιστάς τῶν εἰρημ. τοῦ Παύλου Ἐπιστολῶν.

Β'. Ἡ Συνάθροισις τῶν Ἀποστόλων, πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἑπτὰ Διακόνων. Ἐν ἔτει ΑΔ'. (ὄρα §. 165). Ἀλλ' αὐταὶ εἰσίπως καταχρηστικώτερον λεγόμεναι Σύνοδοι.

Γ'. Κυριώτερον Σύνοδος (διὸ καὶ Α'). ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν ᾗ ἐθεσπίσθη ἡ Εὐαγγελικὴ ἀπὸ τῶν νομικῶν παρατηρήσεων ἐλευθερία. Ἐν ἔτει ΜΘ'. (12).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ Γ.

Τὰ τῶν Ἱερῶν Συγγραφέων Κανονικὰ Συγγράμματα.

Α'. Ματθαῖος ὁ Λευὶ ὁ τοῦ Ἀλφαίου, Ἀπόστολός τε καὶ Εὐαγγελιστής, πρῶτος τὸ κατ' αὐτὸν συνέγραψεν Εὐαγγέλιον· ὡς μὲν οἱ πλείονες ὑπολαμβάνουσιν Ἑβραϊστὶ, ἦτοι Συροχαλδαϊστὶ ¹⁾. κατὰ δέ τινὰς τῶν Νεωτέρων, Ἑλληνιστί ²⁾ (§ 229).

Β'. Μάρκος ὁ τοῦ Πέτρου μαθητῆς συνέγραψε τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον (§ 230). Συνέγραψε δ' αὐτὸ οὐχὶ Λατινιστί, ὡς ὁ Βαρώνιος εἰσηγεῖται Ἑλληνιστί δέ, ὡς οἱ ἀρχαῖοι διδάσκουσι ³⁾· καὶ τῶν νεωτέρων οἱ δοκιμώτατοι ⁴⁾.

Γ'. Λουκᾶς ὁ Ἀντιοχεὺς μὲν τὴν πατρίδα, μαθη-

¹²⁾ Παρὰ Καρέω, χρονολογεῖται ἡ Σύνοδος. αὕτη ἐν ἔτει ΜΖ.

¹⁾ Παπίας παρ' Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. λθ'. Εἰρην. κατὰ Αἰρέσ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. α'. Ωρινέν. παρ' Εὐσέβ. Βιβλ. ζ'. Ἐκκλ. Ἰστορ. Κεφ. κδ. Κύριλ. Ἱεροσολυμ. Κατηχ. ΙΔ'. Ἱερών. ἐν τῷ Προλόγ. τῷ εἰς τὰ Α'. Εὐαγγέλια, καὶ ἐν τῷ Προλόγ. τῷ πρὸ τοῦ ὑπομν. τοῦ εἰς τὸν Ματθ. Ἐπιφαν. Αἰρέσ. ΚΘ'. καὶ ΝΑ'. Χρυσόστ. ὁμιλ. Α'. εἰς Ματθ. κξ.

²⁾ Εἰσὶ δὲ Ἑρασμος, καὶ Γαϊετάνος, καὶ πολλοὶ τῶν παρὰ τοῖς Προτεστάνταις ὑπομνηματιστῶν.

³⁾ Ἱερώνυμ. Ἐπιστ. ρκγ'. Αὐγουστ. Βιβλ. Α'. περὶ Συμφ. τῶν Εὐαγγελ. Κεφ. β'. κξ.

⁴⁾ Δουπῆτος ἐν τῷ προεισοδιώδει Λόγῳ περὶ τῆς Θείας Γραφῆς, Βιβλ. Β'. Κεφ. β'. Καὶ Καβέος ἐν τῷ Ἀποστολ. αἰῶνι ἐν τῷ περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφ.

τῆς δὲ καὶ ὁπαδὸς Παύλου γενόμενος, ἔγραψε τὸ Εὐαγγέλιον, εἶτα μετ' αὐτὸ τὰς πράξεις τῶν Ἀποστόλων ἀναθέμενος ἐκάτερον τῶν Συγγραμμάτων, Θεοφίλῳ ἀνδρὶ Κρατίστῳ (§ 230).

Δ'. Ἰωάννης ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ τῆς Σαλώμης υἱός, ὁ ἐπιστήθιος Μαθητῆς, ἔγραψε τὸ κατ' αὐτὸν Εὐαγγέλιον ἑσχατος τῶν ἄλλων, καὶ τὴν Ἀποκάλυψιν, καὶ τὰς τρεῖς ἐπιστολάς· (ὅρα § 287 288).

Ε'. Παῦλος ὁ πρὶν Σαῦλος ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ὁ ἀπὸ Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας, ἔγραψεν ἐπιστολάς 14'.

Τὴν πρὸς Ῥωμμίους (§ 217).

Τὰς πρὸς Κορινθίους Α'. καὶ Β'. (§ 215. 216).

Τὴν πρὸς Γαλάτας (§ 207).

Τὴν πρὸς Ἐφεσίους (§ 226).

Τὴν πρὸς Φιλιππησίους (§ 226).

Τὴν πρὸς Κολλασσαεῖς (§ 226).

Τὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς, Α'. καὶ Β'. (§ 207).

Τὰς πρὸς Τιμόθεον, Α'. καὶ Β'. (§ 234. 242).

Τὴν πρὸς Τίτον (§ 238).

Τὴν πρὸς Φιλήμονα. (§ 226.)

Τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἑβραϊστί. (§ 227.) τὴν ὑπὸ Λουκᾶ, ἢ Κλήμεντος, ἢ Βαρνάβα ἐξελληνισθεῖσαν ⁵⁾).

ς'. Ἰάκωβος ὁ τοῦ Κυρίου ἀδελφός, καὶ πρῶτος Ἱεράρχης Ἱεροσολύμων, ἔγραψε τὴν Καθολικὴν ἐπιστολὴν, ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ δώδεκα φυλαῖς (§ 228.).

Ζ'. Πέτρος ἡ κορυφαία τῶν Ἀποστόλων ἀκρότης, ἔγραψε πρὸς τοὺς κατὰ τὴν διασπορὰν ὁμοίως ἐπιδη-

⁵⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. λή. Καὶ Ἱερών περὶ Ἐκκλησ. Συγγραφ. Κεφ. ε'.

μοῦντας Ἰουδαίους, ἐπιστολάς Καθολικάς δύο, Α'. καὶ Β'. (§ 228. καὶ 248).

Η'. Ἰούδας ὁ Λεββαῖος, ἡ καὶ Θαδδαῖος λεγόμενος, Ἀπόστολος, καὶ τοῦ Ἀδελφοθέου Ἰακώβου Αὐτάδελφος, ἔγραψε πρὸς τοὺς ἐν τῇ διασπορᾷ καὶ οὗτος ἐπιστολὴν Καθολικὴν. (§ 258).

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, ὧν τὰ Συγγράμματα ἀκανόνιστα.

Α'. Βαρνάβας εἰς τῶν ὁ. ἡ μόνον τοῖς Ἀποστόλοις συναφθεὶς μετὰ τὴν ἀνάληψιν, καὶ τῷ Παύλῳ πρὸς τὸ κήρυγμα συνοδοιπορήσας, (§ 185). λέγεται ὅτι συνέγραψεν ἐπιστολὴν, ἣτις ἐν τοῖς νόθοις τε καὶ ἀντιλεγόμενοις ἡρῶνεται ⁶⁾· οὐχ ὥς ἐπιδήλως καὶ ἀναμφιλέκτως ψευδεπίγραφος ὅμως, κατὰ τὴν τῶν πλειόνων κρίσιν ⁷⁾· ἀλλ' ὥς ἔξω τοῦ Κανόνος οὖσα.

Β'. Εὐόδιος ὁ πρῶτος Ἀντιοχείας Ἐπίσκοπος προχειρισθεὶς, ὑπομνήματά τινα λέγεται συγγεγραφώς· καὶ μάλιστα ἐπιστολὴν, φῶς ἐπιγεγραμμένην· ἐξ ἧς τεμμάχιον ὁ Κάλлистος Νικηφόρος ἐξέδωκεν ⁸⁾. Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τούτων οὐδεμία τοῖς παλαιοτέροις γίνεται μνεία, εἰκότως ἀμφιβάλλονται ⁹⁾.

Γ'. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαρίτης (§ 206.) εἴτινα ἄλλα συνέγραψε παρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ περιφερόμενα, ἄδηλον.

⁶⁾ Εὐσεβ. Ἐκκλησ. Ἱστορ. Βιβλ. ζ'. Κεφ. ιγ'.

⁷⁾ Κλήμ. Ἀλέξανδρ. Στρωμ. Βιβλ Β'. καὶ Βιβλ. Ε'. Ὁριγέ. Α'. κατὰ Κέλσου. καὶ Γ'. περὶ Ἀρχ. Εὐσεβ. Ἐκκλη. Ἱστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφαλ. κέ· Καὶ Βιβλ. ζ'. Κεφ. ιγ'. καὶ δέ'.

⁸⁾ Ἐκκλη. Ἱστορ. Βιβλ. Β'. Κεφ. γ'.

⁹⁾ Ὅρα Καγέον Αἰῶν. Ἀποστ. Σελ. 25.

Δ'. Οί τῆς Ἀχαΐας Πρεσβύτεροι, λέγεται, ὅτι ἐν ἔτει ΝΘ'. τὸ διὰ μαρτυρίου πάθος τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀνδρέου ἀνεκήρυξαν ἐπιστολήν τινα συγγράφαντες Ἐγκύκλιον ἥτις ὅμως, ἕως ἀπὸ τοῦ Δ'. αἰῶνος ὑπὸ Φιλαστρίου, καὶ ἄλλων. διανενοθευμένη ἐκρίνετο· ὁμοίως καὶ τὰ περιφερόμενα τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου (πρακτικὰ) οὐκ ἀποδεκτά ¹⁰⁾).

Ε'. Ὁ Ἱερὸς Κλήμης ὁ Παίλου συνεργός τε καὶ συνοδοιπόρος (§ 279.) ἐξ ὀνόματος τῆς ἐν Ῥώμῃ Ἐκκλησίας ἔγραψε τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Κορινθίων ἐπιστολήν. «Ἦν Εἰρηναῖος μὲν ¹¹⁾, ἱκανωτάτην γραφήν· «Εὐσέβιος δὲ ¹²⁾, μεγάλην τε καὶ θαυμασίαν, καὶ «ἀνομολογουμένην παρὰ πᾶσιν· ὁ δὲ Φώτιος ¹³⁾ «ἀξιόλογον· ὁ δὲ Ἰερώνυμος ¹⁴⁾ λίαν ἐπωφελεῖ, ὀνομάζουσιν. Φέρεται δὲ τοῦ αὐτοῦ Κλήμεντος, καὶ ἄλλη ἐπιστολὴ δευτέρα· ἢ μᾶλλον, ὁμιλία. μὴ ἐπίσης ὅμως κατὰ τὴν Α'. ἐγκρινομένη ¹⁵⁾).

Τοῦ αὐτοῦ δὲ Ἱεροῦ Κλήμεντος ὑποβολιμαῖα συγγράμματα κρίνονται τὰ ἐξῆς.

Τὸ Ἀθροισμα τῶν πέ. κανόνων· οἵτινες κανόνες τῶν Ἀποστόλων ὀνομάζονται, οὐχ ὡς ὑπὸ τούτων αὐτῶν ἐκδοθέντες, ἀλλ' ὡς κατὰ τὴν Ἀποστολικὴν διατύπωσιν τε καὶ διδασκαλίαν, ὑπὸ ἀνδρῶν Ἀποστολικῶν θεσπι-

¹⁰⁾ Ὅρα Καβίον Αἰῶν. Ἀποστολ. Σελ. 26.

¹¹⁾ Παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. ζ'.

¹²⁾ Αὐτ. αὐτ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. ις'.

¹³⁾ Ἐν Κώδικι ριβ'.

¹⁴⁾ Περὶ τῶν Ἐκκλ. Συγγραφ. Κεφ. ΙΕ'.

¹⁵⁾ Ὅρα Εὐσεβ. ἐν Βιβλ. Γ'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ. Κεφ. λή. Καὶ Ἱερών καὶ Φώτι. ἐνθ' ἀνωτ.

σθέντες, καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρέως Κλήμεντος ἴσως ¹⁶⁾,
πρώτου συναθροισθέντες.

Αἱ διαταγαὶ τῶν Ἀποστόλων ἐν βιβλίοις ἢ. ἐκ
τῆς Ἀποστολικῆς ὁμοίως διδασκαλίας τε καὶ διατυπώ-
σεως, ὑπὸ ἀνδρῶν Ἀποστολικῶν καὶ αὐταὶ ὕστερον
ἐκτεθειμέναι.

Οἱ Ἀναγνωρισμοὶ ἐν βιβλίοις δέκα ὧν ἐπ' ὀνό-
ματι τῶν Κλήμεντος περιόδων ἐμνήσθη καὶ Ὠριγένης ¹⁷⁾.
Ἐπειδὴ δὲ, ἐν τῷ Θ'. βιβλίῳ, Ἀπόσπασμά τι τῶν τοῦ
Σύρου Βαρδησιάνους, ἐκ τοῦ περὶ Εἰμαρμένης λόγου ¹⁸⁾
ἀναγινώσκεται ἐπὶ λέξεως, ὑπενόησέ τις, οὐ πάντῃ ἀλό-
γως ¹⁹⁾, μήπως ὁ Βαρδησιάνης αὐτὸς τὸ τῶν ἀναγνω-
ρισμῶν βιβλία συνεξόραψώδησεν.

Τὰ Κλημέντια (ἥτοι Κλήμεντος ὁμιλίας ιθ'.) ἅτινα
οὐδὲν ἄλλο εἶναι κρίνεται, ἢ, ἡ ἑτέρα τῶν ἀναγνωρισμῶν
ἐκδοσις, ἥσπερ μέμνηται ὁ Ρουφῖνος ²⁰⁾

Κλήμεντος περὶ τῶν Πέτρου πράξεων, καὶ πε-
ριόδων, καὶ περὶ τοῦ κηρύγματος. Τοῦ αὐτοῦ δέ,
καὶ ἐπιστολήτις πρὸς Ἰάκωβον τὸν Ἀδελφόθεον, καὶ
ἡ κατ' αὐτὸν Λειτουργία. Καὶ ἐπιστολιμαῖα τινὰ Διδ-
τάγματα ²¹⁾. Ἄτινα δὴ πάντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡθροισμένα, γνή-
σιάτε, καὶ μὴ, τοῦ Κλήμεντος συγγράματα ὑπὸ Κοτελερίου
Ἑλληνιστὶ, καὶ Λατινιστὶ, μετὰ σημειωμάτων ἐκδέδοται.

¹⁶⁾ Ὅρα Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. ζ'. Κεφ ιγ'. Τερώνιμ. περὶ Ἐκκλ. Συγ-
γραφ. Κεφ. ιε. Φώτιον. ἐν Κώδικι ριά.

¹⁷⁾ Φιλοκαλ. Κεφ. γγ'.

¹⁸⁾ Τοῦ παρ' Εὐσεβίῳ ἐκ τῆς Εὐαγγελ. Προπαρασχ. Βιβλ. ζ'. Κεφ ι.

¹⁹⁾ Καβέος Αἰὼν Ἀποστολ. Σελ. 30.

²⁰⁾ Παρὰ Καβέῳ ἐνθ. εἴρηται.

²¹⁾ Ὅρα περὶ τούτων Καβέον ἐνθ. ἀνωτ. Καὶ Ἰωάν Ἀλβερτον Φαβρίκ. Ἑλ-
ληνικ. Βιβλ. Τεύχ. Ε'. Σελ. 31.

ζ'. Ἐρμᾶς ὁ Κλήμεντι σύγχρονος (§ 280). Τούτου τρία σώζονται βιβλία, Ἑλληνιστὶ καθ' ἡμᾶς ἐκδεδομένα. Ὡν τὸ μὲν Α', ᾧ Ἐπιγραφὴ Ἐκκλησία· τέσσαρας ὁράσεις περιέχει, τὰς Ἐρμᾶ γενομένας. Τὸ δὲ Β', Ποιμὴν ἐπιγραφόμενον, δώδεκα ἐπιτάγματα περιλαμβάνει, τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου ἐν μορφῇ ποιμένος αὐτῷ προβληθέντα. Τὸ δὲ Γ'. παραβολὰς δέκα εἰσάγει λίαν ἐπωφελεῖς, εἰς ὑποθήκην βίου μακαρίου καὶ χριστιανῷ πρέποντος ²²).

Ζ'. Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, ὁ κατὰ τοὺς χρόνους Γαΐου τοῦ Καλιγόλα ἀκμάσας, πρὸς ὃν, καὶ ὑπὲρ τοῦ ιδίου διεπρεσβέυσατο ἔθνους· (§ 180). διάφορα συνέγραψεν²³), ὧν καλλίστη μὲν ἡ φράσις, καὶ πρὸς τὴν Πλατωνικὴν ιδέαν ἐξηζητημένη· οὐκ ἀσυντελής δὲ εἰς εἶδησιν τῶν ἐν τοῖς Ἱεροῖς Λογίοις ἀναγεγραμμένων ἢ ἀνάγνωσις· ὅθεν καὶ μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων τῆς Α'. ἑκατονταετηρίδος ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα ἡρῶνται· ὡς καὶ οἱ ἐξῆς δύο.

Η'. Ἰώσηπος ὁ Φλάβιος, καὶ αὐτὸς Ἰουδαῖος, ὁ ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου, καὶ Δομιτιανοῦ εὐδοκιμήσας. Συνέταξε τὰς Ἰουδαϊκὰς Ἀρχαιολογίας ἐν βιβλίοις κ'. Καὶ τὰ περὶ τῆς ἀλώσεως Ἱερουσαλήμ ἐν βιβλίοις ζ'. Καὶ κατὰ Ἀππίωνος βιβλ. β'. Καὶ εἰς τοὺς Μακκαβαίους, ἥτοι περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ. Καὶ βίον αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ.

Θ'. Ἰοῦστος καὶ οὗτος Ἰουδαῖος Τιβεριεύς, τῷ Ἰω-

²²) Ὅρα Καβέον, καὶ Φαβρίκ. ἐνθ' ἀνωτ.

²³) Τῶν συγγραμμάτων τοῦ Φίλωνος τὸν Ἀκριβῆ Κατάλογον εὐρήσεις, παρὰ τοῖς ἐκ προθέσεως ἐκδεδοκόσιν τὰ τῶν Συγγραφ. Φιλοπονήματα, Καρέω Φαβριεῖω, Λουπίνω, καὶ ἄλλοις.

σῆψω ὁμόχρονος· Συγγεγραφέναι λέγεται χρονικὸν τῶν Βασιλέων Ἰούδα· καὶ ὑπομνήματα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου· τούτου δὲ, καὶ τῶν εἰρημένων αὐτοῦ Συγγραμμάτων μέμνηται ὁ Φώτιος ²⁴), προσεπισημειώσας πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὰ Ἰουδαίων νοσῶν, τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ ὅλως κατεσιώπησεν.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

Τὰ Ἀπόκρυφα Εὐαγγέλια τε, καὶ ἄλλα ὑπομνήματα νόθα.

Α'. Τὸ Εὐαγγέλιον τῶν δώδεκα Ἀποστόλων, ὅπερ ἀναφέρει Ἰερώνυμος καὶ Ὠριγένης ¹), καὶ Ἀμβρόσιος ²), καὶ Θεοφύλακτος ³).

Β'. Τὸ κατὰ Πέτρον Εὐαγγέλιον παρὰ Γελασίῳ ⁴), καὶ Ὠριγένῃ ⁵), καὶ Εὐσεβίῳ ⁶).

Γ'. Τὸ κατὰ Ἀνδρέαν ⁷).

Δ'. Τὸ κατὰ Ἰωάννην περὶ τῆς Κοιμήσεως τῆς Παρθένου ⁸)· ὃ τινὲς τῶν χειρογράφων Κωδίκων, καὶ κατὰ Ἰάκωβον ἐπιγράφουσιν ⁹).

Ε'. Τὸ κατὰ Ἰάκωβον τὸν μείζονα ¹⁰).

ς'. Τὸ κατὰ Ἰάκωβον τὸν ἐλάσσονα, ὃ καὶ πρωτευαγγέλιον ἐπιγράφεται ¹¹).

²⁴) Ἐν Κώδικι λγ'.

¹) Ὁμλ. Α'. εἰς Λουκᾶν.

²) Ἐν προοίμ. τοῦ εἰς Λουκ. ὑπομνήμ.

³) Ἐν ἀρχῇ τῆς εἰς Λουκ. Ἐρμην.

⁴) Ἐν τῷ Λεκερέτῳ.

⁵) Ἐν τῷ εἰς τὸν Ματθ. ὑπομνήματι.

⁶) Ἐκκλ. Ἰστορ. βιβλ. Γ'. Κεφ. κέ.

⁷) Παρὰ Γελασίῳ ἐν τῷ Λεκερέτῳ.

⁸) Ἐν τῷ Γελασ. Λεκερ.

⁹) Ὅρα Λαμβέκιον ἐν ὑπομνήμ. τῆς ἐν Βιέννῃ βιβλιοθ. βιβλ. Δ'. Σελ. 130.

¹⁰) Τοῦτο ἐν Ἰσπανίᾳ ἀνακάλυψαν ἔτει 1595. ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ ΙΔ'. φλοξὶ παραδοθῆ ἐν τῷ 1682.

¹¹) Ἐν τῷ Γελασ. Λεκερ.

Ζ'. Τὸ κατὰ Βαρνάβαν ¹²⁾.

Η'. Τὸ κατὰ Βαρθολομαῖον ¹³⁾.

Θ'. Τὸ κατὰ Θαδδαῖον, ἓνα τῶν ὁ, (§ 172), ¹⁴⁾.

Ι'. Τὸ κατὰ Ἰούδαν Θαδδαῖον, τὸν Ἀπόστολον ¹⁵⁾.

ΙΑ'. Τὸ κατὰ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην· τούτου δὲ μέμνηται Εἰρηναῖος ¹⁶⁾ καὶ Ἐπιφάνιος ¹⁷⁾, καὶ Θεοδώριτος ¹⁸⁾.

ΙΒ'. Τὸ κατὰ Φίλιππον ¹⁹⁾.

ΙΓ'. Τὸ κατὰ Θωμᾶν· λέγουσι δὲ τινες, ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτον τῶν Μανιχαίων, οὗ μέμνηται καὶ Γελάσιος ²⁰⁾.

ΙΔ'. Τὸ κατὰ Ματθαῖον ²¹⁾.

ΙΕ'. Τὸ κατὰ Παῦλον. Ἔστι δὲ αὐτὸ κατὰ Λουκᾶν ὡς Ἱερώνυμος φησὶν ἐν τῷ Καταλόγῳ, γραφὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Παύλου, κατὰ τὴν γνώμην δηλαδὴ τοῦ Μαρκίανος ²²⁾.

ΙΖ'. Τὸ κατὰ Νικόδημον, ὅπερ καὶ καθ' ἡμᾶς ὁλόκληρον διασώζεται. Εὐρεθὲν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Αὐτο-

¹²⁾ Αὐτόθι.

¹³⁾ Καὶ παρὰ Ἱερων. καὶ Βέδα.

¹⁴⁾ Ἐν τῷ Γέλασ. Δεξρ. καὶ παρ' Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ιγ'.

¹⁵⁾ Ἐν τῷ Εἰρημ. Δεξρὲτι.

¹⁶⁾ Βιβλ. Α'. κατὰ Αἰρέσ. Κεφ. λέ.

¹⁷⁾ Αἰρέσ. ΚΗ. Ἀριθμ. α'.

¹⁸⁾ Αἰρετικ. Μυθαρ. Κεφ. ιέ.

¹⁹⁾ Ἐπιφαν. Αἰρέσ. Κζ'. Ἀριθμ. ιγ'. καὶ Λεόντιος περὶ Αἰρέσ.

²⁰⁾ Ἐν τῷ Δεξρὲτι.

²¹⁾ Παρὰ Γελασίῳ, καὶ Ἱερων. καὶ Ὠριγένη εἰς Λουκ. Ὁμιλ. Α'. καὶ Εὐσέβ. ἐν Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. λέ. καὶ Ἀμβροσ. ἐν Προοιμ. εἰς τὸν Λουκᾶν. Καὶ Βέδα ἐν τῷ εἰς τὸν Λουκ. ὑπομνήματι.

²²⁾ Εἰρημ. Βιβλ. Α'. Κεφ. κθ'. Καὶ Βιβλ. Γ'. Κεφ. ιβ'. Καὶ Ὠριγέν. Βιβλ. Β'. κατὰ Κέλσου. Καὶ Τερτυλ. Βιβλ. Α'. κατὰ Μαρκίον. Κεφ. γ'. Καὶ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΜΒ'.

κράτορος ἐν τοῖς Δημοσίοις Κώδιξι, τοῖς ἐν τῷ Πραιτωρίῳ Πιλάτου ἐν Ἱεροσολύμοις, Ἑβραϊστί γεγραμμένον.

ΙΖ'. Τὸ κατὰ Ἀπελλῆν ²³⁾, ἐξ οὗ Εὐαγγελίου καὶ Ἐπιφάνιος ²⁴⁾ ἀποσπασμάτιόν τι ἀναφέρει.

ΙΗ'. Τὸ κατὰ Βασιλείδην ²⁵⁾.

ΙΘ'. Τὸ Κήρινθον ²⁶⁾. Ἴσως δὲ τοῦτο εἶναι τὸ κατὰ Ματθαῖον, ὡς ὁ Κήρινθος αὐτῷ παραπεποιημένῳ ἐχρήτο.

Κ'. Τὸ κατὰ Ἡούχιον ²⁷⁾, ὅπερ καὶ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκιανοῦ εἶρηται.

ΚΑ'. Τὸ κατὰ Μαρκίωνα· τοῦτο δὲ ἦν τὸ κατὰ Λουκᾶν, ὑπὸ Παύλου συγγραφέν, κατὰ τὴν Μαρκίωνος κρίσιν, ὡς ἀνωτ. εἶρηται (ΙΕ').

ΚΒ'. Τὸ Λευκίου, ἢ Λεντικίου, ἢ Λεντίου, ἢ Λεοντίου, ἢ Λουκίου ²⁸⁾.

ΚΓ'. Τὸ Τατιανοῦ, ὃ λέγεται καὶ Εὐαγγέλιον τῶν ἐγκρατιῶν ²⁹⁾.

ΚΔ'. Τὸ κατὰ Οὐαλεντίνου, ὅπερ καὶ Εὐαγγέλιον εἶρηται τῆς ἀληθείας ³⁰⁾.

ΚΕ'. Τὸ τῶν Ἑβωνιτῶν, ἢ Ἑβιωναίων ³¹⁾.

²³⁾ Ἰερώνυμ. ἐν τῷ προοίμ. τῷ εἰς τὸν Ματθ. Καὶ Βέδας ἐν τῷ ὑπομνήματι τῷ εἰς τὸν Λουκᾶν,

²⁴⁾ Αἰρέσ. ΜΑ'. Αἰριθμ. β'.

²⁵⁾ Ἀναφέρεται παρὰ Ὠριγένη, καὶ Ἰερωνύμῳ καὶ Ἀμβροσίῳ.

²⁶⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΝΑ'. Αἰριθμ. ζ'.

²⁷⁾ Παρὰ Ἰερων. ἐν τῷ προλόγῳ τῷ εἰς τὰ Εὐαγγέλ. Καὶ παρὰ Γέλασ. ἐν τῷ Λεγρ.

²⁸⁾ Παρὰ Γελασίῳ ἐν τῷ Λεγρέτῳ. Καὶ Ἀύγουστ. Βιβλ. περὶ πίστεως κατὰ Μανιχαίων.

²⁹⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΜΖ'. Αἰριθμ. α'.

³⁰⁾ Παρὰ Εἰρην. Βιβλ. Γ'. κατὰ Αἰρέσ. Κεφ. ια'.

³¹⁾ Παρὰ Ἐπιφαν. Αἰρέσ. Α'. Αἰριθμ. ιγ'. ιε'. κα. κέ.

Κς'. Τὸ κατ' Αἰγυπτίους ³²⁾. οὗ μέμνηται καὶ ὁ Ῥωμαῖος Κλήμης ³³⁾. καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ³⁴⁾.

ΚΖ'. Τὸ τῶν Γνωστικῶν ³⁵⁾.

ΚΗ'. Τὸ κατὰ Ἑβραίους ³⁶⁾.

ΚΘ'. Τὸ κατὰ Μανιχαίους Α'., ὃ καὶ Εὐαγγέλιον λέγεται τὸ κατὰ Θωμᾶν (ΙΓ'). Καὶ τὸ Β'., ὃ λέγεται Εὐαγγέλιον τὸ ζῶν· περὶ οὗ Φώτιος ³⁷⁾. Καὶ Κύριλλος ὁ Ἱεροσολυμίτης ³⁸⁾. Καὶ Ἐπιφάνιος ³⁹⁾. Καὶ Γ'. ἔτι Εὐαγγέλιον ἄλλο, τὸ ὑπὸ Διοδώρου ἀπελεγχθέν ⁴⁰⁾.

Δ'. Τὸ τῶν Ναζωραίων· ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ τῷ κατὰ Ἑβραίους (ΚΗ'). ἢ τὸ τοῦ Ματθαίου. τοῦτο ἐστίν, Ἑβραϊστὶ γεγραμμένον ⁴¹⁾.

ΔΔ'. Τὸ τῶν Σιμωνιανῶν, περὶ οὗ ἐν ταῖς διαταγαῖς τῶν Ἀποστόλων γίνεται μνεία ⁴²⁾.

ΑΒ'. Τὸ τῶν Σύρων ⁴³⁾.

ΑΓ'. Τὸ τῆς νηπιότητος τοῦ Χριστοῦ ⁴⁴⁾.

ΑΔ'. Τὸ Εὐαγγέλιον τὸ Αἰώνιον, ἐξ ὧν ἀναγινώσκουμεν Ἀποκαλύψ. Κεφ. ΙΔ'. 6. πλασθὲν ὕστερόν παρὰ

³²⁾ Παρ' Ἱερων. ἐν προσμ. εἰς τὸν Ματθ. καὶ Ἐπιφάν. Αἰρέσο. Ξ.

³³⁾ Ἐν Ἐπιστολ. Β'.

³⁴⁾ Ἐν Στρωματ. Γ.

³⁵⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσο. Κς'. Ἀριθμ. ἡ.

³⁶⁾ Περὶ τούτου Βέδας ἐν τοῖς κατὰ Δυνκᾶν ὑπομνήμασι

³⁷⁾ Ἐν χειρογράφῳ βιβλίῳ κατὰ Μανιχαίων.

³⁸⁾ Ἐν Κατηχήσει 5'.

³⁹⁾ Αἰρέσει Ξς'.

⁴⁰⁾ Ἐν βιβλ. ΚΕ'. κατὰ Μανιχ. περὶ 8 Φώτ. Μυριοβιβλὸν Κώδικι πέ

⁴¹⁾ Εὐσέβ. ἐν Ἱστορ. Ἐκκλ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. λθ'. ἐκ τοῦ Παπίου.

⁴²⁾ Βιβλ. 5' Κεφ. 5'.

⁴³⁾ Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. κβ'. Καὶ Ἱερώνημ. ἐν τῷ καταλόγῳ.

⁴⁴⁾ Παρὰ Γελαστο. ἐν τῷ Δεκρέτῳ.

τῶν Φράρων τῷ Mendicantium· ἦτοι τῶν προσαιτούντων, κατὰ τὸ μέσον τοῦ ΙΓ'. αἰῶνος. καὶ τελευταῖον κατακριθὲν πυρίκαυστον γενέσθαι, ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ', κρυφίως ὁμῶς· ἵνα μὴ πανδήμως καταισχυρθῶσιν οἱ ῥαδιουργήσαντες Φράτορες.

ΔΕ'. Τὸ Εὐαγγέλιον τῆς Εὐας ⁴⁵⁾.

ΔΖ'. Τὸ Εὐαγγέλιον τῆς τελειότητος ⁴⁶⁾

ΑΖ'. Περὶ τῆς Γεννήσεως τῆς Ἀγίας Παρθένου, βιβλία τρία ⁴⁷⁾.

ΑΗ'. Περὶ τῆς ὑπεραγίας Παρθένου, καὶ τῆς Μαίας αὐτῆς, βιβλίον ⁴⁸⁾.

ΑΘ'. Ἐρωτήσεις τῆς ἁειπαρθένου Μαρίας, μεγάλα τε καὶ μικρά. Βιβλία δύο ⁴⁹⁾.

Μ'. Περὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ⁵⁰⁾.

ΜΑ'. Ἱστορία τῶν Δεσποσύνων, περὶ τῆς Χριστοῦ Γενεαλογίας ⁵¹⁾.

ΜΒ'. Ἱστορία τῆς Χριστοῦ συγγενείας εὐρεθεῖσα ἐπὶ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ⁵²⁾.

Ἐν ταῖς Ἀποκρύφους τάσσονται καὶ τα ἐξῆς.

ΜΓ'. Αἱ Παύλου καὶ Θέκλης περίοδοι ὑπὸ πρεσβυτέρου τινὸς Ἀσιατικοῦ παραπεπλασμέναι· ὅς σπουδαστὴς

⁴⁵⁾ Παρ' Ἐπιφανίῳ Αἰρέσ. Κς'. Ἀριθμ. γ'.

⁴⁶⁾ Παρὰ τῷ αὐτῷ Ἐπιφαν. Αἰρέσει Κς'. Ἀριθμ. β'. Καὶ Κλήμεντι τῷ Ἀλεξανδρ. Στρωματ. Γ'.

⁴⁷⁾ Παρ' Ἐπιφαν. Αἰρέσ. Κς'. Ἀριθμ. ιβ'. Καὶ Γρηγορ. Νύσσης, Ὁμιλ. ἐν Τόμ. Γ'. Σελ. 346. Καὶ Ἀνγνοστ. κατὰ Φανότου Βιβλ. ΚΓ'. Κεφ Θ'.

⁴⁸⁾ Γελάσιος ἐν τῷ Δεσφ. καὶ Ἱερών. ἐν τῷ κατὰ Ἐλβιδίου.

⁴⁹⁾ Ἐπιφ. Αἰρέσ. ΚΗ'. Ἀριθμ. η'.

⁵⁰⁾ Ἐν τῷ Γελασίου Δεκρέτῳ.

⁵¹⁾ Ἰούλιος ὁ Ἀφρικανὸς Ἐπιστ. πρὸς Ἀριστείδ. παρὰ Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ζ'. Καὶ Νικηφ. Κάλλιστ. Βιβλ. Α'. Κεφ. β'. τῆς Ἐκκλ. Ἱστορ.

⁵²⁾ Παρὰ Σονίδα.

ὧν τοῦ Ἀποστόλου, ἐνόμισεν ἐπαίνου ἄξιον, τὸ περὶ αὐτοῦ καὶ τὰ μὴ ὄντα ἐκδιηγῆσασθαι, διὸ καὶ ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ δεόντως κατερίθη ¹⁾. Τῆς δ' αὐτῆς ἡξίωνται ὑπολήψεως, καὶ τὰ καθ' ἡμᾶς περιφερόμενα πρακτικὰ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλης. Καὶ γὰρ εἰμὴ πάντα, τὰ πλεῖστα μὲν τοι ἐν τούτοις, ἀπὸ τῶν Ἀρχαιοτέρων ἐκείνων ἀποκρύφων ἐλήφθησαν. Τῆς δὲ περικλεοῦς Μάρτυρος ταύτης μετὰ δικαίων ἐπαίνων τε καὶ εὐφημιῶν ἐμνήσθησαν τῶν πατέρων οἱ ἐπιστημότατοι ²⁾.

ΜΔ'. Αἱ πράξεις, τὸ κήρυγμα, ἡ Ἀποκάλυψις, ἡ δίκη τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ³⁾.

ΜΕ'. Αἱ πράξεις τοῦ Παύλου, ὑποβληθεῖσαι ὑπὸ τῶν Μανιχαίων ⁴⁾.

Μς'. Αἱ τοῦ Ἀνδρέου, αἷς οἱ ἐγκρατῆται ἐχρῶντο· καὶ οἱ καλούμενοι Ἀποστολικοί· καὶ οἱ περὶ Ὠριγένην ⁵⁾. Καὶ αἱ τοῦ Ἰωάννου ⁶⁾. Καὶ αἱ τοῦ Φιλίππου, καὶ αἱ τοῦ Θωμᾶ, καὶ αἱ τῶν Ἀποστόλων καθόλου, ὑπὸ τῶν Ἐβιωναίων ῥαψωδηθεῖσαι ⁷⁾.

¹⁾ Τερτυλλ. Βιβλ. περὶ τοῦ Βαπτίσμ. Τερῶν περὶ τῶν Συγγραφ. Κεφ. ζ'. καὶ Γελάσιος.

²⁾ Γρηγόρ. ὁ Ναζιανζ. ἐν τῷ περὶ Παρθεν. καὶ ἐν τοῖς Μύθοις. Καὶ ὁ Νύσσης εἰς Μακρίναν. Καὶ ὁ Χρυσόστ. ὁμιλ. κέ εἰς τὰς πράξεις. καὶ κβ'. εἰς τοὺς Ἀρτιοχεῖς. Καὶ Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης Βιβλ. Α'. Ἐπιστ. πξ'. καὶ ρξ'. Καὶ Ἐπιφάν. Αἰρέσει ΟΗ. Ἀριθμ. 16.

³⁾ Τούτων καὶ Κλήμης ἐμνήσθη ὁ Ἀλεξανδρ. καὶ, Ὠριγέν καὶ Τερῶννμ.

⁴⁾ Τούτων μέμνηται Ἰερῶν καὶ Φιλάστριος.

⁵⁾ Παρὰ Δουπίνω ἐν τῷ προεισοδιῶδε Λόγῳ πρὸ τῶν θείων Γραφῶν.

⁶⁾ Περὶ ὧν Ἐπιφάν. Αἰρέσ. ΜΖ. Φιλάστριος Αἰρέσ. ΜΗ. Καὶ Ἀύγουστίν. Βιβλ. περὶ Πίστ. κατὰ Μανιχαίων.

⁷⁾ Τερῶννμ. Αἰρέσ. Ἐβιωναίων.

ΜΖ'. Τὸ Ἀναβατικὸν τοῦ Παύλου, πλασθὲν ὑπὸ τῶν Γαϊανιτῶν, ὧπερ ἐχρῶντο καὶ οἱ Γνωστικοὶ⁸⁾).

ΜΗ'. Ἡ μνήμη τῶν Ἀποστόλων, σύγγραμμα συνταχθὲν ὑπὸ τῶν Προσκυλλιανιστῶν. Καὶ τὸ ὁδοιπορικὸν τῶν Ἀποστόλων, τὸ ἀποβληθὲν ἀπὸ τῆς Β'. τῶν ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁹⁾. Καὶ οἱ τῶν αὐτῶν Ἀποστόλων Κληροὶ¹⁰⁾. Καὶ Βιβλίον ἕτερον τῶν Ἀποστόλων ὑπὸ Μαρκίωνος ῥαδιουργηθέν¹¹⁾. Τό τε περὶ τῆς Μεταστάσεως τῆς Θεοτόκου τὸ ἀποδοθὲν τῷ Ἀποστόλῳ Ἰωάννῃ ὃ, ταυτὸν ἴσως ἐστὶ, τῷ ὑπ' ὀνόματι φερομένῳ τῷ τοῦ Μελίτωνος, ἐν τῇ τῶν πατέρων Βιβλιοθήκῃ¹²⁾.

ΜΘ'. Ἡ τοῦ Πέτρου Ἀποκάλυψις¹³⁾ ἥτις, ὡς μηδὲν ἄτοπον περιέχουσα, ἀνεγινώσκετο ποτὲ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Παλαιστίνης¹⁴⁾.

Ν'. Ἡ Ἀποκάλυψις τοῦ Παύλου ἥτις περὶ πολλοῦ μὲν ἐγένετο πάλαι τοῖς Μονασταῖς¹⁵⁾ οὐ ὀλίγου δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς παρὰ τοῖς Κόπταις τιμᾶται¹⁶⁾.

ΝΑ'. Ἀποκάλυψις Θωμᾶ, καὶ Στεφάνου.¹⁷⁾

ΝΒ'. Ἀποκάλυψις ἡ τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου, συνταχθεῖσα ὑπὸ Κηρίνθου καὶ ἡ τοῦ Ἀβραάμ, ὑπὸ τῶν Σηθιονῶν¹⁸⁾. Καὶ ἡ τοῦ Σήθ, καὶ Νουρίας τῆς γυναικὸς

⁸⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσο. Η'.

⁹⁾ Ἐν πράξει Ε'.

¹⁰⁾ Γελασ. ἐν τῷ Δεσμῷ.

¹¹⁾ Οὐ μνεία γίνεται παρ' Ἐπιφαν. Αἰρέσο. ΜΖ'. καὶ ΞΑ'.

¹²⁾ Ἐν τῷ Γελασ Δεσμῷ.

¹³⁾ Κλήμ. ἐν ὑποτυπώσ. Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἰστορ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. κέ.

¹⁴⁾ Σωζόμενος Ἰστορ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. ιθ'.

¹⁵⁾ Περὶ τῷ Σωζόμενῳ.

¹⁶⁾ Γελασ. ἐν τῷ Δεσμῷ.

¹⁷⁾ Παρὰ Γελασ. ἐν τῷ Δεσμῷ.

¹⁸⁾ Ἐπιφάν. Αἰρέσο. ΑΘ'. Ἀριθμ. 4.

τοῦ Νῶε. Ἀπαντα ταῦτα τὰ κατιριθμημένα ὧδε συγγράμματα ἀπώλοντο. Ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα, ὡς ὁ Δουπῖνος λέγει¹⁹), δὲν ἔχομεν αἰτίαν παρὰ πολὺν ἀλυπούμεθα.

ΝΓ'. Τὰ περὶ τοῦ πάθους τῶν Κορυφαίων Ἀποστόλων, Πέτρου, καὶ Παύλου βιβλία δύο, τὰ τῷ Αἰνῷ προσαναγραφόμενα, ἐπίσης παρὰ πάντων ἀποσχυβαλίζεται²⁰).

ΝΔ'. Οἱ βίοι τῶν Ἀποστόλων, Ἀβδιαν τινά, μαθητὴν δῆθεν τοῦ Σωτῆρος χρηματίσαντα, Συγγραφέα ἐπιγραφόμενοι, σὺν αὐτῷ τῷ ὀνόματι, φανερὰν προΐσχονται τὴν τῆς νοθείας ῥηδιουργίαν.

ΝΕ'. Ὁ βίος Ἰωάννου τοῦ ἐπιστηθίου, ὁ ἐν τοῖς ὀρθοδοξογράφοις καταλεγόμενος, καὶ ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν πατέρων καὶ καθ' ἡμᾶς ἐμφερόμενος, ὑποβολιμαῖον πόνημα κατὰ πάντας κρίνεται καὶ Προχώρου τοῦ ἐνὸς τῶν ἐπτὰ Διακόνων, οὗ τὸ ὄνομα ἐπιφέρει, πάντως ἀνάξιον.

Νς'. Αἱ Λειτουργίαι Πέτρου, Μάρκου, Ἰακώβου, καὶ ῥ' Ματθαίου ἢ παρὰ τοῖς Αἰθίοσιν ἐν χρήσει οὐσα, εἰ καὶ μηδὲν ἴσως ἄτοπον περιέχουσιν ἀλλὰ πολλαχόθεν ὡς ψευδεπίγραφοι ἀπελέγχονται.

ΝΖ'. Ἡ Ἀβγάρου τοῦ Ἐδέσσης Τοπάρχου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν καὶ ἡ τοῦ Θεανθρώπου πρὸς ἐκείνην ἀπάντησις²¹), καὶ τοι μηδὲν τῆς εὐσεβείας, καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀπάδον προβαλλόμεναι· μηδὲ ἄλλως ἐυκόλως κακοπλαστίας ἀπελεγχθῆναι δυνά-

¹⁹) Ἐν τῷ προεισοδιώδει Λόγῳ τῷ πρὸ τῶν Θείων Γραφ. Βιβλ. Β'. Κεφ. 5. § 6.

²⁰) Τὰ νῦν Σωζόμενα, ἀπαιδεύτου τινὸς καὶ βαρβάρου Μοναχοῦ πόνημα κρίνεται παρὰ Βοσοῖν· ἐν Ἰστορ. Ἑλλήν. Βιβλ. Β'. Κεφ. 9'.

²¹) Παρ' Εὐσεβ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 17'. τῆς Ἑκκλ. Ἰστορ.

μεναι· ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μόνον τοῖς ἀποκρύφους συναριθμοῦνται, καθότι ἐν τῇ τῆς Ἐκκλησίας κανόνι οὐδαμῶς ἀνεγράφησαν (§ 172).

ΝΗ'. Τὸ γράμμα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ τὸ πρὸς Πέτρον, δι' οὗ δῆθεν ἐκδιδάσκει ὁ Κύριος τοὺς αὐτοῦ μαθητὰς τὸν τρόπον τοῦ τὰ τέρατα καὶ τὰ σημεῖα ποιεῖν, ἀσεβὲς καὶ κοκόπλαστον.

ΝΘ'. Αἱ ἐπιστολαὶ, ἡ τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Θεοφόρον Ἰγνάτιον, καὶ ἡ τούτου ἀμοιβαία πρὸς τὴν Θεομήτορα, ὑπ' οὐδενὸς ἐγκρίνονται, εἰ μὴ τυχόν τις εἴη κατὰ τὸν Μοναχὸν Βερνάρδον ²²⁾ Θερμουργὸς ἀνὴρ, καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἔμπλεως. Ὁμοίως καὶ ἡ τῆς Παρθένου ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Μεσσηνίους· καὶ ἡ ἄλλη ἡ πρὸς τοὺς Φλωρεντινοὺς, ἃς ληροῦσιν, ὅτι ἐξ Ἱερουσαλήμ ἡ τοῦ Κυρίου Μήτηρ Ἐβραϊστὶ ἔγραψεν· ὁ δὲ Παῦλος αὐτὰς ἐξελλήνισεν. (ὣν τὴν πρὸς Μεσσηνίους καὶ Κωνσταντῖνος ὕστερον ὁ Λάσκαρις ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Λατινικὸν μεθηρμύνευσε) καὶ αὗται ἐν τοῖς κακοπλάστοις εὐλόγως τάττονται ²³⁾).

Ξ'. Αἱ ἐπιστολαὶ Λεντούλου καὶ Πιλάτου, περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ Πιλάτου, περὶ τοῦ θανάτου εἰς ὃν κατεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, πρὸς Καίσαρα ἀναφορὰ τὸν Τιβέριον (§ 174).

ΞΑ'. Αἱ τοῦ Σενέκα πρὸς Παῦλον, καὶ ἀνάπαλιν

²²⁾ Ταύτας αὐτὸς μόνος ἐγκρίνων φαίνεται, ἐν ὁμίλ. τῇ εἰς τὸν ψαλμόν: Ὁ κατοικῶν κτ.

²³⁾ Ὅρα Δουπλὶνον ἐν τῇ προεισοδιῳδῇ Δόγῃ, τῇ περὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφ. Βιβλ. Β'. Κεφ. Ε'. § β'. Καὶ ἐν τῇ τῶν Ἑκκλ. Συγγραφ. Βιβλιοθ. περὶ Ἰγνατίου Σελ. 41. Καὶ Καλμέτου Λεξικὸν τῆς Θείας Γραφῆς, ἐν Λέξει II. Marie.

ἄς, καὶ τοιγε Ἰερώνυμος ²⁴⁾, καὶ Αὐγουστίνος ²⁵⁾, ἀναφέρουσιν, εἶναι ὁμως φανερόν, ὅτι κατὰ τὴν τότε κοινοτέραν λαλοῦντες ὑπόληψιν ἀναφέρουσιν αὐτάς. Ὁ γὰρ Ἰερὸς Αὐγουστίνος ἐν ἄλλοις ²⁶⁾ μαρτυρεῖ περὶ τοῦ Σενέκα, ὅτι οὗτος περὶ τῶν χριστιανῶν οὐδ' εἰς κακόν, οὐδ' εἰς καλόν ὅλως ἐλάλησεν.

ΞΒ'. Καὶ τὰ Μαρκέλλου δὲ τοῦ Ῥωμαίου, περὶ τῶν πράξεων τῶν Μακαρίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τὰ περὶ τῶν Μαρικῶν δὲ μαγγανευμάτων Σίμωνος τοῦ Μάγου, κξ. τῆς αὐτῆς Ζύμης εἶναι τὸ τὰ πάντα κρίνεται.

Ταῦτα τοίνυν, εἰ καὶ μὴ ἐν αὐτῷ ἴσως τῷ Α'. Ἐκκλησιαστικῇ αἰῶνι πάντα συγγεγραμμένα, ἀλλ' ἐν αὐτῷ δῆπου γενέσθαι ὑποκρινόμενα τὸν συγγράψαντα, ὡς ἐν Συρφετῷ ὧδε κοινῇ κατὰ Σύνοψιν παρερῃόθησαν. Εὐρήσεις δὲ περὶ τούτων πραγματευομένους πλατύτερον, Ἰωάννην Βαπτιστ. Κοτελέριον ἐν τῷ περὶ τῶν Ἀποστολικ. πατέρων. Καὶ Ἰωάν. Ἀλβερτον Φαβρίκιον ἐν τῷ περὶ τῶν ἀποκρύφων Κωδίκων τῆς Καινῆς Διαθήκης. Καὶ Ἰωάν. Ἐρνέστ. Γράβιον Σταχυολογ. Τόμ. Α'. Καὶ Ἰππίγιον ἐν διαλέξ. περὶ τῶν ψευδεπιγράφων, τοῦ Χριστοῦ τῆς Μαρίας, καὶ τῶν Ἀποστ. Κεφ. α'. Καὶ Δουπῖνον δέ, ἐν τῷ προεισοδιῶδει αὐτοῦ λόγῳ περὶ τῆς Θείας Γραφῆς, βιβλ. Β'. Καὶ Καβέον, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἐκκλησ. Συγγραφέων, ἐν αἰῶνι Α'. τῷ Ἀποστολικῷ. Καὶ Καλμέτην ἐν τῇ διαλέξει, ἣν περὶ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων συνέγραψεν. κξ. κξ.

²⁴⁾ Ἐν τῷ Καταλόγῳ

²⁵⁾ Ἐν ἐπιστ. ιδ'. ἢ ὡς ἄλλως ρηγ'.

²⁶⁾ Παρὶ Θεοῦ πόλεως Κεφ. ια'.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΙΓ'.

Παρά τοὺς τρεῖς Ἰουδαίους, Φίλωνά τε καὶ Ἰώσηπον, καὶ Ἰούστον Τιβερεία, ὃν ἀνωτέρω ἐν τῷ ΙΑ'. καταλόγῳ ἐμνήσθημεν κατὰ τὴν Α'. τῶν ἀπὸ Χριστοῦ ἐκατονταετηρίδων ἤχμασαν τῶν θύραθεν, οἱ ἐξῆς, ἄνδρες παιδείᾳ διαφέροντες.

Α'. Μουσώνιος ὁ Τυρὸνός, Διαλεκτικὸς φιλόσοφος, καὶ στωϊκός· ὃς διὰ τὸ ἰταμόν τοῦ ἐλεγκτικοῦ τρόπου ὑπὸ Νέρωνος ἀναιρεθεῖς. Γέγραφε λόγους διαφόρους, καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν τινὰς καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ Τυανεῖ, ᾧ γνώριμος ἦν ¹⁾.

Β'. Κορνοῦτος Λεπτίτης φιλόσοφος· ἡ δὲ Λεπτός, πόλις Λιβύης· γεγονώς ἐν Ρώμῃ ἐπὶ Νέρωνος, καὶ πρὸς τούτου ἀναιρεθεῖς συνάμα τῷ Μουσωνίῳ, ἔγραψε δὲ πολλὰ φιλοσοφά τε καὶ Πητορικά ²⁾.

Γ'. Λούκιος Αἰναῖος Σενέκας ὁ ἐξ Ἰσπανίας, φιλόσοφος στωϊκός· διδάσκαλος χρηματίσας τοῦ Νέρωνος, ὅς οὐ καὶ ἀνήρηται. Συνέγραψεν ἠθικά πολλὰ, καὶ τινὰς Τραγωδίας· οὐ καλὰ δὲ περὶ αὐτοῦ γράφουσιν τινες ³⁾.

Δ'. Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς (§ 236.) Φιλόσοφος καὶ γόης ὁ αὐτός· ἤχμασεν ἐπὶ Κλαυδίου, καὶ Γαῖου, καὶ Νέρωνος· καὶ μέχρι Νερούα, ἐφ' οὗ καὶ μετήλλαξε· Συνέταξε τελετάς, ἣ περὶ θνυσιῶν ⁴⁾, διαθήκην, χρησμούς, ἐπιστολάς, Πυθαγόρου βίον ⁵⁾.

Ε'. Δημήτριος ὁ Κυνικός, ὁ ἐπὶ Γαῖου ἀκμάσας, καὶ

¹⁾ Όρα ἐν Λεξικῷ Σουίδα.

²⁾ Σουίδας ἐν Λεξικῷ,

³⁾ Τάκτος Βιβλ. ΙΒ'. καὶ ΙΔ'. καὶ ΙΕ'. τῶν χρονικῶν. [Καὶ Σβετόνιος εἰς τὸν Νέρωνα· καὶ Αὐλὸς Γέλλιος, καὶ Κυντίλιανός κξ.

⁴⁾ Τοῦ Συγγράμματος τούτου μέμνηται καὶ Εὐσέβ. ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ προπαρασκ. Βιβλ. Α'. Κεφ. ιγ'.

⁵⁾ Φιλόστρατ. εἰς βίον. Ἀπολλων καὶ Σουίδας ἐν Λεξ.

Νέρωνος, καὶ Οὐεσπασιανοῦ. ὕψ' οὐ καὶ διὰ τὸ ἄμετρον τῆς παρῳήσιας εἰς ἐξορίαν πεμφθεὶς, ὅσον οὐχὶ καὶ ἀπώλετο (§ 256).

ζ'. Ἐπίκτητος ὁ Ἱεραπολίτης στωϊκὸς Φιλόσοφος, τῇ δὲ τύχῃ δοῦλος Ἐπαφροδίτου ἤκμαζεν ἐπὶ Νέρωνος· ἐξωρίσθη δὲ ὑπὸ Δομιτιανοῦ κατὰ τὸ υἱδ'. καὶ ὑπεργηράσας ἐν Νικοπόλει ἀπέθανε. Συνέγραψε τὸ περίφημον ἐγχειρίδον στοιχεῖα κατ' αὐτὸν τῆς ἡθικῆς φιλοσοφίας, τὰ δύο ταῦτα· Ἀνέχου, καὶ ἀπέχου. τούτου μετὰ θάνατον, ὁ λύχνος δι' οὗ νυκτὸς ἐμελέτα, ἐπωλήθη τρισχιλίων δραχμῶν⁶⁾.

Ζ'. Ἀλέξανδρος ὁ Αἰγαῖος φιλόσοφος περιπατητικὸς· Διδάσκαλος Νέρωνος, συνάμα χαιρήμονι τῷ φιλοσόφῳ· οὗτος ἀπεκάλει τὸν Νέρωνα, πηλὸν αἵματι συμπεφυρμένον⁷⁾.

Η'. Πλίνιος Σεκουῖνδος ὁ Γεραίτερος ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίας Βερώνης ἐπὶ Τιβερίου βιούς, καὶ ἕως Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου, τὸ ζῆν παρατείνας· οὗτος κατὰ Φιλοσοφικὴν περιέργειαν, ὑπερπλησιάσας τοῖς Βεσβίου Κρατήρσιν, καὶ ὑπὸ τῆς ἀτμίδος ἀποπνιγείς, οἰκτρῶς κατέστρεψε (§ 265). Φέρεται ἐξ ὧν συνέγραψεν ἡ Φυσικὴ αὐτοῦ Ἱστορία πολύχουν, καὶ κατάπυκνον ὡς ἀληθῶς φιλοπόνημα, ἐν βιβλίοις τρισὶ πρὸς τοῖς τριάκοντα περαιοῦμενον.

Θ'. Στράβων Καππαδόξ ἐξ Ἀμασίας Γεωγράφος, Ἱστορικὸς καὶ Φιλόσοφος· ἦνθησεν ἐπὶ Αὐγούστου καὶ

⁶⁾ Περὶ τούτου Σμπλίνιος εἰς τὸν Ἐπίκτετον βίον, καὶ ἄλλοι.

⁷⁾ Ὅρα Σουίδ. ἐν Αεξ.

Τιβεριίου. Σώζονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων τὰ Γεωγραφικὰ ἐν βιβλίοις ἑπτακαίδεκα.

Γ'. Ἀπίων ὁ Γραμματικὸς, γεννηθεὶς κατὰ τὴν ὥσιν τῆς Αἰγύπτου· δυσμενέστατος τοῖς Ἰουδαίοις· καθ' ὧν καὶ ὑπὲρ Ἀλεξανδρέων, περὶ τὸ μ'. ἔτος πρὸς Καλιγόλαν διεπρέσβευσεν συνέγραψεν Αἰγύπτου Ἱστορίας ἐν Βιβλ. Ε'. καὶ κατὰ Ἰουδαίων ἐν μέρει, πρὸς ὃ Ἰώσηπος ἀπῆντησεν. Ἀναφέρεται δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τρυφῆς Ἀπικίου· καὶ τὸ περὶ Γλώσσης τῆς Ῥωμαϊκῆς· τοῦτον ὁ Τιβέριος ἐπονόμαζε κόσμου Κύβαλον· ὡς περιαντολόγον ἀδολεσχότατον.

ΙΑ'. Κόϊντος Κούρτιος Ῥούφος· ἐπὶ Τιβεριίου, ἧ Οὐεσπασιανοῦ κατ' ἄλλους· κατὰ τινας δὲ, καὶ ἐπὶ Τραϊανοῦ ἀκμάσας· Ἱστορικὸς γλαφυρώτατος ἐν Λατίνοις· Συνέταξε δὲ τὴν κατ' Ἀλέξανδρον Ἱστορίαν ἐν βιβλίοις δέκα, ὧν τὰ πρῶτα δύο ἀπώλοντο.

ΙΒ'. Μάρκος Ἀνναῖος Λουκανός, ἀνεψιὸς τοῦ Φιφοῦ Σενέκα, ποιητής. φίλος μὲν τοῦ Νέρωνος κατ' ἀρχάς, εἶτα διὰ τὴν ποιητικὴν ἄμιλλαν ἐχθρός· ὅθεν καὶ εἰς τὴν κατ' ἐκείνου συνομωσίαν τὴν ὑπὸ Πίσωνος κινήθεισαν, εἰς θάνατον κατακριθεὶς· τῶν τοῦ Λουκανοῦ ποιημάτων σώζεται ἡ ἐπιγραφομένη Φαρσαλία, ἐν Βιβλίοις ἔξ Λατινιστῶν στιχουργηθεῖσα· δι' ἧς περιγράφεται ἱστορικώτερον μᾶλλον, ἢ ποιητικώτερον, ὁ μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου Φαρσαλικὸς πόλεμος⁸⁾.

ΙΓ'. Γάϊος Σίλλιος Ἰταλικὸς, Λατῖνος ποιητής καὶ οὗτος, ὃς ὑπατεύων ἦν ἐπὶ τῆς καταστροφῆς τοῦ Νέρω-

⁸⁾ Περὶ τούτου Τάκτος, Στάτιος, Γερώνυμ.

νος· ἐρῶσφώδησεν αὐτὸς ἄλῃς ἀφελῶς τὰ τοῦ δευτέρου Καρχηδονικοῦ πολέμου· μὴ φέρων δὲ τὴν τοῦ πιέζοντος αὐτὸν πάθους ταλαιπωρίαν, ἀποκαρτερήσας ἐτελεύτησεν⁹⁾.

ΙΔ'. Αὐλὸς Πέρσιος Φλάκκος Τυρρὴνός, ποιητῆς Λατίνος Σατυρικός, ὁ μὴδὲ τοῦ Νέρωνος αὐτοῦ, ἐν ταῖς ἰδίαις σατύραις φεισάμενος¹⁰⁾.

ΙΕ'. Μάρκος Οὐαλέριος Μαρτιάλις ἐξ Ἰσπανῶν ὁρμώμενος, ποιητῆς ἐπιγραμματικοὺς πολλὴν κατὰ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ῥωμαϊκῶν ῥηθῶν χολὴν καταχέας· ἐπαινέτης μὲν τοῦ Δομιτιανοῦ ζῶντος, πικρὸς δὲ κατήγορος τεθνηκότος· ὅθεν καὶ ὑπὸ Τραϊανοῦ παρμεληθεὶς ἐπαλινόστησεν εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα, ὅπου ὑπεργηράσας ἐτελεύτησε. Σῶζονται τῶν τούτου Ἐπιγραμμάτων Βιβλία δεκατέσσαρα· ἐν οἷς πολλὰ μὲν ὀξέως τε καὶ περινενοημένως λέγεται, πολλὰ δὲ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀναιδῶς καὶ ἀκολάστως¹¹⁾.

ΙΖ'. Πούβλιος Παπίνιος Στάτιος Νεαπολίτης, ποιητῆς Λατίνος, παρὰ Δομιτιανῷ εὐδοκιμῶν· ἐρῶσφώδησε τὴν Θηβαΐδα ἐν βιβλ. δυοκαίδεκα· τὴν δὲ Ἀχιλλεΐαδα ἐν δυσίν· ἐποίησε δὲ καὶ ἄλλα διάφορα ποιήματα¹²⁾.

ΙΖ'. Δέκιος Ἰούνιος Ἰουβενάλῃς Ἰταλὸς, ποιητῆς Σατυρογράφος· ἐξορισθεὶς μὲν εἰς τὴν Λιβύας πεντάπολιν διὰ τὸ καθάψασθαι Πάριδος τοῦ λίαν κεχαρισμένου τῷ

⁹⁾ Ὅρα τὸν Νεώτερ. Πλὴν ἐν Βιβλ. Γ' Ἐπιστ. ζ'.

¹⁰⁾ Δίων Βιβλ. ΙΖ'. Σβετόν εἰς Νέρωνα. Κύντιλ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. α'.

¹¹⁾ Πλὴν, ὁ Νεώτερ. ἐν Βιβλ. Γ' Ἐπιστολ. ἐσχάτη. Σπαρτιαν. εἰς Ἀίλιον Βῆρον. κξ.

¹²⁾ Περὶ τούτου Πρῖστιαν. καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνο ἀμύσαντες Γραμματικοί, καὶ συγχοὶ ἄλλοι μνείαν ποιοῦνται.

Νέρωνι· ἐπανακληθεῖς δὲ ἐν Ῥώμῃ καὶ μέχρις Ἀδριανῆ ἐπιζῆσαι λέγεται. Συνέγραψε δὲ Σατύρας ἐκκαίδεκα ¹³⁾).

ΙΗ'. Βαλέριος Μάξιμος, Λατίνος Ἱστορικός ἐκ Ῥώμης, ὁ περὶ τῶν ἐπισημοτέρων λόγων τε καὶ πράξεων τῶν Ῥωμαίων, καὶ εὐκλεῶν ἄλλων ἀνδρῶν, βιβλία ἐννέα συντάξας, καὶ Τιβερίῳ αὐτὰ τῷ Καίσαρι ἀναθέμενος ¹⁴⁾).

ΙΘ'. Κορνήλιος Τάκιτος ὁ ἐν τοῖς Ῥωμαίων Ἱστορικοῖς θανμαζόμενος. Συνέγραψε τὸ περὶ τῶν Αὐτοκρατόρων ἀπὸ Γάλβα μέχρι Δομιτιανοῦ. Συνέγραψε δὲ καὶ χρονικά ἀπὸ Αὐγούστου ἕως τοῦ Γάλβα. Πλὴν μέρος τι τῶν τοιούτων συγγραμμάτων ἀπώλετο· παρὰ τὰ εἰρημένα διεξῆλθε καὶ περὶ ἡθῶν τῶν ἐν Γερμανίᾳ ἐθνῶν. Καὶ δὴ, καὶ βιβλίον περὶ Ἀγρικόλα τοῦ ἰδίου πενθεροῦ, τοῦ τὴν Βρεττανίαν ὑπὸ Ῥωμαίοις ποιήσαντος. Ὁ Τάκιτος οὗτος, ἐπρατιώρευσεν μὲν ἐπὶ Δομιτιανοῦ· μετὰ δὲ ταῦτα ἐν ἔτει Σωτηρίῳ νιζ'. καὶ ὑπάτευσεν.

¹³⁾ Διῆλθον περὶ τούτου Λεῖψιος Βιβλ. Δ'. Ζητημ. Ἐπιστ. κ'. καὶ Σκαλί-
γεφ. Ποιητ. Κεφ. ε'. τοῦ ε'. Βιβλ. καὶ ἄλλοι.

¹⁴⁾ Περὶ τούτου ὄρα Βόσσιον ἐν τοῖς περὶ Ἱστορικῶν Λατίνων.

